

Gminny Program Rewitalizacji Miasta Międzyrzec Podlaski na lata 2023-2030

PROJEKT

Opracowanie:
Miasto Międzyrzec Podlaski
Regionalne Centrum Kompetencji
www.rclubelskie.pl

czerwiec 2024 r.

Spis treści

GLOSARIUSZ	4
WPROWADZENIE.....	8
1. ZASADY PRAC NAD PROGRAMEM	10
1.1. LOGIKA PRAC NAD PROGRAMEM	10
1.2. OCENA DOTYCHCZASOWYCH PROCESÓW REWITALIZACJI.....	13
1.3. OPIS PROCESU ZAANGAŻOWANIA INTERESARIUSZY	18
1.3.1. NARZĘDZIA I FORMY WŁĄCZANIA INTERESARIUSZY	19
1.3.2. KOMUNIKACJA Z INTERESARIUSZAMI.....	30
2. POWIĄZANIA Z POLITYKĄ MIASTA	31
2.1. STRATEGIA ROZWOJU MIASTA MIĘDZYRZEC PODLASKI NA LATA 2015-2020 (Z PERSPEKTYWĄ DO 2025 R.)	31
2.2. STRATEGIA ROZWIĄZYWANIA PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH.....	36
2.3. STRATEGIA ROZWOJU PONADLOKALNEGO NA LATA 2022-2030	38
2.4. STRATEGIA ROZWOJU ELEKTROMOBILNOŚCI DLA MIASTA MIĘDZYRZEC PODLASKI NA LATA 2019-2035.....	41
2.5. WIELOLETNI PROGRAM GOSPODAROWANIA MIESZKANIOWYM ZASOBEM MIASTA	43
2.6. PROGRAM OCHRONY ŚRODOWISKA (POŚ)	45
2.7. STUDIUM UWARUNKOWAŃ I KIERUNKÓW ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO	49
2.8. PROGRAM WSPÓŁPRACY Z ORGANIZACJAMI POZARZĄDOWYMI.....	52
3. POGŁĘBIONA DIAGNOZA OBSZARU REWITALIZACJI	54
3.1. DELIMITACJA OBSZARU REWITALIZACJI MIĘDZYRZECA PODLASKIEGO	54
3.2. METODYKA POGŁĘBIONEJ DIAGNOZY OBSZARU REWITALIZACJI	59
3.3. DIAGNOZA ZJAWISK SPOŁECZNYCH	61
3.3.1. DEMOGRAFIA.....	61
3.3.2. BEZROBOCIE	65
3.3.3. UBÓSTWO.....	68
3.3.4. ZASOBY POMOCY SPOŁECZNEJ ORAZ INSTYTUCJE RYNKU PRACY	71
3.3.5. UDZIAŁ W ŻYCIU SPOŁECZNYM I ŻYCIU PUBLICZNYM.....	73
3.3.6. PRZESTĘPCZOŚĆ	81
3.4. DIAGNOZA ZJAWISK GOSPODARCZYCH	85
3.4.1. PODMIOTY GOSPODARCZE	85
3.4.2. AKTYWNOŚĆ GOSPODARCZA MIESZKAŃCÓW	87
3.5. DIAGNOZA ZJAWISK ŚRODOWISKOWYCH	91
3.5.1. ZASOBY PRZYRODNICZE.....	91
3.5.2. ZANIECZYSZCZENIA POWIETRZA I HAŁAS KOMUNIKACYJNY	93
3.5.3. ZANIECZYSZCZENIE WÓD	96
3.5.4. OBECNOŚĆ ODPADÓW I SUBSTANCJI NIEBEZPIECZNYCH	97
3.6. DIAGNOZA ZJAWISK FUNKCJONALNO-PRZESTRZENNYCH	99
3.6.1. CHARAKTERYSTYKA FUNKCJONALNO-PRZESTRZENNA OBSZARU REWITALIZACJI	99
3.7. ZASOBY I ZAGROŻENIA DOTYCZĄCE DZIEDZICTWA KULTUROWEGO	102
3.8. DOSTĘP DO USŁUG.....	105

3.9. JAKOŚĆ PRZESTRZENI PUBLICZNYCH	106
3.10. DIAGNOZA ZJAWISK TECHNICZNYCH	109
3.10.1. STOPIEŃ WYPOSAŻENIA W INFRASTRUKTURĘ TECHNICZNA	109
3.10.2. STAN ZASOBU MIESZKANIOWEGO GMINY	111
3.10.3. BUDYNKI UŻYTECZNOŚCI PUBLICZNEJ	113
3.11. PODSUMOWANIE DIAGNOZY	114
4. WIZJA I CELE PROCESU REWITALIZACJI	116
4.1. WIZJA STANU OBSZARU REWITALIZACJI PO PRZEPROWADZENIU PROCESU REWITALIZACJI	116
4.2. CELE PROCESU REWITALIZACJI I KIERUNKI DZIAŁAŃ	118
4.2.1. CELE PROCESU REWITALIZACJI	119
4.2.2. GŁÓWNE KIERUNKI DZIAŁAŃ W RAMACH POSZCZEGÓLNYCH CELÓW ..	120
5. PRZEDSIĘWZIĘCIA REWITALIZACYJNE	121
5.1. ZAŁOŻENIA OGÓLNE	121
5.2. KARTY PRZEDSIĘWZIĘĆ REWITALIZACYJNYCH	125
5.3. CHARAKTERYSTYKA POZOSTAŁYCH - NIEUMIESZCZONYCH NA LIŚCIE PODSTAWOWEJ - DOPUSZCZALNYCH PRZEDSIĘWZIĘĆ REWITALIZACYJNYCH	155
5.4. MECHANIZMY ZAPEWNIENIA KOMPLEMENTARNOŚCI MIĘDZY PRZEDSIĘWZIĘCIAMI REWITALIZACYJNYMI ORAZ POMIĘDZY DZIAŁANIAM RÓŻNYCH PODMIOTÓW I FUNDUSZY NA OBSZARZE GMINY	158
6. SZACUNKOWE RAMY FINANSOWE PROGRAMU	165
6.1. RAMY FINANSOWE REALIZACJI GMINNEGO PROGRAMU REWITALIZACJI	165
6.2. POTENCJALNE ŹRÓDŁA FINANSOWANIA GMINNEGO PROGRAMU REWITALIZACJI	169
6.2.1. ŚRODKI EUROPEJSKIE	169
6.2.2. ŚRODKI KRAJOWE	175
6.2.3. ŚRODKI MIĘDZYNARODOWE	177
7. STRUKTURA ZARZĄDZANIA PROGRAMEM	178
7.1. SYSTEM INSTYTUCJONALNY	178
7.1.1. KOORDYNACJA REALIZACJI PROGRAMU REWITALIZACJI	179
7.1.2. KOORDYNACJA REALIZACJI PRZEDSIĘWZIĘĆ REWITALIZACYJNYCH	183
7.2. WSPÓŁPRACA ZE STRONĄ SPOŁECZNĄ I OTOCZENIEM GOSPODARCZYM ...	184
7.3. HARMONOGRAM REALIZACJI I KOSZTY ZARZĄDZANIA GMINNYM PROGRAMEM REWITALIZACJI	186
7.3.1. KOSZTY ZARZĄDZANIA GMINNYM PROGRAMEM REWITALIZACJI	186
7.3.2. HARMONOGRAM REALIZACJI GMINNEGO PROGRAMU REWITALIZACJI	188
8. SYSTEM MONITOROWANIA I OCENY PROGRAMU	190
8.1. MONITOROWANIE POSTĘPÓW REALIZACJI GMINNEGO PROGRAMU REWITALIZACJI	191
8.2. OCENA AKTUALNOŚCI I STOPNIA REALIZACJI PROGRAMU - EWALUACJA ...	193
8.3. POSTĘPOWANIE W RAZIE STWIERDZENIA KONIECZNOŚCI MODYFIKACJI GPR	198
9. ZMIANY ZWIĄZANE Z WDRAŻANIEM GMINNEGO PROGRAMU REWITALIZACJI	200
9.1. ZMIANY W UCHWAŁACH DOTYCZĄCYCH POLITYKI MIESZKANIOWEJ MIASTA	

9.2. ZMIANY DOTYCZĄCE PLANOWANIA I ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO	201
9.3. INNE ZMIANY ZAPEWNIAJĄCE ZGODNOŚĆ Z REGULACJAMI I STANEM PRAWNYM	203
9.3.1. PRAWO WODNE.....	203
9.3.2. OCHRONA PRZECIWPOŻAROWA	204
9.3.3. TRANSPORT KOLEJOWY	205
9.3.4. OCHRONA ŚRODOWISKA.....	205
SPIS TABEL.....	209
SPIS RYCIN	210
SPIS FOTOGRAFII	211
SPIS WYKRESÓW.....	212

GLOSARIUSZ

Rewitalizacja¹ - proces wyprowadzania ze stanu kryzysowego obszarów zdegradowanych, prowadzony w sposób kompleksowy, poprzez zintegrowane działania na rzecz lokalnej społeczności, przestrzeni i gospodarki, skoncentrowane terytorialnie, prowadzone przez interesariuszy rewitalizacji na podstawie gminnego programu rewitalizacji.

Interesariusze rewitalizacji² – interesariuszami rewitalizacji są w szczególności:

1. mieszkańcy obszaru rewitalizacji oraz właściciele, użytkownicy wieczystości nieruchomości i podmioty zarządzające nieruchomościami znajdującymi się na tym obszarze, w tym spółdzielnie mieszkaniowe, wspólnoty mieszkaniowe, społeczne inicjatywy mieszkaniowe i towarzystwa budownictwa społecznego;
2. mieszkańcy Miasta inni niż wymienieni w pkt 1;
3. podmioty prowadzące lub zamierzające prowadzić na obszarze Miasta działalność gospodarczą;
4. podmioty prowadzące lub zamierzające prowadzić na obszarze Miasta działalność społeczną, w tym organizacje pozarządowe i grupy nieformalne;
5. jednostki samorządu terytorialnego i ich jednostki organizacyjne;
6. organy władzy publicznej;
7. podmioty, inne niż wymienione w pkt 6, realizujące na obszarze rewitalizacji uprawnienia Skarbu Państwa.

Partycypacja społeczna³ - przygotowanie, prowadzenie i ocena procesu rewitalizacji w sposób zapewniający aktywny udział interesariuszy, w tym poprzez uczestnictwo w konsultacjach społecznych oraz w pracach Komitetu Rewitalizacji, polegające w szczególności na:

- poznaniu potrzeb i oczekiwań interesariuszy oraz dążeniu do spójności planowanych działań z tymi potrzebami i oczekiwaniami,
- prowadzeniu, skierowanych do interesariuszy, działań edukacyjnych i informacyjnych o procesie rewitalizacji, w tym o istocie, celach, zasadach prowadzenia rewitalizacji, wynikających z ustawy, oraz o przebiegu tego procesu;
- inicjowaniu, umożliwianiu i wspieraniu działań służących rozwijaniu dialogu między interesariuszami oraz ich integracji wokół rewitalizacji;
- zapewnieniu udziału interesariuszy w przygotowaniu dokumentów dotyczących rewitalizacji, w szczególności gminnego programu rewitalizacji;
- wspieraniu inicjatyw zmierzających do zwiększania udziału interesariuszy w przygotowaniu i realizacji gminnego programu rewitalizacji;
- zapewnieniu w czasie przygotowania, prowadzenia i oceny rewitalizacji możliwości wypowiedzenia się przez interesariuszy.

¹ Art. 2 ust 1 ustawy z dnia 9 października 2015 r. o rewitalizacji ze zm.

² Art. 2 ust 2 ustawy z dnia 9 października 2015 r. o rewitalizacji ze zm.

³ Art. 5 ust 1 ustawy z dnia 9 października 2015 r. o rewitalizacji ze zm.

Obszar zdegradowany⁴ –obszar Miasta znajdujący się w stanie kryzysowym z powodu koncentracji negatywnych zjawisk społecznych, w szczególności bezrobocia, ubóstwa, przestępczości, wysokiej liczby mieszkańców będących osobami ze szczególnymi potrzebami, o których mowa w ustawie z dnia 19 lipca 2019 r. o zapewnianiu dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami, niskiego poziomu edukacji lub kapitału społecznego, a także niewystarczającego poziomu uczestnictwa w życiu publicznym i kulturalnym, jeśli występuje na nim ponadto co najmniej jedno z następujących negatywnych zjawisk:

- gospodarczych – w szczególności niski stopień przedsiębiorczości, słaba kondycja lokalnych przedsiębiorstw lub
- środowiskowych – w szczególności przekroczenie standardów jakości środowiska, obecność odpadów stwarzających zagrożenie dla życia, zdrowia ludzi lub stanu środowiska, lub
- przestrzenno-funkcjonalnych – w szczególności niewystarczające wyposażenie w infrastrukturę techniczną i społeczną lub jej zły stan techniczny, brak dostępu do podstawowych usług lub ich niska jakość, niedostosowanie rozwiązań urbanistycznych do zmieniających się funkcji obszaru, niedostosowanie infrastruktury do potrzeb osób ze szczególnymi potrzebami, o których mowa w ustawie z dnia 19 lipca 2019 r. o zapewnianiu dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami, niskiego poziomu obsługi komunikacyjnej, niedoboru lub niskiej jakości terenów publicznych, lub
- technicznych – w szczególności degradacja stanu technicznego obiektów budowlanych, w tym o przeznaczeniu mieszkaniowym oraz niefunkcjonowanie rozwiązań technicznych umożliwiających efektywne korzystanie z obiektów budowlanych, w szczególności w zakresie energooszczędności, ochrony środowiska i zapewniania dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami, o których mowa w ustawie z dnia 19 lipca 2019 r. o zapewnianiu dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami.

Obszar zdegradowany może być podzielony na podobszary, w tym podobszary nieposiadające ze sobą wspólnych granic, pod warunkiem stwierdzenia na każdym z podobszarów występowania koncentracji negatywnych zjawisk społecznych oraz gospodarczych, środowiskowych, przestrzenno-funkcjonalnych lub technicznych, o których mowa powyżej.

Obszar rewitalizacji⁵ - obszar obejmujący całość lub część obszaru zdegradowanego, cechujący się szczególną koncentracją negatywnych zjawisk, na którym z uwagi na istotne znaczenie dla rozwoju lokalnego gmina zamierza prowadzić rewitalizację.

Obszar rewitalizacji

- nie może być większy niż 20% powierzchni Miasta,
- nie może być zamieszkały przez więcej niż 30% liczby mieszkańców Miasta,
- może być podzielony na podobszary, w tym podobszary nieposiadające ze sobą wspólnych granic,

⁴ Art. 9. ust 1 ustawy z dnia 9 października 2015 r. o rewitalizacji ze zm.

⁵ Art. 10. ust 1 ustawy z dnia 9 października 2015 r. o rewitalizacji ze zm.

- może obejmować niezamieszkałe tereny poprzemysłowe, w tym portowe i wydobywcze, tereny powojenne albo pokolejowe, na których występują negatywne zjawiska, o których mowa w art. 9 ust. 1 pkt 1–4, wyłącznie w przypadku, gdy działania możliwe do przeprowadzenia na tych terenach przyczynią się do przeciwdziałania negatywnym zjawiskom społecznym, o których mowa w art. 9 ust. 1.

Gminny Program Rewitalizacji⁶ – inicjowany, opracowany i uchwalony przez Radę Miasta, na podstawie art. 18 ust. 2 pkt 6 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym wieloletni program działań w sferze społecznej oraz gospodarczej lub przestrzenno-funkcjonalnej lub technicznej lub środowiskowej, zmierzający do wyprowadzenia obszarów rewitalizacji ze stanu kryzysowego oraz stworzenia warunków do ich zrównoważonego rozwoju, stanowiący narzędzie planowania, koordynowania i integrowania różnorodnych aktywności w ramach rewitalizacji.

Gminny program rewitalizacji zawiera w szczególności:

- 1) szczegółową diagnozę obszaru rewitalizacji, obejmującą analizę negatywnych zjawisk oraz lokalnych potencjałów występujących na terenie tego obszaru;
- 2) opis powiązań programu rewitalizacji z dokumentami strategicznymi Miasta, w tym strategią rozwoju Miasta, studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Miasta oraz strategią rozwiązywania problemów społecznych;
- 3) opis wizji stanu obszaru po przeprowadzeniu rewitalizacji;
- 4) cele rewitalizacji oraz odpowiadające im kierunki działań służących eliminacji lub ograniczeniu negatywnych zjawisk, o których mowa w art. 9 ust. 1 ustawy o rewitalizacji;
- 5) opis przedsięwzięć rewitalizacyjnych, w szczególności o charakterze społecznym oraz gospodarczym, środowiskowym, przestrzenno-funkcjonalnym lub technicznym, w tym:
 - a) listę planowanych podstawowych przedsięwzięć rewitalizacyjnych, wraz z ich opisami zawierającymi w odniesieniu do każdego przedsięwzięcia: nazwę i wskazanie podmiotów je realizujących, zakres realizowanych zadań, lokalizację, szacowaną wartość, prognozowane rezultaty wraz ze sposobem ich oceny w odniesieniu do celów rewitalizacji, opis działań zapewniających dostępność osobom ze szczególnymi potrzebami, o których mowa w ustawie z dnia 19 lipca 2019 r. o zapewnianiu dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami, o ile dane te są możliwe do wskazania,
 - b) charakterystykę pozostałych dopuszczalnych przedsięwzięć rewitalizacyjnych, realizujących kierunki działań, o których mowa w pkt 4;
- 6) mechanizmy integrowania działań, o których mowa w pkt 4, oraz przedsięwzięć rewitalizacyjnych;
- 7) szacunkowe ramy finansowe programu rewitalizacji wraz z szacunkowym wskazaniem środków finansowych ze źródeł publicznych i prywatnych;

⁶ Art. 15. ust 1 ustawy z dnia 9 października 2015 r. o rewitalizacji

- 8) opis struktury zarządzania realizacją programu rewitalizacji, wskazanie kosztów tego zarządzania wraz z ramowym harmonogramem realizacji programu;
- 9) system monitorowania i oceny programu rewitalizacji;
- 10) określenie niezbędnych zmian w uchwałach, o których mowa w art. 21 ust. 1 ustawy z dnia 21 czerwca 2001 r. o ochronie praw lokatorów, mieszkaniowym zasobie Miasta i o zmianie Kodeksu cywilnego;
- 11) określenie niezbędnych zmian w uchwale, o której mowa w art. 7 ust. 3 ustawy o rewitalizacji;
- 12) wskazanie, czy na obszarze rewitalizacji ma zostać ustanowiona Specjalna Strefa Rewitalizacji, o której mowa w art. 25, wraz ze wskazaniem okresu jej obowiązywania;
- 13) wskazanie sposobu realizacji programu rewitalizacji w zakresie planowania i zagospodarowania przestrzennego, w tym:
- 14) wskazanie zakresu niezbędnych zmian w studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Miasta,
- 15) wskazanie miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego koniecznych do uchwalenia albo zmiany,
- 16) w przypadku wskazania konieczności uchwalenia miejscowego planu rewitalizacji, o którym mowa w art. 37f ust. 1 ustawy z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym – wskazanie granic obszarów, dla których plan ten będzie procedowany łącznie z procedurą scaleń i podziałów nieruchomości, a także wytyczne w zakresie ustaleń tego planu;
- 17) załącznik graficzny przedstawiający podstawowe kierunki zmian funkcjonalno-przestrzennych obszaru rewitalizacji sporządzony na mapie w skali co najmniej 1:5000 opracowanej z wykorzystaniem treści mapy zasadniczej, a w przypadku jej braku – z wykorzystaniem treści mapy ewidencyjnej w rozumieniu ustawy z dnia 17 maja 1989 r. – Prawo geodezyjne i kartograficzne.

WPROWADZENIE

Aby w pełni zrozumieć proces rewitalizacji należy przede wszystkim zauważyć nierozzerwalny związek procesów społecznych z procesami i działaniami gospodarczymi, technicznymi, środowiskowymi czy przestrzenno-funkcjonalnymi, które wpływają na wszystkie sfery rozwoju Miasta. Przygotowanie, koordynowanie i tworzenie warunków do prowadzenia rewitalizacji, a także jej prowadzenie w zakresie właściwości gminy jest zadaniem własnym gminy, które ma wprowadzić charakter dobrowolny⁷, ale dowodzi odpowiedzialnego planowania, rozwijania i zarządzania nią.

Gminny Program Rewitalizacji Miasta Międzyrzec Podlaski na lata 2023-2030 (GPR 2023-2030) określa granice przestrzenne obszaru rewitalizacji na terenie Miasta jako obszaru kryzysowego, na którym kumulują się problemy społeczne, gospodarcze i przestrzenne. Wizja wyprowadzenia obszaru zdegradowanego ze stanu kryzysowego oraz cele rewitalizacji na lata 2023-2030 wskazują kierunki działań władz Miasta oraz kluczowych interesariuszy zewnętrznych i wewnętrznych pozwalających na przeprowadzenie procesu rewitalizacji, uzyskanie spójności przestrzennej, społecznej i gospodarczej dla poprawy warunków funkcjonowania i rozwoju Miasta oraz wzrostu zadowolenia jego mieszkańców.

Gminny Program Rewitalizacji dla Miasta Międzyrzec Podlaski na lata 2023-2030 stanowiąc odpowiedź na zidentyfikowane problemy społeczne na wyznaczonym obszarze rewitalizacji zakłada także poprawę sytuacji społeczno-gospodarczej poza nim przy założeniu, że działania rewitalizacyjne będą rezonować i stymulować rozwój również na pozostałych obszarach kluczowych dla rozwoju miasta.

Niniejszy *GPR 2023-2030* jest dokumentem, zawierającym kompleksową identyfikację wraz z określeniem skali problemów społecznych i rozwojowych Miasta Międzyrzec Podlaski, ich analizę i diagnozę oraz wskazanie rozwiązań, które problemy te pomogą zniwelować lub rozwiązać. Procesy i działania opisane w *Programie* będą służyć przeciwdziałaniu fragmentaryzacji przestrzeni Miasta, wyprowadzać wyznaczone obszary z sytuacji kryzysowej, prowadzić do spadku intensywności zjawisk o charakterze dysfunkcyjnym, jak również ograniczania obszarów kryzysowych na terenie Miasta Międzyrzec Podlaski.

Program wyznacza ogólne ramy procesu rewitalizacji, łącząc wszystkie elementy planów rozwoju Miasta, a także zawiera szczegółowy harmonogram działań podejmowanych przez poszczególne podmioty dla osiągnięcia określonych w nim celów.

GPR 2023-2030 wskazuje ponadto najbardziej efektywne narzędzia mające na celu przywrócenie spójności społecznej i zrównoważenie procesów rozwojowych. Działania te, zgodnie z wnioskami z diagnozy zjawisk problemowych w Międzyrzec Podlaskim, mają dotyczyć przede wszystkim poprawy warunków życia, przeciwdziałania wykluczeniu społecznemu i aktywizacji zawodowej

⁷ Art. 3 ust. 1 ustawy z dnia 9 października 2015 r. o rewitalizacji ze zm.

mieszkańców, wyrównania szans edukacyjnych i rozwojowych dla dzieci i młodzieży, aktywizacji gospodarczej obszaru, wzmocnienia zasobów wewnętrznych i swoistych Miasta. Cele strategiczne i operacyjne szczegółowe opisane w niniejszym *Programie* pozwolą na zrealizowanie tej wizji.

Gminny Program Rewitalizacji Miasta Międzyrzec Podlaski na lata 2023-2030 został opracowany w ramach współpracy Zespołu ds. Rewitalizacji do opracowania *Gminnego Programu Rewitalizacji Miasta Międzyrzec Podlaski na lata 2023-2030* powołanego Zarządzeniem Nr 721/22 Burmistrza Miasta Międzyrzec Podlaski z dnia 9 września 2022 roku oraz ekspertów z firmy Regionalne Centrum Kompetencji.

Program został przygotowany z wykorzystaniem metod partycypacji społecznej. W trakcie jego opracowywania zapewniono szeroki udział różnego rodzaju partnerów społecznych oraz przedstawicieli wielu instytucji. W trakcie opracowywania *Programu* szczególną uwagę poświęcono zapewnieniu kompleksowego i zintegrowanego podejścia do realizacji projektów, przy optymalizacji i koncentracji zasobów finansowych, materialnych i organizacyjnych, a także komplementarności tych projektów, służących wzmocnieniu ich efektów.

Obszar rewitalizacji został wyznaczony na podstawie szczegółowej, opartej na obiektywnych czynnikach analizy, której założeniem było zidentyfikowanie negatywnych zjawisk zachodzących na terenie Miasta.

W trakcie prac nad programem uwzględniono zapisy:

1. Ustawy z dnia 9 października 2015 r. o rewitalizacji⁸ określającej zasady oraz tryb przygotowania, prowadzenia i oceny rewitalizacji.
2. Procedury oceny gminnych programów rewitalizacji (GPR) w województwie lubelskim w perspektywie finansowej UE na lata 2021-2027⁹.
3. Zasad realizacji instrumentów terytorialnych w Polsce w perspektywie finansowej UE na lata 2021-2027¹⁰.
4. Ustawy z dnia 28 kwietnia 2022 r. o zasadach realizacji zadań finansowanych ze środków europejskich w perspektywie finansowej 2021-2027.
5. Programu Fundusze Europejskie dla Lubelskiego na lata 2021-2027, co pozwoli na ułatwienie współpracy samorządu Miasta z władzami Województwa Lubelskiego w zakresie wsparcia procesu rewitalizacji ze środków FEL 2021-2027.

⁸ Ustawa z dnia 9 października 2015 r. o rewitalizacji ze zm.

⁹ Załącznik do uchwały nr CDXXVI/7499/2023 Zarządu Województwa Lubelskiego z dnia 25 stycznia 2023 r.

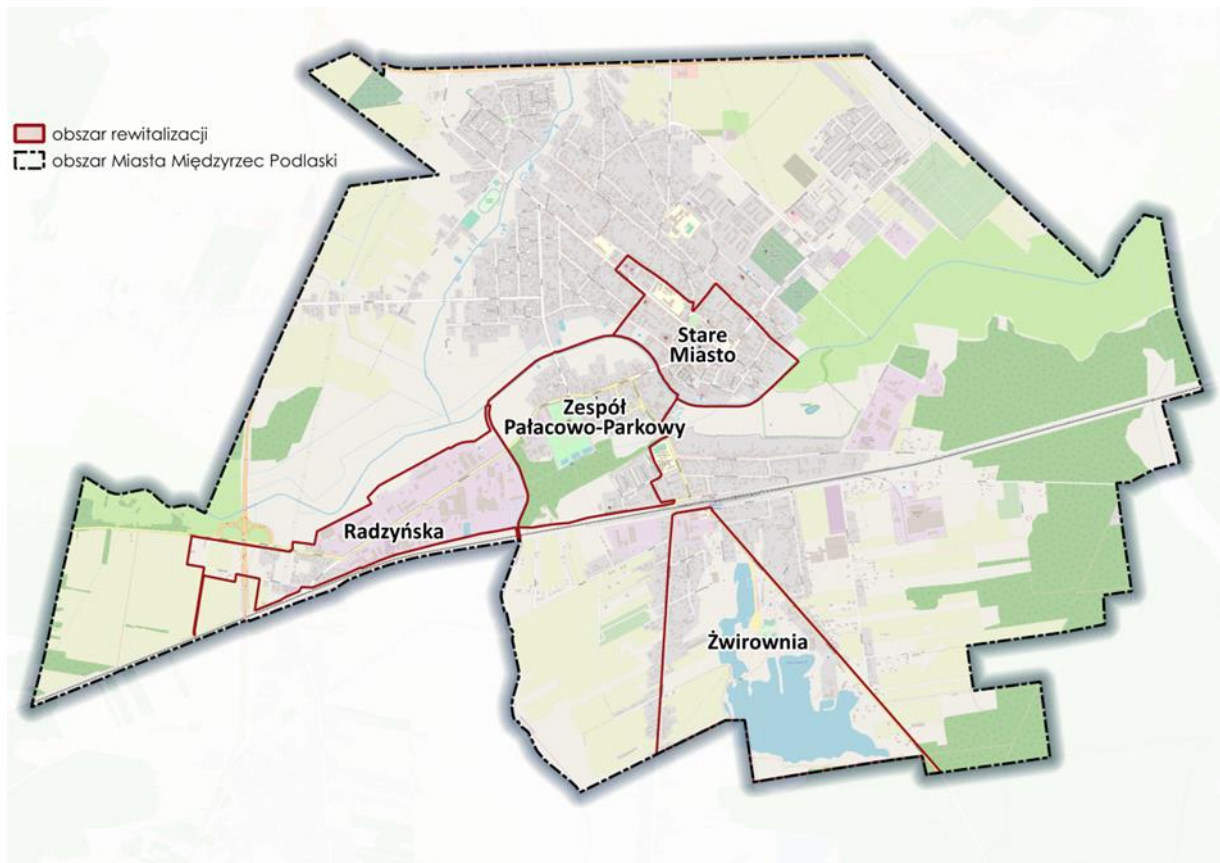
¹⁰ Zasady z dnia 11 sierpnia 2022 roku zatwierdzone przez Ministra Funduszy i Polityki Regionalnej

1. ZASADY PRAC NAD PROGRAMEM

1.1. LOGIKA PRAC NAD PROGRAMEM

Pierwszym krokiem prowadzącym do rozpoczęcia procesu opracowywania GPR dla Miasta Międzyrzec Podlaski było podjęcie decyzji o wyznaczeniu obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji Miasta Międzyrzec Podlaski na mocy *Uchwały Nr XLIX/415/22 Rady Miasta Międzyrzec Podlaski z dnia 29 lipca 2022 r. w sprawie wyznaczenia obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji Miasta Międzyrzec Podlaski* ¹¹.

Określenie granic obszar zdegradowanego i obszaru rewitalizacji zostało poprzedzone szczegółową diagnozą przeprowadzoną dla terenu całego Miasta w oparciu o weryfikowalne oraz obiektywne wskaźniki, które pozwoliły na uwzględnienie uwarunkowań Miasta przy jednoczesnym ujawnieniu negatywnych zjawisk oraz deficytów występujących na jego terenie.

Ryc. 1. Położenie obszaru rewitalizacji w strukturze Miasta Międzyrzec Podlaski w Gminnym Programie Rewitalizacji na lata 2023-2030

¹¹ Dz. U. Województwa Lubelskiego z dnia 08 sierpnia 2023 roku poz. 3975

Decyzja o przystąpieniu do sporządzenia *Gminnego Programu Rewitalizacji Miasta Międzyrzec Podlaski na lata 2023-2030* została sformalizowana *Uchwałą Nr L/430/22 Rady Miasta Międzyrzec Podlaski z dnia 30 sierpnia 2022 r. w sprawie przystąpienia do sporządzenia Gminnego Programu Rewitalizacji Miasta Międzyrzec Podlaski na lata 2023-2030*¹².

Szczegóły związane z opracowaniem *GPR 2023-2030* znajdują się na stronie internetowej Urzędu Miasta Międzyrzec Podlaski www.miedzyrzec.pl w zakładce **Rewitalizacja w Międzyrzeczu Podlaskim**.

Gminny Program Rewitalizacji Miasta Międzyrzec Podlaski na lata 2023-2030 jest dokumentem strategicznym, na podstawie którego Miasto Międzyrzec Podlaski będzie mogło ubiegać się o dofinansowanie ze środków zewnętrznych na działania zmierzające do wyprowadzenia ze stanu kryzysowego obszarów miasta znajdujących się w niekorzystnej sytuacji społecznej, gospodarczej, przestrzenno-funkcjonalnej oraz technicznej.

Nadrzędną zasadą przyjętą w ramach prac nad *Programem* było założenie, że uwzględnia on szeroko pojętą lokalną specyfikę i realia, stanowiąc tym samym odpowiedź na potrzeby lokalnej społeczności zidentyfikowane podczas działań partycypacyjnych. Prace odnosiły się więc do zagadnień i obszarów aktywności, które poprzez realizację w obszarze rewitalizacji będą mogły wywierać pozytywne efekty jako rozwiązania służące całemu miastu i jego mieszkańcom.

W ramach prac nad *Programem* wykorzystano wiedzę i doświadczenie oraz opinie mieszkańców, instytucji i organizacji, które wskazały konkretne problemy i rozwiązania istotne dla jego zakresu. Zaliczono do nich zwłaszcza przedstawiciele poszczególnych referatów Urzędu Miasta Międzyrzec Podlaski oraz jego jednostek organizacyjnych i instytucji kultury. Ich współpraca obejmowała sformułowanie celów procesu rewitalizacji, a następnie kierunków działań i propozycji rozwiązań, które będą mogły zostać wdrożone z związku z jego realizacją.

Niniejszy *Program* określa ramy procesu rewitalizacji, łącząc elementy różnych polityk Miasta i przyjmując zasadę, że istotą tego procesu są zarówno działania inwestycyjne, jak i działania społeczne czy działania o charakterze organizacyjnym, których celem jest osiągnięcie jak najlepszych wzajemnie skorelowanych efektów w ramach interwencji środków publicznych.

Przyjęto, że istotnym elementem *GPR 2023-2030*, w obszarach istotnych z punktu widzenia realizacji wyznaczonych w nim celów procesu rewitalizacji i o ile będzie ona zakładać poprawę efektywności interwencji, będzie kontynuacja działań i aktywności ujętych w *Programie Rewitalizacji Miasta Międzyrzec Podlaski na lata 2017-2023*, przyjętym *Uchwałą Nr XXXIII/239/17 Rady Miasta Międzyrzec Podlaski z dniami 25 maja 2017 r.*¹³, a następnie

¹²

https://bip.miedzyrzec.pl/index.php?option=com_govarticle&task=article.downloadAttachment&id=10968&version=11382&Itemid=116

¹³ https://bip.miedzyrzec.pl/index.php?option=com_govarticle&view=article&id=1357:uchwa%C5%82a-w-sprawie-przyj%C4%99cia-programu-rewitalizacji-miasta-mi%C4%99dzyrzec-podlaski-na-lata-2017-2024&catid=95&Itemid=116

zmienionym Uchwałą Nr XXXIII/284/17 Rady Miasta Międzyrzec Podlaski z dnia 28 listopada 2017 r.¹⁴.

W trakcie prac wzięto również pod uwagę uwarunkowania zewnętrzne dotyczące kierunków polityki spójności, a także, co szczególnie istotne, podjęto próbę oceny różnego rodzaju rozwiązań wdrażanych na terenie innych miast, które odnoszono do sytuacji i uwarunkowań lokalnych na terenie Miasta w celu wypracowania najlepszego podejścia dla realizacji celów programu.

¹⁴ https://bip.miedzyrzec.pl/index.php?option=com_govarticle&view=article&id=2411:uchwa%C5%82a-7k-38-284-17-w-sprawie-zmiany-uchwa%C5%82y-w-sprawie-przyj%C4%99cia-programu-rewitalizacji-miasta-mi%C4%99dzyrzec-podlaski-na-lata-2017-2023&catid=95&Itemid=116

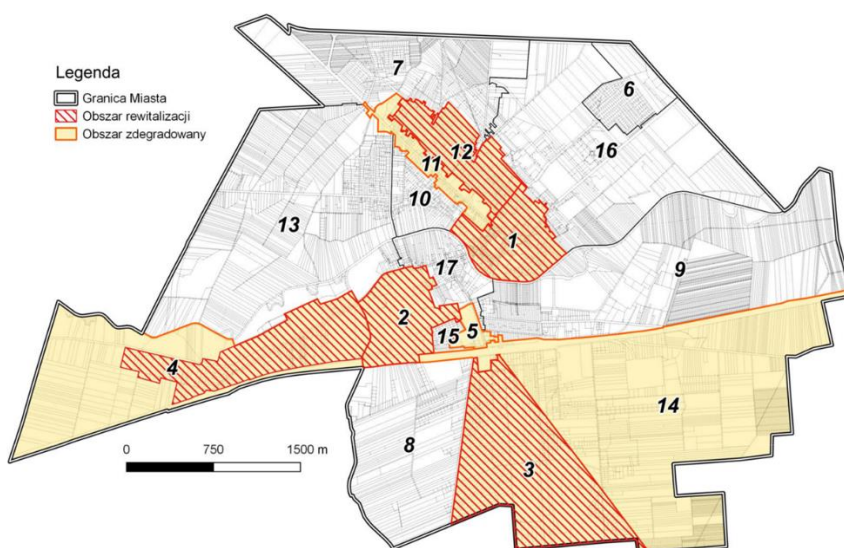
1.2. OCENA DOTYCHCZASOWYCH PROCESÓW REWITALIZACJI

Miasto Międzyrzec Podlaski posiada doświadczenia z wdrażania procesu rewitalizacji, który zawarty był w *Programie Rewitalizacji Miasta Międzyrzec Podlaski na lata 2017-2023 (dalej PR 2017-2023)*. Program ten identyfikował kluczowe problemy społeczne i infrastrukturalne Miasta, wskazywał możliwości ich rozwiązania, zawierał listę i opis przedsięwzięć rewitalizacyjnych wraz z metodami ich weryfikacji, harmonogramem i ramowym budżetem.

W *Programie Rewitalizacji* wyznaczono trzy cele strategiczne prowadzące do poprawy sytuacji kryzysowej na wyznaczonym obszarze rewitalizacji oraz określono kierunki działań dla każdego z nich.

Cel	Działanie
1. Aktywne włączenie społeczne osób zagrożonych wykluczeniem i wykluczonych społecznie – wzrost jakości kapitału społecznego i ludzkiego na obszarze rewitalizacji	1.1 Integracja lokalnej społeczności
	1.2 Rozwój usług społecznych – aktywne włączenie społeczne
	1.3 Aktywizacja osób bezrobotnych
	1.4 Ograniczenie patologii społecznych i przemocy w rodzinie – działania animacyjno-edukacyjne
2. Aktywizacja gospodarcza obszaru rewitalizacji – stworzenie przyjaznych warunków do rozwoju gospodarczego.	2.1 Infrastruktura na rzecz rozwoju przedsiębiorczości
	2.2 Wsparcie w początkowej fazie rozwoju przedsiębiorstw
3. Poprawa jakości struktury funkcjonalno-przestrzennej obszaru rewitalizacji – stworzenie przyjaznych warunków do życia dla mieszkańców.	3.1 Renowacja zabytkowych obiektów na rzecz aktywizacji społecznej mieszkańców obszaru rewitalizacji
	3.2 Stworzenie przestrzeni-rekreacyjno-wypoczynkowej – poprawa warunków i jakości życia mieszkańców
	3.3 Adaptacja i modernizacja obiektów na rzecz aktywizacji społeczno-gospodarczej mieszkańców
	3.4 Tworzenie wysokiej jakości przestrzeni publicznej i rekultywacja terenów zielonych - ożywienie społeczno-gospodarcze obszaru rewitalizacji
	3.5 Rozbudowa systemu monitoringu wizyjnego – wzrost poziomu bezpieczeństwa publicznego

Tabela 1. Cele i kierunki działań wyznaczone w Programie Rewitalizacji Miasta Międzyrzec Podlaski na lata 2017-2023

Ryc. 2. Obszar zdegradowany i obszar rewitalizacji wyznaczone w Programie Rewitalizacji Miasta Międzyrzec Podlaski na lata 2017-2023

Do obszaru rewitalizacji Miasta Międzyrzec Podlaski w latach 2017-2023 włączono 5 jednostek analitycznych, które cechowały się wysoką koncentracją negatywnych zjawisk społecznych i współwystępowaniem co najmniej jednego negatywnego zjawiska z pozostałych sfer. Każda z tych jednostek stworzyła oddzielny podobszar rewitalizacji, na którym prowadzono działania rewitalizacyjne:

Podobszar rewitalizacji nr 1 – Zabytkowe Centrum Miasta – poza standardowymi problemami procesów rewitalizacyjnych (wysoki wskaźnik bezrobocia - w tym długotrwałego, duże obciążenie środowiskowej pomocy społecznej, niski poziom bezpieczeństwa, nasilenie negatywnych zjawisk o charakterze techniczny) podobszar wyróżniał się występowaniem rejestrowych zabytków nieruchomości i jako taki powinien być traktowany priorytetowo w procesie rewitalizacji. Zadania rewitalizacyjne planowane na tym obszarze obejmowały: odtworzenie dawnego układu urbanistycznego zabytkowego centrum miasta, budowę lub modernizację parkingów i miejsc postojowych (poprawa struktury przestrzenno – funkcjonalnej i technicznej obszaru), termomodernizację Komisariatu Policji w Międzyrzec Podlaskim, rozbudowę systemu monitoringu miejskiego (zwiększenie skuteczności pracy Policji i wzrostu bezpieczeństwa), czy przebudowę i rozbudowę Przedszkola Nr 2 (poprawa warunków edukacji).

Podobszar rewitalizacji nr 2 – Zespół Pałacowo – Parkowy – podobszar ten wykazywał charakterystykę analogiczną do podobszaru nr 1. Dodatkowo duża ilość budynków i terenów możliwych do zagospodarowania w procesie rewitalizacji współgrała z wizją jego rozwoju prezentowanego przez Miasto Międzyrzec Podlaski. Zaplanowano tu następujące przedsięwzięcia: modernizacja oświetlenia ulicznego i rozbudowa systemu monitoringu miejskiego (podniesienie poziomu bezpieczeństwa), budowa systemu gospodarki wodno – ściekowej, rekultywacja i remediacja terenów zielonych skupionych wokół obszaru

zdegradowanego i przemysłowego, ochrona i zachowanie zabytkowego parku na terenie Zespołu Pałacowo – Parkowego w Międzyrzecu Podlaskim, modernizacja i rewitalizacja Pałacu celem ochrony dziedzictwa kulturowego, rewitalizacja zabytkowego spichlerza, budowa lub modernizacja parkingów i miejsc postojowych. W ramach poprawy warunków socjalnych całego obszaru Międzyrzec Podlaskiego zaplanowano również budowę mieszkań socjalnych.

Podobszar rewitalizacji nr 3 – Żwirownia – podobszar ten prócz kumulacji negatywnych zjawisk o charakterze społecznym, był również miejscem występowania problemów o charakterze środowiskowym i przestrzennie – funkcjonalnym. Ukształtowany przez ostatnie 40 lat teren, na którym eksploatowano surowce mineralnych, przekształcił się w nowy ekosystem określony w *Strategii rozwoju miasta* jako „Międzyrzeckie Jeziorka”, stając się domem dla różnych gatunków flory i fauny i tym samym tworząc potencjał do rozwoju turystyki, rekreacji i aktywnego wypoczynku. Zaplanowano zatem kompleksową rewitalizację podobszaru dla poprawy jego atrakcyjności rekreacyjno – turystycznej bez wyrządzania istotnych szkód w środowisku naturalnym. W zakresie tych działań uwzględniono m.in.: rozbudowę systemu monitoringu miejskiego (poprawa bezpieczeństwa), rekultywację i remediację terenów zielonych skupionych wokół obszarów zdegradowanych i przemysłowych, rewitalizację zdegradowanych obszarów po wyrobiskach żwirowni z przeznaczeniem na obszar turystyczny, budowę ścieżki rowerowej wraz z infrastrukturą towarzyszącą służącą rozwojowi aktywnych form turystyki czy budowę lub modernizację parkingów i miejsc postojowych.

Podobszar rewitalizacji nr 4 – Tereny przemysłowe przy ul. Radzyńskiej wraz z ulicami: Jelnicka i Chabrowa – w tym podobszarze koncentrowały się negatywne zjawiska o charakterze społecznym i gospodarczym. Tereny przemysłowe przy ulicy Radzyńskiej, niegdyś filaru rozwoju gospodarczego Międzyrzec Podlaskiego, były słabo lub wcale niewykorzystane jako potencjał gospodarczy.

Podobszar rewitalizacji nr 5 – Teren MOSIR wraz z otoczeniem i obszarem wzdłuż ulicy Piłsudskiego – wraz z problemami społecznymi na podobszarze kumulowały się negatywne zjawiska o charakterze technicznym i funkcjonalno – przestrzennym, zdiagnozowano m.in. konieczność głębokiej termomodernizacji i przebudowy krytej pływalni miejskiej, modernizacji oświetlenia ulicznego czy poprawy struktury funkcjonalno – przestrzennej terenu np. poprzez usunięcie barier architektonicznych i wyposażenie terenu w infrastrukturę pieszo rowerową.

	L.p.	Nazwa projektu	Podobszar	Stan realizacji
Projekty główne	1.	Rewitalizacja i adaptacja na cele kulturalne dawnego Pałacu Potockich w Międzyrzec Podlaskim	2	Zrealizowany
	2.	Utworzenie Klubu Integracji Społecznej	1	Planowane
	3.	Animacja lokalna przeciwdziałaniem wykluczeniu społecznemu	1	Planowane
	4.	Termomodernizacja budynku przy ul. Jelnickiej 4 wraz z adaptacją części budynku na rzecz Miejskiego Inkubatora Przedsiębiorczości	4	Planowane
	5.	Modernizacja infrastruktury Skweru Armii Krajowej wraz z badaniem nowych funkcji przestrzeni publicznej	1	Planowane
	6.	Rozbudowa i modernizacja systemu monitoringu miejskiego	1-5	W trakcie
	7.	Rewitalizacja zdegradowanych obszarów wyrobiska Źwirowni z przeznaczeniem na obszar turystyczny	3	Zrealizowany
Projekty uzupełniające	8. 8.	Rewitalizacja zabytkowej zabudowy centrum miasta z nadaniem jej nowych funkcji społeczno-gospodarczych	1	Planowany
	9.	Termomodernizacja Komisariatu Policji w Międzyrzec Podlaskim	1	Zrealizowany
	10.	Budowa i rozbudowa parkingów i miejsc postojowych	1-5	W trakcie
	11.	Rewitalizacja terenów zabudowy wielorodzinnej przy ul. Spółdzielcza, Nadbrzeżna, Nasuta, Przedszkolna, Zarówie, Radzyńska	1,4	Planowany
	12.	Montaż małych instalacji odnawialnych źródeł energii na terenie miasta Międzyrzec Podlaski	1-5	Zrealizowany
	13.	ARMP Gym – dla ducha zdrowia dla Ciebie i Twojej rodziny	5	Planowany
	14.	Odnowa biologiczna dla wszystkich – strefa SPA na pływalni	5	Planowany
	15.	Utworzenie wędkarskiego ośrodka szkoleniowo-rekreacyjnego w Międzyrzec Podlaskim	3	Zrealizowany
	16.	Modernizacja terenów MOSiR	5	W trakcie
	17.	Rewaloryzacja zabytkowego spichlerza	2	Planowany
	18.	Kompleksowy program wsparcia osób wykluczonych społecznie realizowany przez Warsztat Terapii Zajęciowej	3	W trakcie
	19.	Przebudowa istniejącego budynku stacji żeglarskiej na potrzeby Warsztatu Terapii Zajęciowej z Międzyrzec Podlaskim	3	Zrealizowany
	20.	Budowa mieszkań socjalnych ul. Kusocińskiego	2	Planowany
	21.	Głęboka termomodernizacja krytej pływalni w Międzyrzec Podlaskim	5	Zrealizowany
	22.	Głęboka termomodernizacja budynku MOPS ul. Piłsudskiego 6.	1	Zrealizowany
	23.	Przebudowa i rozbudowa budynku Przedszkola Nr 2 w Międzyrzec Podlaskim	1	Planowany
	24.	Budowa ścieżki rowerowej wraz z infrastrukturą towarzyszącą służącą rozwojowi aktywnych form turystyki na terenie Źwirowni	3	Planowany

Tabela 2. Lista przedsięwzięć rewitalizacyjnych wyznaczonych w Programie Rewitalizacji Miasta Międzyrzec Podlaski na lata 2017-2023 wraz ze stanem realizacji

Działania wskazane w Tabeli 2. służyły osiągnięciu kluczowych założeń Programu Rewitalizacji Miasta Międzyrzec Podlaski i należy je traktować jako zestawienie wzajemnie komplementarnych przedsięwzięć, służących realizacji celów strategicznych i operacyjnych. Każda z inwestycji infrastrukturalnych nie tylko w znacznym stopniu poprawiła warunki techniczne życia na terenie rewitalizowanym, ale także wpłynęła na poprawę kondycji i stanu zdrowia mieszkańców, podniosła poziom aktywności społecznej, kulturalnej, sportowej i rekreacyjnej w mieście oraz umożliwiła zacieśnienie wzajemnych relacji. Podniósł się także ogólny poziom życia, pracy i bezpieczeństwa mieszkańców Miasta.

Z listy 24. zaplanowanych przedsięwzięć opisanych w PR 2017-2023 zrealizowano 8, kolejne 4 są w trakcie realizacji, a 13 pozostaje wciąż aktualnych, co wskazuje na ewidentną potrzebę kontynuacji procesu rewitalizacji, zwłaszcza na pokrywających się w obu dokumentach obszarach rewitalizacji.

Uwzględniając upływ czasu i zmianę kontekstów, w tym szczególnie uwarunkowań ekonomicznych, niezbędna jest rewizja założeń poszczególnych przedsięwzięć w taki sposób, aby ich realizacja odpowiadała na aktualnie zidentyfikowane problemy i potrzeby.

Kontynuacja procesu rewitalizacji rozpoczętego w ramach Programu Rewitalizacji Miasta Międzyrzec Podlaski na lata 2017-2023 na podobnym terytorialnie obszarze nie tylko umocni osiągnięte już cele procesu, ale przy uwzględnieniu zasady komplementarności międzyokresowej pozwoli na dalszą poprawę przestrzeni publicznej, rozwój i wzrost atrakcyjności miasta dla mieszkańców, odwiedzających i potencjalnych inwestorów.

1.3. OPIS PROCESU ZAANGAŻOWANIA INTERESARIUSZY

Partycypacja społeczna to metoda angażowania lokalnej społeczności w planowanie wszechstronnego rozwoju Miasta, zapewniająca przygotowanie, prowadzenie i ocenę rewitalizacji przy aktywnym udziale interesariuszy.

W trakcie prac nad *GPR 2023-2030* starano się maksymalnie wykorzystać potencjał lokalnej społeczności, zwiększając jednocześnie poziom aktywności obywatelskiej poprzez stworzenie przestrzeni do realnego uczestnictwa w procesie tworzenia *Programu*. Po stronie władz Miasta pozostawiono odpowiedzialność za przekazywanie informacji o uwarunkowaniach branych pod uwagę w procesie podejmowania decyzji.

Konsultacje społeczne prowadzi Wójt, Burmistrz albo Prezydent Miasta.

O rozpoczęciu konsultacji społecznych oraz formach, w jakich będą prowadzone, powiadamia się nie później niż w terminie 7 dni przed dniem ich przeprowadzenia, w sposób zapewniający udział w nich możliwie szerokiego grona interesariuszy, co najmniej poprzez obwieszczenie, ogłoszenie w sposób zwyczajowo przyjęty w danej gminie oraz ogłoszenie na stronie podmiotowej Miasta w Biuletynie Informacji Publicznej.

Formami konsultacji społecznych są:

- 1) zbieranie uwag w postaci papierowej lub elektronicznej, w tym za pomocą środków komunikacji elektronicznej, w szczególności poczty elektronicznej lub formularzy zamieszczonych na stronie podmiotowej Miasta w Biuletynie Informacji Publicznej;*
- 2) spotkania, debaty, warsztaty, spacer studyjny, ankiety, wywiady, wykorzystanie grup przedstawicielskich lub zbieranie uwag ustnych.*

Spotkania i debaty mogą być przeprowadzane również za pomocą środków porozumiewania się na odległość, zapewniających jednoczesną transmisję wizji i dźwięku.

Ankiety i wywiady mogą być przeprowadzane również za pomocą środków porozumiewania się na odległość.

1.3.1. NARZĘDZIA I FORMY WŁĄCZANIA INTERESARIUSZY

Miasto Międzyrzec Podlaski, przygotowując się do prowadzenia działań rewitalizacyjnych, podjęło prace zmierzające do uchwalenia *Gminnego Programu Rewitalizacji dla Miasta Międzyrzec Podlaski na lata 2023-2030*. Zgodnie z ustawą o rewitalizacji, pierwszym krokiem takich prac jest wyznaczenie obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji.

1.3.1.1. KONSULTACJE WS. WYZNACZENIA OBSZARU ZDEGRADOWANEGO I OBSZARU REWITALIZACJI

Konsultacje ws. wyznaczenia obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji rozpoczęły się wydaniem *Obwieszczenia Burmistrza Miasta Międzyrzec Podlaski o rozpoczęciu konsultacji społecznych dotyczących projektu uchwały Rady Miasta Międzyrzec Podlaski w sprawie wyznaczenia obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji Miasta Międzyrzec Podlaski z 08.06.2022 r.*¹⁵. Dodatkowo w momencie rozpoczęcia konsultacji tj. w dniu 20.06.2022 r. na stronie Urzędu Miasta pojawiło się *Ogłoszenie o rozpoczęciu konsultacji społecznych projektu uchwały Rady Miasta Międzyrzec Podlaski w sprawie wyznaczenia obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji Miasta Międzyrzec Podlaski*¹⁶. Na potrzeby opracowania GPR opracowana została specjalna zakładka na stronie Urzędu Miasta „REWITALIZACJA w Międzyrzec Podlaskim”¹⁷, która wykorzystywana była również w procesie konsultacji społecznych.

Informacje o konsultacjach zamieszczone były ponadto na zewnętrznych tablicach informacyjnych rozmieszczonych na terenie miasta m.in. w centrum i przed Urzędem Miasta. W trakcie konsultacji na stronie internetowej Urzędu Miasta, w zakładce **REWITALIZACJA W MIĘDZYRZECU PODLASKIM** i w formie spotu wyświetlanego na telebimie pojawiały się zaproszenia na planowane spotkania.

Fot. 1. Ogłoszenia i informacje umieszczone na telebimie i na zewnętrznych tablicach informacyjnych.

¹⁵ https://bip.miedzyrzec.pl/index.php?option=com_govarticle&view=article&id=5670:obwieszczenie-burmistrza-miasta-mi%C4%99dzyrzec-podlaski-o-rozpoz%C4%99ciu-konsultacji-spo%C5%82ecznych-dotycz%C4%85cych-projektu-uchwa%C5%82y-rady-miasta-mi%C4%99dzyrzec-podlaski-w-sprawie-wyznaczenia-obszaru-zdegradowanego-i-obszaru-rewitalizacji-miasta-mi%C4%99dzyrzec-podlaski&catid=31&Itemid=135

¹⁶ <https://www.miedzyrzec.pl/pl/miasto/dla-firm-i-inwestorow/ogloszenia/2006-ogloszenie-o-rozpozeciu-konsultacji-spoecznych-projektu-uchwaly-rady-miasta-miedzyrzec-podlaski-w-sprawie-wyznaczenia-obszaru-zdegradowanego-i-obszaru-rewitalizacji-miasta-miedzyrzec-podlaski.html>

¹⁷ <https://www.miedzyrzec.pl/pl/miasto/rewitalizacja.html>

Konsultacje społeczne projektu uchwały w sprawie wyznaczenia obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji trwały od dnia 20 czerwca do dnia 20 lipca 2022 r. Zgodnie z przepisami ustawy o rewitalizacji, ogłoszenie o konsultacjach zostało zamieszczone na 7 dni przed rozpoczęciem konsultacji tj. 8 czerwca 2022 r.:

- w Biuletynie Informacji Publicznej Urzędu Miasta Międzyrzec Podlaski,
- na stronie internetowej Urzędu Miasta Międzyrzec Podlaski,
- na tablicy ogłoszeń w Urzędzie Miasta Międzyrzec Podlaski.

Konsultacje społeczne w sprawie wyznaczenia obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji w Mieście Międzyrzec Podlaski odbywały się w kilku formach, tak by informacja o nich dotarła do możliwie z do możliwie szerokiego grona interesariuszy:

- Zbieranie uwag w postaci papierowej lub elektronicznej - formularz uwag był dostępny elektronicznie na stronie BIP Miasta Międzyrzec Podlaski, stronie urzędu miasta <https://www.miedzyrzec.pl/pl/miasto/dla-mieszkancow/aktualnosci/2014-jakie-granice-obszaru-zdegradowanego-i-obszaru-rewitalizacji-w-miescie-czekamy-na-twoja-opinie.html>, w formie papierowej w siedzibie Urzędu Miasta w Międzyrzec Podlaskim (Wydział Strategii i Rozwoju) oraz na spotkaniach konsultacyjnych;
- Cykl warsztatów diagnostycznych on-line zorganizowany dla liderów społecznych, przedstawicieli Urzędu Miasta, radnych, przedstawicieli miejskich jednostek organizacyjnych, środowiska biznesu, organizacji pozarządowych [w terminach 21.06.2022 r. o godz. 10:00 i 30.06.2022 r. o godz. 10:00];
- Dwa otwarte spotkania konsultacyjne z mieszkańcami oraz interesariuszami rewitalizacji odbyły się w siedzibie Urzędu Miasta odbyły się w dniach 7 i 12 lipca 2022;
- Umożliwione zostało również składanie uwag drogą listowną, co jest istotne zwłaszcza dla tych interesariuszy, którzy nie posługują się środkami komunikacji elektronicznej;

Składanie uwag możliwe było w różnorodnych formach (elektronicznych i tradycyjnych), a wydarzenia dla mieszkańców odbywały się popołudniu, tak by umożliwić uczestnictwo w nich jak największej grupie zainteresowanych.

Podczas spotkań interesariusze informowani byli o istocie procesu rewitalizacji, jej zasadach, przedstawiono przykłady dobrych i złych praktyk, a także dyskutowano o możliwych kierunkach przyszłych działań rewitalizacyjnych.

Podczas dwóch warsztatów prowadzonych w formie zdalnej dyskutowano na temat celów rewitalizacji i zasad jej prowadzenia, przedstawiono sposoby i wyniki wyznaczenia obszaru zdegradowanego oraz rewitalizacji. W spotkaniach uczestniczyli m.in.: Zastępca Burmistrza Miasta, przedstawiciele Rady Miasta, Miejskiego Ośrodka Sportu i Rekreacji, Miejskiego Ośrodka Kultury, Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej, Przedsiębiorstwa Usług Komunalnych

Sp. z o.o., Uczniowskiego Klubu Sportowego „Międzyrzeczka Trójka”, a także Warsztatu Terapii Zajęciowej. Dyskutowano na temat prawidłowości wyznaczenia obszaru, problemów społecznych, przestrzennych, środowiskowych, gospodarczych i środowiskowych obszaru rewitalizacji. Istotnym elementem dyskusji były kwestie związane z zieloną rewitalizacją i wykorzystaniem zieleni w działaniach rewitalizacyjnych. Uczestnicy wykazywali duże zainteresowanie procesem rewitalizacji.

Ponadto w dniach 7 oraz 12 lipca 2022 r. w siedzibie Urzędu Miasta Międzyrzec Podlaski odbyły się otwarte spotkania konsultacyjne, podczas których dyskutowano o metodyce wyznaczenia obszaru zdegradowanego oraz zasadach prowadzenia rewitalizacji, doświadczeniach z innych miast polskich oraz europejskich. Podczas spotkań istniała możliwość zapoznania się z mapami obszarów wyznaczonych w Międzyrzec Podlaskim, a także zgłoszenia uwag. Żadna z osób uczestniczących w spotkaniach nie zgłosiła uwag do diagnozy delimitacyjnej.

Udział interesariuszy w konsultacjach społecznych, mimo starań Urzędu Miejskiego, nie był imponujący. Jest to sytuacja typowa i nieodłączająca od innych gmin w Polsce, gdzie na tym etapie prac przygotowawczych do Programów Rewitalizacji zainteresowanie mieszkańców jest relatywnie małe.

Podczas procesu konsultacji społecznych, trwających do dnia 20 lipca 2022 r. zgłoszono dwie uwagi, które jednak nie odnosiły się bezpośrednio do tematu konsultacji, a dotyczyły ogólnej polityki rozwoju miasta. Uwagi dotyczyły ochrony powietrza, konieczności zazieleniania miasta oraz tworzenia miejsc pracy, co może być istotne na kolejnym etapie opracowania GPR.

Wyniki spotkań oraz przebieg konsultacji społecznych wskazują na fakt, że zaproponowany projekt uchwały w sprawie wyznaczenia obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji nie wymagał zmiany, a raport delimitacyjny będący bazą analityczną ww. uchwały nie wymagał dalszych modyfikacji.

1.3.1.2. PRZYSTĄPIENIE DO OPRACOWANIA GMINNEGO PROGRAMU REWITALIZACJI MIASTA MIĘDZYRZEC PODLASKI NA LATA 2023-2030

W wyniku powyższych konsultacji i analiz władze Miasta Międzyrzec Podlaski podjęły decyzję o przystąpieniu do opracowania Gminnego Programu Rewitalizacji na lata 2023-2030 przyjmując uchwałę NR L/430/22 Rady Miasta Międzyrzec Podlaski z dnia 30 sierpnia 2022 r. w sprawie przystąpienia do sporządzenia Gminnego Programu Rewitalizacji Miasta Międzyrzec Podlaski na lata 2023-2030.

Uchwała została zamieszczona w dniu 13.09.2022 r. w:

- BIP w formie OBWIESZCZENIA BURMISTRZA MIASTA MIĘDZYRZEC PODLASKI przystąpieniu do sporządzenia Gminnego Programu Rewitalizacji Miasta Międzyrzec Podlaski na lata 2023-2030;
- na stronie internetowej w formie OGŁOSZENIE BURMISTRZA MIASTA MIĘDZYRZEC PODLASKI o przystąpieniu do sporządzenia Gminnego Programu Rewitalizacji Miasta Międzyrzec Podlaski na lata 2023-2030
- na tablicach ogłoszeń: OBWIESZCZENIE BURMISTRZA MIASTA MIĘDZYRZEC PODLASKI o przystąpieniu do sporządzenia Gminnego Programu Rewitalizacji Miasta Międzyrzec Podlaski na lata 2023-2030;
- w prasie: OGŁOSZENIE o przystąpieniu do sporządzenia Gminnego Programu Rewitalizacji Miasta Międzyrzec Podlaski na lata 2023-2030.

1.3.1.3. KONSULTACJE SPOŁECZNE DOTYCZĄCE POTRZEB INWESTYCYJNYCH, PROPONOWANYCH PROJEKTÓW I DZIAŁAŃ REWITALIZACYJNYCH

Kolejnym krokiem, w wyniku decyzji o przystąpieniu do sporządzenia Gminnego Programu Rewitalizacji Miasta Międzyrzec Podlaski, było rozpoczęcie konsultacji społecznych dotyczących potrzeb inwestycyjnych, proponowanych projektów i działań rewitalizacyjnych.

Przyjęły one formę spacerów badawczych (1), spotkań z młodzieżą (2), spotkań z seniorami (2).

1) Spacery badawcze z mieszkańcami:

- W dniu 14 listopada 2022 r. na trasie: Plac Jana Pawła II - Zespół Pałacowo-Parkowy

Ryc. 3 Trasa pierwszego spaceru badawczego

- oraz w dniu 31 stycznia 2023 r. na terenie Żwirowni (spacer rozpoczął się przy „Stoku narciarskim” na ul. Zahajkowskiej).

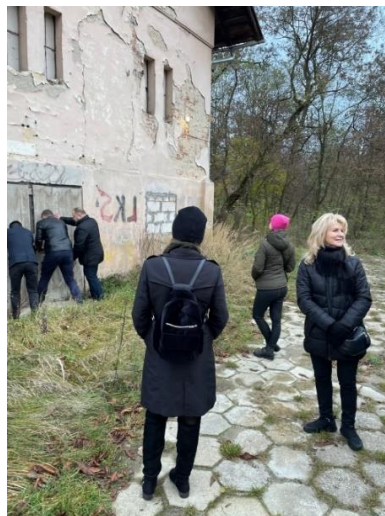
Ryc. 4 Trasa drugiego spaceru badawczego

Spacer badawczy to interaktywna, terenowa metoda pytania mieszkańców o ich opinie w danej kwestii, stosowana głównie do badania przestrzeni. Korzysta się z niej, aby dokonać oceny przestrzeni oczami jej użytkowników (np. pod kątem dostosowania do potrzeb osób starszych lub niepełnosprawnych, ogólnej oceny konkretnych rozwiązań architektonicznych czy infrastrukturalnych) lub w celu zebrania pomysłów na nowe rozwiązania w sposobie zagospodarowania przestrzeni (np. nowe lokalizacje ławek, przystanków, placów zabaw). Spacer pozwala na zaproszenie użytkowników do krytycznego „audytu przestrzeni” i umożliwia poddanie różnych rozwiązań przestrzennych ocenie w autentycznej sytuacji ich użycia. Rekomendacje z takich konsultacji mogą służyć projektowaniu nowych lub ulepszaniu dotychczasowych rozwiązań w zagospodarowaniu przestrzeni miasta. Spacer badawczy jest techniką pozwalającą dość łatwo zaangażować uczestników i umożliwiającą interakcje z nimi w przyjaznej atmosferze.

Podczas pierwszego ze spacerów jego uczestnicy (mieszkańcy, przedstawiciele organizacji pozarządowych, przedstawiciele instytucji miejskich) zwracali uwagę na kwestie związane

z ogólną estetyką przestrzeni (odpadające tynki, nierówne chodniki, brak barierek, konieczność ujednolicenia sztyków w centralnej części miasta, zaśmiecone miejsca, brzydkie śmietniki), ale także na konieczność wprowadzenia dodatkowej zieleni w mieście (nowe nasadzenia, zagospodarowanie zielonego terenu nad bulwarem, potrzeba zagospodarowania tzw. Nilku).

Mieszkańcy podkreślili potrzebę tworzenia przestrzeni przyjaznym mieszkańcom, m.in. poprzez instalację większej ilości ławek i koszy na śmieci oraz tworzenia miejsc rekreacji. Dyskutowano na temat uporządkowania miejsc po dawnych kioskach lub budkach, wydłużenia alejki prowadzącej od bulwaru nad rzeką, przebudowy przejścia zlokalizowanego obok Biedronki, kontynuacji projektów związanych z tworzeniem świetlic środowiskowych, a także wsparcia mieszkańców zamieszkujących tzw. „Sarajewo” (mieszkania socjalne na ul. Strażackiej) i pomocy w zagospodarowaniu terenu (np. oświetlenie, monitoring, wyrównanie nawierzchni). Podczas wizyty w parku rozmawiano o możliwościach zagospodarowania dawnego spichlerza i utworzenia w nim przestrzeni międzypokoleniowej lub/i miejsca lokalnej izby pamięci, a także wznowienia ścieżki zdrowia w parku oraz połączenia ścieżki rowerowej.

Fot. 2 Spacer badawczy nr 1

Drugi spacer badawczy dotyczył terenu Żwirowni, gdzie dyskutowano o możliwościach dalszego zagospodarowania przestrzeni rekreacyjnej, konieczności oczyszczania międzyrzeckich jezior z powodu powolnego ich zarastania, dodatkowego zazielenienia przestrzeni (m.in. plac zabaw z drzewami dającymi cień). Zwrócono uwagę na fakt, że na terenie brakuje miejsc noclegowych i bazy kwaterunkowej, dobrego oświetlenia, a także możliwości dojścia z drugiej strony (od ul. Berezowskiej). Jednocześnie podkreślono, że należy stworzyć koncepcję całorocznego wykorzystania wyciągu narciarskiego. Przedsiębiorcy działający na tym terenie (m.in. Bar Zatoka) są zainteresowani rozwojem swojej działalności i organizacją różnorodnych dodatkowych wydarzeń dla odwiedzających. Wspomniano także o możliwości stworzenia na tym terenie parku trampolin, a także tężni.

Fot. 3 Spacer badawczy nr 2

2) Spotkania z przedstawicielami młodzieży

Podczas spotkania dyskutowano o problemach obszaru rewitalizacji, zwracając przy tym szczególną uwagę na potrzeby młodzieży i uczynienie obszaru bardziej przyjaznym. Młodzież zwróciła uwagę na potrzebę organizacji kina letniego, parku trampolin, stworzenia na Żwirowni miejsca dla uprawiania sportów, ale także wygospodarowania przestrzeni w mieście, która byłaby miejscem spotkań młodych ludzi. Dyskutowano ponadto o konieczności zazielenienia

miasta, tworzenia nowych nasadzeń, zwiększenia ilości koszy, a także instalacji ławek z możliwością ładowania sprzętów elektrycznych. Istotnym elementem prowadzenia działań rewitalizacyjnych powinno być też wdrażanie projektów miękkich skierowanych bezpośrednio do młodzieży, w tym kontekście zwrócono uwagę na potrzebę lepszego anonimowego dostępu do psychologów. Młodzież wykazała zainteresowanie uczestnictwem w dodatkowych zajęciach poświęconych np. motoryzacji, językom obcym, jodze czy zajęciom tanecznym, teatralnym i muzycznym. Podczas spotkania pojawił się także temat montażu progów zwalniających na ul. Lubelskiej.

Fot. 4 Spotkania z młodzieżą

Po spotkaniach przeprowadzono wśród młodzieży ankiety, w których respondenci zidentyfikowali najważniejsze z ich punktu widzenia problemy występujące w mieście oraz wskazali propozycje ich rozwiązań.

Z ankiet wyłonił się obraz miasta, w którym:

- brak zagospodarowanych przyjaznych terenów zielonych z zacienionymi miejscami odpoczynku,
- brak toalet publicznych, koszy na śmieci, ławek (ze stacjami ładowania),
- brak małej gastronomii,
- brak miejsc do aktywnego spędzania czasu (trampoliny, kino letnie, swobodne spotkania),
- brak oferty zajęć dla młodzieży (motoryzacja, majsterkowanie, języki, joga, siłownia, tańce, teatr, muzyka, dyskgolf) oraz dostępu do porad psychologicznych,
- należy poprawić estetykę miejsc publicznych (kolorowe nasadzenia w centrum, fontanna)
- należy poprawić poziom komunikacji miejskiej (autobusowa, ścieżki rowerowe, system rowerów i hulajnóg miejskich), bezpieczeństwa drogowego (progi zwalniające) i powiększyć zasięg miejskiego monitoringu.

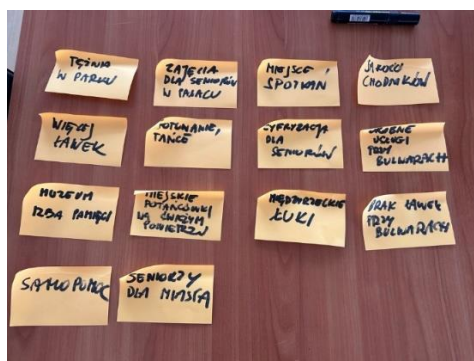
3) Spotkania z przedstawicielami seniorów

Podczas spotkania z seniorami przedstawiono uczestnikom informacje dotyczące definicji rewitalizacji, przebiegu całego procesu i zasad jego prowadzenia, a także wskazano dobre praktyki w zakresie przygotowania i realizacji przedsięwzięć rewitalizacyjnych, ze szczególnym uwzględnieniem działań uwzględniających potrzeby seniorów.

Podczas dyskusji seniorzy zwracali uwagę na problemy, które obecne są na obszarze rewitalizacji, a także wskazali projekty, czy też przedsięwzięcia, które ich zdaniem są istotne dla rozwoju całego obszaru i które wpłyną pozytywnie na sytuację osób ten obszar zamieszkujących i osób odwiedzających ten obszar, w tym seniorów.

Wśród projektów/inwestycji lub przedsięwzięć wymieniono:

- stworzenie tężni w parku,
- organizację zajęć dla seniorów w wyremontowanym pałacu,
- organizację miejsca spotkań dla seniorów,
- poprawę jakości chodników,
- zamontowanie większej ilości ławek,
- organizację zajęć dla seniorów (np. warsztaty gotowania, imprezy taneczne, także na powietrzu, umiejętności cyfrowe),
- stworzenie muzeum/izby pamięci,
- organizację systemu samopomocy wśród seniorów.

Fot. 5 Spotkanie z seniorami

1.3.1.4. Nabór propozycji przedsięwzięć rewitalizacyjnych do Gminnego Programu Rewitalizacji Miasta Międzyrzec Podlaski na lata 2023-2030

W procesie angażowania społeczności Miasta w opracowywanie GPR 2023-2030 ogłoszono nabór propozycji przedsięwzięć rewitalizacyjnych do GPR 2023-2030 umieszczając w dniu 29.03.2023 r. ogłoszenie na stronie internetowej miasta¹⁸ oraz w zakładce Rewitalizacja¹⁹ „Ogłoszenie o naborze propozycji przedsięwzięć rewitalizacyjnych do Gminnego Programu Rewitalizacji Miasta Międzyrzec Podlaski na lata 2023-2030”.

¹⁸ <https://www.miedzyrzec.pl/en/deklaracja-dostepnosci/24-ogloszenia/2242-ogloszenie-o-naborze-propozycji-przedstawic-rewitalizacyjnych-do-gminnego-programu-rewitalizacji-miasta-miedzyrzec-podlaski-na-lata-2023-2030.html>

¹⁹ <https://www.miedzyrzec.pl/pl/miasto/dla-mieszkanow/aktualnosci/2243-nabor-propozycji-przedstawic-rewitalizacyjnych-do-gminnego-programu-rewitalizacji-miasta-miedzyrzec-podlaski-na-lata-2023-2030.html>

1.3.2.KOMUNIKACJA Z INTERESARIUSZAMI

Model komunikacji z interesariuszami, który zapewniłby współpracę szerokiego i różnorodnego ich grona oraz jego integrację opierał się na uznanych już formach komunikacji władz Miasta z mieszkańcami tj. przybrał formę komunikatów i ogłoszeń na stronie internetowej Urzędu Miasta i poprzez jego media społecznościowe.

Na czytelnej i regularnie aktualizowanej stronie internetowej miasta znajduje się zakładka „**REWITALIZACJA w Międzyrzeczu Podlaskim**”, która zawiera kompendium informacji na temat kolejnych etapów procesu planowania, konsultowania i tworzenia *Gminnego Programu Rewitalizacji Miasta Międzyrzec Podlaski*. Na kolejnych etapach prac nad *GPR 2023-2030* Będzie ona służyć zamieszczaniu aktualnych informacji i ogłoszeń, dotyczących postępu prac nad *Programem* np. ws. zbierania wniosków dotyczących przedsięwzięć rewitalizacyjnych²⁰ oraz konsultowanie zapisów projektu GPR, zaś po jego formalnym przyjęciu będzie to stały adres, pod którym zamieszczane będą wszelkie informacje związane z wdrażaniem i monitorowaniem *GPR 2023-2030*.

Partycypacja społeczna, stanowiąca punkt wyjścia dla opracowania Programu, będzie stałą zasadą i ciągłą praktyką również w trakcie wdrażania Gminnego Programu Rewitalizacji Miasta Międzyrzec Podlaski na lata 2023-2030 zgodnie z przyjętym systemem zarządzania obejmującym zasady współpracy z otoczeniem społecznym oraz gospodarczym.

²⁰ <https://www.miedzyrzec.pl/pl/miasto/dla-mieszkancow/aktualnosci/2243-nabor-propozycji-przedsiwziec-rewitalizacyjnych-do-gminnego-programu-rewitalizacji-miasta-miedzyrzec-podlaski-na-lata-2023-2030.html>

2. POWIĄZANIA Z POLITYKĄ MIASTA

2.1. STRATEGIA ROZWOJU MIASTA MIĘDZYRZEC PODLASKI NA LATA 2015-2020 (Z PERSPEKTYWĄ DO 2025 R.)²¹

Na podstawie przeprowadzonych analiz, w tym analizy SWOT, *Strategia Rozwoju Miasta Międzyrzec Podlaski na lata 2015-2020 (z perspektywą do 2025 r.)*²² wyznacza cztery strategiczne kierunki działania w procesie zarządzania rozwojem miasta Międzyrzec Podlaski:

Kierunek 1 – Wzmocnienie ponadlokalnych funkcji miasta wykorzystujących potencjał lokalizacji w kreowaniu rozwoju gospodarczego i przedsiębiorczości mieszkańców.

Kierunek 2 – Wykorzystanie potencjału środowiska naturalnego miasta do rozwoju usług na rzecz mieszkańców oraz wprowadzenie działań ukierunkowanych na wzrost efektywności energetycznej wykorzystującej odnawialne źródła energii.

Kierunek 3 – Prowadzenie kompleksowej rewitalizacji zdegradowanych części miasta wykorzystującej endogenny potencjał płynący z wzajemnego oddziaływania tkanki urbanistycznej, środowiska naturalnego i kapitału ludzkiego.

Kierunek 4 – Wzmocnienie przyjaznego wizerunku miasta jako miejsca do zamieszkania, pracy i spędzania czasu wolnego poprzez wsparcie infrastruktury i usług oferowanych przez miasto jego mieszkańcom.

Strategiczne kierunki stanowią bazę, na której w trójpoziomowym układzie oparto politykę rozwoju Miasta:

- zdefiniowanie misji i wizji Miasta,
- wskazanie celów strategicznych na dłuższy horyzont czasowy oraz wyznaczenie w ich ramach celów operacyjnych
- określenie sugerowanych działań w ramach poszczególnych celów.

MISJA

Misja rozwoju Międzyrzecza Podlaskiego określa ogólne zasady stanowiące podstawę dla wyznaczenia kierunków jego przyszłego rozwoju. Kieruje ona uwagę ku najbardziej istotnym dziedzinom gospodarczym warunkującym jego wyjątkowość, atrakcyjność i konkurencyjność względem innych miast w województwie lubelskim. Misja uzasadnia sens istnienia miasta i szans jego dalszego rozwoju oraz określa w sposób syntetyczny ogólny cel, do którego miasto powinno dążyć, jak również ogólną koncepcję funkcjonowania w wyznaczonym przedziale czasowym.

²¹ Przyjęta Uchwałą Nr XIX/135/16 Rady Miasta Międzyrzecza Podlaskiego z dnia 31 marca 2016 r.

²² Podrozdział oparty na treści *Strategii Rozwoju Miasta Międzyrzec Podlaski na lata 2015-2020 (z perspektywą do 2025 r.)*

Misją Miasta Międzyrzec Podlaski jest **poprawa poziomu rozwoju przedsiębiorczości i jakości życia mieszkańców, zwiększenie atrakcyjności i konkurencyjności gospodarczej poprzez działania stymulujące rozwój wewnętrznego potencjału miasta i jego funkcji ponadlokalnych w ramach sieci współpracy w obszarach uznanych za kluczowe dla jego rozwoju, takich jak: stworzenie gospodarczej specjalizacji subregionalnej (usługi logistyczne i transportowe), wykorzystanie potencjału położenia przygranicznego, rewitalizację społeczno-gospodarczą, ochronę środowiska i zrównoważony rozwój.**

WIZJA

Wizja Międzyrzec Podlaskiego pokazuje pożądany stan docelowy podejmowanych przez władzę działań, który zostanie osiągnięty w perspektywie do 2025 roku. Realizacja wyznaczonych celów będzie możliwa dzięki wykorzystaniu zdiagnozowanego potencjału rozwojowego Miasta i identyfikacji kluczowych z punktu widzenia miasta obszarów interwencji.

Wg założeń Strategii w 2025 roku „Międzyrzec Podlaski jest centrum gospodarki subregionu w ramach rozwiniętych funkcji ponadlokalnych bazujących na usługach logistycznych i transportowych, liderem powstających sieci współpracy, miastem posiadającym dobrze rozwiniętą infrastrukturę rekreacyjną i sportową, wspierającym rozwój lokalnej przedsiębiorczości i wieloaspektowy rozwój mieszkańców oraz ośrodkiem prowadzącym racjonalną politykę energetyczną”.

Zgodnie z określonymi kierunkami rozwoju Miasta misja i wizja Międzyrzec Podlaskiego zostaną zrealizowane w ramach czterech kluczowych obszarów interwencyjnych:

1. Gospodarka
2. Ekologia
3. Rewitalizacja społeczno-gospodarcza
4. Zrównoważony rozwój

Nawiązując do wyznaczonych obszarów interwencyjnych i wyznaczonych kierunków rozwoju w Strategii określono cele strategiczne i cele operacyjne, dla których zasugerowano kierunki działań.

CELE STRATEGICZNE			
I.	II.	III.	IV.
Wspieranie ponadlokalnych funkcji miasta i wykorzystanie potencjału obszaru przygranicznego do stymulowania wzrostu gospodarczego.	Ochrona środowiska i wspieranie przejścia na gospodarkę niskoemisyjną.	Rewitalizacja społeczno–gospodarcza na rzecz zwiększenia atrakcyjności turystycznej, rekreacyjnej, kulturalnej miasta.	Zrównoważony rozwój miasta i aktywność mieszkańców.
CELE OPERACYJNE			
<ol style="list-style-type: none"> 1. Tworzenie sprzyjających warunków do rozwoju przedsiębiorczości. 2. Wspieranie procesu integracji parterów rozwoju gospodarczego i budowanie silnych relacji z otoczeniem zewnętrznym. 3. Zwiększenie rozpoznawalności miasta jako miejsca atrakcyjnego do prowadzenia biznesu 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Wspieranie działań na rzecz niskoemisyjności i zwiększenia wykorzystania odnawialnych źródeł energii w polityce energetycznej miasta. 2. Budowa i modernizacja miejskiego systemu wodno–kanalizacyjnego. 3. Edukacja ekologiczna 4. Racjonalne wykorzystanie potencjału środowiska naturalnego na cele sportu i rekreacji oraz rozwoju lokalnych usług turystycznych. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Rewitalizacja zdegradowanych obszarów miejskich. 2. Wzmocnienie potencjału turystycznego miasta. 3. Rewitalizacja społeczno – gospodarcza miasta i minimalizowanie barier rozwojowych narażonych na wykluczenie społeczne 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Rozbudowa i modernizacja układu transportowego miasta 2. Rozbudowa i modernizacja bazy sportowo – rekreacyjnej i edukacyjnej miasta. 3. Rozwój infrastruktury mieszkaniowej. 4. Społeczeństwo informacyjne. 5. Wspieranie rozwoju infrastruktury i usług społecznych i kulturalnych.

Tabela 3 Cele strategiczne i operacyjne zawarte w Strategii Rozwoju Miasta Międzyrzec Podlaski na lata 2015-2020 (2025)

Strategia przedstawia obraz Miasta Międzyrzec Podlaski w 2025 roku, zgodnie z którym miasto:

- powinno stać się rozpoznawalną marką miejską na wschodzie Lubelszczyzny, z rozwiniętą gospodarczą specjalizacją usług logistycznych i transportowych;
- będzie centrum gospodarki subregionu i liderem koordynującym współpracę między ośrodkami miejskimi subregionu w zakresie promocji przedsiębiorczości, kształcenia dostosowanego do rynku zatrudnienia i wymiany innowacyjnych rozwiązań w zakresie oferowanych usług na rzecz transportu i lokalnie działających firm;
- będzie ośrodkiem o bardzo dobrej dostępności komunikacyjnej, z wysoką jakością dróg spełniających funkcje o znaczeniu krajowym i wojewódzkim oraz z wysoką jakością dróg o charakterze lokalnym wspierających obsługę komunikacyjną mieszkańców.
- będzie ośrodkiem miejskim prowadzącym racjonalną politykę energetyczną, ze zmodernizowaną infrastrukturą budynków użyteczności publicznej i zabudowy wielorodzinnej, zapewniającą wysoką energooszczędność i z urządzeniami wykorzystującymi odnawialne źródła energii dla dywersyfikacji źródeł jej pozyskiwania;
- rozwinie na bazie potencjału środowiska przyrodniczego przyjazną mieszkańcom infrastrukturę sportową i rekreacyjną wspomagającą rozwój usług turystycznych;
- wdroży Program Rewitalizacji rozwiązując kompleksowo problemy strefy przestrzennej, społecznej zdegradowanych obszarów miejskich i wspierając rozwój lokalnej przedsiębiorczości opartej na wiedzy, tradycji i wartościach kultury lokalnej;
- będzie ośrodkiem wybieranym przez osoby młode jako miejsce zamieszkiwania, pracy i rozwoju osobistego poprzez wzmocnienie usług sfery publicznej w zakresie: kultury, oświaty, opieki społecznej i wsparcia grup narażonych na wykluczenie, sportu i rekreacji oraz infrastruktury gospodarki i mieszkalnictwa komunalnego oraz gospodarki przestrzennej;
- będzie rozpoznawalnym ośrodkiem wspierającym wieloaspektowy rozwój mieszkańców dzięki realizacji działań wspierających w sposób zintegrowany przedsiębiorczość i edukację dostosowaną do rynku pracy, przyjazną i nowoczesną administrację oraz wspieranie inicjatyw oddolnych i aktywności w różnych dziedzinach życia.

Istotnym założeniem *Strategii* jest wdrożenie zasady rozwoju zrównoważonego, czego skutkiem będzie wykorzystanie potencjału zdegradowanego obszaru do stworzenia w nim warunków do rozwoju nowych funkcji. Szeroki zakres przedsięwzięć infrastrukturalnych przyniesie poprawę warunków prowadzenia działalności gospodarczej i codziennego życia mieszkańców, ale wywierać będzie także pozytywny wpływ na wzmocnienie integracji i aktywności społecznej, poprawę wizerunku Miasta, poprawę sytuacji gospodarczej i jej rozwój, poprawę stanu środowiska i jego wykorzystanie do zwiększenia komfortu życia mieszkańców i odwiedzających.

Opisane powyżej założenia, misja, wizja, cele strategiczne i operacyjne oraz oczekiwane rezultaty przedstawione w Strategii Rozwoju Miasta Międzyrzec Podlaski na lata 2015-2020 (z perspektywą do 2025 r.) wskazują wyraźnie, że dla wszechstronnego rozwoju Miasta niezbędna jest jego społeczno-gospodarcza rewitalizacja, która została ujęta w Gminnym Programie Rewitalizacji Miasta Międzyrzec Podlaski na lata 2023-2030.

Oba dokumenty są ze sobą połączone wspólnymi bądź wzajemnie się uzupełniającymi celami strategicznymi i operacyjnymi, zakładają podejmowanie podobnych lub tożsamyh przedsięwzięć, których adresatem są mieszkańcy miasta, a potencjalnymi beneficjentami nowi inwestorzy i turyści. Cel strategiczny nr 3 w całości pokrywa się z założeniami procesu rewitalizacji, opisanego w niniejszym dokumencie.

Istotną rolę w obu dokumentach odgrywają działania infrastrukturalne w obszarze zabytkowego centrum miasta i terenów zielonych atrakcyjnych przyrodniczo i rekreacyjnie, działania na rzecz poprawy stanu środowiska i zwiększenia świadomości ekologicznej mieszkańców skutkujące poprawą warunków do rozwoju działalności gospodarczej np. w obszarze turystyki i rekreacji.

Oba dokumenty zakładają kompleksowe podejście do podejmowanych przedsięwzięć, których cechą obok czysto materialnego wymiaru jest wzrost komfortu życia, poziomu bezpieczeństwa i poprawa dobrostanu mieszkańców, jak również wzrost zaangażowania społecznego w życie miasta i zwiększenie poczucia obywatelskiej odpowiedzialności za najbliższe otoczenie.

Obydwa dokumenty wskazują na konieczność rozwoju społeczno-gospodarczego, prowadzącym do niwelacji barier rozwojowych i minimalizację procesów wykluczenia społecznego.

2.2. STRATEGIA ROZWIĄZYWANIA PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH

Strategia rozwiązywania problemów społecznych Miasta Międzyrzec Podlaski na lata 2023-2029²³ określa strategię Miasta dotyczącą rozwiązywania problemów społecznych ze szczególnym uwzględnieniem programów pomocy społecznej, profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych, a także innych działań dotyczących integracji osób i rodzin z grup szczególnego ryzyka. Obowiązek opracowania ww. dokumentu wynika z ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej.

W dokumencie określono wizję i misję rozwoju polityki społecznej, która skupia się na poprawie jakości życia mieszkańców społeczności lokalnej, a ponadto sprzyja budowaniu relacji i kapitału społecznego. Istotnym elementem kształtowania polityki społecznej jest wspieranie lokalnych inicjatyw, w szczególności inicjatyw społecznych, kulturalnych i edukacyjnych.

Wszelkie działania w zakresie polityki społecznej powinny być nakierowane na zapewnienie bezpieczeństwa socjalnego, dążenie do integracji społecznej i co bardzo ważne tworzenie równych szans rozwoju społecznego.

W dokumencie przedstawiono cztery cele strategiczne:

Cel Strategiczny 1 – Wsparcie rodziny, gdzie zwrócono uwagę na następujące kwestie: pomoc rodzinom niewydolnym wychowawczo oraz opieka nad dzieckiem, pomoc rodzinom będącym w trudnej sytuacji materialnej, zapewnienie dzieciom i młodzieży właściwego dostępu do kształcenia i rozwoju, zaspokajanie potrzeb mieszkańców w zakresie ochrony zdrowia oraz zdrowego stylu życia,

Cel Strategiczny 2 – Przeciwdziałanie ubóstwu, bezrobociu, bezdomności oraz wykluczeniu społecznemu, gdzie działania będą się koncentrować na wsparciu dla ubogich rodzin i osób, bezrobotnych oraz bezdomnych

Cel Strategiczny 3 – Przeciwdziałanie wszelkim uzależnieniom oraz przemocy domowej; w ramach tego celu organizowane będzie wsparcie dla osób i rodzin z problemami uzależnień, a także wsparcie dla rodzin, w których występuje problem przemocy domowej,

Cel Strategiczny 4 – Wsparcie osób starszych oraz osób z niepełnosprawnościami, które polegać będzie m.in. na likwidacji barier architektonicznych i społecznych, aktywizacji zawodowej osób z niepełnosprawnościami.

²³ przyjęta uchwałą nr LXI/521/23 Rady Miasta Międzyrzec Podlaski z dnia 29 czerwca 2023 r. w sprawie Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Miasta Międzyrzec Podlaski na lata 2023 – 2029

Wizja, misja oraz cele strategiczne zdefiniowane w „Strategii rozwiązywania problemów społecznych Miasta Międzyrzec Podlaski na lata 2023-2029” są w pełni zgodne z celami określonymi w Gminnym Programie Rewitalizacji Miasta Międzyrzec Podlaski na lata 2023-2030 i wskazują na potrzebę wsparcia osób starszych, osób z niepełnosprawnościami, a także osób zagrożonych wykluczeniem społecznym. Wskazano na potrzebę realizacji działań zarówno miękkich (w tym programów edukacyjnych, oferty spędzania czasu wolnego, organizacji zajęć socjalizujących seniorów), jak i dostosowania przestrzeni i likwidacji barier architektonicznych zgodnie z zasadą dostępności.

Obydwa dokumenty odnoszą się bezpośrednio do kwestii związanych z polepszeniem jakości życia mieszkańców oraz budowaniu kapitału społecznego i wspieraniu wielu inicjatyw lokalnych, związanych m.in. z kulturą.

2.3. STRATEGIA ROZWOJU PONADLOKALNEGO NA LATA 2022-2030

Dynamicznie zmieniająca się sytuacja gospodarcza i społeczna, konieczność aktualizacji danych, analiz i diagnoz: społecznej, gospodarczej i przestrzennej dla obszaru partnerstwa oraz sytuacja wynikająca z negatywnych i długotrwałych skutków pandemii wirusa SARS-CoV-2 (COVID-19) i wojny w Ukrainie zainspirowały władze gmin partnerskich Doliny Krzny (Miasto Międzyrzec Podlaski, Gminę Międzyrzec Podlaski, Gminę Drelów, Gminę Kąkolewnica i Gminę Trzebieszów) do opracowania *Strategii Rozwoju Ponadlokalnego Doliny Krzny na lata 2022 – 2030*²⁴.

Dokument wyznacza perspektywy i kierunki współpracy między samorządami obszaru Doliny Krzny, wskazując na możliwość prowadzenia efektywniejszych działań oraz pełniejszego wykorzystania istniejących zasobów i potencjałów. Uwzględnienie wzajemnych powiązań funkcjonalnych jak również identyfikacja podobnych problemów i potencjałów daje możliwość skuteczniejszej realizacji wspólnych celów oraz zwiększenia przewag konkurencyjnych – nie tylko jednej gminy, ale całego obszaru Doliny Krzny. Istotne dla przyszłego funkcjonowania partnerstwa gmin Doliny Krzny jest zarówno zachowanie spójności z celami i kierunkami działań poszczególnych gmin, jak też aktywna współpraca partnerów na rzecz realizacji wspólnych, partnerskich i zintegrowanych przedsięwzięć na obszarze partnerstwa.

Strategia jest w założeniu planem realistycznym, dlatego też system wdrażania i zasady współpracy interesariuszy dostosowane zostały do celów i kierunków działań, które realizowane będą w oparciu o możliwości prawne, organizacyjne i finansowe poszczególnych samorządów z uwzględnieniem specyfiki, uwarunkowań i zasobów finansowych każdej z gmin.

²⁴ przyjęty uchwałą nr LIII/456/22 Rady Miasta Międzyrzec Podlaski z dnia 29 listopada 2022 r.

Cel strategiczny	Cele szczegółowe – kierunki działań
1. Wzrost jakości życia i spójności społecznej	1.1. Podniesienie jakości usług i infrastruktury pomocy społecznej 1.2. Podniesienie jakości edukacji, wyrównanie szans edukacyjnych, aktywizacja dzieci i młodzieży 1.3. Zwiększenie atrakcyjności obiektów kultury 1.4. Wzmocnienie kapitału społecznego i rozwój przedsiębiorstw społecznych 1.5. Rozwój elektronicznych usług publicznych i technologii cyfrowych 1.6. Poprawa dostępności dla osób ze szczególnymi potrzebami 1.7. Wspieranie procesów rewitalizacji
2. Adaptacja do zmian klimatu i zrównoważona przestrzeń	2.1. Poprawa jakości i dostępności przestrzeni publicznych oraz infrastruktury rekreacyjnej i sportowej. 2.2. Wspieranie zrównoważonego transportu i mobilności multimodalnej 2.3. Wspieranie energii odnawialnej, efektywności energetycznej i redukcji emisji gazów cieplarnianych 2.4. Wspieranie zrównoważonej gospodarki wodnej i gospodarki o obiegu zamkniętym 2.5. Ochrona przyrody i promocja postaw ekologicznych 2.6. Wzrost bezpieczeństwa mieszkańców i zapobieganie zagrożeniom
3. Wzrost konkurencyjności i atrakcyjności gospodarczej	3.1. Poprawa dostępności komunikacyjnej obszarów gospodarczych i peryferyjnych. 3.2. Wzrost atrakcyjności turystycznej i inwestycyjnej

Tabela 4. Cele strategiczne i operacyjne zawarte w Strategii Rozwoju Ponadlokalnego Doliny Krzny na lata 2022-2030

Wyznaczone w Strategii Rozwoju Ponadlokalnego Doliny Krzny na lata 2022 – 2030 cele strategiczne i kierunki działań są w dużym stopniu zbieżne z celami Gminnego Programu Rewitalizacji Miasta Międzyrzec Podlaski na lata 2023-2030.

Oba dokumenty zakładają poprawę dostępności przestrzeni publicznych oraz infrastruktury rekreacyjnej/sportowej i usług dla osób ze szczególnymi potrzebami, poprawę dostępności komunikacyjnej obszarów gospodarczych i peryferyjnych, jak również poprawę bezpieczeństwa mieszkańców.

Oba dążą także do wzmocnienia aktywizacji mieszkańców, w tym dzieci i młodzieży, zwiększenia atrakcyjności i dostępności obiektów kultury i terenów rekreacyjnych oraz wzmocnienia kapitału społecznego.

W obydwu dokumentach za istotne uznaje się wspieranie efektywności energetycznej, ochronę przyrody i promocję postaw ekologicznych m.in. dla osiągnięcia wzrostu atrakcyjności turystycznej i inwestycyjnej miasta.

2.4. STRATEGIA ROZWOJU ELEKTROMOBILNOŚCI DLA MIASTA MIĘDZYRZEC PODLASKI NA LATA 2019-2035

Dokument *Strategii Rozwoju Elektromobilności dla Miasta Międzyrzec Podlaski na lata 2019-2035*²⁵ systematyzuje działania Miasta związane z promowaniem elektromobilności i paliw alternatywnych oraz wskazuje kierunki rozwoju w zakresie transportu nisko- i zeroemisyjnego oraz rozwiązań Smart City:

Kierunek rozwoju		Kierunki działań	
1.	Elektromobilność w samorządzie	1.1.	Sieć ogólnodostępnych ładowarek przy budynkach użyteczności publicznej,
		1.2.	Zakup pojazdów elektrycznych dla Urzędu Miasta,
		1.3.	Ekologiczne zadania publiczne – w tym zakup pojazdów zero- i niskoemisyjnych dla Zespołu Placówek Oświatowych Nr 3, Miejskiego ośrodka Sportu i Rekreacji oraz Specjalnego Ośrodka Szkolno-wychowawczego.
2.	Elektryczna komunikacja publiczna	2.1.	Zakup pojazdów elektrycznych dla komunikacji publicznej,
		2.2.	Modernizacja infrastruktury transportu publicznego,
		2.3.	E-transport publiczny,
		2.4.	Budowa P+R przy stacji kolejowej.
3.	Zielony transport indywidualny	3.1.	Utworzenie miejsc postojowych dla pojazdów elektrycznych na parkingach,
		3.2.	Uruchomienie systemu roweru miejskiego z rowerami elektrycznymi,
		3.3.	Usprawnienie ruchu rowerowego i pieszego,
		3.4.	Ustanowienie stref ruchu uspokojonego i zwiększenie bezpieczeństwa,
		3.5.	Wprowadzenie ulg podatkowych.
4.	Elektromobilny mieszkaniec	4.1.	Promocja elektromobilności mieszkańców i innych interesariuszy,
		4.2.	Elektromobilny uczeń
5.	Międzyrzec Smart	5.1.	Aplikacja mobilna zintegrowana z punktami ładowania, systemem parkingowym i asystentem mieszkańca,
		5.2.	Modernizacja oświetlenia ulicznego,
		5.3.	Stworzenie sieci miejskiego Internetu
		5.4.	Monitorowanie jakości powietrza,
		5.5.	Optymalizacja systemu transportowego z wykorzystaniem Big Data,
		5.6.	Monitorowanie przestrzeni.

Tabela 5 Kierunki rozwoju i kierunki działań zawarte w Strategii Rozwoju Elektromobilności Miasta Międzyrzec Podlaski na lata 2019-2035

²⁵ przyjęty uchwałą nr XXII/211/20 Rady Miasta Międzyrzec Podlaski z dnia 27 sierpnia 2020 r.

Cele strategiczne i kierunki działań wyznaczone w Strategii Rozwoju Elektromobilności dla Miasta Międzyrzec Podlaski na lata 2019-2035 są w wielu aspektach spójne z celami Gminnego Programu Rewitalizacji Miasta Międzyrzec Podlaski na lata 2023-2030, szczególnie w zakresie poprawy stanu środowiska naturalnego poprzez inwestycje w infrastrukturę drogową (drogi, ścieżki rowerowe, oszczędne oświetlenie dróg i ciągów pieszych), stworzenie nowych lub zrewitalizowanie zaniedbanych terenów zielonych, wdrożenie systemów ekologicznego transportu.

Będzie to skutkować nie tylko poprawą jakości życia mieszkańców, ale także zwiększeniem atrakcyjności miasta dla mieszkańców i inwestorów.

2.5. WIELOLETNI PROGRAM GOSPODAROWANIA MIESZKANIOWYM ZASOBEM MIASTA

Zgodnie z art. 21 ust. 1 pkt 1 ustawy z dnia 21 czerwca 2001 roku o ochronie praw lokatorów, mieszkaniowym zasobie Miasta i o zmianie Kodeksu cywilnego, samorząd Miasta Międzyrzec Podlaski opracował *Wieloletni program gospodarowania mieszkaniowym zasobem Miasta Międzyrzec Podlaski na lata 2020-2025*, który został przyjęty uchwałą nr XXX/265/21 Rady Miasta Międzyrzec Podlaski z dnia 25 lutego 2021 r. w sprawie przyjęcia *Wieloletniego programu gospodarowania mieszkaniowym zasobem Miasta Międzyrzec Podlaski na lata 2021- 2025*.²⁶ Jego zasadniczym celem było określenie wielkości i stanu technicznego zasobu mieszkaniowego Miasta w wyznaczonym okresie, określenie potrzeb remontowych i innych działań zmierzających do poprawy wykorzystania i racjonalizacji gospodarowania mieszkaniowym zasobem Miasta, ustalenie zasad polityki czynszowej i zarządzania zasobem mieszkaniowym Miasta.

Wieloletni program gospodarowania mieszkaniowym zasobem Miasta Międzyrzec Podlaski na lata 2021 - 2025 określa kierunki działania Miasta Międzyrzec Podlaski mające na celu:

- dążenie do optymalnego wykorzystania mieszkaniowego zasobu Miasta poprzez sukcesywne zmniejszanie liczby niezagospodarowanych lokali,
- racjonalizację wynajmu miejskich lokali mieszkalnych w ramach rozwiązań służących dostosowaniu wielkości wynajmowanych lokali do potrzeb i możliwości najemców,
- usprawnienie realizacji wykwaterowań lokatorów z budynków o złym stanie technicznym lub przeznaczonych do opróżnienia ze względu na ważny interes Miasta,
- sukcesywną poprawę stanu technicznego posiadanego zasobu mieszkaniowego poprzez realizację koniecznych remontów,
- sukcesywną poprawę standardu posiadanego zasobu mieszkaniowego poprzez zmianę sposobu ogrzewania opartego na paliwach stałych na inne systemy grzewcze w celu poprawy warunków mieszkaniowych oraz ograniczenia zanieczyszczenia powietrza,
- likwidację barier architektonicznych poprzez remonty lokali w celu zaspokojenia potrzeb mieszkaniowych osób niepełnosprawnych,
- optymalizację struktury własnościowej budynków z lokalami wchodzącymi w skład mieszkaniowego zasobu Miasta poprzez ich sprzedaż w celu zmniejszenia kosztów utrzymania zasobów,
- porządkowanie stanów prawnych nieruchomości zgodnie z obowiązującym ustawodawstwem,
- ulepszenie stosowanych oraz wprowadzanie nowych instrumentów służących skutecznemu egzekwowaniu należności z tytułu korzystania z lokali komunalnych oraz minimalizowaniu zadłużenia,
- stopniowe ograniczanie pomocy rodzinom, które mogą samodzielnie rozwiązywać problemy mieszkaniowe i kierowanie pomocy do gospodarstw domowych wyłącznie o niskich dochodach.

²⁶ Dz.U. Województwa Lubelskiego z dnia 4 marca 2021 r. poz. 1035

Wieloletni program gospodarowania mieszkaniowym zasobem Miasta Międzyrzec Podlaski na lata 2021 - 2025 określa mieszkaniowy zasób Miasta na dzień 1.01.2021 r., który tworzą 182 lokale usytuowane w budynkach stanowiących własność Miasta oraz 129 lokali stanowiących własność Wspólnot Mieszkaniowych, w których Miasto jest właścicielem. Ponadto Miasto posiada prawo dysponowania jednym lokalem mieszkalnym oraz dwoma tymczasowymi pomieszczeniami na podstawie zawartych umów z innymi podmiotami. *Program* prognozuje utrzymanie wielkości mieszkaniowego zasobu na poziomie 311 do roku 2025, uwzględniając jednak przewidywaną w tym okresie sprzedaż lokali mieszkalnych oraz prognozy pozyskania dodatkowych lokali. Przewiduje się konieczność wyłączenia z eksploatacji budynku przy ul. Małej 8 z dwoma lokalami mieszkalnymi.

Większość z 46. budynków z lokalami mieszkalnymi (26. należących do Miasta i 20. należących do Wspólnot Mieszkaniowych) jest w stanie technicznym dobrym lub zadawalającym, trzy są w stanie złym, a jeden wymaga wyłączenia z eksploatacji. Wszystkie lokale są wyposażone w instalację wodno-kanalizacyjną, a 28 z nich wyposażona jest w instalację c.o. Z uwagi na planowane remonty prognozuje się, że stan techniczny zasobu mieszkaniowego w latach 2021- 2025 będzie ulegał poprawie. Podstawowym celem planowanych remontów jest zapewnienie bezpieczeństwa użytkownikom lokali i budynków oraz osobom trzecim. W miarę posiadanych środków, w pierwszej kolejności realizowane będą prace remontowe eliminujące zagrożenie bezpieczeństwa, następnie o charakterze zapobiegawczym, a w dalszej kolejności remonty o charakterze zachowawczym. Wyjątek stanowią remonty i modernizacje, które są finansowane przy udziale środków ze źródeł innych niż środki własne Miasta. W omawianym okresie 2021-2025 planowana jest sprzedaż 5 lokali mieszkalnych w każdym roku.

Miasto zamierza podjąć starania o zwiększenie swoich możliwości finansowych w tym ze środków Unii Europejskiej dla realizacji potrzeb w zakresie remontów i modernizacji zasobu mieszkaniowego, w szczególności dotyczących rewitalizacji zasobu, termomodernizacji i wyposażania budynków w instalację c.o. i urządzenia wykorzystujące odnawialne źródła energii.

Założenia Wieloletniego Programu Gospodarowania Mieszkaniowym Zasobem Miasta Międzyrzec Podlaski na lata 2021-2025 są w bezpośredniej korelacji z celami i założeniami niniejszego GPR odnosząc się do problemów w obszarze ubóstwa (mieszkania socjalne) i do problemów w zakresie ochrony środowiska (remonty, termomodernizacje).

Oba dokumenty zakładają poprawę warunków bytowych i najbliższego otoczenia osób zamieszkujących lokale socjalne, poprawę infrastruktury i przestrzeni publicznych w obszarze rewitalizacji, rezultatem czego będzie poprawa wizerunku zabytkowego centrum Miasta.

2.6. PROGRAM OCHRONY ŚRODOWISKA (POŚ)

Prowadzenie polityki w zakresie ochrony środowiska na poziomie samorządu lokalnego odbywa się w oparciu o Programy Ochrony Środowiska, które sporządzane są na podstawie art. 17 ust. 1 ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 roku Prawo ochrony środowiska. Ich celem jest wyznaczanie działań istotnych z punktu widzenia osiągnięcia celów tej polityki przy uwzględnieniu uwarunkowań ochrony środowiska na terenie danej Miasta.

Aktualnie obowiązującym programem był *Program Ochrony Środowiska dla Miasta Międzyrzec Podlaski*²⁷, który zakładał usprawnienie i usystematyzowanie działań na rzecz poprawy stanu środowiska w obrębie analizowanych obszarów interwencji w perspektywie czasowej 2017 - 2020. Przeprowadzona ocena stanu środowiska Miasta Międzyrzec Podlaski, ze szczególnym uwzględnieniem obszarów interwencji pozwoliła na zdefiniowanie celu nadrzędnego jakim był **„Rozwój społeczno - gospodarczy Miasta Międzyrzec Podlaski prowadzony ze szczególnym poszanowaniem środowiska naturalnego w oparciu o zasadę zrównoważonego rozwoju.”**

Na podstawie rozpoznania stanu środowiska na terenie Miasta *Program* wyznaczył cele strategiczne, operacyjne oraz zadania odnoszące się do stanu bezpieczeństwa środowiskowego w określonych obszarach interwencji. Ich realizacja przyczyni się do poprawy stanu środowiska naturalnego w mieście oraz pozytywnie wpłynie na zdrowie i życie jego mieszkańców.

²⁷ przyjęty Uchwałą Nr XXVII/198/16 Rady Miasta Międzyrzec Podlaski z dnia 30 grudnia 2016 r

OBSZAR INTERWENCJI	CEL STRATEGICZNY	CEL OPERACYJNY	DZIAŁANIA
OCHRONA KLIMATU I JAKOŚCI POWIETRZA	Działania na rzecz dalszej poprawy jakości powietrza oraz wykorzystania energii ze źródeł odnawialnych terenie Miasta Międzyrzec Podlaski	1. Ograniczenie emisji gazów i pyłów pochodzących ze spalania paliw konwencjonalnych	1.1 Termomodernizacja budynków użyteczności publicznej na terenie Miasta MP 1.2 Montaż małych instalacji odnawialnych źródeł energii na terenie miasta MP 1.3 Powstanie instalacji fotowoltaicznej na terenie SUW w MP 1.4 Powstanie instalacji fotowoltaicznej na terenie oczyszczalni ścieków w MP
		2. Zmniejszenie zużycia energii na cele oświetleniowe	2.1 Modernizacja oświetlenia ulicznego
		3. Poprawa świadomości mieszkańców miasta MP na temat problemów związanych ze szkodliwością niskiej emisji	3.1 Działania promocyjno-edukacyjne w zakresie ochrony powietrza
ZAGROŻENIA HAŁASEM	Poprawa klimatu akustycznego terenie Miasta Międzyrzec Podlaski	1. Zmniejszenie negatywnego oddziaływania hałasu poprzez poprawę jakości miejskich ciągów drogowych	1.1 Przebudowa i modernizacja dróg miejskich w wewnętrznych na terenie miasta MP
		2. Zmniejszenie negatywnego oddziaływania hałasu poprzez zwiększenie dostępu do ekologicznych form transportu	2.1 Utrzymanie ciągów pieszo-rowerowych na terenie miasta MP
GOSPODAROWANIE WODAMI	Działania na rzecz ograniczenia zagrożenia wystąpienia podtopień na terenie Miasta Międzyrzec Podlaski	1. Zwiększenie bezpieczeństwa powodziowego	1.1 Konserwacja rowów melioracyjnych i odwadniających
GOSPODARKA WODNO - ŚCIEKOWA	Modernizacja i rozwój infrastruktury wodno – kanalizacyjnej jako element działań na rzecz poprawy stanu wód Miasta Międzyrzec Podlaski	1. Ograniczenie nielegalnych zrzutów ścieków	1.1 Budowa i modernizacja sieci kanalizacji sanitarnej na terenie miasta MP
		2. Poprawa jakości wody dostarczanej mieszkańcom miasta	2.1 Budowa i modernizacja sieci wodociągowej na terenie miasta MP
		3. Ograniczenie wycieków wody z sieci wodociągowej	3.4 Monitoring wycieków w sieci wodociągowej na terenie miasta MP
		4. Ograniczenie wycieków wody z sieci kanalizacji sanitarnej	4.1 Monitoring wycieków w sieci kanalizacji sanitarnej na terenie miasta MP

OBSZAR INTERWENCJI	CEL STRATEGICZNY	CEL OPERACYJNY	DZIAŁANIA
		5. Utrzymanie dobrego stanu sieci kanalizacji sanitarnej	5.1. Wdrożenie systemu ciśnieniowego czyszczenia kanalizacji sanitarnej na terenie miasta MP 5.2. Wdrożenie systemu kontroli eksploatacji kanalizacji sanitarnej na terenie miasta MP
GLEBY	Ochrona powierzchni ziemi Miasta Międzyrzec Podlaski przed degradacją	1. Utrzymanie dobrego stanu gleby	1.1 ograniczenie zasolenia w czasie zimowego utrzymania dróg
GOSPODARKA ODPADAMI I ZAPOBIEGANIE POWSTAWANIU ODPADÓW	Dalsza poprawa systemu gospodarki odpadami terenie Miasta Międzyrzec Podlaski	1. Działania na rzecz selektywnej zbiórki odpadów na terenie miasta MP	1.1. Zmniejszenie ilości odpadów poddawanych składowaniu 1.2. Zmniejszenie ilości odpadów komunalnych zmieszanych wytwarzanych na terenie miasta
		2. Właściwa gospodarka opadami niebezpiecznymi	2.1 Zmniejszenie ilości wyrobów azbestowych występujących na terenie miasta
		3. Zwiększenie świadomości mieszkańców odnośnie selektywnej zbiórki odpadów	3.1 Działania informacyjno edukacyjne na temat segregacji odpadów oraz odbiorów odpadów
ZASOBY PRZYRODNICZE	Dbłość o zachowanie walorów przyrodniczych i krajobrazowych Miasta Międzyrzec Podlaski	Poprawa walorów krajobrazowych miejskiej przestrzeni publicznej	1.1.1 Wykonanie nasadzeń drzew i krzewów na terenie miejskiej przestrzeni publicznej 1.2 Ochrona i zachowanie zabytkowego parku na terenie Zespołu Pałacowo-Parkowego w mieście MP

Tabela 6 Cele strategiczne, cele operacyjne i działania wyznaczone w Programie Ochrony Środowiska dla Miasta Międzyrzec Podlaski (na lata 2017-2020)

Realizacja Programu Ochrony Środowiska wiąże się z osiągnięciem celów dla poszczególnych obszarów interwencji. Poniższe zadania wskazane w POŚ są spójne w znacznym zakresie z problematyką wyznaczonego obszaru rewitalizacji oraz założeniami niniejszego GPR, by wskazać chociażby tylko wybrane z nich:

- Montaż małych instalacji odnawialnych źródeł energii na terenie miasta,
- Modernizacja oświetlenia ulicznego,
- Działania promocyjno-edukacyjne w zakresie ochrony powietrza,
- Utrzymanie ciągów pieszo-rowerowych na terenie miasta,
- Zmniejszenie ilości odpadów komunalnych zmieszanych wytwarzanych na terenie miasta,
- Działania informacyjno edukacyjne na temat segregacji odpadów oraz odbiorów odpadów,
- Wykonanie nasadzeń drzew i krzewów na terenie miejskiej przestrzeni publicznej,
- Ochrona i zachowanie zabytkowego parku na terenie Zespołu Pałacowo-Parkowego w mieście.

Poprawa jakości życia mieszkańców, osiągana między innymi poprzez poprawę środowiskowych warunków życia będzie ważnym obszarem realizacji Gminnego Programu Rewitalizacji Miasta Międzyrzec Podlaski na lata 2023- 2030.

Pomimo braku aktualnego Programu Ochrony Środowiska należy zauważyć, że cele i działania podejmowane na rzecz poprawy stanu środowiska wskazane w ostatnim obowiązującym dokumencie oraz w Gminnym Programie Rewitalizacji obejmują podobne zagadnienia, a w wielu punktach pokrywają się, co potwierdza wagę zidentyfikowanych problemów oraz wskazuje na konieczność prowadzenia synergicznych działań dla osiągnięcia celów obu Programów.

2.7. STUDIUM UWARUNKOWAŃ I KIERUNKÓW ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO

Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego jest ważnym aktem wewnętrznym władz samorządowych, a zakres jego ustaleń przyjmuje charakter nie tylko planistyczny, ale również strategiczny - związany z określeniem wizji rozwoju poszczególnych części Miasta.

Obowiązujące *Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego miasta Międzyrzec Podlaski*²⁸ powstało w 2020 r. z konieczności zmiany polityki przestrzennej Miasta, wynikającej z przeobrażenia potrzeb mieszkańców, warunków ekonomiczno-gospodarczych, uwarunkowań formalnych i przestrzennych oraz zmian w przepisach odrębnych. Jego głównym celem jest sformułowanie kierunków zagospodarowania przestrzennego i zasad polityki przestrzennej Miasta na podstawie rozpoznania i diagnozy aktualnej sytuacji Miasta oraz oceny istniejących uwarunkowań oraz problemów związanych z jego rozwojem.

W *Studium* oceniono istniejącą strukturę funkcjonalno-przestrzenną obszaru miasta Międzyrzec Podlaski jako zadowalającą oraz zgodną z generalnymi uwarunkowaniami (predyspozycjami) przyrodniczymi tj. racjonalnie wykorzystującą walory i zasoby przyrodnicze. W określeniu kierunków zagospodarowania przestrzennego dążono do utrzymania pozytywnych cech dotychczasowego zagospodarowania, ich usprawnieniu oraz stworzeniu warunków dla zrównoważonego rozwoju gminy, mając na uwadze ochronę ładu przestrzennego. W rozwiązaniach rozwoju struktury funkcjonalno-przestrzennej przyjęto zasadę nierozpraszania zabudowy poza ukształtowane istniejące zespoły osadnicze tak, aby rozwój osadnictwa polegał na uzupełnianiu istniejącej struktury osadniczej oraz jej rozbudowie poprzez dołączanie do niej terenów przylegających. W 2023 r. Rada Miasta Międzyrzec Podlaski podjęła podyktowaną potrzebami inwestycyjnymi uchwałę nr LVII/491/23 z dnia 28 marca 2023 r. w sprawie uchwalenia zmiany miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego miasta Międzyrzec Podlaski w zakresie fragmentu obszaru rewitalizacji przy ul. Jelnickiej.

Stosownie do postanowień art. 10 ust. 2 ustawy z dnia 27 marca 2003 roku o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym w *Studium* określa się obszary, które wymagają rehabilitacji²⁹, przekształceń lub remediacji³⁰. **W *Studium* nie wyznacza się obszarów wymagających remediacji.** Na podstawie przepisów odrębnych wydawane są decyzje administracyjne dotyczące terenów wskazanych do rekultywacji. **W *Studium* wyznacza się jeden teren zamkniętego składowiska opadów wskazanego do rekultywacji.**

²⁸ Obowiązuje dokument przyjęty Uchwałą Nr XVI/143/20 Rady Miasta Międzyrzec Podlaski z dnia 30 stycznia 2020 r. w sprawie uchwalenia *Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego miasta Międzyrzec Podlaski*

²⁹ Celem działań rehabilitacyjnych jest dostosowanie istniejących terenów zabudowy do współczesnych wymogów i potrzeb, poprawienie warunków życia oraz podniesienie atrakcyjności przestrzeni poprzez poprawę estetyki i standardu technicznego budynków i wykreowanie przestrzeni publicznych

³⁰ Pod pojęciem remediacji rozumiane jest poddanie gleby, ziemi i wód gruntowych działaniom mającym na celu usunięcie lub zmniejszenie ilości substancji powodujących ryzyko, ich kontrolowanie oraz ograniczenie rozprzestrzeniania się, tak aby teren zanieczyszczony przestał stwarzać zagrożenie dla zdrowia ludzi lub stanu środowiska

Od momentu wejścia w życie ustawy z dnia 9 października 2015 roku o rewitalizacji w *Studium* określa się także obszary zdegradowane, jednak w obowiązującym dokumencie **na terenie miasta Międzyrzec Podlaski obszarów zdegradowanych nie wyznaczono**. W dokumencie wskazano jednak podstawowe kierunki polityki przestrzennej dla obszaru zdegradowanego objętego GPR 2023-2030, które pozwalają na określenie jego rangi w strukturze Miasta. Wskazano bowiem, że obszary określone jako zdegradowany i rewitalizacji stanowią tereny o wiodącej funkcji społecznej, usługowej, kulturowej i przyrodniczej. Zaakcentowano konieczność dalszego porządkowania oraz poprawy jakości terenów objętych ochroną konserwatorską, znajdujących się na obszarach rewitalizacji i zdegradowanych. Dla ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków wskazano istniejące obiekty i obszary o wysokich walorach kulturowych. Działania takie mają na celu zachowanie tożsamości kulturowej gminy, jak również dają możliwość wykreowania nowych miejsc atrakcji turystycznych. W *Studium* zwrócono także uwagę na konieczność utrzymania wszelkich terenów o wysokich walorach przyrodniczych, jak również zaproponowano wyznaczenie obszarów wyłączonych spod zainwestowania, w celu utrzymania i ciągłego polepszania warunków przyrodniczych na terenie gminy.

W kierunkach zagospodarowania przestrzennego podniesiono również konieczność uzupełnienia struktury przestrzennej oraz tworzenie spójnych rozwiązań urbanistycznych i ładu przestrzennego, zaś w odniesieniu do przestrzeni publicznych kształtowanie jej w sposób pozwalający na integrację społeczności w ramach różnych funkcji. Wg. *Studium* działania rozwojowe winny skupiać się na:

- ograniczaniu negatywnych tendencji demograficznych i podejmowaniu aktywności ukierunkowanej na wzrost atrakcyjności osiedleńczej miasta,
- dostępności do wysokiej jakości usług publicznych, kulturalnych, zdrowotnych, społecznych pozwalających na szybkie zaspokajanie potrzeb życia codziennego mieszkańców miasta,
- rozwój funkcji miasta winno uzupełniać wykorzystanie zasobu przyrody np. „Międzyrzeckich Jeziorek” oraz cieków wodnych.

W oparciu o tworzony spójnie potencjał miasto winno skupiać się na budowaniu swojej oferty dla mieszkańców subregionu, eliminując systematycznie niekorzystny stan tkanki mieszkaniowej, niski standard techniczny wyposażenia obiektów indywidualnych, wykorzystywanych na cele prowadzenia działalności gospodarczej oraz użyteczności publicznej, co wymaga podjęcia działań mających na celu wzrost efektywności energetycznej obiektów, wspomaganie pozyskiwania energii za pośrednictwem odnawialnych źródeł energii oraz wykorzystywanie działań edukacyjnych oraz systemów monitorowania emisji na rzecz kształtowania ekologicznych postaw mieszkańców miasta.

Studium, choć bezpośrednio nie wyznacza obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji to odnosi się w sposób bezpośredni do zagadnień objętych GPR wyznaczając:

- kierunki zmian w strukturze przestrzennej Miasta oraz w przeznaczeniu terenów;
- kierunki i wskaźniki dotyczące zagospodarowania oraz użytkowania terenów;
- obszary oraz zasady ochrony środowiska i jego zasobów, ochrony przyrody, krajobrazu kulturowego;
- obszary i zasady ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków;
- kierunki rozwoju systemów komunikacji i infrastruktury technicznej;
- obszary wymagające przekształceń, rehabilitacji lub remediacji.

Kierunki polityki przestrzennej przyjęte w Studium dla obszaru rewitalizacji wspierają zawarte w nim treści i propozycje przedsięwzięć. GPR poprzez poprawę jakości przestrzeni publicznej oraz wzmacnianie funkcji istniejącego zabytkowego centrum wspierać będzie realizację polityki przestrzennej określonej w Studium. Zmiany polityki przestrzennej dotyczące zarówno wyznaczenia nowych terenów budowlanych i zmian funkcji terenu tworzą możliwości dynamizacji sfery społecznej, gospodarczej i przestrzennej. Założenia Studium tworzą logicznie powiązaną, wzajemnie się przenikającą i spójną całość przestrzenno-gospodarczą i są jednocześnie w analogicznej relacji z zapisami Gminnego Programu Rewitalizacji.

2.8. PROGRAM WSPÓŁPRACY Z ORGANIZACJAMI POZARZĄDOWYMI

Współpraca z organizacjami pozarządowymi w Mieście Międzyrzec Podlaski odbywa się w ramach rocznych programów współpracy uchwalanych na podstawie art. 5a ust. 1 ustawy z dnia 24 kwietnia 2003 roku o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie. Programy te określają: cele, zasady, zakres, formy oraz priorytetowe kierunki współpracy, okres i sposób realizacji programu, zasady jego finansowania, sposób oceny jego realizacji, informację o sposobie jego tworzenia oraz przebiegu konsultacji, a także tryb powoływania i zasady działania komisji konkursowych.

Aktualnie obowiązującym takim dokumentem w Mieście Międzyrzec Podlaski jest „Program współpracy Miasta Międzyrzec Podlaski z organizacjami pozarządowymi i innymi podmiotami wymienionymi w art. 3 ust 3 ustawy o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie na 2023 rok”³¹, który wyznacza następujące priorytetowe obszary zadań publicznych:

- 1) **Praca z dziećmi i młodzieżą:** m.in. organizowanie czasu wolnego, zajęć pozalekcyjnych (w tym dla dzieci i młodzieży z rodzin niewydolnych wychowawczo), organizowanie wypoczynku letniego i zimowego, szkolenie sportowe (m.in. sportów wodnych, wędkarskie, narciarskie), szkolenie w zakresie bezpieczeństwa drogowego i innych zagrożeń, ratownictwa, pierwszej pomocy, edukacja kulturalna i rozwijanie zainteresowań artystycznych, programy profilaktyczno-integracyjne dla dzieci i młodzieży z problemami adaptacyjnymi;
- 2) **Działania na rzecz osób z niepełnosprawnościami:** m.in. organizacja integracyjnych zajęć kulturalnych, wypoczynkowych i sportowo-rekreacyjnych czy organizacja warsztatów, kursów i szkoleń, w tym szkoleń aktywizujących zawodowo i społecznie;
- 3) **Wspieranie i upowszechnianie kultury i aktywności fizycznej:** m.in. działania sportowo-rekreacyjne i profilaktyczne w różnych dziedzinach sportu (jazda konna, nordic walking, paintball, strzelectwo sportowe), organizacja imprez sportowo-rekreacyjnych; organizacja zawodów sportowych, organizacja i prowadzenie szkolenia w różnych dyscyplinach sportowych oraz wspieranie rozwoju bazy sportowej;
- 4) **Praca ze środowiskami seniorskimi:** m.in. działalność kulturalna i popularnonaukowa, działalność szkoleniowa, organizowanie aktywnych form spędzania czasu i organizowanie czasu wolnego;
- 5) **Kultura, sztuka, ochrona dóbr kultury i dziedzictwa narodowego:** m.in. organizacja imprez kulturalnych, opracowanie i publikacja wydawnictw o charakterze regionalistycznym; podtrzymywanie i pielęgnowanie lokalnych tradycji, popularyzacja historii Miasta poprzez działalność wystawienniczą i szkoleniową, popularyzowanie i wzmacnianie tradycji narodowej, pielęgnowanie polskości oraz rozwoju świadomości obywatelskiej, narodowej i kulturowej;

³¹przyjęty Uchwałą NR LIII/440/22 Rady Miasta Międzyrzec Podlaski z dnia 27 października 2022 r. [Dz.U. Woj. Lubelskiego z dnia 3 listopada 2022 r., Poz. 5145]

- 6) **Praca o osobami uzależnionymi i ich rodzinami:** m.in. zapewnianie pomocy psychologicznej, terapeutycznej, rehabilitacyjnej, zabezpieczenie całodobowych form pomocy dla ofiar przemocy w rodzinie, profilaktyka uzależnień – prowadzenie działalności edukacyjnej i informacyjnej w zakresie przeciwdziałania uzależnieniom i promowanie zdrowego i aktywnego trybu życia,
- 7) **Pomoc społeczna:** m.in. świadczenie usług opiekuńczych i specjalistycznych usług opiekuńczych oraz praca z rodzinami niewydolnymi wychowawczo.

Zakres współpracy ujęty w międzyrzeckim Programie Współpracy z organizacjami pozarządowymi jest charakterystyczny dla wielu samorządów lokalnych w Polsce, a wyznaczone w nim priorytety łączy z założeniami procesu rewitalizacji cel, jakim jest poprawa jakości życia mieszkańców, w tym grup defaworyzowanych oraz budowanie silnego i zintegrowanego społeczeństwa lokalnego.

Kluczowy jest także pokrywający się w Programie i GPR zakres działań edukacyjnych, aktywizujących i integracyjnych oraz pomocowych w obszarze kultury, rekreacji i sportu oraz pomocy społecznej. Rola organizacji pozarządowych jest tu szczególnie istotna i powinna być uwzględniona w procesie wdrażania zapisów GPR w odniesieniu do projektów „miękkich”.

Dla skutecznej realizacji zapisów GPR należy dążyć do rozwoju i umacniania współpracy władz miasta i organizacji pozarządowych, zwłaszcza w domenie realizacji zadań publicznych, tak by efektem działalności sektora NGO było wzmocnienie i rozwój lokalnej społeczności. Warto również formalnie wzmocnić pozycję organizacji pozarządowych w procesie rewitalizacji, być może poprzez zapewnienie stałej obecności ich reprezentantów w Komitecie Rewitalizacji.

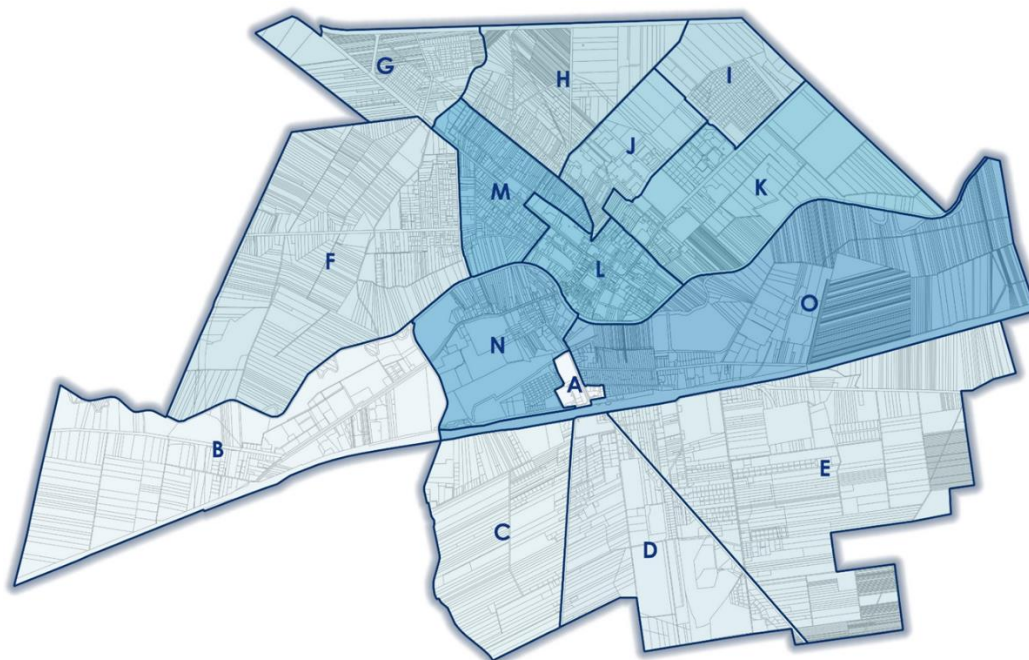
3. POGŁĘBIONA DIAGNOZA OBSZARU REWITALIZACJI

3.1. DELIMITACJA OBSZARU REWITALIZACJI MIĘDZYRZECA PODLASKIEGO

Art. 10. ust. 1. ustawy o rewitalizacji definiuje obszar rewitalizacji jako obszar obejmujący całość lub część obszaru zdegradowanego, cechujący się szczególną **koncentracją** negatywnych zjawisk ze sfery społecznej, gospodarczej, środowiskowej, przestrzenno-funkcjonalnej i technicznej, na którym – z uwagi na istotne znaczenie dla rozwoju lokalnego – gmina zamierza prowadzić rewitalizację.

Obszar rewitalizacji został wyznaczony Uchwałą Nr XLIX/415/22 Rady Miasta Międzyrzec Podlaski z dnia 29 lipca 2022 r. w sprawie wyznaczenia obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji Miasta Międzyrzec Podlaski³². Podstawą identyfikacji sytuacji kryzysowych w mieście był podział na 15 jednostek analitycznych, możliwie jednorodnych pod względem funkcjonalnym oraz względnie homogenicznych pod względem morfologicznym i społecznym.

Procedurę wyznaczania granic jednostek analitycznych przeprowadzono na podstawie zebranych i zdigitalizowanych danych i materiałów kartograficznych pokazujących strukturę urbanistyczną i funkcjonalno-przestrzenną miasta. Materiał wyjściowy do wyznaczenia jednostek analitycznych stanowiło Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Miasta Międzyrzec Podlaski uchwalone Uchwałą Nr 8k-XVI/143/20 Rady Miasta Międzyrzec Podlaski z dnia 30 stycznia 2020 r.

Ryc. 5. Podział Miasta Międzyrzec Podlaski na jednostki analityczne

Źródło: Opracowanie własne.

³² Dz. U. Woj. Lubelskiego z dnia 8 sierpnia 2022 r. Poz. 3975

Numer jednostki analitycznej	Powierzchnia (ha)	Udział powierzchni jednostki w powierzchni miasta (%)	Liczba mieszkańców (osoby)	Udział liczby mieszkańców jednostki w liczbie mieszkańców miasta (%)
A	7	0,3%	1 010	6,3%
B	226	11,3%	326	2,0%
C	134	6,7%	298	1,8%
D	143	7,1%	437	2,7%
E	313	15,6%	611	3,8%
F	260	13,0%	1 296	8,0%
G	74	3,7%	923	5,7%
H	98	4,9%	891	5,5%
I	54	2,7%	963	6,0%
J	52	2,6%	2 442	15,1%
K	148	7,4%	1 164	7,2%
L	54	2,7%	2 857	17,7%
M	63	3,1%	1 481	9,2%
N	95	4,7%	878	5,4%
O	282	14,1%	542	3,4%
RAZEM	2 003	-	16 119	-

Tabela 6. Jednostki analityczne wyznaczone na obszarze Miasta Międzyrzec Podlaski

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych przekazanych przez Urząd Miasta Międzyrzec Podlaski.

Zgodnie z definicją ustawową obszar zdegradowany to obszar gminy, na którym zidentyfikowano stan kryzysowy polegający na koncentracji negatywnych zjawisk społecznych, a w szczególności: bezrobocia, ubóstwa, przestępczości, wysokiej liczby mieszkańców będących osobami ze szczególnymi potrzebami, o których mowa w ustawie z dnia 19 lipca 2019 r. o zapewnianiu dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami, niskiego poziomu edukacji lub kapitału społecznego, niewystarczającego poziomu uczestnictwa w życiu publicznym i kulturalnym oraz występowaniu negatywnych zjawisk w co najmniej z jednej z następujących sfer: gospodarczej, środowiskowej, przestrzenno-funkcjonalnej lub technicznej.

W przeprowadzonej diagnozie delimitacyjnej dokonano analizy porównawczej wyznaczonych jednostek urbanistycznych, opartej na zestawie wskaźników cząstkowych oraz syntetycznych wskaźników degradacji, pozwalających na obiektywne określenie stopnia zróżnicowania zjawisk

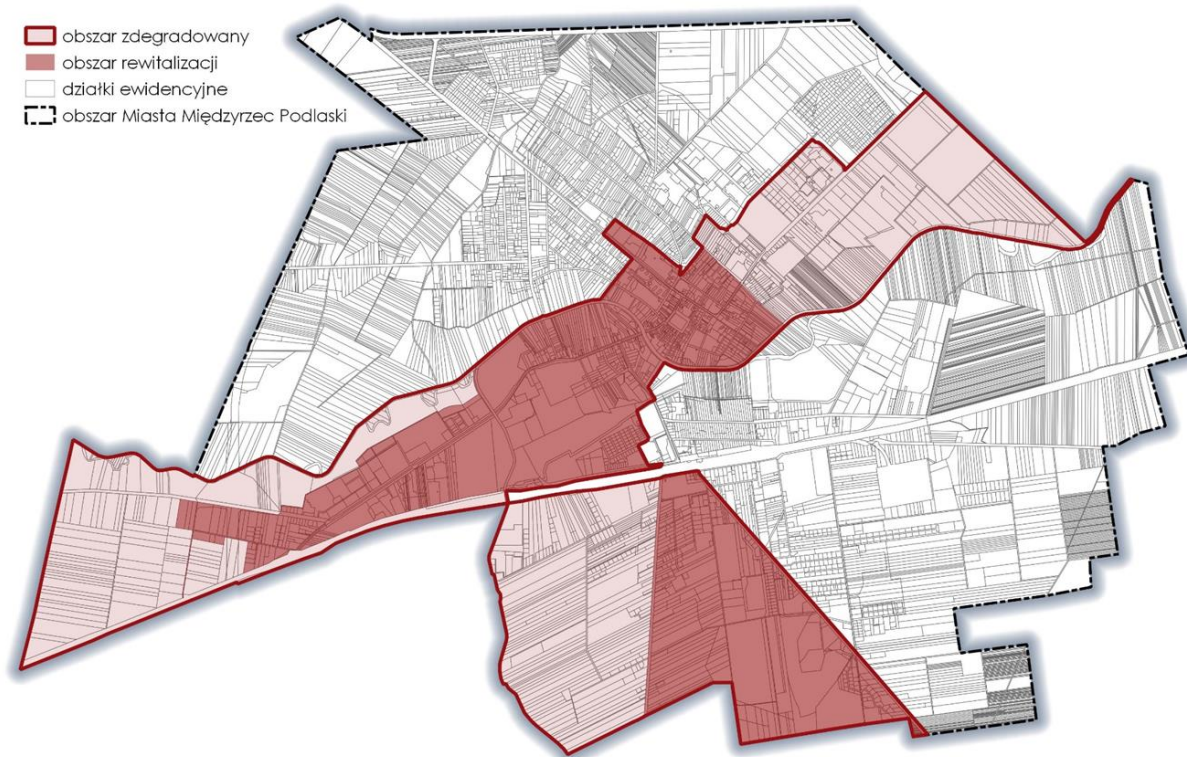
kryzysowych na terenie miasta. Wskaźniki budowano na podstawie danych ilościowych pozyskanych z Urzędu Miasta Międzyrzec Podlaski, Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Międzyrzecu Podlaskim, Powiatowego Urząd Pracy w Białej Podlaskiej, Komisariatu Policji w Międzyrzecu Podlaskim oraz ogólnodostępnych baz danych (Centralna Ewidencja i Informacja o Działalności Gospodarczej, Elektroniczny System Informacji Przestrzennej do monitorowania realizacji „Programu Oczyszczania Kraju z Azbestu na lata 2009-2032”).

Sfera	Zjawisko	Nazwa wskaźnika	Rodzaj wskaźnika
SPOŁECZNA	Bezrobocie	Liczba zarejestrowanych bezrobotnych na 100 mieszkańców w wieku produkcyjnym	destymulanta
		Liczba długotrwale bezrobotnych pozostających bez pracy 12 miesięcy i dłużej na 100 mieszkańców w wieku produkcyjnym	destymulanta
	Ubóstwo	Liczba osób korzystających z pomocy społecznej na 100 mieszkańców	destymulanta
		Liczba dzieci do 17 lat, na które rodzice otrzymują zasiłek rodzinny na 100 mieszkańców w wieku przedprodukcyjnym	destymulanta
	Przestępczość	Liczba interwencji z powodu zakłócania miru domowego i porządku publicznego na 100 mieszkańców	destymulanta
		Liczba wykroczeń i przestępstw nieletnich odnotowanych przez służby porządkowe na 100 mieszkańców	destymulanta
		Liczba osób objętych procedurą „Niebieskiej karty” na 100 mieszkańców	destymulanta
	Uczestnictwo w życiu publicznym	Frekwencji w wyborach samorządowych do rady miasta w 2018 r.	stymulanta
Poziom edukacji	Średnie wyniki uczniów szkół podstawowych z egzaminu 8-klasisty w 2021 r. z języka polskiego, matematyki oraz języka angielskiego	stymulanta	
GOSPODARCZA	Przedsiębiorczość mieszkańców	Liczba osób prowadzących działalność gospodarczą według głównego miejsca prowadzenia działalności na 100 mieszkańców w wieku produkcyjnym	stymulanta
		Liczba osób, które rozpoczęły prowadzenie działalności gospodarczej w latach 2020-2021 na 100 mieszkańców w wieku produkcyjnym.	stymulanta
ŚRODOWISKOWA	Jakość środowiska naturalnego	Liczba osób narażonych na hałas komunikacyjny na 100 mieszkańców	destymulanta
		Powierzchnia wyrobów zawierających azbest na 100 mieszkańców	destymulanta
PRZESTRZENNO-FUNKCJONALNA	Obiekty zabytkowe	Liczba obiektów zabytkowych ujętych w wojewódzkim rejestrze zabytków	destymulanta
		Liczba obiektów zabytkowych ujętych w Gminnej Ewidencji Zabytków	destymulanta
TECHNICZNA	Komunalne zasoby mieszkaniowe	Liczba lokali komunalnych	destymulanta
		Liczba lokali komunalnych wymagających głębokich prac termomodernizacyjnych lub modernizacyjnych	destymulanta

Tabela 7. Zestawienie wskaźników obrazujących zjawiska kryzysowe w poszczególnych sferach, wykorzystanych w diagnozie delimitacyjnej

Źródło: Opracowanie własne.

Uwzględniając wyniki diagnozy delimitacyjnej (przede wszystkim skalę natężenia negatywnych zjawisk sfery społecznej) oraz dane dotyczące liczby osób zamieszkujących poszczególne jednostki analityczne, jak również kierując się skalą potrzeb rewitalizacyjnych i rolą poszczególnych jednostek w strukturze miasta, a także koniecznością zachowania ciągłości rozpoczętych działań rewitalizacyjnych prowadzonych na podstawie *Lokalnego Programu Rewitalizacji Miasta Międzyrzec Podlaski na lata 2017-2023* wyznaczono obszar rewitalizacji o łącznej powierzchni 373 ha, obejmującej 18,6% powierzchni miasta, zamieszkały przez 4 498 osób, co stanowi 27,9% mieszkańców miasta.

Ryc. 6. Obszar zdegradowany oraz obszar rewitalizacji Miasta Międzyrzec Podlaski

Źródło: Opracowanie własne.

3.2 METODYKA POGŁĘBIONEJ DIAGNOZY OBSZARU REWITALIZACJI

Zgodnie z art. 15. ust. 1 pkt 1 ustawy o rewitalizacji gminny program rewitalizacji powinien zawierać szczegółową diagnozę obszaru rewitalizacji, obejmującą analizę negatywnych zjawisk oraz lokalnych potencjałów występujących na tym obszarze. Celem niniejszej diagnozy jest pogłębienie wiedzy o obszarze rewitalizacji poprzez szczegółowe badania przyczyn negatywnych zjawisk na nim występujących, ich lokalizacji i istniejących między nimi powiązań.

Punktem wyjścia do opracowania szczegółowej diagnozy obszaru rewitalizacji jest diagnoza zjawisk społecznych przedstawiająca przekrój problemów, z którymi borykają się mieszkańcy obszaru rewitalizacji. Stanowi ona wprowadzenie do diagnozy pozostałych zjawisk, istotnych z punktu widzenia procesu rewitalizacji wymienionych w art. 9 ust. 1 ustawy o rewitalizacji, obejmujących sfery: gospodarczą, środowiskową, przestrzenno-funkcjonalną oraz techniczną. Szczegółowa diagnoza w części opisującej zjawiska kryzysowe na obszarze rewitalizacji stanowi rozwinięcie diagnozy delimitacyjnej, której celem było wyłonienie obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji. Fundamentem diagnozy pogłębionej jest zatem badanie tych samych zjawisk kryzysowych, które były przedmiotem analizy delimitacyjnej, lecz tylko w odniesieniu do obszaru rewitalizacji. Oprócz zbadania negatywnych zjawisk przeanalizowano również lokalne potencjały, które występują na obszarze rewitalizacji oraz określono, które z nich można wykorzystać, aby zminimalizować lub zlikwidować zidentyfikowane negatywne zjawiska. Kluczowe wnioski dotyczące analizy poszczególnych zjawisk, a także istniejących w tych obszarach potencjałów, które mogą mieć istotne znaczenia dla prowadzenia procesu rewitalizacji, zostały zebrane jako podsumowanie kolejno przytaczanych fragmentów niniejszej diagnozy.

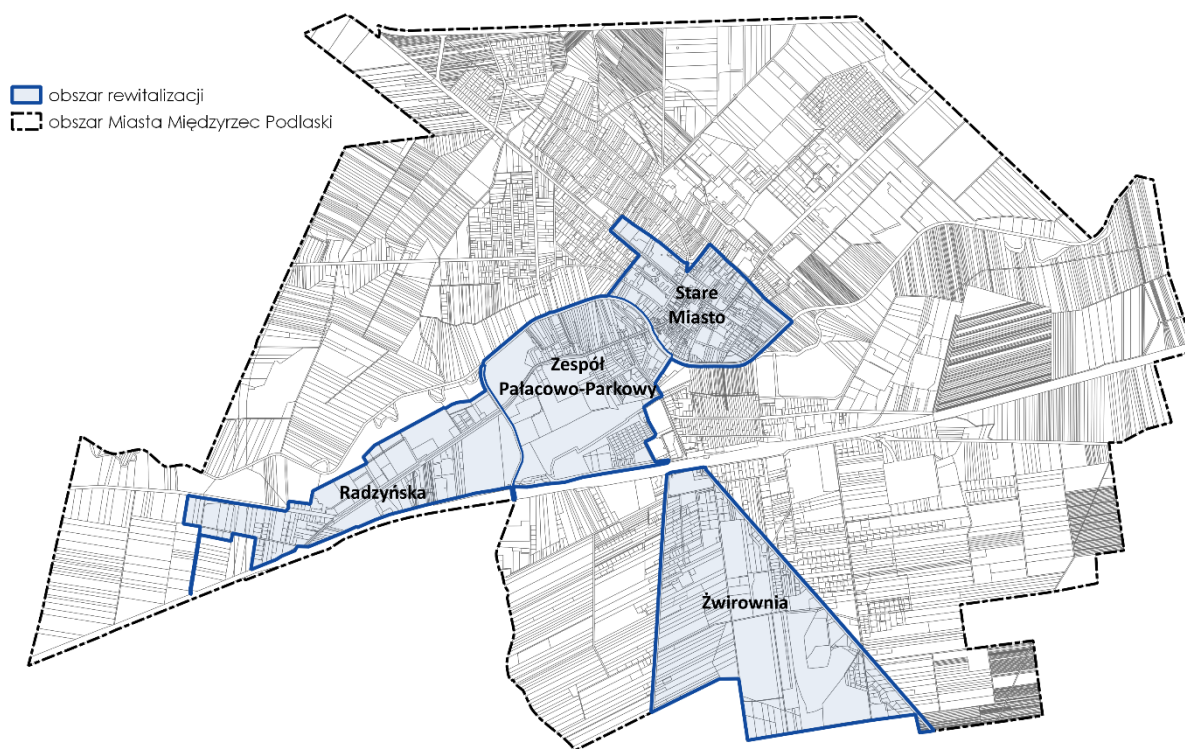
Pogłębioną diagnozę obszaru rewitalizacji przeprowadzono z wykorzystaniem różnych technik i narzędzi badawczych. W pierwszej kolejności pozyskano szeroki zasób danych statystycznych oraz jakościowych z publicznych baz danych. Przy sporządzaniu diagnozy posłużono się również ustaleniami i informacjami zawartymi w dokumentach programowych i planistycznych miasta. Istotnej wiedzy na temat postrzegania obszaru rewitalizacji oraz jego problemów i potencjałów dostarczyły badania przeprowadzone z mieszkańcami. Do aktywnych form zbierania uwag i opinii mieszkańców, wykorzystanych na etapie opracowania diagnozy pogłębionej, należy zaliczyć spacery badawcze, badania ankietowe oraz spotkania konsultacyjne.

W diagnozie pogłębionej analizowano m.in. dane ilościowe, które wcześniej zostały wykorzystywane do wyznaczenia obszaru rewitalizacji, dostępne dla jednostek bardziej szczegółowych niż wyznaczony obszar. W związku z tym zdecydowano się wzbogacić niniejszą diagnozę o szczegółową analizę przestrzenną wybranych zjawisk kryzysowych w oparciu o jednostki analityczne wyznaczone w diagnozie delimitacyjnej. Należy jednak zaznaczyć, że jednostki te nie stanowią podobszarów rewitalizacji i nie należy łączyć ich z celami organizacyjnymi, administracyjnymi lub praktyki rewitalizacyjnej. Do ich zdefiniowania wykorzystano nazwy głównych ulic, ważnych obiektów znajdujących się na terenie obszaru lub zwyczajowe określenia przyjęte dla danej jednostki.

Numer	Nazwa	Powierzchnia (ha)	Jednostka analityczna	Udział w powierzchni miasta (%)	Liczba mieszkańców (osoby)	Udział w liczbie mieszkańców miasta (%)
1	Radzyńska	81	Część jedn. B	4,0%	326	2,0%
2	Żwirownia	143	D	7,1%	437	2,7%
3	Stare Miasto	54	L	2,7%	2 857	17,7%
4	Zespół Pałacowo-Parkowy	95	N	4,7%	878	5,4%
Obszar rewitalizacji		373		18,6%	4 498	27,9%

Tabela 8. Jednostki analityczne wyznaczone w diagnozie delimitacyjnej, wykorzystane w pogłębionej diagnozie obszaru rewitalizacji

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Ryc. 7. Jednostki analityczne wyznaczone w diagnozie delimitacyjnej, wykorzystane w pogłębionej diagnozie obszaru rewitalizacji

Źródło: Opracowanie własne.

3.3. DIAGNOZA ZJAWISK SPOŁECZNYCH

3.3.1. DEMOGRAFIA

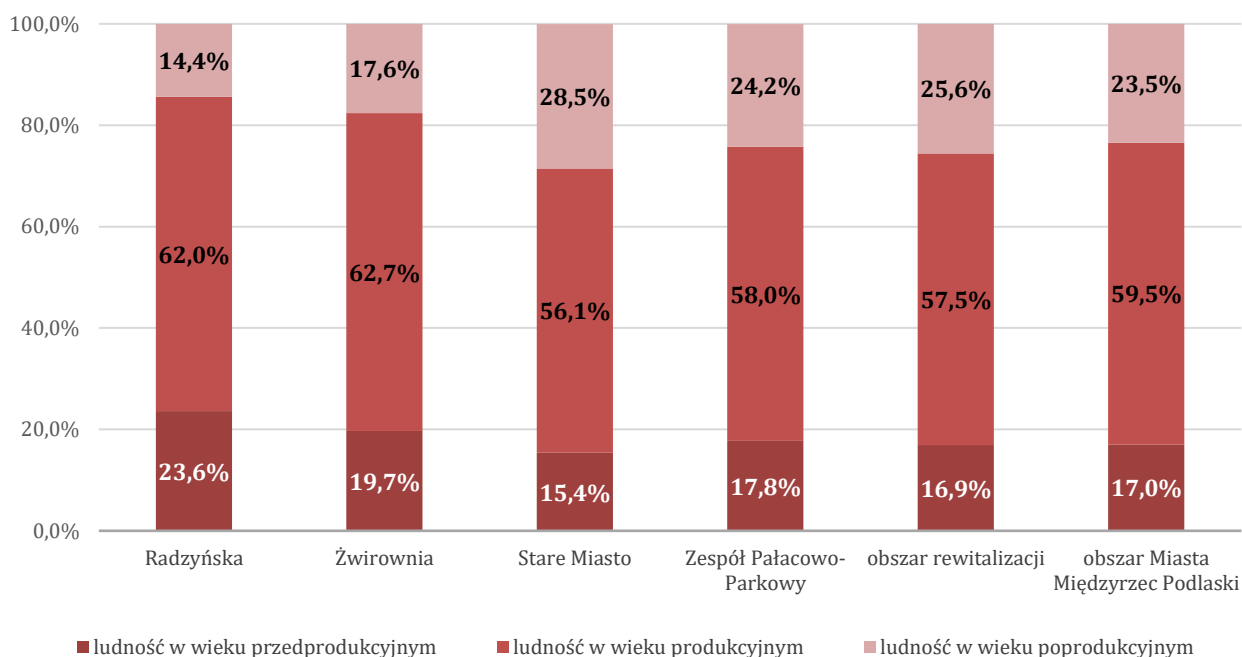
Diagnoza koncentracji negatywnych zjawisk społecznych – zgodnie z art. 9 ust. 1 ustawy o rewitalizacji – obejmuje w szczególności kwestie bezrobocia, ubóstwa, przestępczości, wysokiej liczby mieszkańców będących osobami ze szczególnymi potrzebami, o których mowa w ustawie z dnia 19 lipca 2019 r. o zapewnianiu dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami, niskiego poziomu edukacji lub kapitału społecznego, a także niewystarczającego poziomu uczestnictwa w życiu publicznym i kulturalnym.

Dla trafnej analizy tych zjawisk niezbędne jest przedstawienie informacji na temat sytuacji demograficznej obszaru. Liczba i struktura ludności, będące następstwem procesów demograficznych zachodzących na danym obszarze, w znacznym stopniu wpływają bowiem na całokształt procesów społecznych i ekonomicznych. Ponadto, analiza przemian w sferze demografii stanowi podstawę wszelkich ocen sytuacji społeczno-gospodarczej oraz analiz konkurencyjności, jak również jest jedną z najważniejszych przesłanek podejmowania decyzji związanych z polityką lokalną.

Niezwykle istotnym składnikiem potencjału demograficznego jest struktura demograficzna ludności, w tym przede wszystkim jej struktura wiekowa. Demograficzne starzenie się społeczeństwa, wyrażające się większym udziałem osób starszych w strukturze ludności, stanowi istotne wyzwanie dla rozwoju regionalnego i lokalnego. W przyszłości skutkować będzie m.in. rosnącym zapotrzebowaniem na świadczenia zdrowotne i społeczne.

Obszar rewitalizacji jest zamieszkiwany przez 4 498 osób³³, co stanowi 27,9% mieszkańców miasta. Teren ten charakteryzuje się niekorzystną strukturą demograficzną. Udział najstarszej części społeczeństwa, czyli osób w wieku poprodukcyjnym, sięga 25,6%, a udział osób w wieku przedprodukcyjnym stanowi jedynie 16,9%. Osoby w wieku produkcyjnym stanowią natomiast 57,5%. Jak wskazuje poniższy wykres struktura ta różni się zatem nieznacznie od struktury wieku ludności całego Miasta, gdzie osoby w wieku przedprodukcyjnym stanowią 17,0%, a w wieku poprodukcyjnym 23,5%. W skali obszaru najkorzystniejszą strukturę wieku ekonomicznego ludności posiada jednostka „Radzyńska” (wyróżniająca się wysokim odsetkiem osób w wieku produkcyjnym – 62,0% oraz najniższym odsetkiem osób w wieku poprodukcyjnym – 14,4%), zaś najmniej korzystną „Stare Miasto” (wyróżniające się najniższym odsetkiem osób w wieku przedprodukcyjnym – 15,4% i produkcyjnym – 56,0% oraz najwyższym odsetkiem osób w wieku poprodukcyjnym – 28,5%).

³³ Dane Urzędu Miasta w Międzyrzeczu Podlaskim według stanu na dzień 31 grudnia 2020 r.

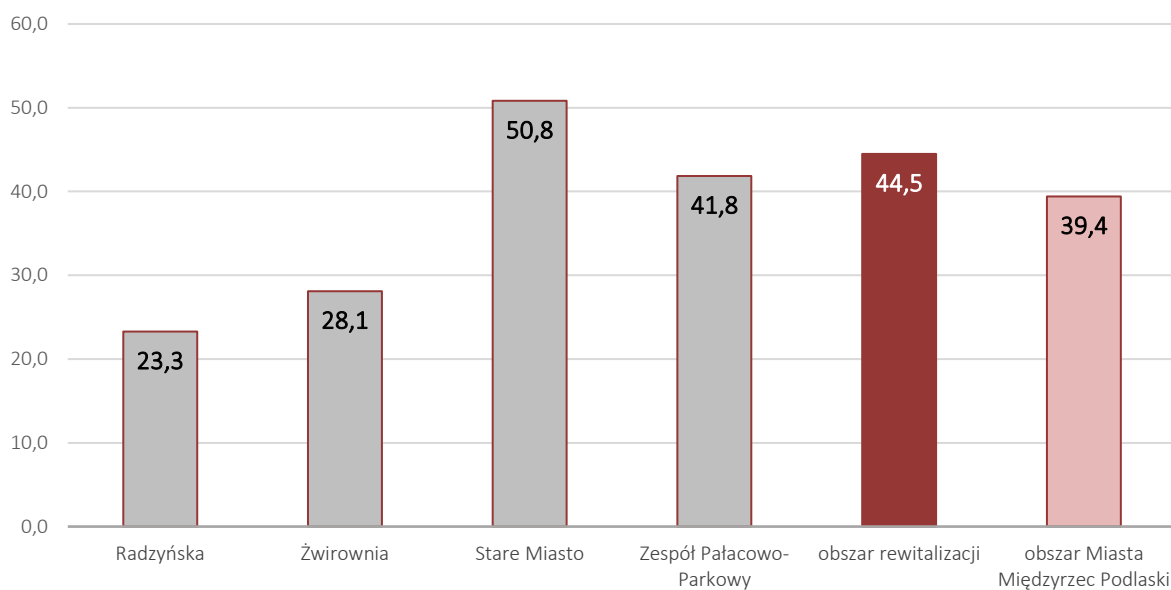

Wykres 1. Struktura demograficzna według ekonomicznych grup wieku

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Proces demograficznego starzenia się społeczeństwa wynika bezpośrednio z niskiego przyrostu naturalnego, zwłaszcza z malejącej dzietności, przy jednocześnie wydłużającym się okresie przeciętnego dalszego trwania życia. Ponadto struktura ludności według wieku odzwierciedla kolejność zasiedlania poszczególnych części miasta.

Wskaźnik obciążenia demograficznego, wyrażony stosunkiem liczby osób w wieku poprodukcyjnym do liczby osób w wieku produkcyjnym na całym obszarze wynosi 44,5, wobec 39,4 terenie całego miasta, przy czym różni się on w poszczególnych jednostkach analitycznych. W tym przypadku także najmniej korzystną sytuację obserwujemy na obszarze „Starego Miasta”, gdzie wartość wskaźnika obciążenia demograficznego wynosi 50,8, co wskazuje na wyraźnym proces starzenia się społeczności tego terenu. Jednostki „Radzyńska” oraz „Żwirownia” okazują się dzielnicami demograficznie młodymi, przy czym „Radzyńska” jest wręcz dzielnicą o największej w mieście koncentracji przestrzennej udziału dzieci i młodzieży w populacji.

Wykres 2. Ludność w wieku poprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Wysoki udział osób w wieku poprodukcyjnym nakłada na gminę obowiązek realizacji skutecznych działań ukierunkowanych na rozwiązywanie problemów, z którymi borykają się osoby starsze. Problemy te związane są zarówno z pogorszeniem stanu zdrowia (choroby, niepełnosprawność, kłopoty w radzeniu sobie w codziennych sprawach), jak również z osłabieniem więzi społecznych (ograniczenie kontaktów, wycofanie się z życia społecznego, samotność). Jednocześnie problem dla osób starszych stanowią bariery architektoniczne, które stanowią znaczące utrudnienie ograniczające dostęp do przestrzeni publicznej, czy miejsc integracji społecznej.

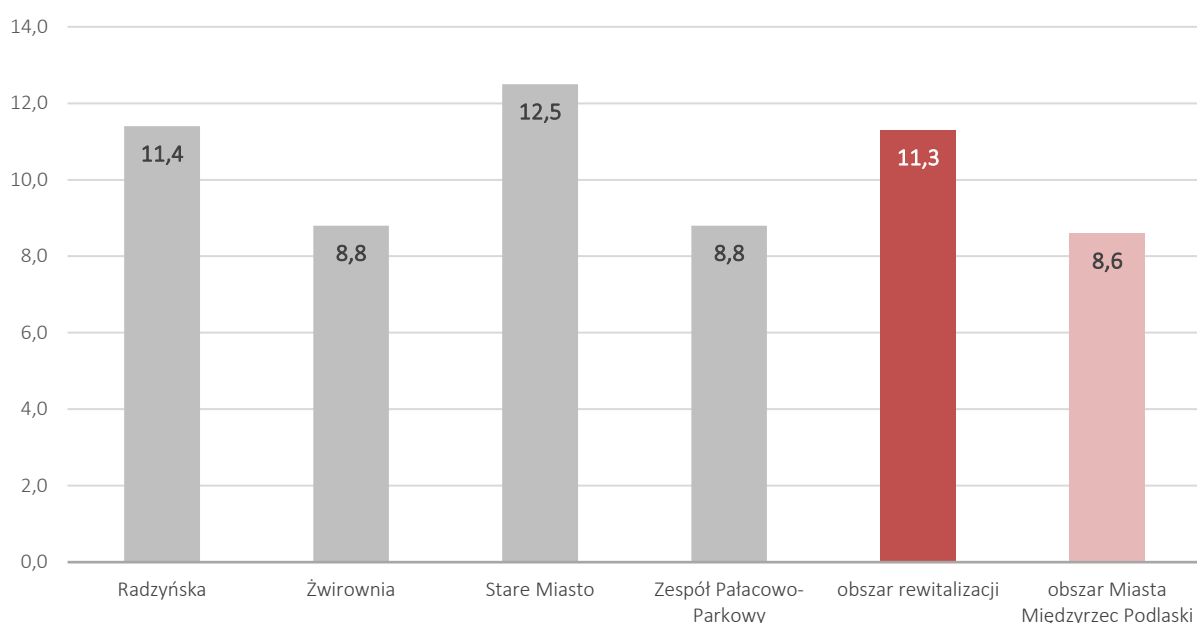
Uwzględniając zmieniającą się strukturę ludności, konieczne jest dostosowanie działań związanych z rozwojem infrastruktury społecznej do potrzeb powiększającej się społeczności osób starszych, a także rozwój usług społecznych z zakresu opieki i aktywizacji osób starszych i długotrwale chorych. Należy również założyć, że w kolejnych latach będzie wzrastało zapotrzebowanie na różne formy wsparcia seniorów tj. usługi w miejscu zamieszkania, placówki pobytu całodobowego oraz wsparcia środowiskowego.

Problemem obszaru jest również ubytek mieszkańców, wynikający zarówno z ujemnego przyrostu naturalnego, jak również odpływu migracyjnego ludności. Zjawisko depopulacji wpływa negatywnie na zasoby kapitału ludzkiego, który ma znaczny wpływ na atrakcyjność inwestycyjną i dalszy rozwój społeczno-gospodarczy obszaru rewitalizacji. Ze zjawiskiem depopulacji ściśle powiązana jest suburbanizacja, w wyniku której mieszkańcy wyprowadzają się z centrum miasta na jego przedmieścia, lecz pozostają funkcjonalnie z nim powiązani, korzystając z usług i infrastruktury na jego terenie. Depopulacja i suburbanizacja w długiej perspektywie mogą wywołać szereg niekorzystnych konsekwencji, w szczególności ze względu na fakt, że migracja jest procesem selektywnym – wyraźnie wyższe od średnich są wskaźniki migracji dla ludzi młodych, o wyższym poziomie wykształcenia. W rezultacie znaczące ujemne saldo migracji może oznaczać odpływ najlepszej, z punktu widzenia ekonomicznej przyszłości obszaru, części jego mieszkańców. Nie dość, że obserwuje się w takiej sytuacji odpływ ludzi o wysokim potencjale, to dodatkowo w przyśpieszonym tempie postępuje proces starzenia się społeczności, także za sprawą spadającego przyrostu naturalnego, będącego konsekwencją odpływu kobiet w wieku produkcyjnym.

3.3.2. BEZROBOCIE

Jednym z ważniejszych czynników kształtujących potencjał społeczno-gospodarczy oraz determinujących jakość życia i jego atrakcyjność inwestycyjną oraz osiedleńczą obszaru jest sytuacja na lokalnym rynku pracy. Zjawisko bezrobocia, szczególnie bezrobocia długotrwałego, stanowi kluczową barierę i zagrożenie dla rozwoju społeczno-gospodarczego lokalnych społeczności. Skalę bezrobocia na obszarze rewitalizacji przeanalizowano z zastosowaniem dwóch wskaźników: liczba zarejestrowanych bezrobotnych na 100 mieszkańców w wieku produkcyjnym oraz liczba długotrwale bezrobotnych na 100 mieszkańców w wieku produkcyjnym.

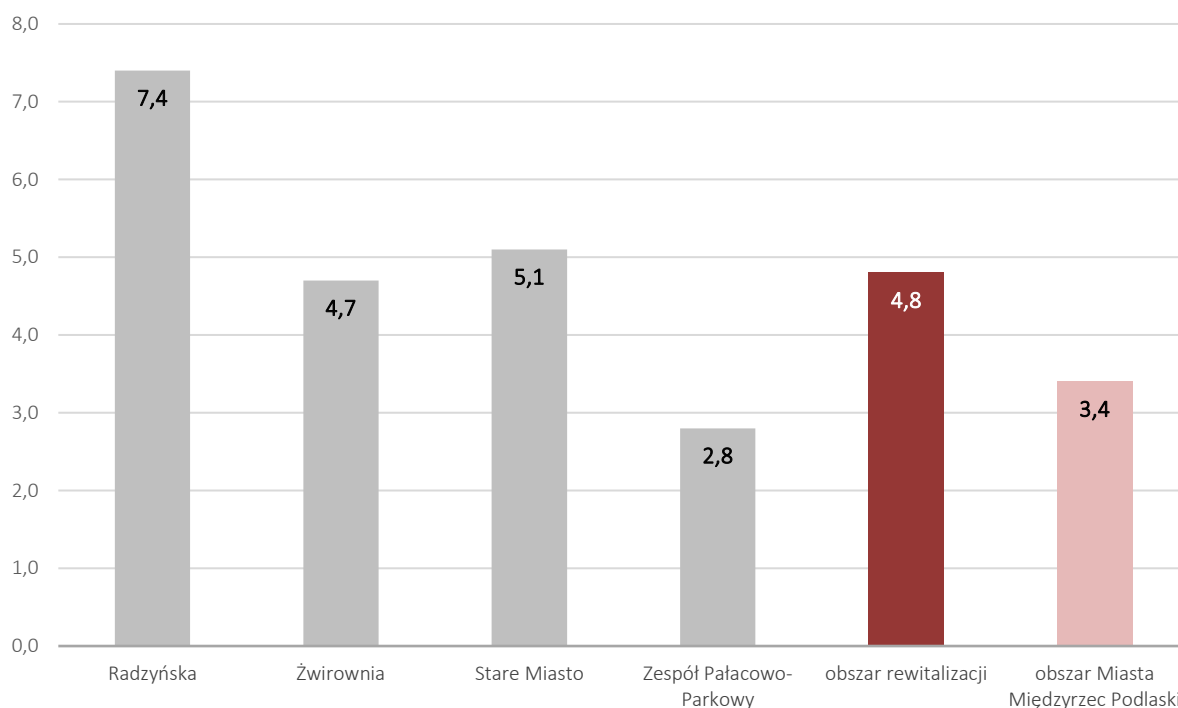
Bezpośrednim wskaźnikiem pozwalającym na ocenę lokalnego rynku pracy jest udział bezrobotnych zarejestrowanych w ogóle osób w wieku produkcyjnym. Według danych Powiatowego Urzędu Pracy w Białej Podlaskiej na koniec 2020 r. na obszarze rewitalizacji zarejestrowanych było 292 bezrobotnych, co stanowi 35,4% ogółu bezrobotnych w mieście. Wskaźnik bezrobocia – mierzony stosunkiem liczby osób bezrobotnych zarejestrowanych do liczby osób w wieku produkcyjnym – na obszarze rewitalizacji wyniósł 11,3 i był znacząco wyższy od wartości obliczonej dla miasta (8,6). Najmniej korzystna sytuacja widoczna jest w jednostkach „Stare Miasto” (12,5) oraz „Radzyńska” (11,4). Poziom bezrobocia odnotowany na terenie „Żwirowni” oraz „Zespołu Pałacowo-Parkowego” był natomiast zbliżony do średniej wartości dla miasta.

Wykres 3. Liczba zarejestrowanych osób bezrobotnych na 100 mieszkańców w wieku produkcyjnym

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych PUP.

Co istotne, 42,1% przypadków bezrobocia rejestrowanego w obszarze rewitalizacji obejmuje bezrobocie długotrwałe, czyli utrzymujące się w okresie dłuższym niż 12 miesięcy. Jest to zgodne z ogólną tendencją występującą na terenie Miasta, w której udział długotrwałe bezrobotnych utrzymywał się na nieco niższym poziomie i wyniósł 40,0%. Należy jednak zwrócić uwagę, że stosunek długotrwałe bezrobotnych do liczby osób w wieku produkcyjnym na obszarze rewitalizacji wyniósł 4,8% i był znacznie wyższy od wskaźnika odnotowanego na terenie miasta (3,4%). Najwyższy odsetek osób długotrwałe bezrobotnych wyróżnia jednostkę Radzyńska (7,4%).

Wykres 4. Liczba osób długotrwałe bezrobotnych na 100 mieszkańców w wieku produkcyjnym

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych PUP.

Zjawisko bezrobocia, a w szczególności bezrobocia długookresowego, jest na ogół przyczyną innych problemów społecznych. Osoby bezrobotne są bardziej zagrożone ubóstwem, wykluczeniem społecznym, a nawet problemami zdrowotnymi.

Przyczynami przedłużania się okresu pozostawania bez pracy większości osób długotrwałe bezrobotnych jest niskie wykształcenie oraz brak kwalifikacji zawodowych i doświadczenia zawodowego. Bezrobocie długotrwałe jest wysoce niekorzystne społecznie, wpływa bowiem zarówno

na warunki bytowe rodziny (długotrwały brak stałego wynagrodzenia), jak i na kondycję psychologiczną i społeczną osoby pozostającej bez pracy.

Ponadto, wśród osób długotrwale bezrobotnych następuje dezaktualizacja kwalifikacji zawodowych, a ich aktywizacja zawodowa i przywrócenie do grona pracujących staje się bardzo trudne. Osoby, które pozostają bez pracy przez dłuższy czas, mają większe problemy ze znalezieniem zatrudnienia, ponieważ tracą motywację, pewność siebie i umiejętności. Długotrwały brak stałego wynagrodzenia prowadzi również często do uzależnienia finansowego od transferów z pomocy społecznej i oddalenia od rynku pracy.

3.3.3. UBÓSTWO

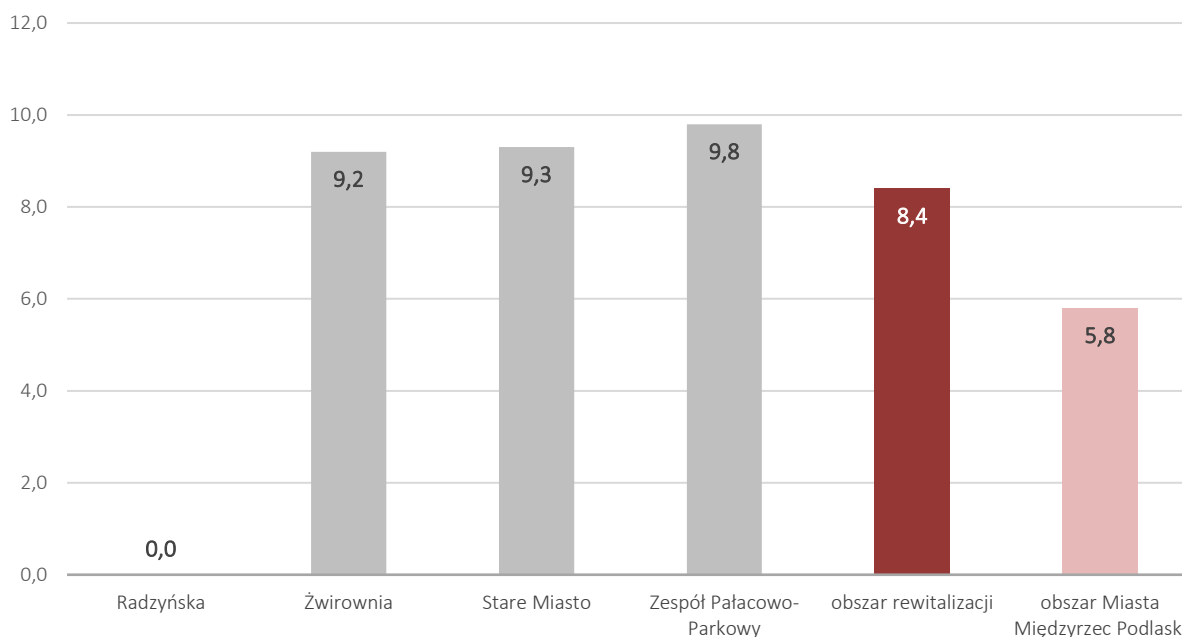
Zjawisko ubóstwa jest najważniejszym wyznacznikiem kryzysu w sferze społecznej na danym terenie. Ubóstwo związane jest nie tylko z brakiem zaspokojenia podstawowych potrzeb jednostki i rodziny, lecz również w dużej mierze może wpływać na wzrost przestępczości, wywoływać sytuacje konfliktowe w rodzinie, ograniczać aktywność obywatelską i ekonomiczną, a także doprowadzić do nierówności w dostępie do systemu edukacji. Do czynników zwiększających ryzyko nasilenia się zjawiska ubóstwa należą przede wszystkim bezrobocie, niski poziom wykształcenia, niepełnosprawność oraz wielodzietność lub niepełność rodziny.

Pomoc społeczna ma na celu umożliwienie osobom i rodzinom przezwycięzenie trudnych sytuacji życiowych, których nie są one w stanie pokonać, wykorzystując własne uprawnienia, zasoby i możliwości. Zadaniem pomocy społecznej jest podejmowanie działań zmierzających do życiowego usamodzielnienia osób i rodzin oraz ich integracji ze środowiskiem. Analiza liczby osób korzystających ze świadczeń pomocy społecznej pozwala ocenić stopień zubożenia ludności oraz skalę występowania problemów społecznych na danym obszarze. Osoby korzystające ze świadczeń pomocy społecznej to osoby, które nie są w stanie same pokonać trudnych sytuacji życiowych, wykorzystując własne uprawnienia, zasoby i możliwości.

Świadczenia z pomocy społecznej to:

- świadczenia pieniężne (są to głównie zasiłki stałe, okresowe i celowe, ale także pomoc dla rodzin zastępczych i formy pomocy finansowej dla osób opuszczających rodziny zastępcze, placówki opiekuńczo-wychowawcze i inne),
- świadczenia niepieniężne (jest to pomoc w formie: schronienia, posiłku, ubrania, usług opiekuńczych, pracy socjalnej, poradnictwa specjalistycznego w szczególności prawnego, psychologicznego, pedagogicznego, a także w formie pobytu w ośrodkach wsparcia).

W 2020 r. w Międzyrzeczu Podlaskim ze środowiskowej pomocy społecznej skorzystało 936 mieszkańców. Uwagę zwraca fakt, że aż 40,2% tych osób zamieszkuje w obszarze rewitalizacji, co wskazuje na znaczną koncentrację osób zagrożonych wykluczeniem społecznym na tle całego Miasta. Zasięg korzystania z pomocy społecznej, czyli udział beneficjentów pomocy społecznej w ogólnej liczbie ludności na terenie miasta wyniósł 5,8%. W tym samym okresie wskaźnik ten na obszarze rewitalizacji był znacznie wyższy i osiągnął wartość 8,4%. Najczęstszymi przyczynami udzielenia pomocy były: ubóstwo, bezrobocie, niepełnosprawność, długotrwała lub ciężka choroba, bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych.

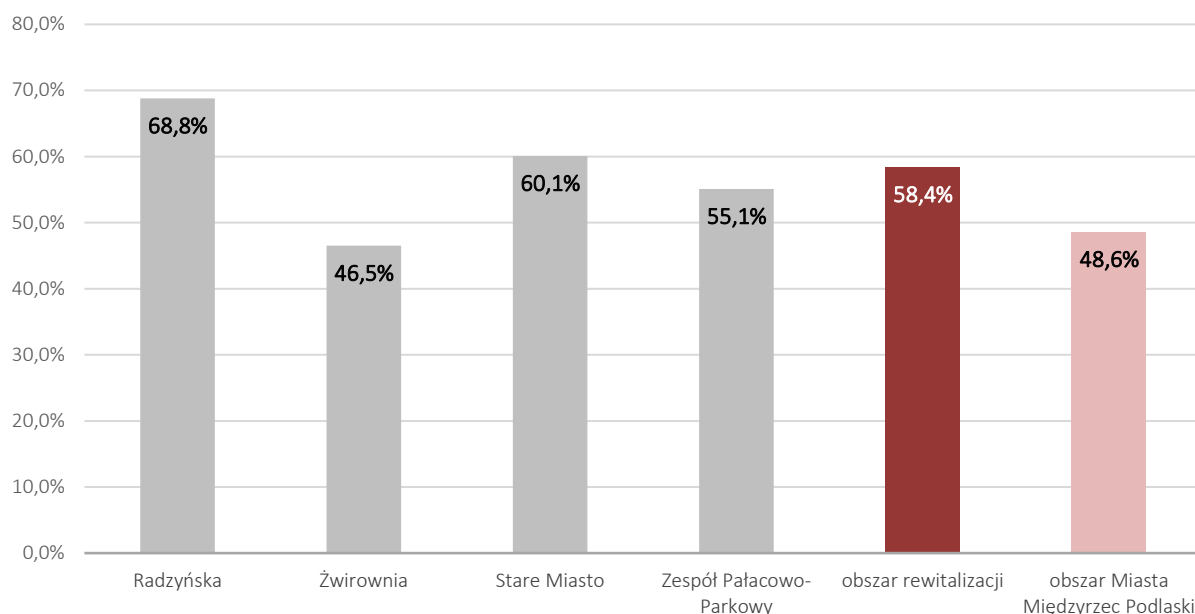
Wykres 5. Liczba osób korzystających z pomocy społecznej na 100 mieszkańców

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych MOPS.

Szczególne koncentracje osób zagrożonych deprivacją na obszarze rewitalizacji (9,8%) dotyczy jednostki „Zespół Pałacowo-Parkowy”, gdzie zlokalizowane są budynki z miejskimi mieszkaniami komunalnymi. Czynniki, które mogą pogłębiać poczucie wykluczenia społecznego na tym obszarze to zły stan techniczny budynków mieszkalnych, brak przyjaznych przestrzeni publicznych, brak dobrego połączenia komunikacyjnego, stygmatyzacja osiedla, brak trwałych mechanizmów współpracy pomiędzy instytucjami pomocy społecznej, organizacjami pozarządowymi oraz instytucjami rynku pracy na rzecz wsparcia mieszkańców. Wysoki udział osób korzystających z pomocy społecznej cechuje również jednostki „Stare Miasto” (9,3%) oraz „Żwirownia” (9,2%). Jednocześnie należy zauważyć, że żaden z mieszkańców jednostki Radzyńska w analizowanym okresie nie korzystał z ww. świadczeń. Należy jednak zauważyć, że mieszkańcy jednostki Radzyńska korzystają szczególnie z różnych form wsparcia finansowego.

Wysoki poziom ubóstwa mieszkańców obszaru rewitalizacji potwierdzają dane dotyczące rodzin otrzymujących zasiłki rodzinne. Zasiłek rodzinny jest świadczeniem rodzinnym, które ma na celu częściowe pokrycie wydatków na utrzymanie dziecka. Przyznanie prawa do zasiłku rodzinnego uzależnione jest m.in. od spełnienia kryterium dochodowego. Zasiłek przysługuje, jeżeli przeciętny miesięczny dochód rodziny w przeliczeniu na osobę albo dochód osoby uczącej się nie przekracza kwoty 674,00 zł. W przypadku gdy członkiem rodziny jest dziecko legitymujące się orzeczeniem o niepełnosprawności lub orzeczeniem o umiarkowanym albo o znacznym stopniu niepełnosprawności, zasiłek rodzinny przysługuje, jeżeli przeciętny miesięczny dochód rodziny w przeliczeniu na osobę albo dochód osoby uczącej się nie przekracza kwoty 764,00 zł. Udział dzieci w wieku do lat 17, na które rodzice otrzymali zasiłek

rodzinny w ogólnej liczbie dzieci w tym wieku (tj. w populacji osób w wieku przedprodukcyjnym) na obszarze rewitalizacji wyniósł 58,4%, wobec 48,6% na terenie całego miasta.

Wykres 6. Liczba dzieci do lat 17, na które rodzice otrzymują zasiłek rodzinny na 100 mieszkańców w wieku przedprodukcyjnym

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych MOPS

Najwyższa koncentracja dzieci, na które rodzice otrzymują zasiłek rodzinny występuje w jednostkach „Radzyńska” (68,8%) oraz „Stare Miasto” (60,1%).

Zjawisko ubóstwa, które powiązane jest często z bezrobociem, uzależnieniami oraz bezradnością w sprawach opiekuńczych i wychowawczych, stwarza realne zagrożenie długotrwałego wykluczenia społecznego nie tylko pojedynczych osób, ale też całych rodzin.

Utrwalanie negatywnych wzorców skutkuje bowiem bardzo szybkim ich przeniesieniem na kolejne pokolenia, które z uwagi na środowisko swojego zamieszkania nie mają w swoim otoczeniu wzorców pozytywnego postępowania. To z kolei prowadzi to dziedziczenia ubóstwa i postawy wyuczonej bezradności.

Zagrożone ubóstwem są również osoby pracujące. Ubóstwo pracujących jest zjawiskiem częściej dotyczącym osoby nieposiadające wykształcenia, kobiety, rodziców samotnie wychowujących dzieci lub rodziny wielodzietne.

Oprócz jakości miejsc pracy i wysokości płac, o ubóstwie pracujących decyduje także skład rodziny i jej sytuacja oraz związane z tym koszty i ograniczenia.

Problem natężonego ubóstwa wiąże się również z ubóstwem energetycznym (wysokim kosztem ogrzania mieszkań zimą) oraz problemem odizolowania całych środowisk i obszarów miasta od kontaktów społecznych.

3.3.4. ZASOBY POMOCY SPOŁECZNEJ ORAZ INSTYTUCJE RYNKU PRACY

Podstawę instytucjonalnego systemu pomocy społecznej stanowi Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Międzyrzeczu Podlaskim. Ośrodek, realizując zadania własne samorządu oraz zadania zlecone z zakresu pomocy społecznej, podejmuje działania na rzecz osób i rodzin, które znalazły się w trudnej sytuacji życiowej, wspierając ich przy usamodzielnieniu się oraz integracji ze środowiskiem. Siedziba ośrodka znajduje się w centrum miasta, przy ul. Józefa Piłsudskiego.

W strukturze Miejskiego Centrum Pomocy Społecznej działa Klub Integracji Społecznej, którego zadaniem jest reintegracja zawodowa i społeczna osób wykluczonych społecznie. Podmiotami działającymi w celu integracji społecznej i zawodowej są również przedsiębiorstwa społeczne. Na obszarze rewitalizacji od 2019 r. działalność prowadzi Spółdzielnia Socjalna "HORTUS" z siedzibą przy ul. Tadeusza Kościuszki 4. Utworzenie Spółdzielni wsparte zostało bezzwrotną dotacją na tworzenie nowych przedsiębiorstw społecznych w związku z utworzeniem w nim nowych miejsc pracy, w połączeniu ze wsparciem pomostowym w ramach projektu „Bialski Ośrodek Wsparcia Ekonomii Społecznej” współfinansowanego ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Lubelskiego na lata 2014-2020, realizowanego przez Stowarzyszenie na rzecz Integracji Społecznej „Modrzew”.

Głównym celem utworzenia spółdzielni jest pomoc osobom, które nie radzą sobie na rynku pracy, przede wszystkim bezrobotnym i niepełnosprawnym. Usługi społeczne użyteczności publicznej przyczyniają się do równego traktowania obywateli i zacieśniania integracji społecznej. Ich świadczenie jest bardzo istotne w dialogu społecznym w szczególności w organizacjach nienastawionych na zysk.

Spółdzielnia oferuje osobom zagrożonym wykluczeniem społecznym i biernym zawodowo przywrócenie na rynek pracy, umożliwia odbudowanie poczucia własnej wartości poprzez uczestnictwo w życiu społeczności lokalnej oraz pełnienie ról społecznych w miejscu pracy, zamieszkania i pobytu.

W obszarze rewitalizacji funkcjonuje również Powiatowy Ośrodek Wsparcia dla Osób z Zaburzeniami Psychicznymi z siedzibą przy ulicy Wiejskiej 5. Jest to placówka pobytu

dziennego, przeznaczona dla osób z zaburzeniami psychicznymi, które z powodu choroby psychicznej mają trudności w funkcjonowaniu w codziennym życiu w środowisku, rodzinie i społeczeństwie. Celem Ośrodka jest podtrzymywanie i rozwijanie umiejętności niezbędnych do samodzielnego aktywnego życia, podniesienie poziomu zaradności życiowej, sprawności psychofizycznej, readaptacji do życia społecznego oraz w miarę możliwości do aktywności zawodowej osób z zaburzeniami psychicznymi. Znajduje się tu także Warsztat Terapii Zajęciowej – placówka pobytu dziennego przeznaczona dla dorosłych osób niepełnosprawnych ze znacznym i umiarkowanym stopniem niepełnosprawności ze wskazaniem do terapii zajęciowej. Celem warsztatu jest stworzenie osobom niepełnosprawnym niezdolnym do podjęcia pracy możliwości rehabilitacji społecznej i zawodowej w zakresie pozyskiwania lub przywracania umiejętności niezbędnych do podjęcia zatrudnienia. Organem prowadzącym warsztat jest Podlaskie Stowarzyszenie Osób Niepełnosprawnych.

Podmiotem realizującym zadania z zakresu promocji zatrudnienia, łagodzenia skutków bezrobocia oraz aktywizacji zawodowej jest Powiatowy Urząd Pracy w Białej Podlaskiej. Działania w zakresie zatrudnienia oraz przeciwdziałania marginalizacji i wykluczeniu społecznemu młodzieży wykonuje również Młodzieżowe Centrum Kariery. Centrum zajmuje się przygotowaniem uczniów, studentów, absolwentów i osób bezrobotnych do wejścia na rynek pracy poprzez kompleksowe działania i inicjatywy, prowadzone indywidualne konsultacje i warsztaty grupowe.

Istniejący system zabezpieczenia społecznego realizowany poprzez świadczenia z pomocy społecznej i urzędu pracy sprzyja dziedziczeniu problemów społecznych, a więc pogłębianiu się zjawiska ubóstwa i wykluczenia społecznego na obszarze rewitalizowanym. Dominuje model udzielania wsparcia, w tym finansowego, który nie wymaga podejmowania aktywności od osób ubiegających się o otrzymanie wsparcia.

Dorobek i dotychczasowa działalność instytucji pomocy społecznej i rynku pracy stanowią istotny potencjał i zasób dla procesu rewitalizacji. Z uwagi na zjawisko wyuczonej bezradności oraz skalę bezrobocia długotrwałego kluczowym wskazaniem dla przedsięwzięć rewitalizacyjnych będzie nakierowanie wszelkich działań na faktyczną aktywizację mieszkańców i intensyfikację włączenia społecznego.

3.3.5. UDZIAŁ W ŻYCIU SPOŁECZNYM I ŻYCIU PUBLICZNYM

Kapitał społeczny zaliczany jest do jednego z istotnych, endogenicznych czynników rozwoju lokalnego. Jakość kapitału społecznego i jego zaangażowanie w proces zarządzania jednostkami samorządu terytorialnego jest obecnie jednym z głównych przejawów dobrego zarządzania na poziomie lokalnym. Do najważniejszych form aktywności społecznej mieszkańców Międzyrzecza Podlaskiego zaliczyć należy działalność organizacji pozarządowych, uczestnictwo w ofercie instytucji kulturalnych, udział w debatach i konsultacjach prowadzonych w ramach programowania rozwoju miasta, a także udział w wyborach i referendach.

Według danych GUS, na terenie Międzyrzecza Podlaskiego w 2021 r. działało 46 organizacji pozarządowych (43 towarzystwa oraz 3 fundacje), co stanowi jedynie 2,7% podmiotów gospodarki narodowej wpisanych do rejestru REGON. W przeliczeniu na 1 000 mieszkańców liczba organizacji pozarządowych wyniosła 2,9 i była znacznie niższa w porównaniu ze średnią w powiecie bialskim (3,4) oraz w województwie lubelskim (3,1). Miasto wypada również niekorzystnie pod względem wskaźnika prezentującego liczbę fundacji, stowarzyszeń i organizacji w przeliczeniu na 1 000 mieszkańców w porównaniu do pozostałych podobnych ośrodków miejskich w regionie – w 2021 r. przedmiotowy wskaźnik w Międzyrzeczu Podlaskim był zdecydowanie najniższy.

Niski poziom kapitału społecznego oznacza osłabienie więzi społecznych, brak zaufania do instytucji i organizacji, a także bierność i brak zaangażowania w sprawy społeczności lokalnej. W tym kontekście szczególnie niepokojący jest stosunkowo niski poziom zaangażowania mieszkańców Międzyrzecza Podlaskiego w działania organizacji pozarządowych (stowarzyszeń, fundacji, organizacji społecznych).

W obliczu depopulacji i starzenia się mieszkańców władze samorządowe powinny dążyć do zwiększenia aktywności i integracji społecznej przez rozwijanie organizacji pozarządowych, a także aktywnie angażować mieszkańców w realizację wspólnych przedsięwzięć rozwojowych.

Należy jednak zauważyć, że ponad połowa organizacji pozarządowych działających na terenie miasta zlokalizowana jest w obszarze rewitalizacji, choć oczywiście nie jest to równoznaczne z prowadzeniem działalności wyłącznie na jego rzecz. Oznacza to jednak, że na obszarze wymagającym szczególnej interwencji, działania rewitalizacyjne mogłyby znaleźć oparcie w podmiotach, których naturalnym celem jest zaangażowanie w rozwiązywanie lokalnych problemów.

Jako szczególny potencjał podczas wdrażania procesu rewitalizacji należy postrzegać kilka bardzo aktywnych organizacji pozarządowych działających na terenie miasta. Ich działania skupiają się na aktywności kulturalnej i społecznej, co w znaczącym stopniu realizuje cele planowanego procesu rewitalizacji. W tym kontekście dostrzegane są w szczególności takie podmioty jak: Stowarzyszenie na Rzecz Osób Niepełnosprawnych „Zrozumieć ich świat”, Podlaskie Stowarzyszenie Osób Niepełnosprawnych, Stowarzyszenie Miłośników Historii Międzyrzecza Podlaskiego, Towarzystwo Przyjaciół Nauk oraz Stowarzyszenie „Elementum”, które mogą stać się ważnymi interesariuszami procesu rewitalizacji.

Współpraca z organizacjami odbywa się w ramach rocznych planów współpracy z organizacjami pozarządowymi uchwalanych przez Radę Miasta z końcem każdego roku na podstawie art. 5a ust. 1 ustawy z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie. Program ten stanowi element polityki społeczno-finansowej, a jego celem jest budowanie i umacnianie partnerstwa pomiędzy miastem a organizacjami pozarządowymi dla stworzenia warunków do rozwoju inicjatyw obywatelskich i struktur funkcjonujących dla rzecz społeczności lokalnych. Priorytetowymi obszarami współpracy z organizacjami pozarządowymi³⁴ są zadania w sferze działalności na rzecz osób z niepełnosprawnościami; działalności na rzecz dzieci i młodzieży; wspierania i upowszechniania kultury fizycznej, przeciwdziałania uzależnieniom i patologiom społecznym oraz kultury, sztuki, ochrony dóbr kultury i dziedzictwa narodowego. Tematyka ta jest znaczącym stopniem powiązana z celami rewitalizacji³⁵.

Wysokość środków finansowanych kierowanych ze źródeł publicznych w znaczący sposób determinuje aktywność organizacji pozarządowych. Dotyczy to zwłaszcza podmiotów, które z uwagi na wąski obszar działalności nie sięgają po środki finansowane w ramach projektów wspieranych z Unii Europejskiej. W przypadku Miasta Międzyrzec Podlaski środki na wsparcie organizacji pozarządowych uległy zwiększeniu i w ostatnich latach utrzymują się na poziomie ok. 700 000 zł rocznie. W 2021 r. ogólna kwota przeznaczona na wsparcie realizacji zadań publicznych przez organizacje pozarządowe w trybie pożytku publicznego wyniosła 689 500 zł. Najwięcej środków przeznaczono na realizację zadań dotyczących upowszechniania kultury fizycznej, sportu i rekreacji.

³⁴ Zgodnie z Uchwałą Nr XXXIX/331/21 Rady Miasta Międzyrzec Podlaski z dnia 30 listopada 2021 r. w sprawie uchwalenia Programu współpracy Miasta Międzyrzec Podlaski z organizacjami pozarządowymi oraz podmiotami wymienionymi w art. 3 ust. 3 ustawy o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie na 2022 rok,

³⁵ Patrz rozdział 2.8 s. 53

Aktywność organizacji pozarządowych stowarzyszeń, fundacji oraz zorganizowanych, choć niesformalizowanych grup i środowisk obywatelskich, jest dla procesu rewitalizacji bardzo istotną częścią potencjału obszaru. W niektórych obszarach tematycznych, jak na przykład przeciwdziałanie ubóstwu czy działalność na rzecz trwałego włączenia społecznego – aktywność organizacji pozarządowych należy uznać za czynnik niezbędny, bez którego rewitalizacja nie ma szans powodzenia.

Z punktu widzenia wdrażania procesu rewitalizacji, konieczna wydaje się zarówno dalsza współpraca z organizacjami pozarządowymi, jak też wsparcie ich we wzajemnym współdziałaniu i zachęcanie mieszkańców do zaangażowania w ich działalność. Z tego względu w kolejnych latach należy rozważyć poszerzenie współpracy z organizacjami pozarządowymi w zakresie zadań publicznych polegających na rozwoju wspólnot i społeczności lokalnych.

Za swoisty miernik społeczeństwa obywatelskiego i poziomu kapitału społecznego należy uznać frekwencję w wyborach powszechnych, w tym przede wszystkim w wyborach samorządowych, mających przełożenie na kierunki i charakter działań podejmowanych przez władze publiczne na rzecz rozwoju lokalnego.

Wyniki analiz, prowadzonych w ramach diagnozy delimitacyjnej ujawniły wewnętrzną dysproporcję w poziomie udziału mieszkańców miasta w życiu publicznym, a najniższy jej poziom charakteryzował między innymi obszar rewitalizacji. Najniższą frekwencję wyborczą odnotowano w okręgach wyborczych znajdujących się na terenie jednostek: „Radzyńska”, „Zespół Pałacowo-Parkowy” oraz „Stare Miasto”. Powyższe może być związane zarówno ze strukturą demograficzną mieszkańców tych obszarów, jak również większym odsetkiem osób zagrożonych wykluczeniem społecznym, które w mniejszym stopniu włączają się do udziału w sferze publicznej. Niska aktywność mieszkańców obszaru rewitalizacji widoczna była również na etapie konsultacji dotyczących wyznaczenia na terenie Miasta obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji.

Od 2018 r. w Międzyrzec Podlaskim funkcjonuje Budżet Obywatelski, zwany również partycypacyjnym. To demokratyczny proces, w ramach którego mieszkańcy współdecydują o wydatkach publicznych, w szczególności dotyczących inwestycji o charakterze infrastrukturalnym. Daje on możliwość zgłaszania i promowania własnych ciekawych pomysłów na rzecz mieszkańców, przyczyniających się do poprawienia funkcjonowania zarówno najbliższego otoczenia, jak i całego obszaru miasta. Należy zauważyć, iż w ramach Budżetu

Obywatelskiego zrealizowane zostały projekty zlokalizowane przede wszystkim na obszarze rewitalizacji. Były to przede wszystkim projekty dotyczące stworzenie miejsc integracji i rekreacji, modernizacji infrastruktury sportowo-rekreacyjnej oraz poprawy bezpieczeństwa i estetyki przestrzeni. Można zatem stwierdzić, że mieszkańcy - zgłaszający oraz wybierający projekty – uznawali ten obszar za najkorzystniejszą przestrzeń do działań społecznych oraz konieczny do zmian infrastrukturalnych.

Analiza danych obrazujących aktywność obywatelską i potencjał społeczny wskazuje na konieczność podjęcia działań mających na celu dalszy rozwój kapitału ludzkiego oraz kapitału społecznego obszaru.

Działania te będą wymagały jednak nowych i dostosowanych do lokalnego kontekstu form i narzędzi współpracy, które pozwolą na dotarcie do jak największego grona mieszkańców obszaru rewitalizacji, a także będą wykorzystywać elementy animacji oraz wolontariatu. Niewątpliwym potencjałem w tym zakresie są jednak stworzone obecnie już w Mieście warunki do rozwoju narzędzi partycypacji społecznej takich jak Budżet Obywatelski Miasta Międzyrzec Podlaski. Stworzone mechanizmy oraz przyjęte zasady jego funkcjonowania, jako instrumentu partycypacji społecznej, pozwalają stwierdzić, iż stanowi on ważne narzędzie w procesie rozwoju społeczeństwa obywatelskiego i kapitału społecznego obszaru rewitalizacji.

Obszar rewitalizacji mieści kluczowe z punktu widzenia miasta instytucje kultury i stanowi miejsce licznych wydarzeń kulturalnych wspieranych przez samorząd lokalny. Do instytucji tych należą Miejski Ośrodek Kultury oraz Miejska Biblioteka Publiczna mieszczące się w budynku przy ul. Warszawskiej 37. Instytucje te prowadząc wielokierunkową działalność społeczno-kulturalną, integrują poszczególne przedsięwzięcia kulturalne, a przygotowując zróżnicowane oferty skierowane do ludzi w każdym wieku, kreują postawy aktywnego uczestnictwa w życiu społeczno-kulturalnym danej społeczności.

Zakres działalności Miejskiego Ośrodka Kultury obejmuje przede wszystkim: edukację kulturalną i wychowanie przez sztukę, gromadzenie, dokumentowanie, tworzenie, ochronę i upowszechnianie dóbr kultury, tworzenie warunków do rozwoju amatorskiego ruchu artystycznego, rozpoznawanie, rozbudzanie, zaspokajanie potrzeb i zainteresowań kulturalnych mieszkańców miasta Międzyrzec Podlaski, prowadzenie działalności impresaryjnej i wydawniczej, współpracę z mediami lokalnymi, regionalnymi i ogólnopolskimi, promocję kultury lokalnej, współpracę w zakresie kultury z placówkami, organizacjami, stowarzyszeniami i twórcami indywidualnymi w mieście, w kraju i za granicą. W ciągu roku ośrodek jest

organizatorem kilkudziesięciu różnorodnych imprez, które gromadzą ponad kilkanaście tysięcy widzów.

Miejska Biblioteka Publiczna, oprócz realizacji podstawowych zadań obejmujących gromadzenie, opracowanie i udostępnianie księgozbioru, czasopism i materiałów multimedialnych, prowadzi również działalność kulturalno-edukacyjną. Biblioteka podejmuje ciekawe inicjatywy kierowane zarówno do dzieci i młodzieży, jak dorosłych użytkowników, w tym osób starszych: spotkania autorskie, warsztaty, zajęcia literacko-plastyczne, konkursy.

W 2023 r. Miejska Biblioteka Publiczna, dzięki dotacji z Narodowego Programu Rozwoju Czytelnictwa w ramach projektu „*Modernizacja i adaptacja Miejskiej Biblioteki Publicznej w Międzyrzeczu Podlaskim wraz z wyposażeniem*” zakończyła proces modernizacji i rozbudowy swojej siedziby. Inwestycja zakładała powiększenie biblioteki, co pozwoliło na wydzielenie nowych, ergonomicznych pomieszczeń służących edukacji czytelniczej i funkcjonalnemu przechowywaniu zbiorów, ułatwieniu dostępu dla czytelników oraz należytemu eksponowaniu zasobów regionalnego dziedzictwa kulturowego.

W efekcie realizacji projektu powstało nowoczesne, tętniące życiem miejsce nauki i relaksu, w którym zwiększono przestrzeń służącą czytelnikom, wydzielono strefy dla młodzieży i seniorów, utworzono salę animacji do prowadzenia zajęć dla dzieci oraz powiększono przestrzeń służącą do przechowywania zasobów bibliotecznych. Prace objęły trzy poziomy budynku:

- Parter - „Pracownia wyobraźni”, w której powstały: wypożyczalnia, strefa malucha oraz sala animacji, gdzie dzieci znajdą dostosowane do ich wieku zbiory biblioteczne oraz gry planszowe;
- I Piętro - „Przystań książki”, w której znalazły się: wypożyczalnia dla dorosłych oraz miejsce spotkań czytelników z autorami książek i innymi ciekawymi ludźmi. Przy drzwiach wejściowych wokół filaru stanęła kanapa, zapewniająca przestrzeń wypoczynku dla starszych czytelników. Pomieszczenie doposażono w regały na książki z dużą czcionką, stoliki podręczne przy regałach, stoły i krzesła;
- II Piętro - powstały tu nowe przestrzenie, powiększające strefę biblioteczną. Loftowe pomieszczenia wyposażone w klimatyzację kasetonową stworzyły klimat zachęcający młodzież do spędzania tu czasu i rozwijania swoich pasji. W tej części mieści się „Skarbiec Regionu” oraz „TEEN-teka” - nowa strefa stworzona specjalnie dla nastolatków, która ma na celu zwiększenie udziału i aktywności młodych ludzi w życiu biblioteki, pobudzenie ich zainteresowań literackich i zachęcenie do integracji z innymi czytelnikami. Wydzielono tu strefy: relaksu, X-box, gier planszowych, komputerów, zbiorów oraz dyskretne miejsce bibliotekarza. Strefa komputerów wyposażona została w biurka i fotele, laptopy i zestawy komputerowe, dedykowane oświetlenie sufitowe oraz Photony z dodatkowym zestawem pomocy do nauki programowania i kodowania.

Fot. 6 Miejska Biblioteka w Międzyrzecu Podlaskim

W 2023 r. w Międzyrzecu Podlaskim zakończyła się także realizacja dwóch dużych przedsięwzięć infrastrukturalnych, wymienionych instytucji, na które pozyskano dofinansowanie w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Lubelskiego na lata 2014-2020 i są to:

- Remont kina „Sława” i sali widowiskowej Miejskiego Ośrodka Kultury w ramach projektu pn. *„Kultura bez barier. Remont i doposażenie Sali Widowiskowej MOK w Międzyrzecu Podlaskim”*;

Remont i doposażenie sali widowiskowej pozwolą na rozszerzenie oferty kulturalnej miasta i jej dostosowanie do nowych potrzeb w zakresie uczestnictwa w kulturze. Ważnym elementem projektu była również likwidacja barier architektonicznych i dostosowanie obiektu do potrzeb osób z niepełnosprawnościami. Ponadto ze środków Państwowego Instytutu Sztuki Filmowej zrealizowano projekty „Reaktywacja Kina Sława – zakup ekranu” oraz „Reaktywacja Kina Sława – zakup nagłośnienia”, a także ze środków MKiDN - Funduszu Promocji Kultury w ramach projektu „Doposażenie Sali widowiskowo-kinowej Miejskiego Ośrodka Kultury w Międzyrzecu Podlaskim” urządzenia z zakresu kinotechniki.

Fot. 7 Kino "Sława" w Międzyrzecu Podlaskim

- Rewitalizacja Pałacu Potockich w ramach projektu „*Rewitalizacja i adaptacja na cele kulturalne dawnego Pałacu Potockich w Międzyrzecu Podlaskim*”.

W ramach inwestycji przeprowadzono remont elewacji budynku, remont tarasów zewnętrznych, konserwację krat, izolację fundamentów, przebudowę dachu i wymianę pokrycia dachowego, wymianę stolarki okiennej i drzwiowej. Wewnątrz przeprowadzone zostały prace konserwatorskie i roboty budowlane polegające na wykonaniu nowych elementów podłóg, ścian sufitów oraz uzupełnieniu ubytków i rekonstrukcji i lub konserwacji podłóg, ścian i sufitów. W budynku zamontowano również windę, przystosowaną dla osób z niepełnosprawnościami. W ramach przedsięwzięcia wyremontowano dawną jadalnię, salę przechodnią, salę reprezentacyjną, bibliotekę, oranżerię, pokój hrabiego, łazienki, korytarz, przedsionek i kaplicę. Zgodnie z planem po zakończeniu prac obiekt otworzy się szerzej na mieszkańców miasta - przeniesiony tam zostanie Miejski Ośrodek Kultury.

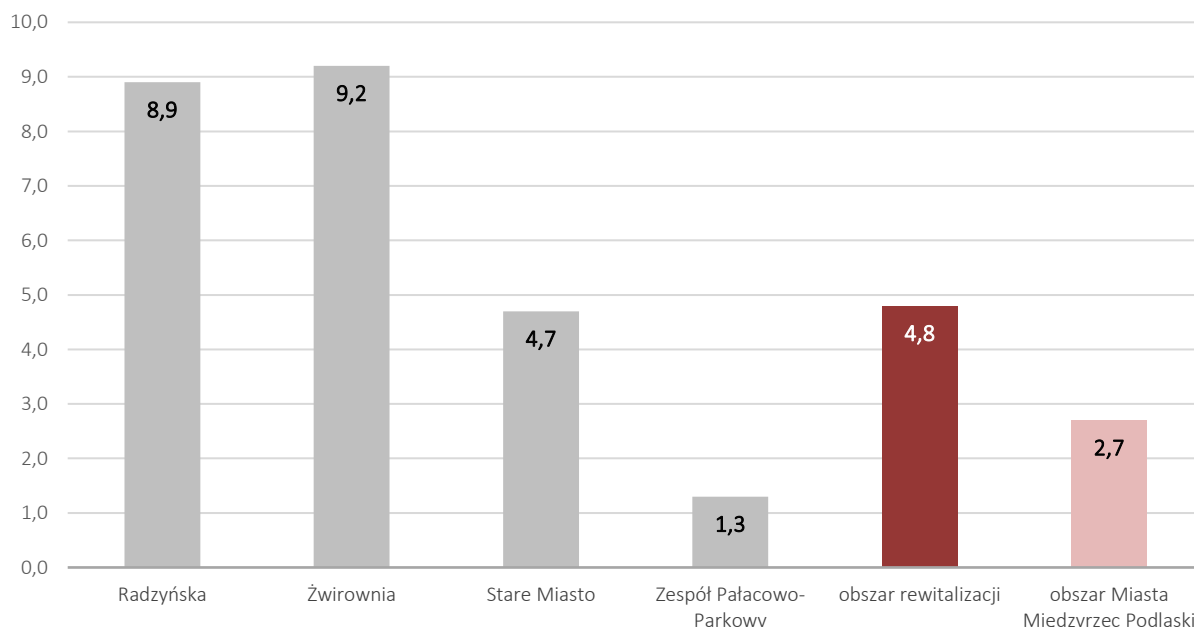
Międzyrzeckie instytucje kultury stanowią niezmiernie ważny potencjał dla procesu rewitalizacji jako instytucje o działaniu stałym, wielowątkowym oraz adresowanym do różnych grup mieszkańców. Co więcej poszerzają one stale swoją działalność kulturalną, a oferta wydarzeń o charakterze cyklicznym jest stopniowo uzupełniana o nowe formy aktywności.

W kontekście aktywizacji i zwiększenia poziomu uczestnictwa w kulturze mieszkańców obszaru rewitalizacji zasadny jest dalszy rozwój oferty miejskich instytucji kultury w sposób, który będzie atrakcyjny dla odbiorców i zwiększy ich zainteresowanie stałym uczestnictwem w różnego rodzaju wydarzeniach. Istotne znaczenie będą odgrywać w tym przypadku wydarzenia o charakterze cyklicznym, które pozwolą nie tylko na stałe uczestnictwo, ale także rozwój zainteresowań, umiejętności i kompetencji społecznych a także będą pozytywnie stymulować więzi i relacje międzyludzkie. Poprzez właściwe ukierunkowanie oferty, w tym do grup dotkniętych różnymi dysfunkcjami, placówki kulturalne mogą także stać się jednym z filarów przemian społecznych na obszarze rewitalizacji.

3.3.6. PRZESTĘPCZOŚĆ

Przestępczość stanowi jeden z ważniejszych czynników wpływających na jakość życia mieszkańców. Poczucie bezpieczeństwa jest jedną z podstawowych potrzeb każdego człowieka, zwłaszcza w przestrzeni miejskiej, decyduje o funkcjonowaniu społeczności i stanowi podstawowe kryterium oceny obszaru, w którym się żyje, pracuje i spędza czas. Dla mieszkańców, świadomość życia w bezpiecznej okolicy, stanowi istotną wartość, będącą często czynnikiem decydującym o wyborze danego miejsca do osiedlenia się. Na obniżenie poziomu bezpieczeństwa i porządku publicznego wpływają w największej mierze zdarzenia, które związane są z naruszeniem prawa lub powszechnie przyjętych norm.

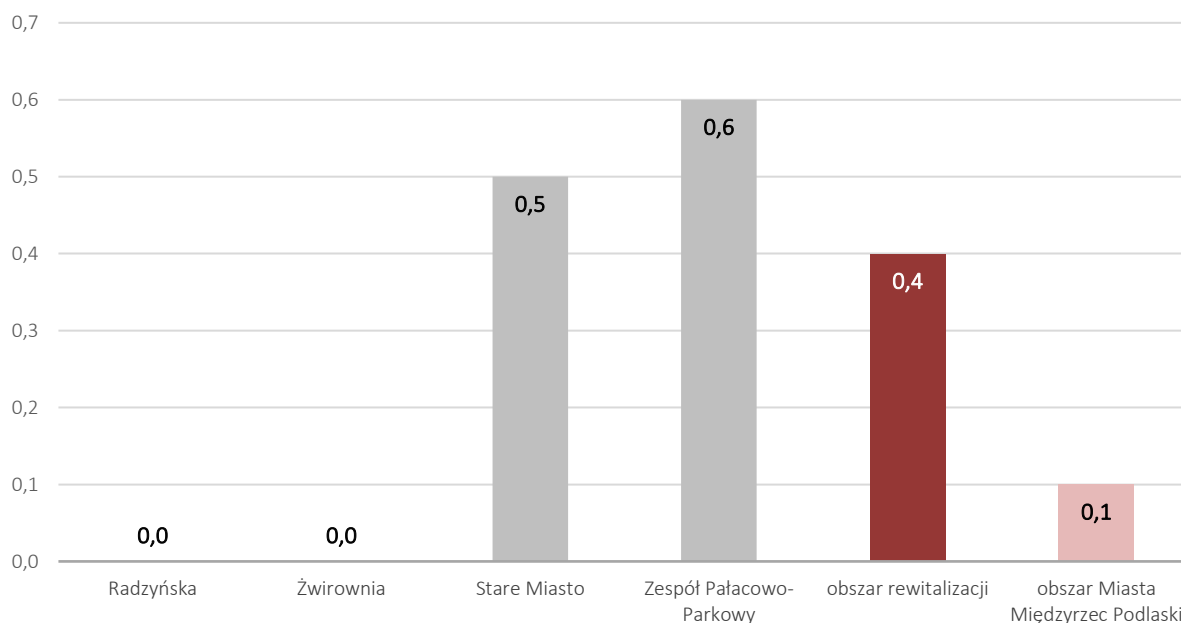
Zgodnie z danymi Komisariatu Policji w Międzyrzec Podlaskim w 2020 r. na terenie miasta przeprowadzono 428 interwencji z powodu zakłócania miru domowego i porządku publicznego, w tym 215 na obszarze rewitalizacji. Naruszenie miru domowego to przestępstwo polegające na wdzieraniu się do cudzego domu, mieszkania, lokalu, pomieszczenia albo ogrodzonego terenu albo wbrew żądaniu osoby uprawnionej nieopuszczaniu takiego miejsca. Przez zakłócenie porządku publicznego należy rozumieć natomiast wywołanie takiego stanu, który w danym miejscu, czasie i okolicznościach, zgodnie z przyjętymi zwyczajami i obowiązującymi przepisami, uważa się za nienormalny i który odczuwany jest jako utrudnienie lub uniemożliwienie powszechnie akceptowanego sposobu zachowania się w miejscach dostępnych dla bliżej nieokreślonej liczby osób.

Wykres 7. Liczba interwencji z powodu zakłócania miru domowego i porządku publicznego na 100 mieszkańców

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Policji.

Warto zauważyć, że aż ponad połowa opisanych interwencji została przeprowadzona na obszarze rewitalizacji. Najwyższe wskaźniki dotyczące liczby interwencji z powodu zakłócania miru domowego i porządku publicznego na 100 mieszkańców odnotowano w jednostkach: „Żwirownia” (9,2%) oraz „Radzyńska” (8,9%) – były one ponad trzykrotnie wyższe od wskaźnika obliczonego dla obszaru miasta oraz blisko dwukrotnie wyższe od wskaźnika dla obszaru rewitalizacji.

Wykres 8. Liczba wykroczeń i przestępstw nieletnich odnotowanych przez służby porządkowe na 100 mieszkańców

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Policji.

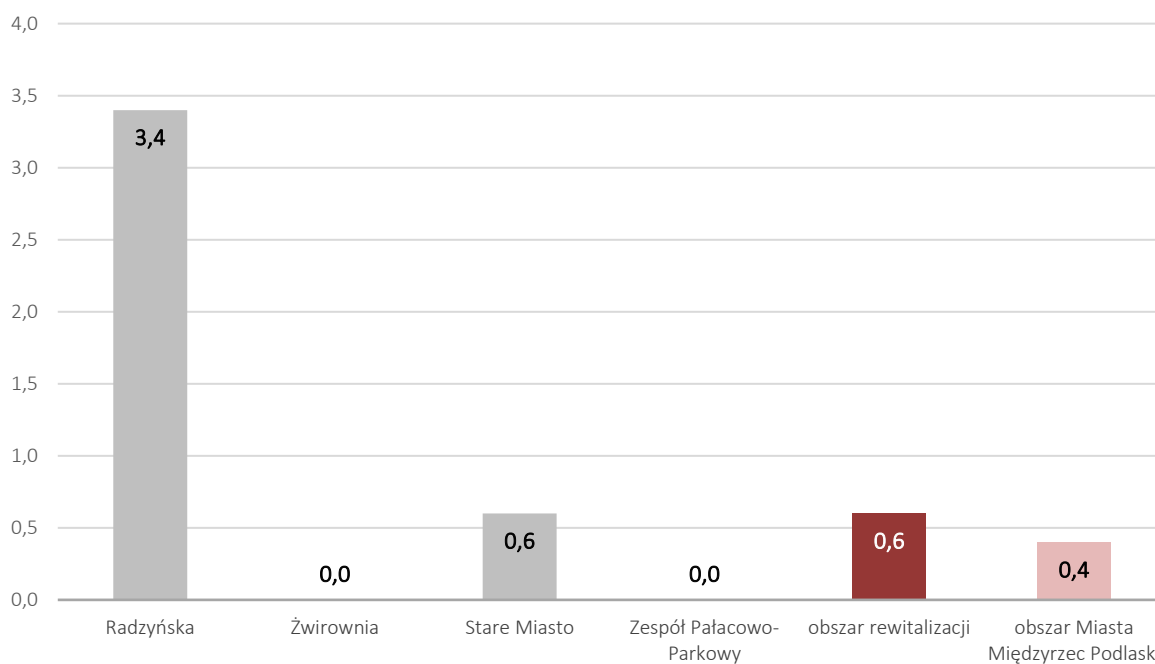
Ważnym problemem społecznym obszaru rewitalizacji jest również demoralizacja i przestępczość wśród nieletnich (osób poniżej 17 roku życia). Zjawisko szczególnego natężenia przestępczości wśród nieletnich kumuluje się w jednostkach „Stare Miasto” oraz „Zespół Pałacowo-Parkowy”, gdzie stosunek czynów karalnych spowodowanych przez nieletnich do liczby mieszkańców zdecydowanie odbiega od średniej sytuacji na terenie miasta. Wśród najczęstszych przyczyn popełniania przestępstw przez nieletnich należy wymienić przede wszystkim nieodpowiednią atmosferę w domu rodzinnym, zaniedbania w zakresie opieki i nadzoru, niekorzystną sytuację ekonomiczną i kulturalną rodziny oraz negatywne oddziaływanie środowiska (w szczególności grupy rówieśniczej), w którym nieletni pozostaje. Dlatego też w tym przypadku można zauważyć, iż skala zjawiska nasila się również w tych rejonach, które są szczególnie zagrożone ubóstwem i bezrobociem.

W obszarze rewitalizacji dostrzegalny jest także problem przemocy w rodzinie. Przemoc w rodzinie³⁶ to jednorazowe albo powtarzające się umyślne działanie lub zaniechanie

³⁶ zgodnie z definicją zawartą w ustawie z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie [Dz.U. 2005 nr 180 poz. 1493]

naruszające prawa lub dobra osobiste członków rodziny, w szczególności narażające te osoby na niebezpieczeństwo utraty życia, zdrowia, naruszające ich godność, nietykalność cielesną, wolność, w tym seksualną, powodujące szkody na ich zdrowiu fizycznym lub psychicznym, a także wywołujące cierpienia i krzywdy moralne u osób dotkniętych przemocą. Mając na względzie złożoność i wieloaspektowość problemu bardzo trudna do oszacowania jest faktyczna skala zjawisko. Jest to związane z faktem, że bardzo często przemoc domowa jest ukrywana a duża część jej ofiar nie decyduje się na ujawnienie i zwrócenie się o pomoc do instytucji działających w ramach lokalnego systemu przeciwdziałania przemocy.

Istotnym elementem służącym przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie, jest procedura „Niebieskiej karty”. Dane statystyczne dotyczące przedmiotowej procedury są wykorzystywane również do określenia skali przemocy w rodzinie i liczby osób nią dotkniętych. W 2020 r. na obszarze rewitalizacji procedurą „Niebieskiej karty” objęto 29 osób, czyli 0,6% mieszkańców obszaru. Największy udział osób doświadczających przemocy w rodzinie zamieszkuje jednostkę „Radzyńska” (3,4%).

Wykres 9. Liczba osób objętych procedurą „Niebieskiej karty” na 100 mieszkańców

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Policji.

Ważnym problemem społecznym obszaru rewitalizacji jest niski poziom bezpieczeństwa publicznego wynikający z dużego natężenia zjawisk, takich jak przestępczość oraz zachowania antyspołeczne.

Jednym ze sposobów przeciwdziałaniu przestępczości jest kształtowanie przestrzeni sprzyjającej poprawie jakości życia mieszkańców, umożliwiającej im realizację potrzeb oraz nawiązywanie pozytywnych więzi między członkami lokalnej społeczności, będących podstawą poczucia wspólnoty (m.in. montaż monitoringu i oświetlenia, poprawa wystroju przestrzeni publicznych, wspieranie inicjatyw służących poprawie oferty spędzania czasu wolnego dla młodzieży). Działania te nie tylko sprzyjają poprawie bezpieczeństwa publicznego, lecz również zapobiegają innym problemom społecznym.

W kontekście powyższych analiz konieczne jest również zwiększenie dostępności i skuteczności profesjonalnej pomocy osobom zagrożonym przemocą oraz kształtowanie świadomości społecznej w zakresie tego zjawiska.

3.4. DIAGNOZA ZJAWISK GOSPODARCZYCH

3.4.1. PODMIOTY GOSPODARCZE

Przedsiębiorczość jest istotnym czynnikiem decydującym o rozwoju społecznym i gospodarczym układów przestrzennych w różnych skalach, również lokalnych. Obok przedstawionej i omówionej powyżej struktury bezrobocia, kluczowymi wskaźnikami obrazującym sytuację gospodarczą obszaru rewitalizacji są dane dotyczące podmiotów prowadzących działalność gospodarczą.

Na koniec 2021 r. na terenie miasta w rejestrze REGON zaewidencjonowanych było 1 675 podmiotów gospodarczych, co stanowi 20,7% ogółu podmiotów zarejestrowanych w powiecie bialskim. Wskaźnik przedsiębiorczości obszaru, obrazujący liczbę podmiotów wpisanych do rejestru REGON na 1 000 mieszkańców wyniósł 96,1 i był wyższy zarówno od średniej wartości dla powiatu bialskiego (70,2) i województwa lubelskiego (92,0). W strukturze podmiotów gospodarki w Międzyrzec Podlaskim zdecydowanie dominowały mikroprzedsiębiorstwa o liczbie pracujących do 9 osób – stanowiły one 96,1% zarejestrowanych podmiotów. Podmioty małe, liczące od 10 do 49 pracujących, obejmowały 2,7%, a jednostki średnie od 50 do 249 pracujących stanowiły 1,2% wszystkich podmiotów. Ponadto w 2021 r., na obszarze miasta zaewidencjonowany był 1 podmiot zatrudniający ponad 1 000 pracowników.

Biorąc pod uwagę podział podmiotów według sekcji Polskiej Klasyfikacji Działalności (PKD) najwięcej podmiotów prowadziło działalność w Sekcji G „Handel hurtowy i detaliczny; naprawa pojazdów samochodowych” – 21,1%. W tej grupie najliczniej reprezentowane były firmy z działu 47 – „Handel detaliczny, z wyłączeniem handlu detalicznego pojazdami samochodowymi”, które stanowiły 65,7% podmiotów w sekcji. Znacznie mniej przedsiębiorstw prowadziło działalność w zakresie handlu hurtowego, z wyłączeniem handlu pojazdami samochodowymi (dział 46) – 17,6% oraz handlu hurtowego i detalicznego pojazdami samochodowymi oraz naprawy pojazdów samochodowych (dział 45) – 16,7%. Drugą pod względem liczebności grupę jednostek gospodarczych tworzyły przedsiębiorstwa z Sekcji F „Budownictwo”, które stanowiły 15,8% ogółu firm działających na tym obszarze. Kolejną największą liczbą podmiotów prowadziła działalność w Sekcji H „Transport i gospodarka magazynowa” – 10,6%, Sekcjach S „Pozostała działalność usługowa” i T „Gospodarstwa domowe zatrudniające pracowników; gospodarstwa domowe produkujące wyroby i świadczące usługi na własne potrzeby” – 7,9%, Sekcji M „Działalność profesjonalna, naukowa i techniczna” – 7,8% oraz Sekcji C „Przetwórstwo przemysłowe” – 7,6%. Warto zauważyć, że 18,0% podmiotów prowadzących działalność w ramach Sekcji C „Przetwórstwo przemysłowe” zajmowało się naprawą, konserwacją i instalowaniem maszyn i urządzeń, w tym metalowych wyborów gotowych (dział 33), 15,6% produkcją artykułów spożywczych (dział 10), 12,5% produkcją mebli (dział 31) i 12,5% produkcją odzieży (dział 14).

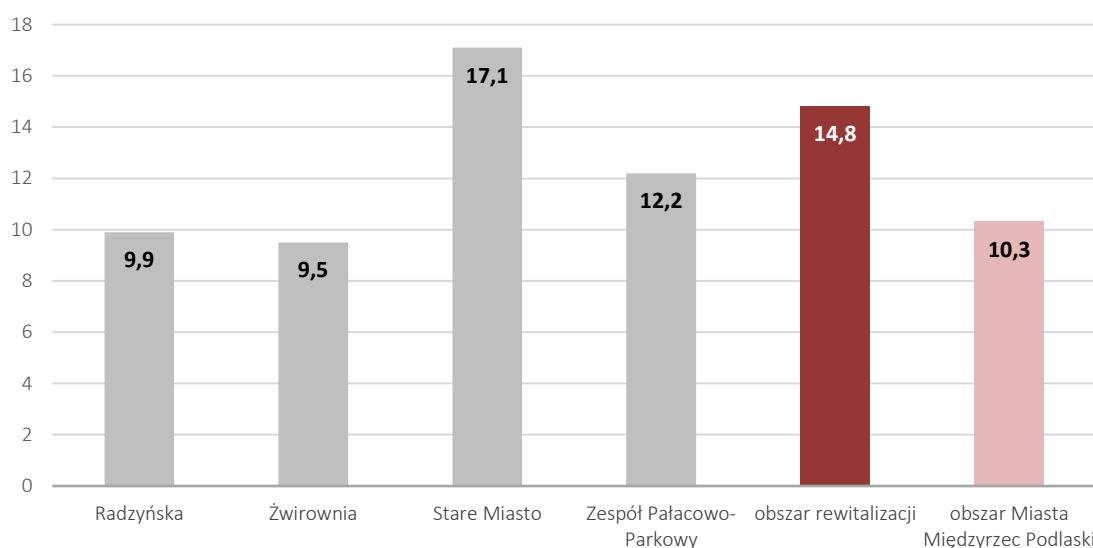
W obrębie obszaru rewitalizacji funkcjonuje także szereg większych podmiotów, które prowadzą działalność w oparciu o przepisy dotyczące spółek prawa handlowego. Wśród najważniejszych i największych należy wymienić przede wszystkim: Sedar S.A. – Grupa Drosed

(przetwórstwo spożywcze – kompleksowa produkcja drobiu), dr Gerard Spółka z o.o. (przetwórstwo spożywcze – cukiernictwo), Allnet Sp. z o.o. Cukiernia Zaniewicz (przetwórstwo spożywcze – cukiernictwo), Społem Powszechna Spółdzielnia Spożywców (sprzedaż detaliczna), Fabryka Maszyn Rolniczych Meprozet Spółka z o.o. (produkcja maszyn i urządzeń dla rolnictwa).

Lokalizacja dużych zakładów na terenie obszaru rewitalizacji powinna mieć wymierny wpływ na zwiększenie potencjału inwestycyjnego dla realizacji nowych przedsięwzięć. Obecność tych przedsiębiorstw ma również pozytywny wpływ na lokalny rynek pracy i poziom dochodów mieszkańców.

3.4.2. AKTYWNOŚĆ GOSPODARCZA MIESZKAŃCÓW

Szczególne położenie obszaru rewitalizacji w strukturze przestrzennej miasta wiąże się z występowaniem relatywnie wysokiej liczby osób prowadzących działalność gospodarczą. Zgodnie danymi pochodzącymi z Centralnej Ewidencji i Informacji o Działalności Gospodarczej w jego obrębie działalność prowadzi 382 indywidualnych przedsiębiorców, co stanowi 38,9% wszystkich osób prowadzących działalność na terenie Międzyrzecza Podlaskiego. Wskaźnikiem opisującym stan przedsiębiorczości i lokalnej gospodarki obszaru rewitalizacji jest liczba podmiotów gospodarczych prowadzonych przez osoby fizyczne na 100 mieszkańców w wieku produkcyjnym. Wskaźnik ten wynosi 14,8 i jest zdecydowanie wyższy od wartości obliczonej dla obszaru miasta. Analizując wyodrębnione jednostki analityczne zwraca uwagę fakt, że wskaźnik ten jest zdecydowanie wyższy od przeciętnego dla obszaru „Starego Miasta” (17,1) i „Zespołu Pałacowo-Parkowego” (12,2). W pozostałych jednostkach wskaźnik ten kształtuje się na poziomie nieco niższym od średniej dla miasta i obszaru rewitalizacji.

Wykres 10. Liczba osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą na 100 mieszkańców w wieku produkcyjnym

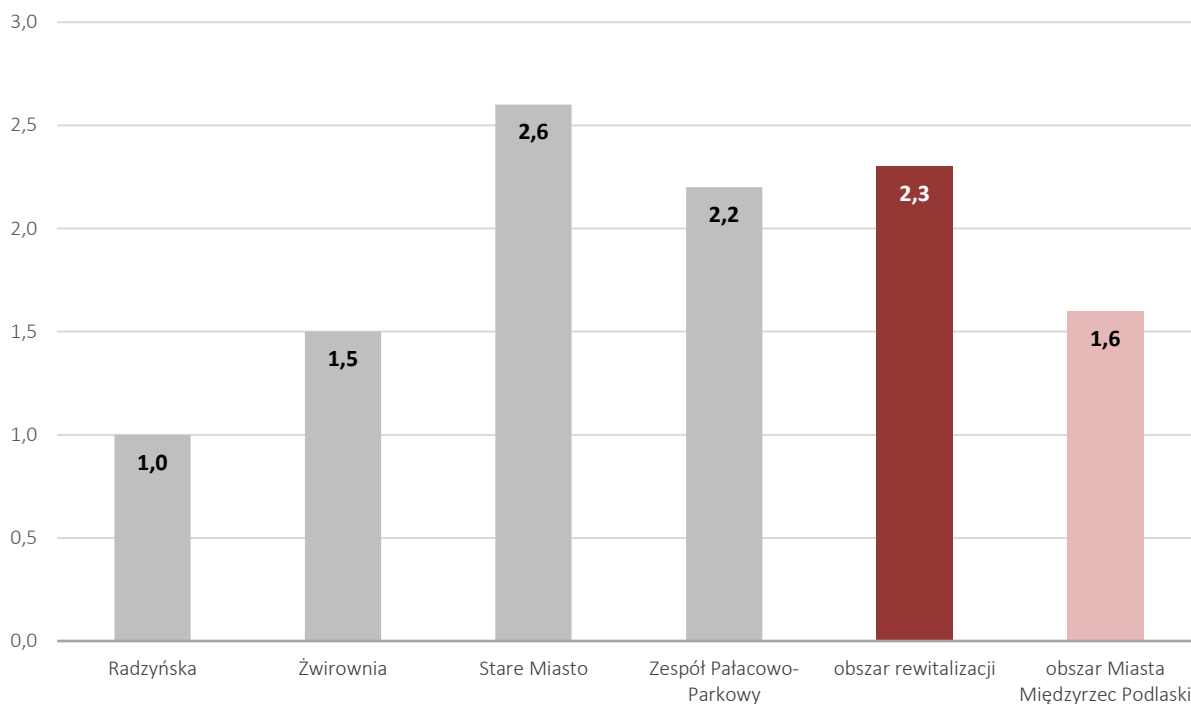
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych CEiIDG

Poszczególne jednostki analityczne wyznaczone na obszarze rewitalizacji posiadają odmienną charakterystykę pod kątem funkcji gospodarczych. Lokalizacja czy koncentracja przedsiębiorstw w poszczególnych częściach miasta jest jedynie pewnym wyznacznikiem stopnia przedsiębiorczości na danym obszarze oraz postaw przedsiębiorczych jego mieszkańców. Intensyfikacja i charakter działalności gospodarczej odzwierciedlają również funkcję danego terytorium.

Jednostki „Stare Miasto” oraz „Zespół Pałacowo-Parkowy” stanowią faktycznie centrum miasta, gdzie koncentrują się funkcje publiczne i reprezentacyjne. W przestrzeni obszaru kumuluje się również działalność handlowo-usługowa. Jednostka „Żwirownia” skupia w swoich granicach funkcje rekreacyjno-wypoczynkowe i związane z tą funkcją usługi gastronomiczne i noclegowe. Północna część tej jednostki ma natomiast charakter przemysłowy - zlokalizowane są tu magazyny i zakłady produkcyjne. Obszar jednostki „Radzyńska” składa się z przenikających się terenów zabudowy mieszkaniowej jedno i wielorodzinnej oraz terenów przemysłowych. Tereny przemysłowe przy ul. Radzyńskiej stanowiły niegdyś podstawowy filar rozwoju gospodarczego Międzyrzecza Podlaskiego. W wyniku przemian gospodarczych, część przedsiębiorstw została zlikwidowana i obecnie potencjał gospodarczy tego terenu jest wykorzystywany jedynie częściowo.

Informacji na temat poziomu zainteresowania prowadzeniem działalności gospodarczej wśród badanej społeczności oraz kondycji lokalnych przedsiębiorstw dostarczają również dane dotyczące liczby nowo powstających podmiotów gospodarczych. Zgodnie z danymi pozyskanymi z Centralnej Ewidencji i Informacji o Działalności w latach 2020-2021 na analizowanym obszarze prowadzenie działalności gospodarczej rozpoczęło 59 osób, co stanowi 37,8% wszystkich nowozarejestrowanych podmiotów.

Najwyższą liczbę nowo powstałych działalności gospodarczych w odniesieniu do liczby mieszkańców w wieku produkcyjnym zarejestrowano w jednostkach „Stare Miasto” (2,6) oraz „Zespół Pałacowo-Parkowy” (2,2). Jednocześnie są to obszary, w których odnotowano wysoką wartość wskaźnika przedsiębiorczości mieszkańców (odpowiednio 17,1 i 12,2). Mniejszym zainteresowaniem lokalizacją nowych działalności gospodarczych cechowały się jednostki: Żwirownia (1,5) oraz Radzyńska (1,0), które również wykazywały niską ogólną intensywność działalności gospodarczej.

Wykres 11. Liczba osób, które rozpoczęły prowadzenie działalności gospodarczej na 100 mieszkańców w wieku produkcyjnym

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Najwyższą liczbę nowopowstałych działalności gospodarczych w odniesieniu do liczby mieszkańców w wieku produkcyjnym zarejestrowano w jednostkach „Stare Miasto” (2,6) oraz „Zespół Pałacowo-Parkowy” (2,2). Jednocześnie są to obszary, w których odnotowano wysoką wartość wskaźnika przedsiębiorczości mieszkańców (odpowiednio 17,1 i 12,2). Mniejszym zainteresowaniem lokalizacją nowych działalności gospodarczych cechowały się jednostki: Żwirownia (1,5) oraz Radzyńska (1,0), które również wykazywały niską ogólną intensywność działalności gospodarczej. Warto zwrócić uwagę, że liczba podmiotów nowo zarejestrowanych przewyższała liczbę podmiotów wyrejestrowanych z ewidencji.

W latach 2020-2021 na obszarze rewitalizacji 36 osób zakończyło prowadzenie działalności gospodarczej, na co wpływ mogą mieć pogarszające się warunki prowadzenia działalności sygnalizowane przez lokalnych przedsiębiorców: stałe pogarszanie się kondycji przedsiębiorstw i malejące dochody z prowadzenia działalności gospodarczej związane z funkcjonowaniem galerii handlowych, brakiem miejsc parkingowych w centrum miasta, niekorzystnym zagospodarowaniem przestrzeni, a także koncentracja rodzajów działalności gospodarczych uznawanych za niekorzystne ze społecznego punktu widzenia (tj. punktów sprzedaży alkoholu oraz punktów związanych z grami losowymi i zakładami wzajemnymi).

Obszar rewitalizacji wyróżnia się relatywnie wysokim stopniem przedsiębiorczości oraz dużą liczbą mieszkańców prowadzących działalność gospodarczą. Związane jest to przede wszystkim z jego położeniem w ścisłym centrum miasta, które w naturalny sposób stanowi obszar koncentracji funkcji handlowych i usługowych.

Likwidacja wskazywanych przez przedsiębiorców barier rozwoju gospodarczego, wynikających z deficytów infrastrukturalnych i organizacyjnych jest jednym z narzędzi stymulacji ekonomicznej obszaru rewitalizacji.

3.5. DIAGNOZA ZJAWISK ŚRODOWISKOWYCH

3.5.1. ZASOBY PRZYRODNICZE

Zgodnie z regionalizacją fizycznogeograficzną Jerzego Kondrackiego Miasto Międzyrzec Podlaski należy do dwóch mezoregionów: Zakłęsłości Łomaskiej oraz Równiny Łukowskiej, położonych odpowiednio w obrębie makroregionu Polesia Zachodniego oraz Niziny Południowo-podlaskiej. Cały obszar miasta należy zaliczyć pod względem morfologicznym do terenów średnio urozmaiconych, charakteryzujących się nieznacznym zróżnicowaniem warunków hipsometrycznych.

Na terenie Miasta Międzyrzec Podlaski lasy i grunty leśne zajmują 169 ha. Wskaźnik lesistości wynosi 8,4% i jest zdecydowanie niższy od wskaźnika obliczonego dla powiatu białskiego (27,6%) oraz województwa lubelskiego (23,4%). Lasy występują przede wszystkim poza obszarem rewitalizacji - we wschodniej i południowo-wschodniej części miasta - i są one częścią większego kompleksu leśnego, zlokalizowanego w większości poza granicami miasta (Lasy Międzyrzeckie). Niewielki kompleks leśny występuje także na północ od węzła drogi krajowej nr 19 i dróg wojewódzkich, przy granicy gminy. Obszar rewitalizacji obejmuje przede wszystkim tereny zurbanizowane, cechujące się niewielką wartością przyrodniczą. Na badanym obszarze występuje zieleń urządzone, którą reprezentują: parki, skwery, zieleń przydrożna i przyuliczna, zieleń osiedlowa i przydomowa.

Miasto charakteryzuje się słabo rozwiniętą siecią obszarów chronionych, a tereny podlegające prawnej ochronie znajdują się przede wszystkim poza granicami obszaru rewitalizacji. Na obszarze rewitalizacji znajdują się 4 pomniki przyrody: 3 drzewa (dąb szypułkowy, kasztanowiec zwyczajny, jesion wyniosły) oraz głąz narzutowy przeniesiony z miejscowości Tuliłów.

Powierzchnia obszarów prawnie chronionych wynosi na terenie Miasta Międzyrzec Podlaski 15,2 ha. Szczególną formą ochrony przyrody na terenie Miasta Międzyrzec Podlaski³⁷ jest użytek ekologiczny „Stawy” położony w granicach administracyjnych miasta, co decyduje o jego wyjątkowym charakterze. Został utworzony na mocy uchwały Rady Miejskiej w maju 2001 r. na gruntach stanowiących prawobrzeżny fragment doliny rzeki Krzny, a jego ogólna powierzchnia wynosi 15,22 ha. W skład obszaru stanowiącego użytek wchodzi, silnie już dziś porośnięte, doły powstałe w wyniku eksploatacji torfu oraz otaczające je pastwiska, łąki i nieużytki gospodarcze, w tym dawne koryto rzeki Krzny. Flora użytku „Stawy” liczy ok. 163 gatunki roślin, w tym podlegających ochronie całkowitej oraz liczne gatunki zwierząt, równie unikalnych.

Walory przyrodnicze miasta wynikają z położenia nad rzekami, które stanowią ważny zasób środowiska przyrodniczego wpływający na jakość życia mieszkańców. Głównym elementem sieci hydrograficznej na terenie Międzyrzec Podlaskiego jest rzeka Krzna, będąca lewobrzeżnym dopływem Bugu. Jej górny odcinek w Międzyrzec Podlaskim tworzą dwie strugi:

³⁷ Zgodnie z ustawą z dnia 16.04.2004 r. o ochronie przyrody [Dz. U. 2023 r. poz. 1336 ze zm.] i Centralnym Rejestrze Form Ochrony Przyrody

Krzna Północna i Krzna Południowa. Największy dopływ Krzny na terenie miasta stanowi Piszczka. Przez miasto przebiega również ujściowy odcinek kanału Wieprz – Krzna.

W południowej części miasta znajdują się dwa, połączone ze sobą zbiorniki Żwirownia o powierzchni około 43 ha, które powstały po eksploatacji złoża żwiru. Na obszarze miasta występują również drobne zbiorniki wodne pochodzenia antropogenicznego – poeksploatacyjne. Najliczniej występują one w południowej części miasta oraz w dolinie Krzny.

Wykorzystanie potencjału zasobów przyrodniczych odbywa się poprzez stopniowe zagospodarowanie terenów w sąsiedztwie rzek i zbiorników wodnych w sposób polegający na ich udostępnieniu mieszkańcom poprzez tworzenie atrakcyjnych przestrzeni publicznych. Dotyczy to przede wszystkim Międzyrzeckich Jeziorek, które obecnie jest miejscem koncentracji mieszkańców miasta w sezonie letnim.

Konieczne jest natomiast podjęcie działań mających na celu przywrócenie atrakcyjności terenom nadrzecznym. Zagospodarowanie doliny Krzny oraz wykorzystanie jej potencjału przyrodniczego nie tylko przyczyni się do poprawy jakości życia mieszkańców poprzez stworzenie atrakcyjnych przestrzeni miejskich, lecz również ożywienia gospodarczego obszaru rewitalizacji.

3.5.2. ZANIECZYSZCZENIA POWIETRZA I HAŁAS KOMUNIKACYJNY

Jednym z bardzo ważnych aspektów pogłębionej diagnozy obszaru rewitalizacji, wymagających działań interwencyjnych jest sfera środowiskowa. Kondycja środowiska naturalnego wpływa na jakość życia mieszkańców oraz stanowi o atrakcyjności i potencjale danego obszaru.

Elementem istotnym z punktu widzenia obszaru rewitalizacji jest niska jakość powietrza. Na kształtowanie jakości powietrza atmosferycznego w Międzyrzeczu Podlaskim wpływają: emisja punktowa z zakładów przemysłowych i energetycznych, emisja powierzchniowa, obejmująca zanieczyszczenia pyłowe pochodzące z kotłowni, indywidualnych palenisk domowych i zakładów prywatnych, emisja komunikacyjna, której źródłem są środki transportu.

Głównym źródłem emisji powierzchniowej jest emisja zanieczyszczeń z indywidualnych systemów grzewczych. Jedynie część budynków mieszkalnych na obszarze rewitalizacji zaopatrywana jest w ciepło za pomocą sieci ciepłowniczej. Większość domów jednorodzinnych jest ogrzewana z indywidualnych kotłowni. Źródła te tworzą tzw. niską emisję, która pogarsza stan środowiska naturalnego obszaru. Mimo podjętych w ostatnich latach działań, głównym paliwem w dalszym ciągu pozostaje węgiel kamienny, często o niskiej jakości. Inne wykorzystywane materiały to koks, drewno, gaz płynny (tam, gdzie istnieje dostęp do sieci gazowej) i olej opałowy. Dużym problemem jest również spalanie w gospodarstwach domowych odpadów, które mogą być źródłem emisji dioksyn. Domowe systemy grzewcze najczęściej nie posiadają żadnych urządzeń służących do filtrowania spalin, stąd też ich wpływ na zanieczyszczenie powietrza w niektórych miejscach może być znaczny.

Poprawa jakości powietrza na terenie miasta stanowi ważny element jego polityki, a działania z tym związane zostały wskazane między innymi opracowanych dokumentach strategicznych i planistycznych. W ostatnich latach miasto realizowało również miejski program wymiany pieców, w ramach którego mieszkańcy mogli pozyskać dotację celową na trwałą wymianę źródła centralnego ogrzewania zasilanego paliwem stałym na bardziej ekologiczne.

Jednak mając na uwadze rosnące w ostatnim czasie koszty nośników grzewczych istnieje bardzo duże zagrożenie obniżeniem jakości powietrza związanym z niską emisją. Dlatego też bardzo istotne będzie kontynuowanie dofinansowań wymiany urządzeń grzewczych oraz termomodernizacji budynków oraz edukacja ekologiczna mieszkańców.

Bezpośrednim źródłem zanieczyszczeń zaliczanych do emisji liniowej (komunikacyjnej) jest emisja spalin pochodzących z ruchu kołowego. W przypadku emisji z transportu drogowego jako pojedyncze emitory traktuje się odcinki dróg, dla których emisję określa natężenie i struktura ruchu pojazdów. Transport drogowy jest najważniejszym źródłem emisji tlenków azotu, a także ważnym źródłem emisji pyłu zawieszonoego oraz węglowodorów aromatycznych. Emisja z transportu związana jest z procesem spalania paliw, ścieraniem się okładzin w hamulcach oraz opon i nawierzchni jezdni, a także unoszeniem cząstek stałych z powierzchni gruntu/jezdni na skutek ruchu pojazdów (tzw. emisja wtórna).

Komunikacja, przede wszystkim ruch drogowy i kolejowy, jest również głównym źródłem emisji hałasu do środowiska. Na stopień uciążliwości ruchu komunikacyjnego wpływa natężenie ruchu, struktura ruchu pojazdów, stan techniczny i prędkość ich poruszania, rodzaj i stan techniczny nawierzchni, układ sieci komunikacyjnej. Wzrastające zagrożenie hałasem komunikacyjnym związane jest zarówno z systematycznym wzrostem natężenia ruchu, jak również z powstawaniem nowych obszarów wrażliwych w zasięgu uciążliwości hałasu oraz wzrostem populacji zamieszkującej przy głównych szlakach komunikacyjnych.

Przez teren miasta przebiegają drogi krajowe, drogi wojewódzkie oraz powiatowe i gminne. Podstawowy układ drogowy miasta stanowią:

- **droga krajowa nr 19** relacji granica państwa – Kuźnica – Białystok – Siemiatycze – Międzyrzec Podlaski – Kock – Lubartów – Lublin – Kraśnik – Janów Lubelski – Nisko – Sokołów Małopolski – Rzeszów – Babica – Lutcza – Domaradz – Miejsce Piastowe – Dukla – Barwinek – granica państwa, będąca częścią polskiego szlaku Via Carpatia, łączącego Litwę, Łotwę, Polskę, Słowację, Węgry, Rumunię, Bułgarię oraz Grecję;
- **droga krajowa nr 2** relacji granica państwa – Świecko – Rzepin – Poznań – Konin – Łódź – Warszawa – Siedlce – Terespol – granica państwa, będąca polską częścią międzynarodowego szlaku komunikacyjnego E30 z Cork (Irlandia) do Omska (Rosja);
- **droga wojewódzka nr 806** relacji Łuków – Międzyrzec Podlaski;
- **droga wojewódzka nr 813** relacji Międzyrzec Podlaski – Parczew – Ostrów Lubelski – łączna.

Przez miasto przebiega również linia kolejowa nr 2 relacji Warszawa Zachodnia – Terespol, stanowiąca fragment międzynarodowej linii E-20, która jest częścią Paneuropejskiego Korytarza Transportowego Zachód – Wschód łączącego Berlin z Moskwą. Linia wykorzystywana jest w ruchu towarowym i pasażerskim.

Narażenie na uciążliwości związane z intensywnym ruchem komunikacyjnym związane jest z dużym natężeniem ruchu kołowego, który w przypadku obszaru rewitalizacji jest konsekwencją niekorzystnego dla miasta przebiegu sieci dróg wojewódzkich. Dotyczy on w szczególności koncentracji ruchu kołowego na drodze wojewódzkiej nr 813 przebiegającej przez centrum miasta. Droga ta wyróżnia się ponadprzeciętnym obciążeniem komunikacyjnym - zgodnie z danymi Generalnego Pomiaru Ruchu średni dobowy ruch roczny wyniósł w 2020 r. 8,6 tys. pojazdów na dobę. Liczba ta stanowi znaczący wzrost obciążenia komunikacyjnego na

terenie miasta w ciągu ostatniej dekady. Natężenie ruchu w 2010 r. kształtowało się na poziomie 6,3 tys. pojazdów na dobę. W tym okresie wzrostowi o jedną czwartą ogólnej liczby pojazdów towarzyszył również wzrost udziału transportu autobusowego i ciężarowego. Duży hałas komunikacyjny na obszarze rewitalizacji, związany jest również z dojazdami do pracy oraz dojazdami do placówek usługowych.

Obciążenie komunikacyjne ma negatywny wpływ na bezpieczeństwo mieszkańców i użytkowników obszaru rewitalizacji.

Niewątpliwie do działań potencjalnie ochronnych należeć będzie budowa wschodniej obwodnicy miasta w ciągu drogi wojewódzkiej nr 813 wraz z budową wiaduktu drogowego nad linią kolejową Terespol-Warszawa. Inwestycja ta, przyczyni się do udrożnienia i usprawnienia ruchu nie tylko na obszarze rewitalizacji, lecz i całym Międzyrzecem Podlaskim. Budowa obwodnicy poprawi bezpieczeństwo, połączy tereny inwestycyjne w południowo-wschodniej części miasta z drogą krajową nr 2, a także wyprowadzi ruch samochodów ciężarowych poza obszar zabudowany miasta.

Należy jednak zwrócić uwagę, że w ostatnich latach rośnie również obciążenie układu komunikacyjnego w mieście ruchem lokalnym, co wskazuje na potrzebę zwiększania atrakcyjności alternatywnych sposobów komunikacji.

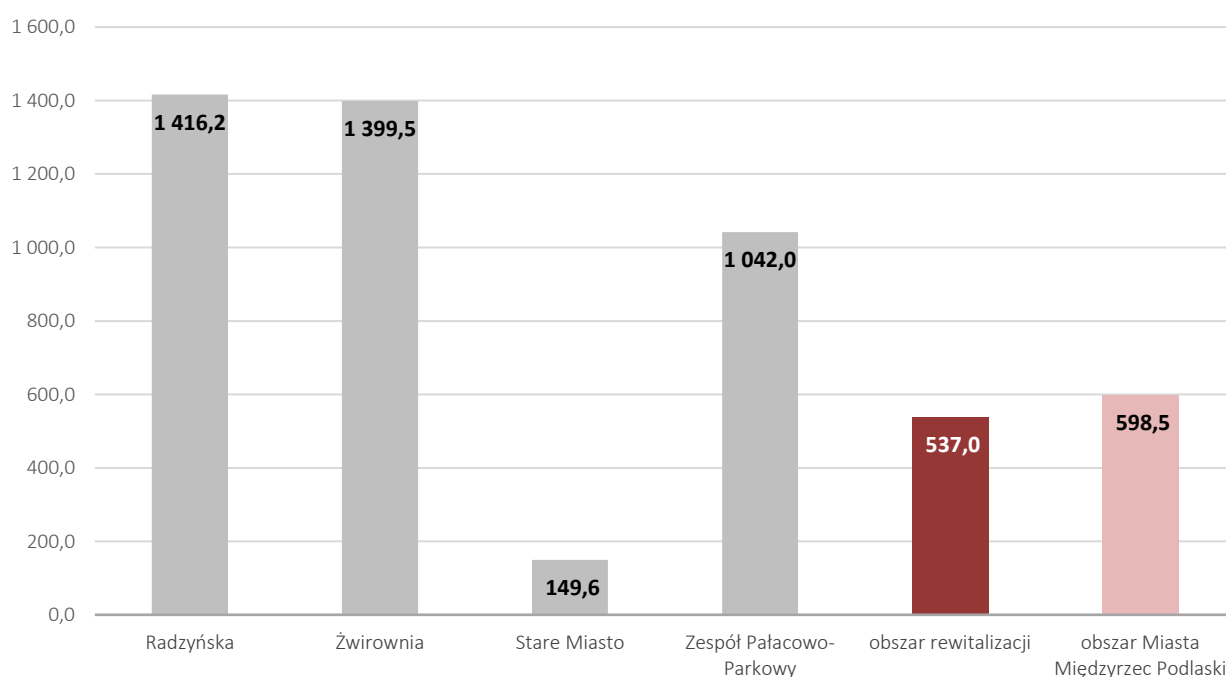
3.5.3. ZANIECZYSZCZENIE WÓD

Wody powierzchniowe na terenie Międzyrzecza Podlaskiego badane są w ramach monitoringu rzek i zbiorników zaporowych, prowadzonego przez Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska w Lublinie. Ocenę stanu wód powierzchniowych wykonuje się w odniesieniu do jednolitych części wód, na podstawie wyników państwowego monitoringu środowiska i prezentuje poprzez ocenę stanu ekologicznego (w przypadku wód, które powstały w wyniku działalności człowieka lub których charakter został w znacznym stopniu zmieniony w następstwie fizycznych przeobrażeń, będących wynikiem działalności człowieka, tzn. wód sztucznych lub wód silnie zmienionych), ocenę stanu chemicznego i ocenę stanu. Na wyznaczonym obszarze rewitalizacji badania obejmują główne rzeki przepływające przez obszar i prowadzone są w ramach trzech jednolitych części wód powierzchniowych (JCWP): Krzna od Krzyny Południowej do Klukówki, Krzna od Krzymoszy do Krzyny Południowej, Krzna Południowa od Dopływu spod Lipniaków do ujścia. Wyniki monitoringu stanu środowiska prowadzonego w latach 2016-2021 wskazują, że stan/potencjał jednolitych części wód powierzchniowych na analizowanym obszarze oceniany jest jako zły.

3.5.4. OBECNOŚĆ ODPADÓW I SUBSTANCJI NIEBEZPIECZNYCH

Istotnym problemem w sferze środowiskowej obszaru rewitalizacji jest nadal wysoki poziom nagromadzenia wyrobów zawierających azbest. Azbest został uznany za substancję stwarzającą szczególne zagrożenie dla środowiska, w tym także życia i zdrowia ludzi, zgodnie z przepisami ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 r. Prawo ochrony środowiska. Powodem takiej kwalifikacji jest fakt, że stosowanie azbestu oraz zawierających go produktów, w następstwie długotrwałego narażania dróg oddechowych na wdychanie jego włókien, może być przyczyną poważnych schorzeń. Wraz ze starzeniem się materiału azbestowe włókna uwalniają się do powietrza, stanowiąc ogromne zagrożenie dla mieszkających w pobliżu ludzi. Zgodnie z danymi zamieszczonymi w Elektronicznym Systemie Informacji Przestrzennej do monitorowania realizacji Programu Oczyszczania Kraju z Azbestu na lata 2009-2032 na terenie Miasta Międzyrzec Podlaski zinwentaryzowano 2 363,598 Mg wyrobów zawierających azbest. Według stanu na kwiecień 2022 r. do usunięcia pozostało 96 476,19 m² tego materiału, z czego jedna czwarta znajduje się na obszarze rewitalizacji (24 156,49 m²).

Najwięcej wyrobów azbestowych znajduje się na budynkach gospodarczych i mieszkalnych położonych w granicach jednostek: „Zespół Pałacowo-Parkowy” oraz „Żwirownia”. Z kolei najwyższą masą wyrobów zawierających azbest w przeliczeniu na 100 mieszkańców charakteryzowała się jednostka „Radzyńska”.

Wykres 12. Powierzchnia wyrobów zawierających azbest na 100 mieszkańców

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych zawartych w Elektronicznym Systemie Informacji Przestrzennej do monitorowania realizacji Programu Oczyszczania Kraju z Azbestu na lata 2009-2032.

Warto również wspomnieć, że na obszarze rewitalizacji – zgodnie z danymi Głównego Inspektoratu Ochrony Środowiska - znajduje się jeden zakład o dużym ryzyku wystąpienia poważnej awarii przemysłowej. Jest to rozlewnia gazu zlokalizowana przy ul. Radzyńskiej.

3.6. DIAGNOZA ZJAWISK FUNKcjONALNO-PRZESTRZENNYCH

3.6.1. CHARAKTERYSTYKA FUNKcjONALNO-PRZESTRZENNA OBSZARU REWITALIZACJI

Układ oraz rozwój przestrzenny miasta kształtował się w długotrwałym procesie rozwoju historycznego. Uwarunkowania mające wpływ na kształtowanie struktury funkcjonalno-przestrzennej to uwarunkowania środowiskowe i antropogeniczne. Do uwarunkowań środowiskowych należy zaliczyć przede wszystkim lokalizację dolin rzecznych oraz wiążące się z ich położeniem występowanie obszarów podmokłych, rozmieszczenie terenów leśnych, zasoby glebowe i wodne oraz cechy fizjograficzne terenu. Czynniki antropogenicznymi są rozmieszczenie głównych arterii komunikacyjnych oraz dostęp i stan infrastruktury technicznej.

W Mieście Międzyrzec Podlaski układ przestrzenny jest uzależniony od uwarunkowań historycznych oraz lokalizacyjnych, które miały duży wpływ na obecny wygląd miasta. Miasto dzielą przebiegające równoleżnikowo przez jego obszar rzeka Krzna oraz linia kolejowa. Strefy zabudowy mieszkaniowej skoncentrowane są w przeważającej mierze w północnej części Międzyrzecza Podlaskiego. Na terenie miasta dominuje zabudowa mieszkaniowa jednorodzinna. W ścisłym centrum, po północnej stronie linii kolejowej zlokalizowana jest także zabudowa mieszkaniowa wielorodzinna. Strefa gospodarcza została zaplanowana w części południowej miasta – głównym terenem lokalizacji działalności gospodarczej jest obszar przy ul. Radzyńskiej. Również w południowej części miasta – przy ul. Siteńskiej – utworzona została podstrefa Tarnobrzesckiej Specjalnej Strefy Ekonomicznej EURO-PARK WISŁOSAN.

Warto również zauważyć, że istotnym problemem przestrzenno-funkcyjnym oraz społecznym miasta jest postępująca suburbanizacja. Polega ona na rozlewaniu się miasta na zewnątrz, w większe obszary mniej intensywnej urbanizacji, z równoczesnym definitywnym przemieszczeniem się aktywności ekonomicznej z centrum miasta na jego peryferie. Suburbanizacja w aspekcie demograficzno-społecznym wiąże się z migracjami ludności i rozwojem budownictwa mieszkaniowego w strefie podmiejskiej, w wyniku czego granice przestrzenno-funkcyjne ośrodka miejskiego i obszarów peryferyjnych sukcesywnie zanikają. Proces suburbanizacji przyczynia się do stopniowej degradacji społecznej, przestrzennej i gospodarczej zwłaszcza centralnych dzielnic miasta.

Na tle opisanych uwarunkowań funkcjonalno-przestrzennych należy zauważyć, że obszar rewitalizacji jako teren wielofunkcyjny pełni istotną rolę w strukturze miasta. W układzie czterech jednostek analitycznych, na które został on podzielony obserwowane jest znaczne zróżnicowanie funkcjonalno-przestrzenne, co zasygnalizowano już w rozdziale poświęconym sferze gospodarczej. Na obszarach położonych centralnie – „Stare Miasto” i „Zespół Pałacowo-Parkowy” – należy odnotować przewagę budynków mieszkaniowo-usługowych. Natomiast jednostki wyznaczone na obrzeżach obszaru rewitalizacji – „Radzyńska” i „Żwirownia” – charakteryzują się przeważającym udziałem budynków mieszkaniowych jednorodzinnych. Jednocześnie należy wskazać na duży udział budynków produkcyjnych i magazynowych we wschodniej części jednostki „Radzyńska”, a także północnej części jednostki „Żwirownia”.

Z uwagi na swoje położenie w strukturze miasta i obszaru rewitalizacji „Stare Miasto” stanowi ważne zaplecze usługowe. Mieści ono najważniejsze instytucje publiczne - na tym terenie zlokalizowane są m.in.: Urząd Miasta, Oddział Powiatowego Urzędu Pracy w Białej Podlaskiej, Miejski Ośrodek Kultury, Miejska Biblioteka Publiczna, Szpital Powiatowy Samodzielnego Publicznego Zakładu Opieki Zdrowotnej w Międzyrzecu Podlaskim, Komisariat Policji, przedszkola, żłobek. Obok funkcji publicznych w przestrzeni obszaru kumuluje się działalność handlowa i usługowa, zlokalizowane tu są m.in.: sklepy spożywcze, przemysłowe, drogerie, galerie handlowe, piekarnie, cukiernie, restauracje, placówki banków, przychodnie, apteki czy placówka pocztowa. Jednocześnie ta część miasta wymaga wzmocnienia funkcji miastotwórczych. Brakuje przede wszystkim atrakcyjnych przestrzeni publicznych, które dostosowane byłyby do potrzeb różnych osób – od seniorów, rodziny z dziećmi, czy młodzież.

Jednostki obszaru rewitalizacji „Zespół Pałacowo-Parkowy” oraz „Żwirownia”, obok funkcji mieszkalnej, pełnią również funkcję rekreacyjno-wypoczynkową. Pałac Potockich to jedna z wizytówek Międzyrzecza Podlaskiego oraz ważna przestrzeń publiczna i miejsce wypoczynku mieszkańców. Międzyrzecze Jezioro – to miejsce rekreacji, umożliwiające organizację wydarzeń kulturalnych i spotkań. Znajduje się tu stacja żeglarska, gdzie można wypożyczyć sprzęt wodny, plaża, strzeżone kąpielisko. W bezpośrednim sąsiedztwie zbiornika znajduje się Ośrodek Szkoleniowo-Wypoczynkowy ABNS (Akademia Bialska Nauk Stosowanych) w Międzyrzecu Podlaskim wraz z infrastrukturą turystyczną – domki letniskowe, pola namiotowe, a także restauracje, plenerowe centrum rekreacji, stanowiska do caravanningu, miejsca do grillowania i ognisk. Zbiornik, ze względu na bogactwo ryb, stanowi również atrakcyjne miejsce dla wędkarzy. Nieopodal zalewu zbiornika Żwirownia funkcjonuje stok narciarski o długości 180 m z wyciągiem talerzykowym.

Obszar jednostki „Radzyńska” składa się z przenikających się terenów zabudowy mieszkaniowej jedno i wielorodzinnej oraz terenów przemysłowych. Na tym terenie funkcjonuje szereg podmiotów gospodarczych i zakładów przemysłowych. Z uwagi na peryferyjne położenie jednostki mieszkańcy ul. Jelnickiej, Chabrowej i Radzyńskiej doświadczają problemu izolacji, poprzez odległość jaka dzieli ich od obiektów usługowych, handlowych oraz rekreacyjno-wypoczynkowych.

Obszar rewitalizacji pełni ważną rolę w strukturze miasta – na nim lub bezpośrednio przy jego granicach położona jest większość obiektów publicznych. Wybrane części obszaru rewitalizacji posiadają funkcje rekreacyjno-wypoczynkowe. W jego granicach znajduje się również przestrzeń o istotnym znaczeniu dla funkcji gospodarczej.

Obszar jest przestrzenią dobrze skomunikowaną i dostępną dla mieszkańców miasta, istnieje jednak ogromna bariera komunikacyjna w postaci przecinającej miasto linii kolejowej. Jednocześnie obszar boryka się z problemami związanymi z dysfunkcyjnym układem komunikacyjnym oraz

związany z tym obciążeniem centrum miasta ruchem kołowym, który oddziałuje w sposób negatywny na bezpieczeństwo i zdrowie mieszkańców.

3.7. ZASOBY I ZAGROŻENIA DOTYCZĄCE DZIEDZICTWA KULTUROWEGO

Miasto Międzyrzec Podlaski ma bogatą, ponad 600-letnią historię, a jego początki datowane są na przełom XIV i XV w. W połowie XV w. Międzyrzec był zorganizowaną jednostką miejską – miasto posiadało rynek z ratuszem, kościół rzymsko – katolicki p.w. Św. Mikołaja, cerkiew p.w. Św. Mikołaja, zabudowania wójtowskie, szkołę parafialną. Od XV w. gród otrzymał przywilej organizowania targów i jarmarków.

Pierwotny układ osadniczy miasta składał się z dwóch części. Jedna, zwana Starym Miastem, zbliżona była kształtem do kwadratu. Druga część – prostokątna, tzw. Piszczanka, przylegała do części północno-zachodniej miasta. Miasto posiadało naturalny dostęp do rzeki, determinujący rozwój układu przestrzennego oraz dwa sztuczne zbiorniki wody: staw miejski oraz Piaseczno – zbiornik utworzony na rzece Piszczce. Centralnym miejscem miasta był Rynek Staromiejski, przy którym zlokalizowany był ratusz oraz kramy. Przestrzenną konsekwencją lokacji Międzyrzecza w XVI w. na prawie magdeburskim stał się regularny obszar starego miasta wraz z rynkiem, równoległym do niego układem komunikacyjnym oraz kwartałami zabudowy.

Na prawym brzegu Krzny wytyczono drugi człon miasta tzw. Nowe Miasto – powstał drugi rynek „nowomiejski” w kształcie nieregularnego trapezu. Nowa część Międzyrzecza otoczona była ze wszystkich stron wodą. W II poł. XVII w. w tej części miasta znajdowała się cerkiew p.w. Piotra i Pawła i kościół katolicki p.w. Pięciu Braci Polskich. Obie części miasta łączył trakt łukowsko-brzeski.

Specyfika obszaru rewitalizacji wynika przedstawionej genezy historycznej obszaru i związanej z nią dużej liczby obiektów objętych ochroną konserwatorską. O przeszłości historycznej obszaru świadczą zachowane zabytki - obiekty i ich zespoły, które posiadają wysoką wartość kulturową. Na terenie Międzyrzecza Podlaskiego znajduje się 7 obiektów zabytkowych lub zespołów obiektów zabytkowych wpisanych do rejestru „A” zabytków nieruchomych województwa lubelskiego³⁸. W rejestrze konserwatora zabytków figuruje wyznaczony w XV w. układ urbanistyczny Starego Miasta z rynkiem oraz przyrynkową XIX w. zabudową z charakterystycznymi łukami rozporowymi. W jego obrębie znajduje się zespół kościoła parafialnego pw. św. Mikołaja, w skład którego wchodzi: murowany, barokowy kościół rzymsko-katolicki z rokokowym wyposażeniem wraz z plebanią, dzwonnica, szkołą parafialną z kaplicą i ogrodzeniem. W układzie Starego Miasta znajduje się także dawny zespół cerkwi unickiej (obecnie kościół rzymsko-katolicki), na który składają się: wzniesiony w latach 1782–1784 kościół parafialny pw. św. Józefa, dzwonnica, cmentarz przykościelny oraz ogrodzenie wraz z bramą. Innym cennym zabytkiem jest datowany na 1744 r. kościół parafialny pw. Św. Piotra i Pawła (dawna cerkiew unicka), obok którego znajduje się pochodząca z tego samego okresu dzwonnica, a także cmentarz przykościelny oraz ogrodzenie.

³⁸ Zgodnie z Obwieszczeniem Nr 1/2022 Lubelskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków w Lublinie z dnia 28 lutego 2022 r. w sprawie wykazu zabytków wpisanych do rejestru zabytków nieruchomych województwa lubelskiego i do rejestru zabytków archeologicznych województwa lubelskiego

Unikalnym zabytkiem w Międzyrzecu Podlaskim jest Zespół Pałacowo-Parkowy, znajdujący się przy ul. Lubelskiej. Zespół został założony w I połowie XVII w., a jego dzisiejszy układ przestrzenny jest wynikiem licznych przeobrażeń przeprowadzonych przez kolejnych właścicieli założenia, wywodzących się ze znanych rodów: Tęczyńskich, Daniłowiczów, Sieniawskich, Denhoffów, Czartoryskich, Potockich oraz pracujących dla nich architektów – Ch. P. Aignera, F. M. Lanciego oraz A. Dygata. Zmiany dotyczyły zarówno pałacu, jak i parku. Pałac pierwotnie drewniany, wzniesiony w XVII w. dla Tęczyńskich otoczony był ogrodem w stylu szachownicowym otwartym. W 1704 r. dobra przejęła Elżbieta Sieniawska i powierzyła modernizację ogrodów Janowi Baptyście Kendlowi – dając w rezultacie założenie barokowe o bogatym wystroju.

Kolejne kataklizmy dziejowe doprowadziły do zniszczenia budowli drewnianej. Na początku XIX w. dobra międzyrzeckie otrzymał Konstanty Czartoryski. W latach 1802-1805 został wybudowany murowany, piętrowy pałac wg projektu Ch. P. Aignera. Konstanty Czartoryski sprzedał dobra międzyrzeckie Elżbiecie i Augustowi Potockim, dla których F. M. Lanci zaprojektował pałac w stylu willi włoskiej, sytuując go na wschód od pierwotnego dziedzińca i kształtując przy nim nowy. Obiekt ten został spalony przez Niemców podczas pacyfikacji Międzyrzecza w listopadzie 1918 roku.

Istniejący obecnie pałac to realizacja z lat 30-tych XX w., według projektu Antoniego Dygata. Charakterystyczne dla Zespołu jest to, że za każdym razem pałac sytuowany był w nowym miejscu, z uwzględnieniem pierwotnej kompozycji ogrodu regularnego. Wśród najstarszych elementów parku, zachowanych z kompozycji XVII i XVIII-wiecznej, na wyróżnienie zasługuje układ dróg i alei, który istnieje do dziś. Układ ten stanowią m.in. aleje kasztanowców, lip, grabów, w których zachowały się jeszcze fragmenty XVIII-wiecznych nasadzeń. Zespół Pałacowo-Parkowy to nie tylko pałac i park, ale również zabudowania towarzyszące, z których część istnieje do dnia dzisiejszego, np. budynek stajni z wozownią, gorzelnia, spichlerz, oficyna związana z pałacem projektu Lanciego, wieżyczka pamiątkowa po pałacu Potockich tzw. "baszta" czy kapliczka św. Floriana. Obecnie Zespół Pałacowo-Parkowy zawiera elementy pochodzące z różnych okresów historycznych i z różnych etapów rozwoju kompozycji, co stanowi o niepodważalnym uroku tego miejsca. Aktualna łączna powierzchnia terenu znajdującego się w obrębie Zespołu to 29,78 ha. W uznaniu wysokich wartości historycznych, przyrodniczych i artystycznych, w 1982 roku, park wraz z pałacem oraz budynkami stajni z wozownią, gorzelnią, oficyną pałacu, "basztą" i kapliczką, jako Zespół Pałacowo-Parkowy w Międzyrzecu Podlaskim, został wpisany do rejestru zabytków województwa lubelskiego.

Obiekty o wysokich wartościach historycznych i kulturowych, nie wpisane do rejestru zabytków, ujęto w gminnej ewidencji zabytków. Na obszarze rewitalizacji znajdują się aż 124 obiekty objęte wpisem do ewidencji³⁹. Należy podkreślić, że liczba obiektów wpisanych do ewidencji

³⁹ Zgodnie z Zarządzeniem Nr 17/18 Burmistrza Miasta Międzyrzec Podlaski z dnia 11 grudnia 2018 r. w sprawie przyjęcia Gminnej Ewidencji Zabytków Miasta Międzyrzec Podlaski

i rejestru zabytków wykazuje istotne zróżnicowania w strukturze wewnętrznej, w układzie czterech jednostek analitycznych obszaru rewitalizacji - niemal wszystkie obiekty zabytkowe zlokalizowane są w centrum, na terenie jednostek „Stare Miasto” i „Zespół Pałacowo-Parkowy”.

Obiekty zabytkowe – wpisane do wojewódzkiego rejestru zabytków oraz ujęte w gminnej ewidencji zabytków – z jednej strony stanowią oczywisty potencjał obszaru rewitalizacji, jeśli chodzi o dziedzictwo kulturowe, z drugiej strony jednak bardzo często znajdują się w złym stanie technicznym, wymagającym szerokich prac konserwatorsko-remontowych. Wśród czynników przyczyniających się do degradacji zabytków na terenie miasta należy wymienić m.in.: niedostateczne zabezpieczenie obiektów zabytkowych oraz brak dostępu do obiektów zabytkowych, które znajdują się w posiadaniu prywatnym. Problemy dotyczące odbudowy, utrzymania i zabezpieczenia zabytków mają również charakter finansowy i obejmują wysokie koszty utrzymania zabytków i niewystarczające środki finansowe w budżecie miasta na wsparcie działań z zakresu ochrony dziedzictwa kulturowego oraz rewaloryzację i rewitalizację obiektów zabytkowych. Należy zwrócić również uwagę na nierzadko występującą skomplikowaną sytuację własnościową tych nieruchomości.

Dziedzictwo kulturowe stanowi ogromny zasób obszaru rewitalizacji wyznaczonego na terenie miasta. Jest to wynikiem szczególnej koncentracji w tym obszarze zabytków nieruchomych znajdujących w rejestrze zabytków, jak również innych cennych obiektów kulturowych, które zostały ujęte w gminnej ewidencji zabytków.

W obszarze rewitalizacji znajduje się ponad 60% wszystkich znajdujących się na terenie miasta obiektów wpisanych do rejestru zabytków oraz blisko połowa obiektów znajdujących się w gminnej ewidencji zabytków. Obiekty te pełnią obecnie różne funkcje, co w znaczący sposób wpływa na ogólny stan ich zachowania. Znajdują się wśród nich zarówno obiekty użyteczności publicznej, jak również obiekty mieszkalne stanowiące zasób prywatny.

3.8. DOSTĘP DO USŁUG

Dostępność usług społecznych, edukacyjnych i kulturalnych wpływa na możliwość skorzystania z określonych dóbr przez mieszkańców danego obszaru. Duża odległość od obiektów infrastruktury społecznej, edukacyjnej czy terenów zielonych wpływa negatywnie na funkcjonowanie społeczności lokalnej – obniża komfort życia mieszkańców i może mieć wpływ na wybór miejsca zamieszkania.

Na obszarze rewitalizacji swoją siedzibę ma wiele placówek edukacyjnych i opiekuńczych: Żłobek Miejski (ul. Przedszkolna 2A), Samorządowe Przedszkole Nr 2 (ul. Przedszkolna 2), Samorządowe Przedszkole Nr 4 im. Czesława Janczarskiego (ul. Wita Stwosza 1); Liceum Ogólnokształcące im. gen. Władysława Sikorskiego (ul. Lubelska 57/59), Zespół Szkół Technicznych im. Unitów Podlaskich (ul. Warszawska 30).

Śródmieście stanowi także centrum życia kulturalnego całego miasta. Należy w tym względzie wskazać na kluczowe obiekty infrastruktury kulturalnej: Miejski Ośrodek Kultury oraz Miejską Biblioteka Publiczna (ul. Warszawska 37).

Obszar rewitalizacji pełni także ważną rolę w zakresie świadczenia usług zdrowotnych. Zlokalizowany jest tutaj Szpital Powiatowy (ul. Warszawska 2-4), placówki podstawowej opieki zdrowotnej, apteki. Obszar rewitalizacji to także centrum usług administracyjnych Międzyrzecza Podlaskiego. Zlokalizowane są tutaj: Urząd Miasta (ul. Pocztowa 8), Oddział Powiatowego Urzędu Pracy w Białej Podlaskiej (ul. Czysta 25), Komisariat Policji (ul. Staromiejska 32), Państwowa Straż Pożarna (ul. Janusza Kusocińskiego 24).

Należy zaznaczyć, że w występują tu znaczne deficyty w dostępie do usług dla osób ze szczególnymi potrzebami w postaci braku wind w Liceum Ogólnokształcącym im. gen. Władysława Sikorskiego, Zespole Szkół Technicznych im. Unitów Podlaskich oraz w Komisariacie Policji przy ul. Staromiejskiej 32.

Centralna część obszaru rewitalizacji, z uwagi na swoje położenie w strukturze miasta, charakteryzuje się bardzo dobrym wyposażeniem w infrastrukturę społeczną.

Niska dostępność do usług i terenów publicznych dotyczy przede wszystkim mieszkańców terenów położonych peryferyjnie, wzdłuż granic administracyjnych miasta.

3.9. JAKOŚĆ PRZESTRZENI PUBLICZNYCH

W ciągu ostatnich lat na terenie Międzyrzec Podlaskiego, w tym w obrębie obszaru rewitalizacji, zrealizowano liczne przedsięwzięcia infrastrukturalne, które polegały na poprawie jakości i dostępności przestrzeni publicznych, w tym na szczególną uwagę zasługują:

- liczne remonty dróg, ścieżek rowerowych i ciągów pieszych na terenie miasta;
- rewitalizacja parku wokół pałacu Potockich zrealizowana z wykorzystaniem środków unijnych w ramach projektu *„Odnowa i zachowanie zabytkowego parku na terenie Zespołu Pałacowo-Parkowego w Międzyrzec Podlaskim”* - powstały nowe, zagospodarowane alejki parkowe, altany i plac zabaw, odtworzono trawniki i klomby, dokonano nowych nasadzeń, drzew, krzewów i kwiatów, wykonano montaż reprezentacyjnego oświetlenia i monitoringu; koszt inwestycji wyniósł 5 mln zł, z których 2,2 mln miasto pozyskało z funduszy unijnych;
- Rewitalizacja Pałacu Potockich w ramach projektu *„Rewitalizacja i adaptacja na cele kulturalne dawnego Pałacu Potockich w Międzyrzec Podlaskim”* dofinansowanego ze środków unijnych;
- inwestycja obejmująca kompleksową rewitalizację zdegradowanego terenu Żwirowni w tym m.in. instalacje wodno-kanalizacyjne i elektryczne, oświetlenie, monitoring, budowę parkingu, fontanny pływającej, małej architektury, boisk, kortu, siłowni, czterech placów zabaw, skateparku, plaży i placu streetworkout oraz z przeznaczeniem powierzchni 739 m² na prowadzenie działalności gospodarczej (gastronomii, usług); przedsięwzięcie zrealizowane przy wsparciu Unii Europejskiej w ramach projektu *„Rewitalizacja zdegradowanych obszarów po wyrobiskach Żwirowni z przeznaczeniem na obszar turystyczny”*.
- remont i doposażenie sali widowiskowej Miejskiego Ośrodka Kultury, które pozwolą na rozszerzenie oferty kulturalnej miasta i jej dostosowanie do nowych potrzeb w zakresie uczestnictwa w kulturze. Ważnym elementem projektu jest również likwidacja barier architektonicznych i dostosowanie obiektu do potrzeb osób z niepełnosprawnościami. Przedsięwzięcie zrealizowane przy wsparciu Unii Europejskiej w ramach projektu *„Kultura bez barier. Remont i doposażenie Sali Widowiskowej MOK w Międzyrzec Podlaskim”*.

Jakość przestrzeni miejskiej oceniana jest również poprzez wizerunek i estetykę obszaru rewitalizacji. Pomimo licznych inwestycji w infrastrukturze publicznej obszar ten wciąż boryka się z dużymi problemami w zakresie ładu przestrzennego, które są wynikiem utrwalonego podejścia do gospodarowania przestrzenią. W części obszaru znajduje się ponadto duża liczba obiektów zabytkowych, które znajdują się zarówno w rękach publicznych, jak i prywatnych, a których stan zachowania znajduje się na nieodpowiednim poziomie. Widoczny jest także aspekt stygmatyzacji niektórych ulic czy rejonów miasta jako najbardziej niebezpiecznych i najbardziej zaniedbanych. Z jednej strony jest to pewnego rodzaju stereotyp, z drugiej strony

jednak często na tych terenach zamieszkuje dużo osób wykluczonych społecznie, które mają lub miały problemy z prawem, borykają się z uzależnieniami i problemami finansowymi. Mało atrakcyjna okolica i zaniedbana przestrzeń wspólna wpływają na dalsze jej niszczenie przez mieszkańców i pogłębiają zjawiska wykluczenia.

Ankiety przeprowadzone wśród młodzieży, spotkania z seniorami oraz spacerzy badawcze były cennym źródłem uwag mieszkańców dotyczących rażącego stanu kwestii - nierówność chodników, brak wystarczającej ilości koszy na śmieci, brzydkie przestrzenie ze śmietnikami, niezagospodarowane miejsca po kioskach. Zwracano uwagę na brak atrakcyjnych przestrzeni miejskich (pozwalających np. na organizację potańcówek na świeżym powietrzu), niewystarczającą ilość zieleni, brak toalet publicznych (a w przypadku Żwirowni – toalet i pryszniców), brak ławek i zacienionych miejsc odpoczynku. Wskazano także na problemy komunikacyjne – brak połączeń komunikacji miejskiej, brak ścieżek rowerowych i alternatywnych sposobów transportu miejskiego (hulajnóg i rowerów) oraz zły stan dróg (ul. Zadworna) lub ich brak (połączenie ul. Strażackiej i Lubelskiej wzdłuż rzeki). Brakuje także oświetlenia ciągów pieszych i dróg, co powoduje poczucie zagrożenia. Młodzież sugerowała także konieczność zwiększenia ilości punktów gastronomicznych.

Pomimo podejmowanych działań dużym problemem pozostaje fragmentacja przestrzeni oraz brak połączeń i ciągłości między zrealizowanymi już przestrzeniami publicznymi. Obniża to zarówno poziom komfortu jak i bezpieczeństwa użytkowników, a w przypadku osób ze szczególnymi potrzebami w niektórych przypadkach może nawet wykluczać z możliwości korzystania z przestrzeni.

Dodatkowo należy zwrócić szczególną uwagę na zazielenianie przestrzeni i miasta oraz aranżowanie przestrzeni przyjaznych dla wszystkich mieszkańców np. poprzez tworzenie zacienionych miejsc odpoczynku szczególnie pożądanym przez seniorów i rodziny małych dzieci.

Istotnym elementem prowadzenia działań rewitalizacyjnych winno być dostosowanie przestrzeni publicznych do potrzeb różnych grup społecznych (m.in. usuwanie barier architektonicznych, dodanie monitoringu miejskiego, oświetlenie, remonty chodników i wykonanie ścieżek rowerowych).

Istotnym elementem działań winna być współpraca z organizacjami pozarządowymi oraz przedsiębiorcami, którzy mogą swoją działalnością uzupełniać ofertę dotyczącą spędzania czasu wolnego, ale także stymulować

zaangażowanie poszczególnych grup w procesy zagospodarowania i zarządzania przestrzeniami publicznymi (m.in. organizowania wspólnych nasadzeń roślin, realizacja wydarzeń dla lokalnej społeczności – pikników, festynów, spotkań tematycznych).

3.10. DIAGNOZA ZJAWISK TECHNICZNYCH

3.10.1. STOPIEŃ WYPOSAŻENIA W INFRASTRUKTURĘ TECHNICZNĄ

Jednym z elementów infrastrukturalnych niezbędnych do rozwoju obszaru oraz w zasadniczy sposób wpływającym na jakość życia mieszkańców jest sieć wodno-kanalizacyjna. Na koniec 2021 r. rozdzielcza sieć wodociągowa na terenie miasta osiągnęła długość 65,4 km, a liczba przyłączy do budynków mieszkalnych i budynków zbiorowego zamieszkania wyniosła łącznie 2 739. Z sieci wodociągowej korzystało 14 687 mieszkańców Międzyrzecza Podlaskiego. Odsetek ludności korzystającej z wodociągów w 2021 r. wynosił 89,2% wobec 80,5% w powiecie bialskim oraz 87,5% w województwie lubelskim. Korzystnie przedstawia się również sytuacja w zakresie dostępu do sieci kanalizacyjnej. Długość kanalizacji sanitarnej na terenie miasta w 2021 r. wyniosła łącznie 74,5 km, przy liczbie przyłączy do budynków mieszkalnych i zbiorowego zamieszkania wynoszącej 2 626 szt. W 2021 r. z kanalizacji korzystało 83,5% mieszkańców miasta. W tym samym okresie odsetek ludności korzystającej z sieci kanalizacyjnej w powiecie bialskim wynosił 40,3%, a w województwie lubelskim 54,0%. Sieci wodociągowa i kanalizacyjna obejmują praktycznie całość miasta, w jego zabudowanej części.

Wysoki stopień wyposażenia mieszkańców w instalacje techniczne nie dotyczy jednak sieci gazowej, z której na terenie całego Międzyrzecza Podlaskiego korzystało w 2021 r. jedynie 725 gospodarstw domowych. Przekłada się to na obsługę około 11,2% mieszkańców miasta. Miasto nie ma również całościowo zorganizowanej gospodarki w zakresie zaopatrzenia i pokrycia potrzeb cieplnych mieszkańców – zaopatrzenie w ciepło odbywa się poprzez sieć ciepłowniczą oraz za pomocą indywidualnych źródeł ciepła. Głównymi odbiorcami ciepła sieciowego są mieszkańcy budownictwa wielorodzinnego, mieszkań komunalnych oraz niektórych domów jednorodzinnych. Pozostałe obiekty w mieście, ogrzewane są za pomocą własnych źródeł ciepła (piece węglowe, olejowe) lub na zasadzie wspomagania tradycyjnego ogrzewania odnawialnymi źródłami energii (pompy ciepła, panele fotowoltaiczne).

Obszar rewitalizacji obejmuje w dużej mierze zurbanizowany fragment Miasta, czego efektem jest między innymi wysoki stopień wyposażenia technicznego. Dotyczy to między innymi poziomu obsługi mieszkańców siecią wodociągową i wyposażenia w kanalizację sanitarną w ramach zorganizowanego systemu odprowadzania ścieków do istniejącej oczyszczalni, która jest zlokalizowana w północno-wschodniej części miasta, przy ul. Brzeskiej.

Relatywnie niekorzystnie przedstawia się natomiast sytuacja w zakresie dostępu do sieci gazowej. Obecnie zgazyfikowana jest przede wszystkim północna część miasta, a znaczne fragmenty obszaru rewitalizacji pozostają poza zasięgiem sieci gazowej. Niski poziom wykorzystania gazu jako głównego

źródła ogrzewania, przy jednoczesnym braku rozwiniętej sieci ciepłowniczej, skutkuje znaczącymi ograniczeniami dla mieszkańców w zakresie źródeł grzewczych. Wpływa to zatem na konieczność wykorzystywania źródeł indywidualnych, które przyczyniają się do zanieczyszczenia środowiska.

3.10.2. STAN ZASOBU MIESZKANIOWEGO GMINY

Komfort życia w mieście zależy również od rozwoju funkcji mieszkaniowej, nadążającej za zwiększającymi się potrzebami i oczekiwaniami mieszkańców. Szczególną rolę w lokalnym systemie mieszkaniowym pełnią zasoby komunalne oraz rozwiązania, które ułatwiają dostęp do mieszkań rodzinom o niższym statusie materialnym oraz osobom znajdującym się w trudnej sytuacji życiowej.

Zgodnie z danymi Urzędu Miasta na terenie Międzyrzecza Podlaskiego znajdują się 304 lokale komunalne. Mieszkaniowy zasób miasta tworzą lokale usytuowane w budynkach stanowiących własność miasta oraz w budynkach stanowiących własność spółdzielni mieszkaniowych, w których miasto jest właścicielem. Bazując na danych zamieszczonych w *Wieloletnim programie gospodarowania mieszkaniowym zasobem Miasta Międzyrzec Podlaski na lata 2021-2025* należy stwierdzić, iż ponad 80% budynków z lokalami komunalnymi stanowią budynki wybudowane po 1980 r., a ponad połowa z nich została wzniesiona przed 1930 r. Lokale komunalne w Międzyrzeczu Podlaskim skoncentrowane wyraźnie skoncentrowane są na obszarze rewitalizacji – na tym terenie znajduje się 256 lokali, co stanowi aż 84,2% zasobu mieszkaniowego miasta. Lokale komunalne położone są w centrum miasta, na terenie jednostki „Stare Miasto” (194 lokale) i „Zespołu Pałacowo-Parkowego” (17 lokali), a także przy ul. Jelnickiej (45 lokali).

Komunalne zasoby mieszkaniowe często charakteryzują się problemami polegającymi na złym stanie technicznym, obniżonym standardzie mieszkań i ich нефunkcjonalności, dużej liczbie mieszkań wspólnych oraz nadmiernej gęstości zaludnienia. Warto również zauważyć, że mieszkania komunalne często zamieszkują osoby samotne oraz starsze, jak również osoby znajdujące się w trudnej sytuacji życiowej. Zgodnie z danymi Urzędu Miasta blisko 40% tych mieszkań znajduje się w złym stanie technicznym. Szczególna koncentracja lokali komunalnych wymagających głębokich prac termomodernizacyjnych lub modernizacyjnych występuje na obszarze rewitalizacji – na terenie „Starego Miasta” (84 lokale) oraz „Zespołu Pałacowo-Parkowego” (17 lokali). Są to najatrakcyjniejsze rejony miasta, posiadające walory historyczne, turystyczne i krajobrazowe. Działania zmierzające do poprawy jakości komunalnego zasobu mieszkaniowego zlokalizowanego w obszarze rewitalizacji mogą nie tylko polepszyć jakość życia mieszkańców, lecz również pozytywnie wpłynąć na wizerunek całego miasta.

W celu zwiększenia zasobu mieszkaniowego, szczególnie z myślą o osobach, których dochody uniemożliwiają nabycie lub wynajęcie mieszkania na zasadach komercyjnych, Miasto Międzyrzec Podlaski przystąpiło do Spółki SIM Lubelskie. Podpisanie aktu notarialnego powołującego do życia spółkę SIM Lubelskie nastąpiło 4 kwietnia 2022 r. W nowo powołanej spółce udziały objęło 17 miast i gmin z województwa lubelskiego. Społeczne Inicjatywy Mieszkaniowe (SIM) to inicjatywa, dzięki której wiele rodzin o niskich dochodach będzie mogło zrealizować marzenie o własnym mieszkaniu. Docelowo w Międzyrzeczu Podlaskim powstaną trzy trzykondygnacyjne bloki, a w nich 90 mieszkań. Co ważne, każdy z samorządów otrzymał

z BGK 3 miliony złotych (środki z Rządowego Funduszu Rozwoju Mieszkalnictwa) i za te środki obejmie udziały w spółce.

W zasobach mieszkaniowych Międzyrzecza Podlaskiego, które aglomerują się przestrzennie w obszarze rewitalizacji, przeważają najstarsze budynki w mieście, które wymagają przeprowadzenia prac modernizacyjnych i termomodernizacyjnych, a także wykonywania stałych prac naprawczych i konserwacyjnych. Brakuje również infrastruktury towarzyszącej. Specyfika obszaru rewitalizacji w aspekcie technicznym, jak już wspomniano, wynika również z genezy historycznej tego obszaru i związanej z nią bardzo dużej liczby obiektów objętych ochroną konserwatorską. Ochrona konserwatorska znacząco ogranicza swobodę inwestora w zakresie prowadzonych prac budowlanych i remontowych. Dotyczy to zarówno prac odnoszących się stricte do obiektów zabytkowych, jak i ich bezpośredniego otoczenia.

3.10.3. BUDYNKI UŻYTECZNOŚCI PUBLICZNEJ

Budynki użyteczności publicznej są ogólnodostępnymi obiektami budowlanymi, które znajdują się w przestrzeni publicznej i wypełniają zadania polegające na zaspokajaniu zbiorowych i indywidualnych potrzeb społecznych, publicznych, przez świadczenie powszechnie dostępnych usług. Obiekty spełniające funkcje publiczne są lokalizowane w miejscach publicznych szczególnie eksponowanych i istotnych pod wieloma względami dla społeczności lokalnej. Pomimo podejmowanych działań jak np. *Głęboka termomodernizacja budynku Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Międzyrzecu Podlaskim (2020 r.)* czy *Budowa windy w Urzędzie Miasta Międzyrzec Podlaski (2022 r.)* nadal są w Międzyrzecu Podlaskim budynki użyteczności publicznej wymagające przeprowadzenia prac termomodernizacyjnych, a także/lub dostosowania do potrzeb osób ze szczególnymi potrzebami jak np.:

znajdujące się w obszarze rewitalizacji:

- Liceum Ogólnokształcące im. gen. Władysława Sikorskiego (ul. Lubelska 57/59) – BRAK WINDY, jest tylko podjazd
- Zespół Szkół Technicznych im. Unitów Podlaskich (ul. Warszawska 30) – BRAK WINDY, jest tylko podjazd
- Komisariat Policji (ul. Staromiejska 32) – BRAK WINDY, jest tylko podjazd

czy poza obszarem rewitalizacji:

- Zespół Placówek Oświatowych Nr 1 (ul. Warszawska 40) - BRAK WINDY;
- Zespół Placówek Oświatowych Nr 2 (ul. Partyzantów 8) - BRAK WINDY, budynek wymaga prac termomodernizacyjnych;
- Zespół Placówek Oświatowych Nr 3 (ul. Leśna 2) – budynek wymaga prac termomodernizacyjnych;
- Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej (ul. Józefa Piłsudskiego 6) - BRAK WINDY, jest platforma schodowa dla niepełnosprawnych;
- Zespół Szkół Ekonomicznych w Międzyrzecu Podlaskim (ul. 3 Maja 40/42) - BRAK WINDY, jest tylko podjazd.

3.11. PODSUMOWANIE DIAGNOZY

ZJAWISKA KRYZYSOWE	LOKALNE POTENCJAŁY
SFERA SPOŁECZNA	
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Starzenie się społeczeństwa oraz postępujący spadek liczby mieszkańców, widoczny przede wszystkim w dzielnicach centralnych obszaru rewitalizacji. ▪ Relatywnie wysoki poziom bezrobocia, w tym bezrobocia długotrwałego, powiązany z niską aktywnością zawodową i społeczną mieszkańców. ▪ Duża liczba osób korzystających ze świadczeń pomocy społecznej oraz świadczeń rodzinnych. ▪ Zagrożenie wzrostem skali wykluczenia społecznego i wystąpieniem syndromu wyuczzonej bezradności wśród osób długotrwale uzależnionych od świadczeń pomocowych. ▪ Niewystarczająca oferta instytucji rynku pracy i opieki społecznej w zakresie włączenia społecznej i aktywizacji zawodowej. ▪ Brak oferty opieki dziennej ukierunkowanej na potrzeby osób starszych. ▪ Niski poziom aktywności obywatelskiej i postępujący proces wycofania z życia społecznego. ▪ Niski poziom bezpieczeństwa publicznego wynikający z dużego natężenia przestępczości oraz zachowania antyspołeczne. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Dorobek i dotychczasowa działalność instytucji pomocy społecznej i rynku pracy. ▪ Znaczna ilość zarejestrowanych organizacji pozarządowych na obszarze rewitalizacji działających na rzecz aktywności kulturalnej i społecznej. ▪ Funkcjonowanie Budżetu Obywatelskiego Miasta Międzyrzec Podlaski - instrumentu partycypacji społecznej stanowiącego ważne narzędzie w procesie rozwoju społeczeństwa obywatelskiego i kapitału społecznego obszaru rewitalizacji. ▪ Zmodernizowane obiekty instytucji kultury oferujące nową przestrzeń oraz możliwości pozwalające na poszerzenie działalności kulturalnej, zarówno jeśli chodzi o jej dywersyfikację, jak i zasięg oddziaływania ▪ Zróżnicowana oferta kulturalna oferowana przez placówki działające na obszarze rewitalizacji.
SFERA GOSPODARCZA	
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Utrudniony dostęp przedsiębiorców do usług okołobiznesowych i doradczych. ▪ Brak aktywnych organizacji zrzeszających lokalnych przedsiębiorców. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Zakłady przemysłowe, które dają możliwość generowania nowych inwestycji i tworzenia nowych miejsc pracy. ▪ Dostępność terenów pod inwestycje. ▪ Relatywnie wysoki stopień przedsiębiorczości oraz duża liczba mieszkańców prowadzących działalność gospodarczą.
SFERA ŚRODOWISKOWA	
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Niezagospodarowane tereny nadrzeczne - utrudniony dostęp, brak atrakcyjnych otwartych przestrzeni, terenów rekreacyjnych. ▪ Niska jakość powietrza związana przede wszystkim z emisją zanieczyszczeń z indywidualnych systemów grzewczych. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Walory przyrodnicze obszaru związane z położeniem w dolinie rzeki Krzny. ▪ Atrakcyjność przyrodnicza obszaru - niewielka liczba obszarów i obiektów chronionych nie odzwierciedla faktycznych walorów przyrodniczych: użytek ekologiczny "Stawy", Zespół Pałacowo-Parkowy, "Międzyrzecze Jeziora" -

ZJAWISKA KRYZYSOWE	LOKALNE POTENCJAŁY
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Koncentracja ruchu samochodowego, powodująca degradację przestrzeni miejskiej, zwiększenie hałasu oraz pogorszenie jakości powietrza i bezpieczeństwa mieszkańców. ▪ Wysoki poziom nagromadzenia wyrobów zawierających azbest. 	<p>rozwój funkcji rekreacyjno sportowej oraz wypoczynkowej, ze względu znajdujący się tu dawne wyrobisko żwiru.</p>
SFERA FUNKCJONALNO-PRZESTRZENNA	
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Dysfunkcyjny układ komunikacyjny oraz związane z tym obciążenie ruchem kołowym, który oddziałuje w sposób negatywny na bezpieczeństwo i zdrowie mieszkańców. ▪ Złym stan techniczny części obiektów zabytkowych, wymagający przeprowadzenia szerokich prac konserwatorsko-remontowych. ▪ Niska dostępność do usług i terenów publicznych dotycząca mieszkańców terenów położonych peryferyjnie, wzdłuż granic administracyjnych miasta. ▪ Fragmentacja przestrzeni oraz brak połączeń i ciągłości między zrealizowanymi już przestrzeniami publicznymi. ▪ Niska estetyka i brak funkcjonalnych rozwiązań w przestrzeni publicznej. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Koncentracja obiektów użyteczności publicznej oraz działalności handlowo-usługowej. ▪ Zagospodarowanie terenów wokół zbiornika Żwirownia w sposób polegający na ich udostępnieniu mieszkańcom poprzez tworzenie atrakcyjnych przestrzeni publicznych. ▪ Koncentracja zabytków nieruchomych znajdujących w rejestrze zabytków, jak również innych cennych obiektów kulturowych, które zostały ujęte w gminnej ewidencji zabytków. ▪ Dobra dostępność do usług społecznych, edukacyjnych i kulturalnych. ▪ Zrealizowane projekty rewitalizacyjne, mające na celu poprawę jakości i dostępności przestrzeni publicznych.
SFERA TECHNICZNA	
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Ograniczona możliwość korzystania z ogrzewania z sieci ciepłowniczej lub ogrzewania gazowego. ▪ Duża liczba lokali komunalnych wymagających głębokich prac termomodernizacyjnych lub modernizacyjnych. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Wysoki stopień wyposażenia obszaru w infrastrukturę wodno-kanalizacyjną.

Tabela 9 Zagrożenia i potencjały obszaru rewitalizacji

4. WIZJA I CELE PROCESU REWITALIZACJI

4.1. WIZJA STANU OBSZARU REWITALIZACJI PO PRZEPROWADZENIU PROCESU REWITALIZACJI

Wizja stanu obszaru rewitalizacji wyznaczonego na terenie Miasta Międzyrzec Podlaski po zakończeniu procesu rewitalizacji w 2030 roku, tj. w perspektywie umożliwiającej realne osiągnięcie założonych celów rewitalizacji oraz ocenę jej rezultatów, w sposób szczególny odnosi się do wartości i założeń, uznanych za priorytetowe z punktu widzenia zidentyfikowanych problemów oraz zdefiniowanych oczekiwań i potrzeb mieszkańców.

Realizacja Gminnego Programu Rewitalizacji Miasta Międzyrzec Podlaski zakłada kompleksowe i komplementarne ujęcie wdrażanych zadań oraz ich wzajemne przenikanie się w kluczowych dla procesu rewitalizacji sferach - społecznej, gospodarczej, przestrzenno-funkcjonalnej i technicznej.

Wyznacznikiem osiągnięcia sukcesu w procesie rewitalizacji na obszarze Miasta Międzyrzec Podlaski będzie osiągnięcie w perspektywie 2030 roku takiego stanu obszaru rewitalizacji, który umożliwi jego mieszkańcom, inwestorom i odwiedzającym wykorzystywanie stworzonej lub zrewitalizowanej w ramach przeobrażeń przestrzeni, która pozwoli na budowanie zintegrowanej lokalnej społeczności funkcjonującej w bezpiecznym środowisku społecznym i w atrakcyjnym środowisku kulturalnym oraz w zadbanym i czystym środowisku naturalnym:

Obszar rewitalizacji charakteryzuje się dużą ilością zieleni, jest zaprojektowany z myślą o mieszkańcach i jest dostępny dla wszystkich. Oferując wysoką jakość życia pełni rolę centrum życia społecznego i kulturalnego miasta, a mieszkańcy i użytkownicy korzystają z wielofunkcyjnej i bezpiecznej przestrzeni sprzyjającej kształtowaniu pozytywnych postaw społecznych.

Wspierane są inicjatywy zachęcające do aktywności obywatelskiej służące integracji międzypokoleniowej, co wpływa na wzrost odpowiedzialności za otoczenie. Prowadzone są także działania związane z ograniczeniem zjawiska wykluczenia społecznego dzięki wykorzystaniu elastycznych form pomocy społecznej.

Rozwój oparty jest na współdziałaniu, współdecydowaniu

i współodpowiedzialności lokalnej społeczności. Różnorodni partnerzy, w tym organizacje pozarządowe, placówki edukacyjne, przedsiębiorcy, przedstawiciele seniorów, młodzieży podejmują wspólne działania na rzecz rozwiązywania zdiagnozowanych problemów. Tworzone są miejsca spotkań, które są przestrzenią integrującą lokalną społeczność. Mieszkańcy czują przynależność do wspólnoty.

Prowadzone działania bazują na zasobach dziedzictwa kulturowego i przyrodniczego miasta.

Wspierana jest działalność organizacji pozarządowych, a także utrwalane i rozwijane są formy współpracy z lokalnymi przedsiębiorcami.

4.2 CELE PROCESU REWITALIZACJI I KIERUNKI DZIAŁAŃ

Biorąc pod uwagę wyniki pogłębionej diagnozy obszaru rewitalizacji, wnioski interesariuszy wyrażone podczas spotkań i spacerów badawczych, wyniki przeprowadzonych ankiet sformułowano trzy zasadnicze cele procesu rewitalizacji na terenie Miasta Międzyrzec Podlaski, dla których określono kierunki najważniejszych działań, zwracając szczególną uwagę na:

- zapewnienie synergii planowanych przedsięwzięć,
- efektywne oddziaływanie przedsięwzięć we wszystkich niezbędnych aspektach procesu rewitalizacji (społecznym/gospodarczym/technicznym/środowiskowym/przestrzenno-funkcjonalnym),
- brak negatywnego oddziaływania przedsięwzięć na inne obszary oraz eliminację niepożądanych efektów społecznych takich jak wykluczenie lub segregacja,
- stworzenie możliwości łączenia projektów w wielokomponentowe lub rozdzielania większych przedsięwzięć w zależności od możliwości realizacyjnych i finansowych.

4.2.1. CELE PROCESU REWITALIZACJI

	CEL GŁÓWNY	CEL SZCZEGÓŁOWY
1.	Wysoki poziom uczestnictwa w życiu społecznym	<p>1.1 wsparcie mieszkańców w inicjowaniu i prowadzeniu działań związanych z integracją, organizacją czasu wolnego i inne działania,</p> <p>1.2 wsparcie działalności organizacji pozarządowych: możliwości finansowania zewnętrznego, organizacja miejsca do spotkań,</p> <p>1.3 wsparcie seniorów w organizacji działań sieciujących, zajęć sportowych itp.,</p> <p>1.4 poprawa dostępu do atrakcyjnej infrastruktury społecznej i kulturalnej,</p> <p>1.5 realizacja programów edukacyjnych, sportowych i kulturalnych dla młodzieży i dzieci,</p> <p>1.6 organizacja imprez i wydarzeń kulturalnych na obszarze rewitalizacji wykorzystujących m.in. potencjał historyczny,</p> <p>1.7 rozwój wolontariatu.</p>
2.	Bezpieczna, zielona i estetyczna przestrzeń publiczna	<p>2.1 poprawa układu komunikacyjnego w mieście, w tym rozwój tras rowerowych, poprawa stanu chodników, organizacja tras spacerowych (w tym dla seniorów), poprawa stanu dróg i połączeń komunikacyjnych,</p> <p>2.2 rozwój zieleni na obszarze rewitalizacji,</p> <p>2.3 wysokiej jakości przestrzeń publiczna: likwidacja barier architektonicznych, poprawa estetyki przestrzeni publicznej, rozwój przestrzeni przeznaczonych do uprawiania sportu i rekreacji, zachowanie dziedzictwa materialnego i niematerialnego, współpraca z podmiotami prywatnymi, dostosowanie przestrzeni do potrzeb różnych grup.</p>
3	Wysoka jakość życia	<p>3.1 poprawa stanu środowiska i warunków życia: działania związane z adaptacją do zmian klimatu, zwiększenie wykorzystania odnawialnych źródeł energii oraz zwiększenie efektywności energetycznej budynków, promocja i informacja kwestii środowiskowych,</p> <p>3.2 bezpieczeństwo na terenie rewitalizacji: rozwój systemu monitoringu, rozwój programów związanych z bezpieczeństwem,</p> <p>3.3 poprawa jakości życia mieszkańców zasobu komunalnego,</p> <p>3.4 rozwój usług społecznych w zakresie wsparcia rodziny,</p> <p>3.5 wspieranie lokalnej przedsiębiorczości: stworzenie systemu zachęt do inwestowania na terenie rewitalizacji.</p>

Tabela 10 Cele procesu rewitalizacji

4.2.2. GŁÓWNE KIERUNKI DZIAŁAŃ W RAMACH POSZCZEGÓLNYCH CELÓW

CEL	KIERUNKI DZIAŁAŃ
Wysoki poziom uczestnictwa w życiu społecznym	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Rozwój oferty spędzania czasu wolnego dla seniorów (zajęcia rehabilitacyjne, zajęcia ruchowe, tematyczne spotkania z ekspertami, zajęcia informatyczne – obsługa e-administracji)
	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Wsparcie doradcze dla seniorów w zakresie zwiększania ich aktywności na rzecz lokalnej społeczności
	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Organizacja atrakcyjnych zajęć dodatkowych dla dzieci i młodzieży w oparciu o ankiety zapotrzebowania (zajęcia językowe, robotyka, zajęcia sportowe, zajęcia artystyczne, grafika komputerowa, organizacja zajęć na świeżym powietrzu)
	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Wsparcie organizacyjne i merytoryczne przy tworzeniu i działaniu organizacji pozarządowych – stworzenie systemu mikrograntów dla organizacji na realizację działań związanych z obszarem rewitalizacji
	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Ukierunkowanie oferty Domu Kultury w oparciu o zapotrzebowanie poszczególnych grup (dzieci, młodzież, seniorzy)
Bezpieczna, zielona i estetyczna przestrzeń publiczna	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Remonty dróg na obszarze rewitalizacji
	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Stworzenie sprzyjających warunków do przemieszczania się rowerem lub piechotą – ławeczki dla seniorów, stacje naprawy rowerów, stojaki rowerowe, miejsca dla rodzin z dziećmi, w tym stworzenie miejskich standardów infrastruktury dla pieszych i rowerów
	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Zazielenianie przestrzeni miejskiej – nowe nasadzenia, współpraca z przedsiębiorcami i mieszkańcami
	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Poprawa estetyki przestrzennej m.in. parku wraz z remontem dojazdu do nieruchomości zlokalizowanej na tyłach parku (mieszkania komunalne)
	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Rozwój oświetlenia miejskiego i monitoring
	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Prowadzenie ogrodów przyszkolnych i nowe nasadzenia (wspólnie z dziećmi i młodzieżą)
	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Zadania związane z wprowadzeniem roślinności na terenie Żwirowni (plac zabaw, nowe ścieżki)
	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Organizacja konkursu na koncepcję zagospodarowania części Żwirowni na działania związane z aktywizacją młodzieży
	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Wdrożenie zasad uniwersalnego projektowania
	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Ochrona i rozwój niebieskiej infrastruktury
	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Rozwój bulwaru miejskiego wzdłuż rzeki jako miejsca przyjaznego mieszkańcom
	Wysoka jakość życia
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Organizacja szkoleń dla mieszkańców dotyczących kwestii środowiskowych (szkoły, mieszkańcy, organizacje międzyrządowe, instytucje publiczne) 	
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Stworzenie Centrum Interwencji Kryzysowej 	
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Podejmowanie działań edukacyjnych służących dzieciom i młodzieży zagrożonym wykluczeniem społecznym (programy stypendialne, projekty rozwojowe) 	
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Stworzenie przestrzeni dla lokalnych przedsiębiorców na prowadzenie działalności sezonowej (m.in. miejsce na foodtrucki, wsparcie organizowania wydarzeń kulturalnych itp.) 	
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Stworzenie Centrum Integracji Społecznej 	
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Prowadzenie doradztwa zawodowego na rzecz mieszkańców obszaru rewitalizacji 	

Tabela 11. Kierunki działań wyznaczone dla celów procesu rewitalizacji

5. PRZEDSIĘWZIĘCIA REWITALIZACYJNE

5.1. ZAŁOŻENIA OGÓLNE

Gminny Program Rewitalizacji Miasta Międzyrzec Podlaski obejmuje listę planowanych przedsięwzięć rewitalizacyjnych, na które składają się działania o charakterze społecznym oraz gospodarczym, środowiskowym, przestrzenno-funkcjonalnym i technicznym⁴⁰.

Dla zoptymalizowania realizacji każdego z przedsięwzięć przyjęto założenie, że przystąpienie do realizacji może zostać poprzedzone dodatkową analizą, której celem będzie weryfikacja pierwotnych założeń projektowych w oparciu o ocenę praktyk i rozwiązań zastosowanych w procesie realizacji przedsięwzięć o podobnym charakterze. Celem zapewnienia najkorzystniejszego sposobu realizacji działań przy uwzględnieniu lokalnych uwarunkowań, podejście to dotyczyć może wszystkich rodzajów planowanych działań. Zakłada się zatem powoływanie roboczych zespołów/grup, których zadaniem będzie uzgodnienie ostatecznej koncepcji wraz z efektywną realizacją tych przedsięwzięć.

Mając na uwadze techniczne uwarunkowania realizacji inwestycji, których pełne rozpoznanie nastąpi dopiero w okresie realizacji Gminnego Programu Rewitalizacji, należy dopuścić konieczność interwencji poza granicami obszaru rewitalizacji, najczęściej w wyniku uwarunkowań infrastrukturalnych prowadzenia niektórych działań. Niemożność ograniczenia zakresu interwencji do obszaru rewitalizacji może wynikać także z szerokiego zakresu oddziaływania wydarzeń kulturalnych, które będą dostępne także dla mieszkańców Miasta spoza obszaru rewitalizacji.

Ważnym aspektem realizacji przedsięwzięć rewitalizacyjnych jest zasada spójności działań w zakresie planowanej infrastruktury oraz jej dalszej eksploatacji tj. określenia zasady przyszłej organizacji, funkcjonowania i wykorzystania dla potrzeb osiągnięcia prognozowanych rezultatów. Podkreśla to założenie, że nowo powstałą infrastrukturę należy traktować jako środek do osiągnięcia zakładanych celów, stąd pełna ocena skuteczności działań będzie odnosić się zarówno do procesu wykonawczego obiektów, jak i sposobu ich przyszłego funkcjonowania.

Poniższa lista zawiera **20 projektów**. Każde ze zidentyfikowanych przedsięwzięć rewitalizacyjnych może stanowić odrębny projekt, ale może także łączyć się z innymi przedsięwzięciami w większe, wielokomponentowe przedsięwzięcia m.in. w przypadku inwestycji infrastrukturalnych lub organizacyjnych. Przedsięwzięcia infrastrukturalne z zakresu poprawy efektywności energetycznej, infrastruktury drogowej, infrastruktury kultury, społecznej służyć będą osiągnięciu celów programu rewitalizacji tylko wówczas, gdy będą bezpośrednio powiązane lub wspólnie realizowane z innymi projektami głównie ze sfery społecznej.

⁴⁰ Art. 15 ust. 1 pkt 5 lit. a ustawy o rewitalizacji,

L.p.	Nazwa projektu	Jednostka ⁴¹	Potencjalne źródła finansowania	Okres realizacji	Szacunkowa wartość projektu
1.	Rewitalizacja zdegradowanych obszarów po wyrobiskach Źwirowni z przeznaczeniem na obszar turystyczny – ETAP II	2	- budżet miasta - FEL 2021-2027, - Rządowy Fundusz Polski Ład	2024-2029	8 000 000 zł
2.	Rewitalizacja zabytkowego parku na terenie Zespołu Pałacowo – Parkowego w Międzyrzeczu Podlaskim	3	- budżet miasta - FEL 2021-2027, - Rządowy Fundusz Polski Ład - MKiDN - WFOŚ - NFOŚiGW	2024-2029	12 000 000 zł
3.	Rozbudowa Miejskiego Systemu Monitoringu	1-4	- budżet miasta - FEL 2021-2027, - Rządowy Fundusz Polski Ład	2024-2027	500 000 zł
4.	Rewitalizacja doliny rzeki Krzna z nadaniem nowych funkcji turystycznych i gospodarczych	1-4	- budżet miasta - FEL 2021-2027, - Rządowy Fundusz Polski Ład - WFOŚ - NFOŚiGW	2027-2030	6 000 000 zł
5.	Zielony Międzyrzec - rewitalizacja i zagospodarowanie terenów zielonych w przestrzeni miejskiej	1-4	- budżet miasta - FEL 2021-2027, - Rządowy Fundusz Polski Ład - WFOŚ - NFOŚiGW	2027-2030	4 000 000 zł
6.	Edukacja ekologiczna i stała plenerowa wystawa edukacyjna na terenie Źwirowni	1-4/2	- budżet miasta - FEL 2021-2027, - Rządowy Fundusz Polski Ład - WFOŚ - NFOŚiGW	2028-2029	100 000 zł

⁴¹ Jednostki wyznaczone w Diagnozie Obszaru Rewitalizacji Radzyńska (1), Źwirownia (2), Zespół Pałacowo-Parkowy (3), Stare Miasto (4), cały obszar rewitalizacji (1-4)

L.p.	Nazwa projektu	Jednostka ⁴¹	Potencjalne źródła finansowania	Okres realizacji	Szacunkowa wartość projektu
7.	Wyznaczenie ścieżek edukacyjnych na bazie zasobów kulturowych i przyrodniczych (system kodów QR)	1-4	- budżet miasta - FEL 2021-2027, - Rządowy Fundusz Polski Ład - MKiDN - WFOŚ - NFOŚiGW	2026-2027	100 000 zł
8.	Budowa centrum dzieci i młodzieży przy ul. T. Kościuszki	Poza obszarem rewitalizacji ul. Tadeusza Kościuszki 2 i 4	- budżet miasta - FEL 2021-2027, - Rządowy Fundusz Polski Ład	2027-2030	6 000 000 zł
9.	Termomodernizacja i przebudowa obiektów KP w Międzyrzec Podlaskim wraz z zagospodarowaniem terenu	4	- FEL 2021-2027, - Rządowy Fundusz Polski Ład - NFOŚiGW	2024-2027	9 000 000 zł
10.	Budowa ośrodka szkoleniowo-wypoczynkowego Zatoka	2	- FEL 2021-2027 - Rządowy Fundusz Polski Ład - Środki prywatne	2025-2030	5 000 000 zł
11.	Animacja lokalna przeciwdziałaniem wykluczeniu społecznemu	1-4	- budżet miasta - FEL 2021-2027	2024-2027	200 000 zł
12.	Pracuję u siebie. Kompleksowe wsparcie dla osób planujących rozpoczęcie własnej działalności gospodarczej na terenie miasta Międzyrzec Podlaski.	1-4	- budżet miasta, - FEL 2021-2027	2024-2028	200 000 zł
13.	Letnia Akademia Tradycji	3	- budżet miasta - MKiDN	2024-2028	100 000 zł
14.	Punkt Interwencji Kryzysowej w Międzyrzec Podlaskim	1-4	- budżet miasta, - FEL 2021-2027 - inne źródła zewnętrzne	2024-2028	300 000 zł
15.	Tworzymy zieleni	1-4	- budżet miasta - FEL 2021-2027 - Środki prywatne	2024-2028	300 000 zł

L.p.	Nazwa projektu	Jednostka ⁴¹	Potencjalne źródła finansowania	Okres realizacji	Szacunkowa wartość projektu
			- NFOŚiGW		
16.	Z naturą i środowiskiem na Ty	1-4	- budżet miasta, - NFOŚiGW	2024-2028	200 000 zł
17.	Ocalić od zapomnienia- animacja społeczna łączy Pokolenia	1-4	- budżet miasta, - FIO	2024-2030	200 000 zł
18.	Utworzenie „Centrum Wolontariatu”	1-4	- budżet miasta	2024-2028	100 000 zł
19.	Małe podwórka duża sprawa - społeczna rewitalizacja podwórek	1-4	- budżet miasta, - programy grantowe	2024-2029	500 000 zł
20.	Bezpieczny senior	1-4	- budżet miasta, - inne źródła zewnętrzne	2024-2030	100 000 zł
Łączne szacunkowe koszty przedsięwzięć rewitalizacyjnych					52 900 000 zł

Tabela 12 Zestawienie przedsięwzięć rewitalizacyjnych miasta Międzyrzec Podlaski

5.2. KARTY PRZEDSIĘWZIĘĆ REWITALIZACYJNYCH

Każde z przedsięwzięć opisane jest szczegółowo w osobnej Karcie Przedsięwzięcia, która uwzględnia:

- Nazwę przedsięwzięcia – identyfikującą przedsięwzięcie zarówno w GPR jak i na etapach ubiegania się o środki zewnętrzne,
- Zakres przedsięwzięcia – ogólne informacje dotyczące zakresu planowanych zadań i tam, gdzie to możliwe, z ilościowymi parametrami (m.in. długość ścieżek/chodników/dróg lub powierzchnia zrewitalizowanego obiektu),
- Uzasadnienie - informacje uzasadniające potrzebę wykonania zadania,
- Prognozowane rezultaty – określenie jakościowych rezultatów projektu,
- Szacowana wartość,
- Źródła finansowania – wskazanie funduszy i programów jako potencjalnych źródła finansowania,
- Miejsce realizacji – wskazanie czy przedsięwzięcie znajduje się na obszarze rewitalizacji czy poza nim oraz szczegółowo określa miejsce realizacji zadania ze wskazaniem numerów działek lub nazw obiektów oraz własności,
- Planowany okres realizacji – określenie szacunkowego terminu realizacji zadania,
- Wskaźniki monitorujące – ilościowe i mierzalne wskaźniki będące w bezpośredniej korelacji z zakresem przedsięwzięcia,
- Realizowane cele i kierunki działań – bezpośrednie odniesienie do celów i kierunków działań wyznaczonych w GPR,
- Podmiot realizujący – wskazanie podmiotu odpowiedzialnego za realizację zadania (gmina lub jej jednostki organizacyjne, podmioty prywatne, podmioty społeczne),
- Sposób zapewnienia dostępności – sposób w jaki zostaną zabezpieczone szczególnie potrzeby osób w zakresie dostępności architektonicznej (m.in. obiekty wolne od barier poziomych i pionowych, umożliwienie dostępu do wszystkich pomieszczeń, zapewnienie wstępu do budynku osobie korzystającej z psa asystującego⁴²), w zakresie dostępności cyfrowej⁴³ oraz w zakresie dostępności informacyjno-komunikacyjnej⁴⁴.

⁴² art. 2 pkt 11 ustawy z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych (Dz. U. z 2021 r. poz. 573 i 1981 oraz z 2022 r. poz. 558, 1700 i 1812)

⁴³ ustawa z dnia 4 kwietnia 2019 r. o dostępności cyfrowej stron internetowych i aplikacji mobilnych podmiotów publicznych

⁴⁴ art. 3 pkt 5 ustawy z dnia 19 sierpnia 2011 r. o języku migowym i innych środkach komunikowania się (Dz. U. z 2017 r. poz. 1824 oraz z 2022 r. poz. 583 i 830)

PRZEDSIĘWZIĘCIE PODSTAWOWE NR 1	
Nazwa przedsięwzięcia	Rewitalizacja zdegradowanych obszarów po wyrobiskach Żwirowni z przeznaczeniem na obszar turystyczny – ETAP II
Zakres	<p>Projekt przewiduje zagospodarowanie rekreacyjno-wypoczynkowe i turystyczne terenu po byłej Żwirowni poprzez budowę wodnego placu zabaw z budynkiem technologiczno-sanitarnym oraz z zagospodarowaniem terenu i niezbędną infrastrukturą techniczną. Projekt obejmuje takie działania jak:</p> <ul style="list-style-type: none"> – budowę niecki wodnego placu zabaw; – budowę jednokondygnacyjnego budynku technologiczno-sanitarnego; – urządzenie terenu wypoczynkowego z elementami małej architektury; – dostawę i montaż urządzeń układów; – budowę przebieralni i natrysków zewnętrznych; – wykonanie przyłączy: wodociągowego, kanalizacji sanitarnej, kanalizacji deszczowej, elektroenergetycznego; – budowę instalacji teletechnicznych; – urządzenie terenów zieleni – wykonanie trawników dywanowych, sadzenie drzew, sadzenie traw ozdobnych; – wykonanie monitoringu. <p>Inwestycja obejmuje również rozwiązania zagospodarowania terenu uwzględniające:</p> <ul style="list-style-type: none"> - lokalizację sieci zewnętrznych i urządzeń zewnętrznych niezbędnych do funkcjonowania obiektu; - układ komunikacyjny wraz z przewidywanymi dojazdami, dojściami pieszymi, miejscami postojowymi, placami.
Uzasadnienie	<p>Projekt jest kontynuacją działań z poprzednich lat, które dotyczyły zagospodarowania terenu nad „Międzyrzeckimi jeziorkami”. Obszar ten wykazuje wysoki potencjał rozwoju i wykorzystania na cele rekreacyjno-wypoczynkowe i turystyczne, jednak nie posiada obecnie odpowiedniej infrastruktury. Obszar objęty działaniami rewitalizacyjnymi może stać nowym miejscem spotkań i integracji społecznej, gdzie będą mogłyby być realizowane różnego rodzaju wydarzenia, imprezy, zawody sportowe. Projekt ma na celu naprawę zdegradowanego obszaru miasta poprzez działania na rzecz podniesienia walorów turystycznych miejsca oraz aktywizacji, integracji, budowania poczucia tożsamości lokalnej, poprawy bezpieczeństwa i warunków życia mieszkańców. Plac wodny będzie również dodatkową formą wzbogacającą zakres aktywności i umiejętności ruchowych dzieci.</p>
Prognozowane rezultaty	<ul style="list-style-type: none"> – stworzenie nowych atrakcyjnych przestrzeni przeznaczonych na funkcje rekreacyjne, – poprawa atrakcyjności turystycznej miasta, – wzrost aktywności społecznej mieszkańców, – zwiększenie oferty bezpiecznego i aktywnego zagospodarowania czasu wolnego dzieci, młodzieży i dorosłych w tym osób z niepełnosprawnościami.
Miejsce realizacji	<p>Obszar rewitalizacji Obszar „Żwirownia” ul. Zahajkowska w Międzyrzeczu Podlaskim</p>
Szacowana wartość	8 000 000,00
Źródła finansowania	<p>Budżet miasta oraz:</p> <ul style="list-style-type: none"> – Fundusze Europejskie dla Lubelskiego 2021-2027, w tym w ramach instrumentu IIT ze środków EFRR, – Rządowy Fundusz Polski Ład – Program inwestycji strategicznych
Planowany okres realizacji	2024-2029
Wskaźniki monitorujące	<ul style="list-style-type: none"> – Liczba obiektów dostosowanych do potrzeb osób z niepełnosprawnościami, – Powierzchnia zagospodarowania przestrzeni publicznej,

	<ul style="list-style-type: none"> – Liczba osób korzystających ze wspartej infrastruktury, obiektów i obszarów poddanych rewitalizacji. – Powierzchnia obszarów objętych rewitalizacją
Realizowane cele główne/operacyjne	<p>Cel 1 – Wysoki poziom uczestnictwa w życiu społecznym/ 1.1, 1.4, 1.5, 1.6</p> <p>Cel 2 – Bezpieczna, zielona i estetyczna przestrzeń publiczna/ 2.1, 2.2, 2.3</p> <p>Cel 3 – Wysoka jakość życia/ 3.1, 3.5</p>
Podmiot realizujący	Miasto Międzyrzec Podlaski
Sposób zapewnienia dostępności	Projektowanie i wykonanie wszystkich elementów z zachowaniem pełnej dostępności dla osób niepełnosprawnych (brak barier architektonicznych) oznaczenie obiektów w jęz. Braille'a, udostępnienie terenu dla zwierząt-przewodników, oznaczenia informacyjne w postaci kodów QR

PRZEDSIĘWZIĘCIE PODSTAWOWE NR 2	
Nazwa przedsięwzięcia	Rewitalizacja zabytkowego parku na terenie Zespołu Pałacowo – Parkowego w Międzyrzeczu Podlaskim
Zakres	<ul style="list-style-type: none"> - budowa amfiteatru wraz towarzyszącą infrastrukturą, tj. budowa sceny widowiskowej zadaszonej z zapleczem, widowni na ok. 260 miejsc siedzących, placu utwardzonego przed sceną, ciągów komunikacyjnych oraz niezbędnych urządzeń budowlanych. Obiekt służyć będzie do organizowania imprez artystycznych, rozrywkowych, okolicznościowych, możliwych do zorganizowania na wolnym powietrzu. - budowa alejek parkowych o nawierzchni szutrowej (żwirowej), aleje z obustronnymi obrzeżami będą przebiegać po trasie historycznych alei pomiędzy szpalerami drzew. - montaż oświetlenia słupy oświetleniowe stylizowane z podwójnym wysięgnikiem z dwiema oprawami stylizowanymi z lampą LED, linia kablowa oświetleniowa, szafa oświetleniowa zasilająco-sterująca z zegarem astronomicznym, system będzie wyposażony w sterowanie oświetleniem powodującym ściemnianie lamp w zależności od panującego natężenia oświetlenia alei parkowych; - odtworzenie zieleni niskiej poprzez wykonanie trawników i nasadzeń niskich, łąki kwietne, rośliny okrywowe; - rewaloryzacja stawów i rzeki Zny wraz z otoczeniem; - umiejscowienie elementów małej infrastruktury: ławki parkowe stylizowane, kosze na odpady stylizowane, - instalacja systemu monitoringu - system przewodowy, zewnętrzne kamery cyfrowe w obudowie z obiektywem co najmniej 3 MPx, montowane na słupach oświetleniowych, rejestrator-multiplekser umożliwiający zapis obrazu.
Uzasadnienie	Projekt jest kontynuacją działań z poprzednich lat; obszar Zespołu Pałacowo-Parkowego wykazuje wysoki potencjał rozwoju i wykorzystania na cele rekreacyjno-wypoczynkowe i turystyczne, jednak nie posiada obecnie odpowiedniej infrastruktury. Obszar objęty działaniami rewitalizacyjnymi może stać nowym miejscem spotkań i integracji społecznej, gdzie będą realizowane różne wydarzenia kulturalne i sportowe. Celem projektu jest zwiększenie dostępności historycznego parku znajdującego się przy Zespole Pałacowo-Parkowym dla zwiedzających, poprzez ochronę i zachowanie zabytkowych walorów obszaru oraz budowę infrastruktury towarzyszącej. Cele szczegółowe projektu to ułatwienie dostępu do miejsc i obszarów atrakcyjnych turystycznie, w tym chronionych obszarów dziedzictwa naturalnego i kulturowego, poprawa jakości życia mieszkańców Międzyrzecza Podlaskiego poprzez zapewnienie dostępu do wysokiej jakości form wypoczynku, rozwój gospodarczy miasta, integracja społeczna poprzez promocję aktywnych form spędzania czasu
Prognozowane rezultaty	<ul style="list-style-type: none"> – stworzenie nowych atrakcyjnych przestrzeni przeznaczonych na funkcje rekreacyjne i kulturalne, – wzrost aktywności społecznej mieszkańców, – wzrost atrakcyjności turystycznej miasta.
Miejsce realizacji	Obszar rewitalizacji Zespół Pałacowo-Parkowy, ul. Lubelska Międzyrzec Podlaski
Szacowana wartość	12 000 000,00
Źródła finansowania	<p>Budżet miasta oraz</p> <ul style="list-style-type: none"> - Fundusze Europejskie dla Lubelskiego 2021-2027, w tym w ramach instrumentu IIT ze środków EFRR, - Rządowy Fundusz Polski Ład – Program inwestycji strategicznych, - MKiDN, - WFOŚ, NFOŚiGW
Planowany okres realizacji	2024-2029

Wskaźniki monitorujące	<ul style="list-style-type: none"> - liczba zorganizowanych wydarzeń kulturalnych i sportowych, - liczba nowych punktów monitoringu, - Liczba osób korzystających ze wspartej infrastruktury, obiektów i obszarów poddanych rewitalizacji. - liczba osób uczestniczących w wydarzeniach zorganizowanych na zrewitalizowanym obszarze. - Liczba osób odwiedzających obiekty kulturalne i turystyczne objęte wsparciem
Realizowane cele główne/operacyjne	<p>Cel 1 – Wysoki poziom uczestnictwa w życiu społecznym/ 1.4, 1.5, 1.6</p> <p>Cel 2 – Bezpieczna, zielona i estetyczna przestrzeń publiczna/ 2.1, 2.2, 2.3</p> <p>Cel 3 – Wysoka jakość życia/ 3.1, 3.5</p>
Podmiot realizujący	Miasto Międzyrzec Podlaski
Sposób zapewnienia dostępności	Nawierzchnie umożliwiające poruszanie się osobom na wózkach, eliminacja barier architektonicznych, oznaczenia dla osób niewidomych, możliwość wprowadzania zwierząt-przewodników, oznaczenia informacyjne w postaci kodów QR

PRZEDSIĘWZIĘCIE PODSTAWOWE NR 3	
Nazwa przedsięwzięcia	Rozbudowa Miejskiego Systemu Monitoringu
Zakres	Miejskie Centrum Monitoringu docelowo zakłada rozbudowę istniejącego system monitoring składających się z kamer megapikselowych wyposażonych w obiektyw szerokokątny montowanych na słupach oświetlenia ulicznego oraz (w miejscach o dużym natężeniu ruchu) kamer dedykowanych dla rozpoznawania numerów tablic rejestracyjnych wykorzystujący technologię LPR i urządzeń transmisyjnych w podziemnych betonowych studniach kablowych. Ponadto w ramach robót budowlanych planuje się przygotowanie pomieszczeń serwerowni, nadzoru oraz policji wraz z instalacją i uruchomieniem infrastruktury sieciowo-serwerowej z kompletem niezbędnych urządzeń, licencji oraz usług, z fizyczną instalacją i wbudowaniem w siedzibie Zamawiającego.
Uzasadnienie	Miejski system monitoringu wizyjnego jest skutecznym narzędziem w walce z przestępczością i przynosi pozytywne rezultaty w walce i prewencji przestępczości.
Prognozowane rezultaty	<ul style="list-style-type: none"> - wzrost poczucia bezpieczeństwa mieszkańców obszaru rewitalizacji, - wzmocnienie działań prewencyjnych, - przeciwdziałanie aktom wandalizmu na obszarze rewitalizacji, - zmniejszenie przestępczości i gromadzenie materiałów dowodowych przeciwko sprawcom przestępstw i wykroczeń, - lepsza kontrola ruchu drogowego.
Miejsce realizacji	Obszar rewitalizacji wyznaczony w Uchwale nr XLIX/415/22 rady miasta Międzyrzec Podlaski z dnia 29 lipca 2022 r. w sprawie wyznaczenia obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji Miasta Międzyrzec Podlaski
Szacowana wartość	500 000,00
Źródła finansowania	Budżet miasta oraz <ul style="list-style-type: none"> - Fundusze Europejskie dla Lubelskiego 2021-2027, w tym w ramach instrumentu IIT ze środków EFRR, - Rządowy Fundusz Polski Ład – Program inwestycji strategicznych,
Planowany okres realizacji	2024-2027
Wskaźniki monitorujące	<ul style="list-style-type: none"> – liczba interwencji na podstawie zaobserwowanych wykroczeń, – ilość materiałów dowodowych zebranych na podstawie monitoringu,
Realizowane cele główne/operacyjne	Cel 3 – Wysoka jakość życia/ 3.2,
Podmiot realizujący	Miasto Międzyrzec Podlaski
Sposób zapewnienia dostępności	System zostanie zaprojektowany w sposób umożliwiający jego konserwację oraz utrzymanie także osobom z niepełnosprawnościami.

PRZEDSIĘWZIĘCIE PODSTAWOWE NR 4	
Nazwa przedsięwzięcia	Rewitalizacja doliny rzeki Krzna z nadaniem nowych funkcji turystycznych i gospodarczych
Zakres	Projekt obejmuje rewitalizację doliny rzeki Krzna wraz z układem komunikacyjnym. Zakres prac obejmuje: zagospodarowanie terenu rzeki Krzna w infrastrukturę rekreacyjną, budowę plaży miejskiej, lokalizację miejsc pod działalność gastronomiczną, wraz z wyposażeniem w odpowiednią infrastrukturę, parkingi, wykonanie ciągu pieszego nad rzeką wraz z budową drogi dojazdowej, umocnieniem brzegów rzeki.
Uzasadnienie	Obecnie dolina rzeki Krzna ma charakter nieuporządkowany i jest trudno dostępna dla mieszkańców. Dla umożliwienia pełnego i bezpiecznego korzystania z niej konieczne jest wykonanie drogi dojazdowej i parkingów oraz w jej bezpośredniej bliskości – ciągów pieszych, miejsc wypoczynku i punktów gastronomii. Jest to bardzo atrakcyjny w centrum miasta, który powinien pełnić funkcje środowiskotwórcze
Prognozowane rezultaty	<ul style="list-style-type: none"> – ukształtowanie ważnej przestrzeni publicznej, – ożywienie obszaru rewitalizacji poprzez nadanie przestrzeni nowych funkcji społeczno-gospodarczych, – zwiększenie zatrudnienia osób zamieszkujących obszar rewitalizacji, – udostępnienie przestrzeni do działalności gospodarczej o charakterze usługowo-gastronomicznym, – stworzenie nowych atrakcyjnych przestrzeni przeznaczonych na funkcje rekreacyjne.
Miejsce realizacji	Obszar rewitalizacji Obszar „Stare Miasto” rzeka Krzna ul. Lubelska w Międzyrzec Podlaskim
Szacowana wartość	6 000 000,00
Źródła finansowania	Budżet miasta oraz <ul style="list-style-type: none"> - Fundusze Europejskie dla Lubelskiego 2021-2027, w tym w ramach instrumentu IIT ze środków EFRR, - Rządowy Fundusz Polski Ład – Program inwestycji strategicznych, - WFOŚ, NFOŚiGW
Planowany okres realizacji	2027-2030
Wskaźniki monitorujące	<ul style="list-style-type: none"> – liczba podmiotów gospodarczych powstałych na zrewitalizowanym terenie, – długość ciągów pieszych, – Liczba osób korzystających ze wspartej infrastruktury, obiektów i obszarów poddanych rewitalizacji. – Powierzchnia obszarów objętych rewitalizacją
Realizowane cele główne/operacyjne	Cel 1 – Wysoki poziom uczestnictwa w życiu społecznym/ 1.1, 1.4, 1.5, 1.6 Cel 2 – Bezpieczna, zielona i estetyczna przestrzeń publiczna/ 2.3 Cel 3 – Wysoka jakość życia/ 3.1, 3.4.
Podmiot realizujący	Miasto Międzyrzec Podlaski
Sposób zapewnienia dostępności	Projektowanie i wykonanie wszystkich elementów z zachowaniem pełnej dostępności dla osób niepełnosprawnych (brak barier architektonicznych) oznaczenie obiektów w jęz. Braille’a, udostępnienie terenu dla zwierząt-przewodników, oznaczenia informacyjne w postaci kodów QR

PRZEDSIĘWZIĘCIE PODSTAWOWE NR 5	
Nazwa przedsięwzięcia	Zielony Międzyrzec - rewitalizacja i zagospodarowanie terenów zielonych w przestrzeni miejskiej
Zakres	Projekt zakłada realizację rozwiązań proklimatycznych: <ul style="list-style-type: none"> – wzbogacenie terenów w nowe ekosystemy, – zagospodarowanie przestrzeni miejskiej, – dodatkowe tereny zieleni, – zaangażowanie społeczności poprzez udział w spotkaniach edukacyjnych i akcjach społecznych zachęcających do tworzenia zielonych przestrzeni w swoim otoczeniu np. zielonych ścian i dachów, – działania typu: zielona ławeczka, parki kieszonkowe, stojaki na rowery z zielonym dachem, zielone przystanki – zagospodarowania działki przy rzece Krzna, – zagospodarowania stawów tzw. „Oczek Danusi”, – zagospodarowania działki przy ulicy Nassuta, – zagospodarowanie terenów obecnie zaniedbanych na tereny zieleni miejskiej.
Uzasadnienie	Lokalizacja terenów została dobrana w ten sposób, aby utworzone tereny zieleni były atrakcyjne dla mieszkańców, gdyż sąsiadują one z terenami zamieszkałymi lub uczęszczanymi przez mieszkańców obszaru rewitalizacji. Tereny te cechują się niskim udziałem terenów zieleni urządzonej w strukturze użytkowania gruntów – tereny przeznaczone na realizację projektu są wprawdzie pokryte zielenią, jednak jest to zieleń w zdecydowanej większości dzika, niezagospodarowana oraz zdegradowana.
Prognozowane rezultaty	<ul style="list-style-type: none"> – aktywne włączenie społeczności lokalnej w proces zazieleniania, – zwiększenie powierzchni terenów zieleni na obszarach rewitalizowanych, – wzbogacenie bioróżnorodności obszarów rewitalizacji miasta poprzez nasadzenie roślinności, – poprawa przestrzeni publicznej poprzez zagospodarowanie zielenią, – poprawa komfortu życia mieszkańców obszaru rewitalizacji, – integracja mieszkańców w ramach idei „miasta mieszkańców” (tworzenie zielonych przestrzeni w swoim otoczeniu), – zwiększenie poczucia przynależności do lokalnej społeczności i odpowiedzialności za najbliższe otoczenie, – poprawa atrakcyjności rekreacyjno-turystycznej obszaru rewitalizacji.
Miejsce realizacji	Obszar rewitalizacji wyznaczony w Uchwale nr XLIX/415/22 rady miasta Międzyrzec Podlaski z dnia 29 lipca 2022 r. w sprawie wyznaczenia obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji Miasta Międzyrzec Podlaski
Szacowana wartość	4 000 000,00
Źródła finansowania	Budżet miasta oraz <ul style="list-style-type: none"> - Fundusze Europejskie dla Lubelskiego 2021-2027, w tym w ramach instrumentu IIT ze środków EFRR, - Rządowy Fundusz Polski Ład – Program inwestycji strategicznych, - WFOŚ, NFOŚiGW
Planowany okres realizacji	2027-2030
Wskaźniki monitorujące	<ul style="list-style-type: none"> – liczba nowoutworzonych miejsc zieleni, – liczba spotkań edukacyjnych, – liczba akcji społecznych w obszarze ochrony środowiska. – Powierzchnia obszarów objętych rewitalizacją
Realizowane cele główne/operacyjne	Cel 1 – Wysoki poziom uczestnictwa w życiu społecznym/ 1.4, 1.5, 1.6, 1.7 Cel 2 – Bezpieczna, zielona i estetyczna przestrzeń publiczna/ 2.2
Podmiot realizujący	Miasto Międzyrzec Podlaski

Sposób zapewnienia dostępności	Projektowanie i wykonanie elementów z zachowaniem dostępności dla osób niepełnosprawnych (brak barier architektonicznych) oznaczenie obiektów w jęz. Braille'a, udostępnienie terenu dla zwierząt-przewodników, oznaczenia informacyjne w postaci kodów QR
---------------------------------------	--

PRZEDSIĘWZIĘCIE PODSTAWOWE NR 6	
Nazwa przedsięwzięcia	Edukacja ekologiczna i stała plenerowa wystawa edukacyjna na terenie Żwirowni
Zakres	Projekt zakłada zaprojektowanie i montaż wystawy plenerowej (wymienne tablice na stałych stojakach) poświęconej problemom ochrony środowiska, tematyce zmian klimatu, wyzwań jakie stoją przed nami dzisiaj i w przyszłości. Dodatkowym elementem projektu są spotkania edukacyjne i akcje społeczne prowadzone na terenie Żwirowni, w tym np. wspólne sprzątanie terenu.
Uzasadnienie	Teren Żwirowni, jako miejsce spędzania wolnego czasu w otwartej naturalnej przestrzeni jest doskonałym miejscem do wprowadzania elementów edukacyjnych na temat klimatu i ochrony środowiska, które to tematy są obecnie bardzo ważne dla młodzieży i w które chętnie się angażują.
Prognozowane rezultaty	<ul style="list-style-type: none"> – zwiększenie świadomości ekologicznej użytkowników terenu Żwirowni – poprawa estetyki na terenie Żwirowni, – zwiększenie poczucia przynależności do lokalnej społeczności i odpowiedzialności za najbliższe otoczenie
Miejsce realizacji	Obszar rewitalizacji wyznaczony w Uchwale nr XLIX/415/22 rady miasta Międzyrzec Podlaski z dnia 29 lipca 2022 r. w sprawie wyznaczenia obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji Miasta Międzyrzec Podlaski
Szacowana wartość	100 000,00
Źródła finansowania	Budżet miasta oraz <ul style="list-style-type: none"> - Fundusze Europejskie dla Lubelskiego 2021-2027, - Rządowy Fundusz Polski Ład – Program inwestycji strategicznych, - WFOŚ, NFOŚiGW
Planowany okres realizacji	2028-2029
Wskaźniki monitorujące	<ul style="list-style-type: none"> - liczba zorganizowanych wydarzeń edukacyjnych i społecznych, - liczba osób korzystających z wydarzeń i akcji społecznych, - liczba prezentowanych tablic - liczba osób odwiedzających obiekty kulturalne i turystyczne objęte wsparciem
Realizowane cele główne/operacyjne	Cel 1 – Wysoki poziom uczestnictwa w życiu społecznym/ 1.2, 1.5, 1.6, 1.7 Cel 3 – Wysoka jakość życia/ 3.1.
Podmiot realizujący	Miasto Międzyrzec Podlaski
Sposób zapewnienia dostępności	Projektowanie i wykonanie wszystkich elementów z zachowaniem dostępności dla osób niepełnosprawnych (brak barier architektonicznych) oznaczenie obiektów w jęz. Braille’a, udostępnienie terenu dla zwierząt-przewodników, oznaczenia informacyjne w postaci kodów QR

PRZEDSIĘWZIĘCIE PODSTAWOWE NR 7	
Nazwa przedsięwzięcia	Wyznaczenie ścieżek edukacyjnych na bazie zasobów kulturowych i przyrodniczych (system kodów QR)
Zakres	Projekt obejmuje: – wytypowanie najcenniejszych obiektów w ramach zasobów kulturalnych i przyrodniczych, – opracowanie treści i zaprojektowanie grafiki oraz umieszczenie ich na dedykowanej stronie internetowej, – wygenerowanie kodów i umieszczenie ich na odnośnych obiektach.
Uzasadnienie	Celem projektu jest promocja najcenniejszych zasobów dziedzictwa kulturowego i przyrodniczego miasta i udostępnienie wiedzy o nich jak najszerszemu gronu odbiorców za pomocą umieszczonych na obiektach kodów QR. Projekt zakłada zaangażowanie organizacji pozarządowych oraz współpracę ze szkołami, które zaangażowałyby uczniów w proces opracowywania treści na temat wybranych obiektów, a następnie podczas organizowanych zajęć edukacyjnych – w proces tworzenia strony internetowej (dostosowanej do osób niewidzących i niesłyszących) i generowania kodów QR.
Prognozowane rezultaty	– wzrost świadomości na temat najbliższego otoczenia i jego walorów kulturowych i przyrodniczych – wzrost atrakcyjności miasta dla mieszkańców i odwiedzających – nabycie umiejętności cyfrowych przez młodzież uczestniczącą w projekcie,
Miejsce realizacji	Obszar rewitalizacji wyznaczony w Uchwale nr XLIX/415/22 rady miasta Międzyrzec Podlaski z dnia 29 lipca 2022 r. w sprawie wyznaczenia obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji Miasta Międzyrzec Podlaski
Szacowana wartość	100 000,00
Źródła finansowania	Budżet miasta oraz - Fundusze Europejskie dla Lubelskiego 2021-2027, - Rządowy Fundusz Polski Ład – Program inwestycji strategicznych, - MKiDN, - WFOŚ, NFOŚiGW
Planowany okres realizacji	2026-2027
Wskaźniki monitorujące	- liczba wyznaczonych ścieżek edukacyjnych na bazie zasobów kulturowych i przyrodniczych, - liczba osób odwiedzających obiekty edukacyjne i turystyczne objęte wsparciem, - liczba odbiorców oferty ścieżek edukacyjnych
Realizowane cele główne/operacyjne	Cel 1 – Wysoki poziom uczestnictwa w życiu społecznym/ 1.2, 1.4, 1.5, Cel 2 – Bezpieczna, zielona i estetyczna przestrzeń publiczna/ 2.3
Podmiot realizujący	Miasto Międzyrzec Podlaski
Sposób zapewnienia dostępności	Projektowanie i wykonanie wszystkich elementów z zachowaniem dostępności dla osób niepełnosprawnych (brak barier architektonicznych), w tym niewidzących i niesłyszących.

PRZEDSIĘWZIĘCIE PODSTAWOWE NR 8	
Nazwa przedsięwzięcia	Budowa centrum dzieci i młodzieży przy ul. T. Kościuszki
Zakres	<p>Budowa dwukondygnacyjnego budynku z pomieszczeniami dydaktycznymi znajdującymi się na piętrze oraz przestrzenią garażową i magazynową znajdującą się na parterze. Placówka będzie mogła realizować zadania całodniowe dzięki wyposażeniu w pomieszczenie sanitarne oraz pomieszczenie gastronomiczne pozwalające na przygotowanie posiłku w trakcie przerw. Zastosowanie nowoczesnych materiałów i technologii w budowę ograniczy straty ciepła a duże okna pozwolą na maksymalne wykorzystanie światła dziennego do oświetlenia pomieszczeń. Pomieszczenia w pełni klimatyzowane i ogrzewanie z wykorzystaniem pompy ciepła i paneli fotowoltaicznych skutkujące oszczędnością energii, ochroną środowiska, niezależnością energetyczną, komfortem termicznym, ekonomizacją kosztów eksploatacyjnych.</p> <p>W budynku znajdować się będą:</p> <ul style="list-style-type: none"> – przestrzeń garażowa na użytek Ochotniej Straży Pożarnej „Stołpno” w Międzyrzecu Podlaskim i przeznaczona do realizacji działań statutowych jak i przechowywania sprzętu; – sale dydaktyczne wykorzystywane do organizacji konferencji naukowych, debat oraz szkoleń, wyposażone w sprzęt multimedialny sprzyjający nowoczesnym metodom pozyskiwania wiedzy (wyświetlanie prezentacji, filmów i innych materiałów dydaktycznych); sale będą oferować wygodną do pracy przestrzeń wyposażoną w biurka/stoliki; ergonomiczne krzesła umożliwiające długie spędzanie czasu bez dolegliwości bólowych, komputery do pracy indywidualnej i zajęć, głośniki; flipchart; – wydzielona przestrzeń wypoczynkowo - rekreacyjna usytuowana w taki sposób, aby nie kolidowała z planami grup korzystających z sal dydaktycznych; miejsce wypoczynkowe będzie pełniło rolę integracyjną (wyposażenie w gry planszowe i karciane, telewizor dla wspólnego oglądania filmów/programów/wydarzeń sportowych, stoliki kawowe umożliwiające spożywanie napoi i przekąsek; regały na książki, wygodne sofy zapewniające odpowiednie oparcie dla kręgosłupa), – sala taneczna z podłogą wykonaną z materiałów antypoślizgowych, aby zapewnić bezpieczeństwo podczas tańca; lustrami na ścianach pomagają tancerzom kontrolować swoje ruchy i poprawiać technikę tańca; oświetlenie odpowiednio dobrane pozwoli na stworzenie odpowiedniej atmosfery i na dobre oświetlenie sali podczas zajęć; klimatyzację która zapewni komfort termiczny podczas intensywnych treningów; głośniki i sprzęt audio niezbędne do odtwarzania muzyki i synchronizowania ruchów z rytmem; bariereki pozwalające na wydzielenie przestrzeni tanecznej i umożliwiają tancerzom bezpieczne wykonywanie skomplikowanych figur; szafki na ubrania umożliwiające tancerzom pozostawienie swoich ubrań i rzeczy osobistych podczas zajęć; – sala przeznaczona do nauki gry na instrumentach muzycznych wyposażona w konsole audio pozwalające na nagrywanie, miksowanie i edycję dźwięku; mikrofony niezbędne do nagrywania wokalu i instrumentów akustycznych; instrumenty, takie jak pianino, gitara, perkusja, keyboard czy skrzypce; system nagłaśniający zapewniający odpowiedni poziom dźwięku w pomieszczeniu i pozwala na odtwarzanie muzyki; przestrzeń do przechowywania sprzętu i instrumentów.
Uzasadnienie	Pomimo tego, iż przedsięwzięcie nie znajduje się obszarze rewitalizacji to kierowane jest przede wszystkim do osób zamieszkujących ten obszar, które

	obecnie nie mają żadnych możliwości skorzystania z usług edukacyjnych i społecznych w najbliższej okolicy.
Prognozowane rezultaty	<ul style="list-style-type: none"> – Ożywienie społeczno-gospodarcze - zapewnienie szansy na zdrowy rozwój i godne życie, które sprzyjają rozwojowi i zaspokajają potrzeby dzieci i młodzieży; – wsparcie edukacji dzieci i młodzieży zapewnienie dostępu do wysokiej jakości edukacji, aby mogły rozwijać swoje umiejętności i zdobywać wiedzę potrzebną do osiągnięcia sukcesu w przyszłości – wzmocnienie kompetencji zawodowych i przygotowanie do wejścia na rynek pracy poprzez stworzenie odpowiednich programów szkoleniowych, umożliwiających zdobycie doświadczenia zawodowego – zapewnienie dostępu do różnorodnych zajęć sportowych i rekreacyjnych pozwalających na rozwijanie pasji oraz dbanie o zdrowy tryb życia – zapewnienie dzieciom i młodzieży szerszego dostępu do sztuki i kultury (muzyka, taniec, projekcje filmowe) może pomóc w rozwoju intelektualnym i społecznym. – wyrównanie szans osób z niepełnosprawnościami (w dostępie do rynku pracy - poprzez zapewnienie dostępności do szkoleń; w zakresie dostępu do usług i produktów – poprzez dostosowanie budynku do ich potrzeb, zwiększenie ich niezależności i równości w społeczeństwie - poprzez zapewnienie równych szans na udział w oferowanych usługach, – stworzenie w zaadaptowanym obiekcie oferty usług społecznych, kulturalnych i gospodarczych - dzieci i młodzież będą mogły spotykać się, rozmawiać, integrować i dzielić się swoimi doświadczeniami, będą mogły uczyć się o kulturze i sztuce a także o rozwijaniu biznesu i przedsiębiorczości, – poprawa poziomu bezpieczeństwa poprzez zapoznanie dzieci i młodzieży z zagrożeniami występującymi w ich środowisku takimi jak przemoc, wypadki, cyberprzemoc, uzależnienia oraz pomoc w ich zwalczaniu, – wzmocnienie tożsamości lokalnej mieszkańców, integracja społeczna - kształtowanie poczucia przynależności do lokalnej społeczności poprzez organizowanie imprez i wydarzeń, które angażują dzieci i młodzież, takich jak pikniki, festyny, spotkania sportowe czy artystyczne. – redukcja patologii społecznych i zjawiska wykluczenia społecznego – poprawa jakości życia dzieci i młodzieży poprzez zapewnienie im dostępu do edukacji opieki zdrowotnej, kultury i rekreacji, – zmniejszenie zachowań patologicznych i szkodliwych dla zdrowia i życia poprzez edukację nt. uzależnień, – wsparcie rozwoju społecznego i emocjonalnego — zapewnienie dzieciom i młodzieży wsparcia w rozwoju emocjonalnym i społecznym, w tym radzenie sobie ze stresem, budowa pozytywnych relacji i empatii.
Miejsce realizacji	Poza obszarem rewitalizacji wyznaczonym w Uchwale nr XLIX/415/22 Rady Miasta Międzyrzec Podlaski z dnia 29 lipca 2022 r. w sprawie wyznaczenia obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji Miasta Międzyrzec Podlaski
Szacowana wartość	6 000 000,00
Źródła finansowania	<ul style="list-style-type: none"> - Budżet miasta - Fundusze Europejskie dla Lubelskiego 2021-2027, - Rządowy Fundusz Polski Ład – Program inwestycji strategicznych,
Planowany okres realizacji	2027-2030
Wskaźniki monitorujące	<ul style="list-style-type: none"> - liczba wydarzeń edukacyjnych zorganizowanych w obiekcie, - liczba osób korzystających z oferty obiektu - liczba osób niepełnosprawnych korzystających z oferty obiektu

Realizowane główne/operacyjne cele	Cel 1 – Wysoki poziom uczestnictwa w życiu społecznym/ 1.1, 1.4, 1.5, 1.6 Cel 2 – Bezpieczna, zielona i estetyczna przestrzeń publiczna/ 2.3 Cel 3 – Wysoka jakość życia/ 3.1, 3.3, 3.4.
Podmiot realizujący	Ochotnicza Straż Pożarna „Stołpno” w Międzyrzecu Podlaskim ul. Tadeusza Kościuszki 2
Sposób zapewnienia dostępności	Projektowanie i wykonanie wszystkich elementów z zachowaniem pełnej dostępności dla osób niepełnosprawnych (brak barier architektonicznych) oznaczenie obiektów w jęz. Braille’a, udostępnienie terenu dla zwierząt-przewodników, oznaczenia informacyjne w postaci kodów QR Udogodnienia w postaci niskich progów, podjazdów pod schody oraz windy dostosują budek do możliwości korzystania przez osoby niepełnosprawne z dysfunkcjami dotyczącymi problem przemieszczania się.

PRZEDSIĘWZIĘCIE PODSTAWOWE NR 9	
Nazwa przedsięwzięcia	Termomodernizacja i przebudowa obiektów KP w Międzyrzecu Podlaskim wraz z zagospodarowaniem terenu
Zakres	Sporządzenie dokumentacji projektowej prac budowlano-remontowych i adaptacyjnych wraz z uzgodnieniem Konserwatora Zabytków oraz wykonanie ogółu prac remontowo-budowlanych, drogowych i instalacyjnych zgodnie z przyjętą dokumentacją projektową.
Uzasadnienie	Celem zadania jest rewitalizacja techniczna, a w szczególności powstrzymanie dalszej degradacji stanu technicznego budynków oraz zmiana ich przeznaczenia przez zastosowanie rozwiązań i urządzeń umożliwiających efektywne korzystanie z obiektów Komisarjatu Policji, w szczególności w zakresie energooszczędności, ochrony środowiska i zapewniania dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami.
Prognozowane rezultaty	<ul style="list-style-type: none"> – poprawa dostępności do obiektu użyteczności publicznej dla osób niepełnosprawnych, – poprawa bezpieczeństwa mieszkańców, w tym osób niepełnosprawnych, – zahamowanie degradacji obiektu podlegającego ochronie konserwatorskiej
Miejsce realizacji	Obszar rewitalizacji TEREN KOMISARIATU POLICJI Międzyrzec Podlaski, ul. Staromiejska 32 KW nr LUIR/00006633/4, LUIR/00024660/4 dz. nr 1908/2,913,915 obręb 0001-1 Międzyrzec Podlaski/trwały zarząd/Umowa sprzedaży Akt notarialny Rep. A nr 7784/94 z dnia 27.06.1994 r./czas nieokreślony/
Szacowana wartość	9 000 000,00
Źródła finansowania	<ul style="list-style-type: none"> – Fundusze Europejskie dla Lubelskiego 2021-2027, – Fundusze Europejskie na Infrastrukturę Klimat Środowisko – Rządowy Fundusz Polski Ład – Program inwestycji strategicznych, – NFOŚiGW – Budżet Policji
Planowany okres realizacji	2024 - 2027
Wskaźniki monitorujące	<ul style="list-style-type: none"> – liczba zmodernizowanych powierzchni w obiekcie zabytkowym – liczba osób niepełnosprawnych odwiedzających placówkę – liczba wspartych obiektów infrastruktury (innych niż budynki mieszkalne) zlokalizowanych na rewitalizowanych obszarach
Realizowane cele główne/operacyjne	<p>Cel 1 – Wysoki poziom uczestnictwa w życiu społecznym/ 1.4, 1.5, 1.6</p> <p>Cel 2 – Bezpieczna, zielona i estetyczna przestrzeń publiczna/ 2.3</p> <p>Cel 3 – Wysoka jakość życia/ 3.1, 3.2,</p>
Podmiot realizujący	Komenda Wojewódzka Policji w Lublinie
Sposób zapewnienia dostępności	Zapewnienia dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami obejmuje: <ul style="list-style-type: none"> – zapewnienie wolnych od barier poziomych i pionowych przestrzeni komunikacyjnych budynków, – zapewnienie wstępu do budynku osobie korzystającej z psa asystującego, o którym mowa w art. 2 pkt 11 ustawy z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych (Dz. U. z 2021 r. poz. 573 ze zm.), – instalację urządzeń lub innych środków technicznych do obsługi osób słabosłyszących, w szczególności pętli indukcyjnych, systemów FM lub urządzeń opartych o inne technologie, których celem jest wspomaganie słyszenia,

PRZEDSIĘWZIĘCIE PODSTAWOWE NR 10	
Nazwa przedsięwzięcia	Budowa ośrodka szkoleniowo-wypoczynkowego Zatoka
Zakres	<p>Projekt zakłada wybudowanie na terenie „Międzyrzeckich Jeziorek”:</p> <ul style="list-style-type: none"> - 10 domków całorocznych na 60 osób, budynki wybudowane w technologii pasywnej dostosowane do potrzeb osób niepełnosprawnych - budynku restauracyjno-szkoleniowego na mini 100 osób - parku linowego - pomostów od strony wody - drogi dojazdowej z parkingiem, - zimowej strefy aktywności (sauny, grota solna, strefa odnowy biologicznej, tężnia) - letniej strefy aktywności (wodny park pływający, kręgle, szachy plenerowe) <p>oraz:</p> <ul style="list-style-type: none"> - doposażenie wypożyczalni sprzętu, - rewitalizację terenów zielonych – nasadzenia, niwelacja terenu, - utworzenie parku zieleni, wodnego i rekreacyjnego - stworzenie infrastruktury elektrycznej, sanitarnej, - oświetlenie terenu wraz z monitoringiem
Uzasadnienie	<p>Teren Międzyrzeckich Jeziorek jest położony w pobliżu zrewitalizowanej częściowo Żwirowni jednak jego zagospodarowanie posiada liczne deficyty i nie umożliwia pełnego, całorocznego wykorzystania potencjału turystyczno-rekreacyjnego terenu. Konsultacje społeczne wykazały potrzebę doposażenia terenów celem ich optymalnego wykorzystania dla lokalnej społeczności oraz dla pobudzenia potencjału gospodarczego. Razem z terenem Żwirowni Międzyrzeckie jeziora mają szansę stworzyć atrakcyjne miejsce wypoczynku nie tylko dla mieszkańców, ale także dla regionu.</p>
Prognozowane rezultaty	<ul style="list-style-type: none"> – aktywizacja zawodowa mieszkańców przez stworzenie nowych miejsc pracy, – pobudzenie przedsiębiorczości, – rewitalizacja terenów kopalnianych do celów turystycznych, – rozwój bazy noclegowej – wzrost atrakcyjności turystycznej Miasta Międzyrzec Podlaski – pobudzenie aktywności sportowej mieszkańców prowadzące do poprawy stanu zdrowia, w tym osób niepełnosprawnych.
Miejsce realizacji	<p>Obszar rewitalizacji Ulica Zahajkowska 21-560 Międzyrzec Podlaski, obręb 4 działka nr 488 własność na podstawie aktu notarialnego</p>
Szacowana wartość	5 000 000,00
Źródła finansowania	<ul style="list-style-type: none"> - Fundusze Europejskie dla Lubelskiego 2021-2027, - Rządowy Fundusz Polski Ład – Program inwestycji strategicznych, - Środki prywatne
Planowany okres realizacji	2025-2030
Wskaźniki monitorujące	<ul style="list-style-type: none"> – liczba osób odwiedzających obiekt – liczba imprez zorganizowanych na zrewitalizowanym terenie – liczba osób niepełnosprawnych korzystających z obiektu – liczba pracowników zatrudnionych na terenie obiektu – liczba wspartych małych przedsiębiorstw – liczba wspartych mikroprzedsiębiorstw
Realizowane cele główne/operacyjne	<p>Cel 1 – Wysoki poziom uczestnictwa w życiu społecznym/ 1.4, 1.6 Cel 2 – Bezpieczna, zielona i estetyczna przestrzeń publiczna/ 2.1, 2.2, 2.3 Cel 3 – Wysoka jakość życia/ 3.1, 3.2, 3.5</p>
Podmiot realizujący	Karol Szmytko ul. Zahajkowska 26b, 21-560 Międzyrzec Podlaski, NIP: 537-24-57-313

Sposób zapewnienia dostępności	Projektowanie i wykonanie wszystkich elementów z zachowaniem pełnej dostępności dla osób niepełnosprawnych (brak barier architektonicznych) oznaczenie obiektów w jęz. Braille'a, udostępnienie terenu dla zwierząt-przewodników, oznaczenia informacyjne w postaci kodów QR
---------------------------------------	--

PRZEDSIĘWZIĘCIE PODSTAWOWE NR 11	
Nazwa przedsięwzięcia	Animacja lokalna przeciwdziałaniem wykluczeniu społecznemu
Zakres	<p>Projekt zakłada przeprowadzenie działań animacyjno-edukacyjnych z zakresu reintegracji społecznej mieszkańców obszaru rewitalizacji zagrożonych wykluczeniem społecznym i wykluczonych społecznie. W ramach projektu przewiduje się następujące działania:</p> <ul style="list-style-type: none"> – zatrudnienie animatorów społeczności lokalnej, – przeprowadzenie warsztatów aktywizacji społecznej, – organizacja imprez, spotkań, wydarzeń mających na celu integrację lokalnej społeczności – utworzenie Punktu Informacji Społecznej, <p>Projekt przewiduje zatrudnienie dwóch animatorów lub podmiotów prywatnych, odpowiedzialnych za przygotowanie i realizację warsztatów i pozostałych działań animacyjno-edukacyjnych. Warsztaty aktywizacji społecznej będą polegały na prowadzeniu działań edukacyjno-animacyjnych, nabycia i zwiększenia kompetencji społecznych, przygotowania do rozmów kwalifikacyjnych, pomocy w wypełnianiu dokumentów aplikacyjnych, podniesienia samooceny i własnej wartości uczestników. Miejscem prowadzonych zajęć będzie różne w zależności od programu warsztatów ustalonych przez animatorów. Dane warsztaty, zajęcia animacyjne będą również organizowane w miejscach realizacji innych działań rewitalizacyjnych np. Radzyńska (1), Żwirownia (2), Zespół Pałacowo-Parkowy (3), Stare Miasto (4)</p> <p>W ramach projektu planuje się utworzenie Punktu Informacji Społecznej, gdzie będą udzielane beneficjentom informacje dotyczące działań określonych w projekcie, a także będzie prowadzona jego promocja.</p>
Uzasadnienie	<p>Projekt jest odpowiedzią na zdiagnozowane problemy społeczne, wskazujące na wysoką koncentrację takich problemów jak bezrobocie, zależność od obsługi MOPS, przemoc w rodzinie. Świadczy to o konieczności przeciwdziałania wykazanym negatywnym zjawiskom. Celem przedsięwzięcia jest nabycie i zwiększenie kompetencji społecznych, podniesienia samooceny i własnej wartości uczestników - osób zagrożonych wykluczeniem i wykluczonych społecznie zamieszkałych na obszarze rewitalizacji. Pośrednio zwiększenie aktywności zawodowej mieszkańców obszaru rewitalizacji, poprzez przywrócenie zdolności do zatrudnienia osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym. Dzięki realizacji przedsięwzięcia podniesione zostaną kompetencje osób bezrobotnych, w tym o najniższym wykształceniu, co będzie stanowić podstawę do poprawy sytuacji społecznej tychże, jak również gospodarczej obszaru.</p>
Prognozowane rezultaty	<ul style="list-style-type: none"> - zwiększenie kompetencji społecznych, podniesienia samooceny i własnej wartości uczestników - osób zagrożonych wykluczeniem i wykluczonych społecznie zamieszkałych na obszarze rewitalizacji, - wzmocnienie kompetencji zawodowych i przygotowanie do wejścia na rynek pracy poprzez stworzenie odpowiednich programów szkoleniowych, - wzmocnienie tożsamości lokalnej mieszkańców, integracja społeczna - kształtowanie poczucia przynależności do lokalnej społeczności poprzez organizowanie imprez i wydarzeń, które angażują osoby zagrożone wykluczeniem i wykluczone społecznie zamieszkałe na obszarze rewitalizacji.
Miejsce realizacji	Obszar rewitalizacji wyznaczony w Uchwale nr XLIX/415/22 rady miasta Międzyrzec Podlaski z dnia 29 lipca 2022 r. w sprawie wyznaczenia obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji Miasta Międzyrzec Podlaski
Szacowana wartość	200 000,00

Źródła finansowania	Budżet miasta oraz <ul style="list-style-type: none"> - Fundusze Europejskie dla Lubelskiego 2021-2027, - Rządowy Fundusz Polski Ład – Program inwestycji strategicznych,
Planowany okres realizacji	2024-2027
Wskaźniki monitorujące	<ul style="list-style-type: none"> - liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym objętych usługami społecznymi świadczonymi w projekcie, - Liczba zorganizowanych warsztatów aktywizacji społecznej - Liczba organizowanych wydarzeń animacyjno-edukacyjnych
Realizowane cele główne/operacyjne	<p>Cel 1 – Wysoki poziom uczestnictwa w życiu społecznym/ 1.1, 1.4, 1.6</p> <p>Cel 3 – Wysoka jakość życia/ 3.3, 3.4,</p>
Podmiot realizujący	MOPS, Miasto Międzyrzec Podlaski, podmioty prywatne
Sposób zapewnienia dostępności	<p>Zapewnioną zostanie dostępność architektoniczna, informacyjno-komunikacyjna, dostępność cyfrowa, wsparcie drugiej osoby i odpowiednich instytucji i urzędów – zgodnie z zasadami równości szans i niedyskryminacji, w tym dostępności dla osób z niepełnosprawnościami.</p> <p>W przypadku udzielania zamówień publicznych na realizację wsparcia poza siedzibą MOPS, w przypadku wystąpienia takiej konieczności, Wykonawca będzie zobligowany do zapewnienia odpowiednich warunków realizacji zajęć.</p>

PRZEDSIĘWZIĘCIE PODSTAWOWE NR 12	
Nazwa przedsięwzięcia	Pracuję u siebie. Kompleksowe wsparcie dla osób planujących rozpoczęcie własnej działalności gospodarczej na terenie miasta Międzyrzec Podlaski
Zakres	Organizacja szkoleń z zakresu zakładania i prowadzenia działalności gospodarczej. Organizacja doradztwa grupowego w formie warsztatów i doradztwa poszkoleniowego indywidualnego z zakresu opracowania biznesplanu. W ramach realizacji przedsięwzięcia uczestnicy projektu zostaną objęci formami wsparcia takimi, jak diagnoza potrzeb oraz predyspozycji społeczno-zawodowych, indywidualne poradnictwo obywatelskie oraz psychologiczne, identyfikacja potrzeb i przygotowanie Indywidualnego Planu Działania, możliwość skorzystania ze szkoleń, kursów oraz staży zawodowych, z doradztwa zawodowego oraz pośrednictwa pracy.
Uzasadnienie	W związku z zainteresowaniem zmiany formy zatrudnienia przy jednoczesnym braku wiedzy i kompetencji w zakresie prowadzenia własnej działalności gospodarczej konieczne jest wsparcie w postaci doradztwa i opieki poszkoleniowej dla osób chcących rozpocząć działalność biznesową. Celem projektu jest wzrost kompetencji społecznych i zawodowych oraz nabycie kwalifikacji zgodnych z osobistym potencjałem interesariuszy i potrzebami rynku pracy oraz obszaru objętego rewitalizacją. Zawody będą zaplanowane zgodnie z potrzebami lokalnego rynku pracy i w oparciu o Barometr Zawodów. Rezultatem działań projektowych pozyskanie stałego zatrudnienia, co przełoży się na zapewnienie bezpieczeństwa finansowego uczestników, wyjście z ubóstwa i bezrobocia, a co za tym idzie poprawę sytuacji grupy docelowej na lokalnym rynku pracy oraz rozwój obszaru rewitalizacji miasta. W szczególności obszar objęty rewitalizacją przestanie kojarzyć się z miejscem, w którym stopień występowania zjawiska bezrobocia i innych negatywnych zjawisk będzie powodował dalszą degradację, a jego mieszkańcy będą stałymi klientami MOPS.
Prognozowane rezultaty	– pobudzenie małej przedsiębiorczości na obszarze rewitalizacji, – poprawa sytuacji ekonomicznej grupy objętej wsparciem
Miejsce realizacji	Obszar rewitalizacji wyznaczony w Uchwale nr XLIX/415/22 rady miasta Międzyrzec Podlaski z dnia 29 lipca 2022 r. w sprawie wyznaczenia obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji Miasta Międzyrzec Podlaski
Szacowana wartość	200 000,00
Źródła finansowania	Budżet miasta oraz – Fundusze Europejskie dla Lubelskiego 2021-2027
Planowany okres realizacji	2024-2028
Wskaźniki monitorujące	– liczba osób uczestniczących w szkoleniach, – liczba przedsiębiorstw ulokowanych na zrewitalizowanych obszarach.
Realizowane cele główne/operacyjne	Cel 1 – Wysoki poziom uczestnictwa w życiu społecznym/ 1.4, 1.6 Cel 3 – Wysoka jakość życia/3.5
Podmiot realizujący	Miasto Międzyrzec Podlaski
Sposób zapewnienia dostępności	Uczestnicy projektu będą mieli zapewnioną dostępność architektoniczną, informacyjno-komunikacyjną, dostępność cyfrową, wsparcie drugiej osoby i odpowiednich instytucji i urzędów – zgodnie z zasadami równości szans i niedyskryminacji, w tym dostępności dla osób z niepełnosprawnościami.

PRZEDSIĘWZIĘCIE PODSTAWOWE NR 13	
Nazwa przedsięwzięcia	Letnia Akademia Tradycji
Zakres	Projekt zakłada animację kulturową: cykl warsztatów, pokazów, dawnych gier, tradycji oraz tańców i zabaw regionalnych nawiązujących do kultury Południowego Podlasia dla wszystkich grup wiekowych mieszkańców Międzyrzecza Podlaskiego. Wszystkie działania będą odbywać się w przestrzeni miejskiej, a finałem projektu będzie etnoperformance oraz odbywające się w Zespole Pałacowo-Parkowym „Potańcówki u Potockich”.
Uzasadnienie	Zrewitalizowane tereny publiczne – tereny zielone, zespół parkowo-pałacowy oraz inne przestrzenie publiczne stanowią doskonałe miejsce do organizowania wydarzeń, których celem jest budowanie zintegrowanej społeczności lokalnej w oparciu o zasoby dziedzictwa kulturowego i przyrodniczego. Silna społeczność lokalna buduje między innymi poczucie odpowiedzialności za najbliższe otoczenia i kształtuje poczucie dumy. Jest to szczególnie istotne w odniesieniu do relacji międzypokoleniowych, tak aby seniorzy, dla których tradycje stanowią ważny element życia mieli okazję przekazania ich młodym, którzy pomogą je kultywować. Projekt ma na celu aktywizację społeczną mieszkańców obszaru rewitalizacji, włączenie ich w życie społeczne miasta, podniesienie poziomu integracji społecznej. Przyczyni się również do zwiększenia oferty kulturalnej w mieście, dając możliwość spędzania czasu wolnego.
Prognozowane rezultaty	– poprawa relacji międzypokoleniowych, – wzmocnienie poczucia przynależności do lokalnej społeczności, – zbudowanie odpowiedzialności za najbliższe otoczenie, – zmotywowanie młodzieży do zaangażowania w kultywowanie lokalnych tradycji.
Miejsce realizacji	Obszar rewitalizacji wyznaczony w Uchwale nr XLIX/415/22 rady miasta Międzyrzec Podlaski z dnia 29 lipca 2022 r. w sprawie wyznaczenia obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji Miasta Międzyrzec Podlaski
Szacowana wartość	100 000,00
Źródła finansowania	Budżet miasta oraz – MKiDN
Planowany okres realizacji	2024-2028
Wskaźniki monitorujące	– liczba osób uczestniczących w wydarzeniach – liczba zorganizowanych wydarzeń – liczba relacji z wydarzeń w mediach, w tym w mediach społecznościowych
Realizowane cele główne/operacyjne	Cel 1 – Wysoki poziom uczestnictwa w życiu społecznym/ 1.1, 1.2, 1.3, 1.4, 1.5, 1.6 Cel 3 – Wysoka jakość życia/ 3.4
Podmiot realizujący	Miejski Ośrodek Kultury w Międzyrzeczu Podlaskim, Miasto Międzyrzec Podlaski
Sposób zapewnienia dostępności	Uczestnicy projektu będą mieli zapewnioną dostępność architektoniczną, informacyjno-komunikacyjną, dostępność cyfrową. Impreza plenerowa na otwartej przestrzeni nie stwarzająca barier dla osób ze szczególnymi potrzebami, w tym osób starszych, osób z ograniczeniami ruchu, osób z niepełnosprawnościami.

PRZEDSIĘWZIĘCIE PODSTAWOWE NR 14	
Nazwa przedsięwzięcia	Punkt Interwencji Kryzysowej w Międzyrzecu Podlaskim
Zakres	Utworzenie Ośrodka Interwencji Kryzysowej, zapewniającego osobom dotkniętym przemocą, będącym w sytuacji kryzysowej całodobowego, tymczasowego schronienia (1 lokal mieszkalny). Pomoc finansowa, rzeczowa, usługowa, praca socjalna. Prowadzenie zajęć edukacyjnych, poradnictwa medycznego, psychologicznego, prawnego, socjalnego, rodzinnego, terapia indywidualna i rodzinna, realizacja programów terapeutycznych.
Uzasadnienie	Na obszarze rewitalizacji mieszka duża liczba osób/rodzin dysfunkcyjnych w których występuje przemoc. Celem interwencji kryzysowej jest przywrócenie równowagi psychicznej i umiejętności samodzielnego radzenia sobie, a dzięki temu zapobieganie przejściu reakcji kryzysowej w stan chronicznej niewydolności psychospołecznej. W interwencji kryzysowej nie dąży się do likwidacji kryzysu, jego niwelowania, ani też do usuwania skutków, gdyż to zadanie należy obiektywnie uznać za niewykonalne - kryzys nieodłącznie towarzyszy ludziom w ich życiu, pracy, twórczości, a jego skutki są nieuniknione. Nie walczy się więc z kryzysem a dąży do maksymalnego ograniczenia jego skutków i przejęcia jak najlepszej kontroli nad sytuacjami kryzysowymi.
Prognozowane rezultaty	<ul style="list-style-type: none"> – dostarczenie narzędzi do wczesnego rozpoznawania zagrożeń, – prewencyjne przygotowanie do nadchodzącego (potencjalnego) kryzysu, – sformułowanie strategii rozwiązywania kryzysu, – poprawa równowagi umysłowej oraz stabilności emocjonalnej i funkcjonalnej, – wzrost elastyczności i zdolności adaptowania się do otaczającego świata fizycznego i społecznego.
Miejsce realizacji	Obszar rewitalizacji wyznaczony w Uchwale nr XLIX/415/22 rady miasta Międzyrzec Podlaski z dnia 29 lipca 2022 r. w sprawie wyznaczenia obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji Miasta Międzyrzec Podlaski
Szacowana wartość	300 000,00
Źródła finansowania	Budżet miasta oraz - Fundusze Europejskie dla Lubelskiego 2021-2027,
Planowany okres realizacji	2024-2028
Wskaźniki monitorujące	<ul style="list-style-type: none"> – liczba osób w kryzysie objętych pomocą, – liczba udzielonych porad – liczba zrealizowanych programów terapeutycznych
Realizowane cele główne/operacyjne	Cel 3 – Wysoka jakość życia/3.3, 3.4
Podmiot realizujący	Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Międzyrzecu Podlaskim
Sposób zapewnienia dostępności	Zapewnioną zostanie dostępność architektoniczna, informacyjno-komunikacyjna, dostępność cyfrowa, wsparcie drugiej osoby i odpowiednich instytucji i urzędów – zgodnie z zasadami równości szans i niedyskryminacji, w tym dostępności dla osób z niepełnosprawnościami. W przypadku udzielania zamówień publicznych na realizację wsparcia poza siedzibą MOPS, w przypadku wystąpienia takiej konieczności, Wykonawca będzie zobligowany do zapewnienia odpowiednich warunków realizacji zajęć.

PRZEDSIĘWZIĘCIE PODSTAWOWE NR 15	
Nazwa przedsięwzięcia	Tworzymy zieleni
Zakres	Wykonanie nowych nasadzeń z roślin wieloletnich i uzupełnienie roślinami sezonowymi w donicach, zakup elementów małej architektury miejskiej – słupków, ławek i koszy wzdłuż ulic obszarów rewitalizacji w Międzyrzec Podlaskim. Projekt przewiduje również tworzenie łąk kwietnych.
Uzasadnienie	Konsultacje społeczne wyraźnie wskazały na deficyt zagospodarowanej zieleni miejskiej na terenie rewitalizacji oraz na konieczność uzupełnienia elementów małej architektury miejskiej – słupków, ławek i koszy wzdłuż ulic. Celem projektu jest zazielenienie przestrzeni miejskiej poprzez nasadzenie nowych drzew, krzewów, kwietników czy też łąk kwietnych. Stworzenie estetycznej ogólnie dostępnej zielonej przestrzeni dla mieszkańców, przyczyni się do polepszenia funkcjonalności obszaru rewitalizacji oraz poprawi jego wygląd estetyczny. Poza walorami estetycznymi, miejska zieleni wpływa na niwelowanie zanieczyszczenia powietrza. Miejskie łąki kwietne pomagają ograniczać negatywne skutki zmian klimatu - poprawiają retencję wód opadowych, filtrują powietrze, obniżają temperaturę. Umieszczenie elementów małej architektury podniesie komfort życia Mieszkańców, funkcjonalność wybranych terenów oraz ich estetykę, tworząc miejsca integracji społecznej oraz rekreacji dla mieszkańców obszaru rewitalizacji.
Prognozowane rezultaty	– wzrost atrakcyjności przestrzeni miejskich, – zwiększenie udziału urządzonych terenów zieleni w przestrzeni publicznej, – poprawa komfortu mieszkańców, szczególnie osób starszych, – poprawa estetyki miasta.
Miejsce realizacji	Obszar rewitalizacji wyznaczony w Uchwale nr XLIX/415/22 rady miasta Międzyrzec Podlaski z dnia 29 lipca 2022 r. w sprawie wyznaczenia obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji Miasta Międzyrzec Podlaski
Szacowana wartość	300 000,00
Źródła finansowania	Budżet miasta oraz <ul style="list-style-type: none"> - Fundusze Europejskie dla Lubelskiego 2021-2027, w tym w ramach instrumentu IIT ze środków EFRR, - Środki prywatne - NFOŚiGW
Planowany okres realizacji	2024-2028
Wskaźniki monitorujące	– liczba ustawionych elementów małej architektury, – liczba nowych nasadzeń w przestrzeni publicznej.
Realizowane cele główne/operacyjne	Cel 1 – Wysoki poziom uczestnictwa w życiu społecznym/ 1.4, 1.7 Cel 2 – Bezpieczna, zielona i estetyczna przestrzeń publiczna/ 2.2, Cel 3 – Wysoka jakość życia/ 3.3
Podmiot realizujący	Miasto Międzyrzec Podlaski
Sposób zapewnienia dostępności	Niwelowanie barier architektonicznych, oznaczenie obiektów w jęz. Braille’a, udostępnienie terenu dla zwierząt-przewodników, oznaczenia informacyjne w postaci kodów QR

PRZEDSIĘWZIĘCIE PODSTAWOWE NR 16	
Nazwa przedsięwzięcia	Z naturą i środowiskiem na TY
Zakres	<p>Działania promocyjno-eventowe wspólnie z mieszkańcami Miasta, edukacja ekologiczna seniorów, społeczne akcje nasadzeń, programy wymiany nieekologicznych źródeł ciepła oraz popularyzacja wykorzystania odnawialnych źródeł energii.</p> <p>Projekt zakłada przeprowadzenie działań edukacyjnych ukierunkowanych na poprawę efektywności ekologicznej i energetycznej w tym segregacja odpadów, działania mające na celu poprawę stanu środowiska naturalnego np. poprzez zmianę postaw mieszkańców używających nieekologicznych źródeł ciepła oraz popularyzację wykorzystania odnawialnych źródeł energii. Kolejnym etapem przedsięwzięcia będzie, wykonanie nasadzeń (drzewa, krzewy, kwiaty) w ramach kilku akcji (gatunki i rodzaje nasadzeń zależna od wybranych lokalizacji (projekt zakłada przeprowadzenie konsultacji i opiniowania przez mieszkańców obszaru rewitalizacji planu nasadzeń). Szeroko zakrojona akcja, w której uczestniczyłoby miasto, przedsiębiorcy, organizacje pozarządowe i mieszkańcy obszaru rewitalizacji pozwoli na stworzenie punktów zieleni - zarówno nasadzeń drzew jak i włączenie w krajobraz obszaru nasadzeń kwiatów - oswoi ją, pozwoli też cieszyć się lepszą jakością powietrza, a także wpłynie na obniżenie temperatury latem i ograniczenie hałasu.</p>
Uzasadnienie	<p>Potrzeba realizacji Projektu związana z dbałością o środowisko naturalne i otoczenie obszaru rewitalizacji, która ściśle wpływa na zdrowie i szczęśliwe życie nie tylko seniorów, ale również młodszego pokolenia. Uczestnicy projektu w nowoczesny i przystępny sposób poznają zasady dbania o środowisko. Projekt oprócz działań edukacyjnych zakłada zwiększenie ilości zieleni miejskiej, niesie szereg korzyści dodatkowych: aktywizację mieszkańców oraz wzrost świadomości ekologicznej, poczucie odpowiedzialności za wspólną przestrzeń, poczucie realnego wpływu na kształtowanie przestrzeni publicznej. Wartością dodaną projektu będą wytworzone podczas akcji więzi społeczne i towarzyskie, co w efekcie może skutkować w przyszłości innymi ciekawymi pomysłami i działaniami.</p>
Prognozowane rezultaty	<ul style="list-style-type: none"> - wzrost poczucia odpowiedzialności za środowisko i najbliższe otoczenie, - wzrost świadomości ekologicznej wśród mieszkańców obszaru rewitalizacji - uświadomienie zależności stanu środowiska przyrodniczego od działalności człowieka - zwiększenie udziału urządzonych terenów zieleni w przestrzeni publicznej.
Miejsce realizacji	Obszar rewitalizacji wyznaczony w Uchwale nr XLIX/415/22 rady miasta Międzyrzec Podlaski z dnia 29 lipca 2022 r. w sprawie wyznaczenia obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji Miasta Międzyrzec Podlaski.
Szacowana wartość	200 000,00
Źródła finansowania	Budżet miasta oraz - NFOŚiGW
Planowany okres realizacji	2024-2028
Wskaźniki monitorujące	<ul style="list-style-type: none"> - liczba zorganizowanych wydarzeń, - liczba uczestników wspólnych przedsięwzięć społecznych, - liczba odbiorców oferty edukacji ekologicznej.
Realizowane cele główne/operacyjne	<p>Cel 1 – Wysoki poziom uczestnictwa w życiu społecznym/ 1.1, 1.2, 1.3, 1.5, 1.6, 1.7</p> <p>Cel 2 – Bezpieczna, zielona i estetyczna przestrzeń publiczna/ 2.2</p> <p>Cel 3 – Wysoka jakość życia/ 3.1,</p>
Podmiot realizujący	Miasto Międzyrzec Podlaski, NGO
Sposób zapewnienia dostępności	Uczestnicy projektu będą mieli zapewnioną dostępność architektoniczną, informacyjno-komunikacyjną, dostępność cyfrową, wsparcie drugiej osoby i odpowiednich instytucji i urzędów – zgodnie z zasadami równości szans i niedyskryminacji, w tym dostępności dla osób z niepełnosprawnościami.

PRZEDSIĘWZIĘCIE PODSTAWOWE NR 17	
Nazwa przedsięwzięcia	Ocalić od zapomnienia – animacja społeczna łączy pokolenia
Zakres	Projekt zakłada realizację zajęć budujących tożsamość lokalną mieszkańców obszaru rewitalizacji. integrację międzypokoleniową seniorów z dziećmi i młodzieżą Projekt przewiduje organizację zajęć i warsztatów ukierunkowanych m.in. na promocję lokalnego dziedzictwa kulturalnego, wzmocnienie więzi wielopokoleniowych i międzypokoleniowa wymiana umiejętności, przekazywanie wartości dziedziczenia kulturowego i doświadczeń młodemu pokoleniu. Organizacja działań animacyjnych i artystycznych z udziałem seniorów, dzieci i młodzieży mających na celu włączenie w kulturę mieszkańców obszaru rewitalizacji, w szczególności osób, które nie uczestniczą czynnie w wydarzeniach kulturalnych, także ze względów ekonomicznych. Umożliwienie łatwego dostępu do kultury poprzez organizację wydarzeń w przestrzeni miejskiej (zajęcia wokalnno – muzyczne, teatralne, plastyczno-manualne, edukacyjne, sportowo-aktywizujące, organizowanie wieczorków, zajęcia kulinarne) w formie np. potańcówki - zabawy taneczne przy muzyce na żywo, warsztatów batiku, decoupage, ceramicznych, wikliniarskich, makramy, jak również warsztatów kulinarnych, a także tanecznych "zumba dla dojrzałych"), zajęć na świeżym powietrzu, spotkania przy grach planszowych, "Bank czasu", w którym seniorzy mogliby poświęcić czas na pomoc młodszemu pokoleniu, zajęcia dotyczące opowiadania historii. Organizację pokazów filmów dla międzyrzeckich seniorów wraz z dyskusjami, panelami, mini wykładami, warsztatami twórczymi pobudzającymi aktywność. Miejsce organizacji powyższych zajęć: Zespół Pałacowo-Parkowy.
Uzasadnienie	Izolacja społeczna seniorów wpływa na pogorszenie ich zdrowia fizycznego i stanu emocjonalnego; na obszarze rewitalizacji mieszka duża liczba osób w starszym wieku, których aktywność społeczna stanowi niewykorzystany potencjał. W diagnozie wykazano potrzebę aktywizacji lokalnej społeczności i przeprowadzenia działań ukierunkowanych na włączenie społeczne osób zagrożonych wykluczeniem. Projekt ma na celu wsparcie aktywności, wyrównywanie szans i zapobieganie wykluczeniu społecznemu seniorów, wzmocnienie więzi wielopokoleniowych i międzypokoleniowa wymiana umiejętności. Przekazywanie wartości dziedziczenia kulturowego i doświadczeń młodemu pokoleniu. Seniorzy przekazują doświadczenie i wiedzę młodym ludziom nabywając od nich umiejętności współczesnej techniki.
Prognozowane rezultaty	<ul style="list-style-type: none"> – poprawa relacji międzypokoleniowych, – wzmocnienie poczucia przynależności do lokalnej społeczności, – poszerzenie oferty kulturalnej realizowanej na obszarze rewitalizacji, – wzrost aktywności seniorów, – Poprawa stanu zdrowia seniorów, – Budowanie postaw empatii wobec osób z trudnościami w codziennym funkcjonowaniu pośród dzieci i ich rodziców.
Miejsce realizacji	Obszar rewitalizacji wyznaczony w Uchwale nr XLIX/415/22 rady miasta Międzyrzec Podlaski z dnia 29 lipca 2022 r. w sprawie wyznaczenia obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji Miasta Międzyrzec Podlaski
Szacowana wartość	200 000,00
Źródła finansowania	<ul style="list-style-type: none"> - Budżet miasta - Fundusz Inicjatyw Obywatelskich
Planowany okres realizacji	2024-2030
Wskaźniki monitorujące	<ul style="list-style-type: none"> – liczba osób uczestniczących w wydarzeniach, – liczba zorganizowanych wydarzeń, – liczba relacji z wydarzeń w mediach, w tym w mediach społecznościowych.
Realizowane cele główne/operacyjne	Cel 1 – Wysoki poziom uczestnictwa w życiu społecznym/ 1.1, 1.2, 1.3, 1.5, 1.6, 1.7 Cel 3 – Wysoka jakość życia/ 3.4,

Podmiot realizujący	Miasto Międzyrzec Podlaski, MOK, MOSiR, NGO
Sposób zapewnienia dostępności	Uczestnicy projektu będą mieli zapewnioną dostępność architektoniczną, informacyjno-komunikacyjną, dostępność cyfrową, wsparcie drugiej osoby i odpowiednich instytucji i urzędów – zgodnie z zasadami równości szans i niedyskryminacji, w tym dostępności dla osób z niepełnosprawnościami.

PRZEDSIĘWZIĘCIE PODSTAWOWE NR 18	
Nazwa przedsięwzięcia	Utworzenie Centrum Wolontariatu
Zakres	Wspieranie działań Międzyrzeczkich NGOs (aplikowanie o środki zewnętrzne, pomoc organizacyjna). Uruchomienie oddolnych inicjatyw i koordynacja działań na terenie miasta. Utworzenie w Urzędzie Miasta stanowiska odpowiedzialnego za koordynowanie działań i budowanie bazy wolontariuszy. Centrum Wolontariatu będzie miało na celu zwiększenie potencjału mieszkańców obszarów rewitalizacji w animowanie wydarzeń społecznych i dbania o wspólną przestrzeń, środowisko i innych mieszkańców obszaru, zwiększenie liczby wolontariuszy działających na rzecz lokalnej społeczności, organizacja działań na obszarze rewitalizacji dostępnych dla mieszkańców – zwiększenie potencjału mieszkańców obszaru w animowanie wydarzeń społecznych i dbanie o wspólną przestrzeń, środowisko.
Uzasadnienie	Na terenie miasta Międzyrzec Podlaski funkcjonuje szereg organizacji pozarządowych, które dla pełnego rozwinięcia swojego potencjału potrzebują wsparcia technicznego i merytorycznego oraz platformy integrującej, która pozwoliłaby na zwiększenie ich aktywności i bezpieczeństwa instytucjonalnego. Celem szczegółowym Projektu jest zwiększenie liczby zaangażowanych wolontariuszy, podniesienie kompetencji i podniesienie jakości współpracy organizatorów wolontariatu z wolontariuszami, propagowanie idei wolontariatu we wszystkich grupach społecznych.
Prognozowane rezultaty	<ul style="list-style-type: none"> – poprawa jakości usług świadczonych przez organizacje pozarządowe, – lepsza współpraca podmiotów pozarządowych i administracji samorządowej, – zwiększenie zaangażowania mieszkańców w działalność wolontariacką.
Miejsce realizacji	Obszar rewitalizacji wyznaczony w Uchwale nr XLIX/415/22 rady miasta Międzyrzec Podlaski z dnia 29 lipca 2022 r. w sprawie wyznaczenia obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji Miasta Międzyrzec Podlaski
Szacowana wartość	100 000,00
Źródła finansowania	Budżet miasta
Planowany okres realizacji	2024-2028
Wskaźniki monitorujące	<ul style="list-style-type: none"> – liczba zorganizowanych spotkań wspierających/szkoleń dla organizacji pozarządowych, – baza zasobów wolontariatu.
Realizowane cele główne/operacyjne	Cel 1 – Wysoki poziom uczestnictwa w życiu społecznym/ 1.1, 1.2, 1.7
Podmiot realizujący	Miasto Międzyrzec Podlaski, NGO, Młodzieżowa Rada Miasta
Sposób zapewnienia dostępności	Uczestnicy projektu będą mieli zapewnioną dostępność architektoniczną, informacyjno-komunikacyjną, dostępność cyfrową, wsparcie drugiej osoby i odpowiednich instytucji i urzędów – zgodnie z zasadami równości szans i niedyskryminacji, w tym dostępności dla osób z niepełnosprawnościami.

PRZEDSIĘWZIĘCIE PODSTAWOWE NR 19	
Nazwa przedsięwzięcia	Małe podwórka duża sprawa - społeczna rewitalizacja podwórek
Zakres	<p>W ramach projektu przeprowadzone zostaną prace porządkowe i infrastrukturalne, mające na celu zagospodarowanie zaniedbanych podwórek w obszarze rewitalizacji. Obecnie podwórka nie są utwardzone, nie są wytyczone ciągi piesze, miejsca parkingowe oraz inne miejsca sprzyjające integracji lokalnej społeczności. Realizacja przedsięwzięcia poskutkuje poprawą bezpieczeństwa mieszkańców obszaru rewitalizacji, dostosowaniu miejsc publicznych do osób ze szczególnymi potrzebami, a także zwiększeniem estetyki i funkcjonalności podwórek.</p> <p>Planowane przedsięwzięcie będzie obejmowało:</p> <ul style="list-style-type: none"> - częściowe utwardzenie i odwodnienie terenu podwórek, - wytyczenie przestrzeni dla poszczególnych funkcji (chodniki dostosowane do osób ze szczególnymi potrzebami, miejsca parkingowe, miejsca dla odpoczynku i integracji, miejsca przeznaczone dla dzieci), - zamontowanie rozwiązań sprzyjających ochronie środowiska, w tym elementów małej retencji, - zamontowanie energooszczędnego oświetlenia, - wprowadzenie elementów małej architektury oraz zieleni. <p>W części społecznej zakres projektu obejmuje działania animacyjne, które wspierają oddolną aktywność mieszkańców obszaru na rzecz poprawy jakości zamieszkania (m.in. poprzez programy wzorowane na programie „Zielone podwórka”, możliwość organizowania działań społecznych, kulturalnych, sportowych dla mieszkańców).</p> <p>Projekt będzie realizowany na obszarze rewitalizacji, w wielu lokalizacjach.</p>
Uzasadnienie	<p>Ożywienie społeczności lokalnych ich siłami w procesie rewitalizacji miasta. Zaniedbane podwórka w pobliżu kamienic i wielorodzinnych budynków mieszkalnych stają się symbolem utraconych więzi zamieszkujących te obszary lokatorów i utraty potencjału ich wykorzystania do rekreacji, zabawy i integracji mieszkańców. Podjęcie działań w zakresie naprawy lub odświeżenia istniejącej infrastruktury, przystosowania ich do aktywnego spędzania czasu, zaaranżowanie ogródków i kwietników. Nagromadzenie negatywnych zjawisk społecznych obserwowane jest także na licznych, niezagospodarowanych podwórkach występujących w większości na obszarze rewitalizacji Stare Miasto (4). Większość z nich jest zaniedbana, podłoże jest nieutwardzone, co dodatkowo utrudnia poruszanie się przez osoby starsze bądź osoby z niepełnosprawnością ruchową. Takie podwórka stanowią obecnie tylko miejsca parkingowe bądź miejsce składowania odpadów. Często spożywany jest na ich terenie alkohol. Brak zagospodarowania podwórek wpływa na pogłębienie izolacji społecznej i nie sprzyja nawiązywaniu relacji między sąsiadami. Zagospodarowanie podwórek pozwoli nawiązać pozytywne relacje pomiędzy sąsiadami, a także dzięki współpracy przy zagospodarowaniu wpłynie na poczucie współodpowiedzialności oraz zaprocentuje większą dbałością o najbliższe otoczenie. Długoterminowym efektem będzie zwiększenie atrakcyjności obszaru „Starego Miasta” w oczach osób młodych, co zaowocuje zwiększeniem udziału osób w wieku przedprodukcyjnym i produkcyjnym. Nowa energia, która pojawi się z nowymi mieszkańcami sprzyjać będzie budowaniu więzi sąsiedzkich i zmniejszeniu wykluczenia społecznego.</p>
Prognozowane rezultaty	<ul style="list-style-type: none"> – poprawa estetyki podwórek – najbliższego otoczenia mieszkańców, – stworzenie przestrzeni do spędzania wspólnie czasu przez mieszkańców, – zwiększenie zaangażowania mieszkańców w pracę na rzecz zmiany swojego najbliższego otoczenia.
Miejsce realizacji	<p>Obszar rewitalizacji wyznaczony w Uchwale nr XLIX/415/22 rady miasta Międzyrzec Podlaski z dnia 29 lipca 2022 r. w sprawie wyznaczenia obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji Miasta Międzyrzec Podlaski: ul. Staromiejska 8 - Stare Miasto (4), ul. Staromiejska 26 - Stare Miasto (4), ul. Brzeska 20 A - Stare Miasto (4),</p>

	ul. Rzeczna - Stare Miasto (4), ul. Lubelska 16-18 - Stare Miasto (4), ul. Lubelska 27 - Stare Miasto (4), ul. Kusocińskiego 30 A - Zespół Pałacowo-Parkowy (3)
Szacowana wartość	500 000,00
Źródła finansowania	Budżet miasta oraz - środki prywatne - programy grantowe
Planowany okres realizacji	2024-2029
Wskaźniki monitorujące	– liczba zrewitalizowanych podwórek, – liczba zaangażowanych osób w prace rewitalizacji przestrzeni publicznej.
Realizowane cele główne/operacyjne	Cel 1 – Wysoki poziom uczestnictwa w życiu społecznym/ 1.1, 1.3, 1.4, 1.6, 1.7 Cel 2 – Bezpieczna, zielona i estetyczna przestrzeń publiczna/ 2.2, 2.3 Cel 3 – Wysoka jakość życia/ 3.1, 3.2, 3.3
Podmiot realizujący	Miasto Międzyrzec Podlaski, NGO
Sposób zapewnienia dostępności	Zapewnioną zostanie dostępność architektoniczna dla osób z niepełnosprawnością ruchową, poprzez stworzenie chodników o odpowiedniej szerokości, a także innych stosownych rozwiązań architektonicznych. Realizacja projektów międzysąsiedzkich pozwoli na włączenie wszystkich mieszkańców w życie społeczne danej wspólnoty, bez względu na wiek, sprawność ruchową czy intelektualną, status ekonomiczny, płeć, wyznanie, orientację seksualną itd.

PRZEDSIĘWZIĘCIE PODSTAWOWE NR 20	
Nazwa przedsięwzięcia	Bezpieczny senior
Zakres	„Falszywy telefon – zagrożone oszczędności” działania profilaktyczne/szkolenia mające na celu informowanie o metodach stosowanych przez oszustów; „Senior bezpieczny na drodze” działania profilaktyczne/szkolenia kształcenie prawidłowych zachowań i postaw uczestników ruchu drogowego.
Uzasadnienie	Osoby starsze ze względu na stan swojego zdrowia i ograniczenia fizyczne oraz niedostosowanie do rozwoju ruchu drogowego i rosnącej liczby bodźców często nie są w stanie bezpiecznie poruszać się w ruchu pieszym, rowerowym jak i samochodowym. Seniorzy są także bardzo podatni na oszustwa mające na celu wyłudzenie oszczędności i stanowią największą grupę ofiar takich przestępstw.
Prognozowane rezultaty	<ul style="list-style-type: none"> – podnoszenie świadomości oraz przeciwdziałanie i zapobieganie przestępstwom na szkodę osób starszych, – budowanie poczucia współodpowiedzialności za bezpieczeństwo swoje i innych na drodze – wzrost świadomości społecznej w zakresie bezpieczeństwa na drodze
Miejsce realizacji	Obszar rewitalizacji wyznaczony w Uchwale nr XLIX/415/22 rady miasta Międzyrzec Podlaski z dnia 29 lipca 2022 r. w sprawie wyznaczenia obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji Miasta Międzyrzec Podlaski
Szacowana wartość	100 000,00
Źródła finansowania	Budżet miasta oraz: -inne źródła zewnętrzne
Planowany okres realizacji	2024-2030
Wskaźniki monitorujące	<ul style="list-style-type: none"> – Liczba osób objętych szkoleniami – Liczba przestępstw oszustwa dokonywanych na osobach starszych
Realizowane cele główne/operacyjne	Cel 1 – Wysoki poziom uczestnictwa w życiu społecznym/ 1.3, Cel 3 – Wysoka jakość życia/ 3.2,
Podmiot realizujący	Miasto Międzyrzec Podlaski, Policja
Sposób zapewnienia dostępności	Zastosowanie pomocy wspierającej dotarcie do osób niedowidzących i niedosłyszących podczas organizowanych szkoleń i spotkań

5.3. CHARAKTERYSTYKA POZOSTAŁYCH - NIEUMIESZCZONYCH NA LIŚCIE PODSTAWOWEJ - DOPUSZCZALNYCH PRZEDSIĘWZIĘĆ REWITALIZACYJNYCH

Zgodnie z Ustawą niniejszy GPR, charakteryzuje grupy pozostałych, nieumieszczonych na liście podstawowej, dopuszczalnych (uzupełniających) przedsięwzięć rewitalizacyjnych, które posłużą realizacji kierunków działań opisanych w Rozdziale 4.2.

Przedsięwzięcia dopuszczalne są istotne z punktu widzenia potrzeb obszaru rewitalizacji i mają za zadanie swym oddziaływaniem uzupełniać zaplanowane przedsięwzięcia podstawowe. GPR 2023-2030 zakłada realizację, potencjalnie we współpracy z organizacjami pozarządowymi, dodatkowych przedsięwzięć rewitalizacyjnych, które będą wypełniały następujące cele:

- przygotowanie mieszkańców do skutecznego wprowadzania trwałych i korzystnych zmian w swoim otoczeniu;
- poszukiwanie i rozwijanie innowacyjnych rozwiązań problemów społecznych;
- pobudzenie zaangażowania mieszkańców obszaru rewitalizacji w sprawy lokalne;
- zachęcenie mieszkańców obszaru rewitalizacji do podejmowania oddolnych działań na rzecz dobra wspólnego,
- aktywizację społeczności lokalnych i budowanie relacji sąsiedzkich;
- wspieranie integracji społeczności na poziomie lokalnym i przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu
- wykorzystywanie lokalnej infrastruktury i zasobów (w tym dziedzictwo kulturowe);
- wsparcie rozwoju wspólnej przestrzeni publicznej w celu budowania relacji pomiędzy członkami lokalnej społeczności.

Pogrupowane poniżej charakterystyki dotyczą przedsięwzięć zarówno publicznych, jak i prywatnych, co do których na obecnym etapie nie można określić precyzyjnych ram.

<p>Grupa 1 - przedsięwzięcia wspierające aktywizację społeczną i zawodową, wspierające przedsiębiorczość i reintegrację zawodową mieszkańców obszaru rewitalizacji:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. przedsięwzięcia skierowane na włączenie osób wykluczonych, aktywizację społeczną i zawodową, 2. realizacja działań pobudzających przedsiębiorczość, w tym tworzenie i rozwój programów mentoringowych, 3. realizacja akcji i wydarzeń aktywizujących i integrujących środowisko organizacji pozarządowych, umożliwiających powstawanie forów współpracy.
<p>Grupa 2 - przedsięwzięcia wspierające rozwój społeczny i integrację mieszkańców obszaru rewitalizacji:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. inicjatywy edukacyjne dla dzieci, młodzieży i dorosłych, w tym działania ukierunkowane na wyrównywanie szans edukacyjnych 2. organizacja wydarzeń, inicjatyw i przedsięwzięć na rzecz integracji i zaspokojenia potrzeb seniorów, 3. wydarzenia z dziedziny kultury oraz edukacji nieformalnej wspierającej rozwój osobisty, 4. stworzenie przestrzeni do realizacji inicjatyw służących rozwijaniu pasji i zdobywaniu nowych umiejętności, 5. realizacja międzypokoleniowych inicjatyw sportowych i kulturalnych angażujących mieszkańców obszaru rewitalizacji, 6. budowanie współpracy z organizacjami młodzieżowymi oraz inicjatywy wspierające zaangażowanie społeczności obszaru rewitalizacji i rozwój wolontariatu 7. działania integrujące mieszkańców, w tym organizacja lokalnych wydarzeń wzmacniających poczucie tożsamości lokalnej oraz identyfikacji z miejscem zamieszkania.
<p>Grupa 3 - przedsięwzięcia wspierające tworzenie wysokiej jakości przestrzeni dla mieszkańców:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. poprawiające układ komunikacyjny w obszarze rewitalizacji, 2. nadające funkcje społeczne obiektom i przestrzeniom niezagospodarowanym, 3. związane z działaniami wspólnymi ukierunkowanymi na tworzenie zieleni w miejscach zaniedbanych, w których brakuje zieleni np. podwórkach. 4. nastawione na realizację programów edukacyjnych oraz akcji informacyjnych podnoszących świadomość mieszkańców w zakresie ekologii i ochrony środowiska,

Tabela 13 Charakterystyka grup dopuszczalnych przedsięwzięć rewitalizacyjnych

Zgodnie z zapisami *Zasad realizacji instrumentów terytorialnych Polsce w perspektywie finansowej UE na lata 2021-2027*⁴⁵, zasadą ważną podczas tworzenia i realizacji Gminnego Programu Rewitalizacji jest zachowanie komplementarności źródeł finansowania. Finansowanie przedsięwzięć rewitalizacyjnych z kilku źródeł tj. montaż finansowy różnych funduszy i programów uniezależnia ich realizację od dostępności finansowania z jednego źródła. Daje to nie tylko lepszą gwarancję realizacji zaplanowanych projektów rewitalizacyjnych, ale także stymuluje konieczność uzupełniania i łączenia wsparcia, w tym prywatnych i publicznych źródeł finansowania. Gminny Program Rewitalizacji Miasta Międzyrzec Podlaski na lata 2023-2030 uwzględni możliwość wykorzystania wsparcia w formie grantów na mini-projekty rewitalizacyjne w ramach programu „Regiony Rewitalizacji 3.0” współfinansowanego z programu *Pomoc Techniczna dla Funduszy Europejskich 2021-2027*.

PRZEDSIĘWZIĘCIA UZUPEŁNIAJĄCE				
Typ przedsięwzięcia	Okres realizacji	Lokalizacja	Możliwe do realizacji przez podmioty:	Szacunkowa wartość projektu w PLN
Grupa 1: przedsięwzięcia wspierające aktywizację społeczną i zawodową, wspierające przedsiębiorczość i reintegrację zawodową mieszkańców obszaru rewitalizacji	2024 - 2030	Obszar rewitalizacji	Organizacje pozarządowe, samorząd, instytucje publiczne oraz prywatne, osoby prywatne	100 000,00
Grupa 2 -przedsięwzięcia wspierające rozwój społeczny i integrację mieszkańców obszaru rewitalizacji	2024 - 2030	Obszar rewitalizacji	Organizacje pozarządowe, samorząd, instytucje publiczne oraz prywatne, osoby prywatne	100 000,00
Grupa 3 -przedsięwzięcia wspierające tworzenie wysokiej jakości przestrzeni dla mieszkańców	2024 - 2030	Obszar rewitalizacji	Organizacje pozarządowe, samorząd, instytucje publiczne oraz prywatne, osoby prywatne	100 000,00

Tabela 14 Ramy czasowe i finansowe dopuszczalnych przedsięwzięć rewitalizacyjnych

⁴⁵ <https://www.gov.pl/web/fundusze-regiony/zasady-realizacji-instrumentow-terytorialnych-w-polsce-w-perspektywie-finansowej-ue-na-lata-2021-2027>

5.4. MECHANIZMY ZAPEWNIENIA KOMPLEMENTARNOŚCI MIĘDZY PRZEDSIĘWZIĘCIAMI REWITALIZACYJNYMI ORAZ POMIĘDZY DZIAŁANAMI RÓŻNYCH PODMIOTÓW I FUNDUSZY NA OBSZARZE GMINY

Komplementarność jest szczególnie istotnym aspektem opracowania *Gminnego Programu Rewitalizacji Miasta Międzyrzec Podlaski na lata 2023-2030*. Zapewnienie powiązań pomiędzy poszczególnymi przedsięwzięciami oraz pomiędzy działaniami różnych podmiotów i funduszy skutkować będzie eliminacją negatywnych zjawisk społecznych, gospodarczych, przestrzenno-funkcjonalnych, technicznych i środowiskowych, co w konsekwencji pozwoli na wyprowadzenie obszaru rewitalizacji z sytuacji kryzysowej i osiągnięcie kompleksowych efektów poprawy.

Poniżej przedstawiono komplementarność zidentyfikowanych przedsięwzięć w zakresie: przestrzennym, problemowym proceduralno-instytucjonalnym, międzyokresowym oraz źródeł finansowania.

Komplementarność przestrzenna

Komplementarność przestrzenną w Gminnym Programie Rewitalizacji Miasta Międzyrzec Podlaski zapewniają projekty wskazane do realizacji na wyznaczonym obszarze rewitalizacji, pozwalające na wyprowadzenie go ze stanu kryzysowego. Projekty te są ze sobą w dużym stopniu powiązane (rewitalizacja terenów zielonych, remonty chodników i dróg, budowa ścieżek rowerowych) i wzajemnie się dopełniają, a ich realizacja wpłynie na poprawę stanu obszaru rewitalizacji, a ponadto przyczyni się do poprawy wizerunku Miasta Międzyrzec Podlaski.

Proponowane przedsięwzięcia rewitalizacyjne skupiają się na obszarze rewitalizacji i są z nim ściśle powiązane, stanowiąc odpowiedź na jego główne problemy. Dzięki ich realizacji pozytywne skutki widoczne będą na całym obszarze miasta, ponieważ wiele z nich dotyczy infrastruktury (drogi, ścieżki rowerowe, oświetlenie) lub obiektów użyteczności publicznej (przestrzenie rekreacyjne i obiekty kultury), co bezpośrednio wpłynie na poprawę jakości życia wszystkich mieszkańców miasta.

Jedno z przedsięwzięć (NR 10) zlokalizowane jest poza obszarem rewitalizacji, ale jego oferta skierowana jest do dzieci i młodzieży z terenów leżących na obszarze rewitalizacji, które w chwili obecnej nie mają dostępu do zajęć pozalekcyjnych.

Komplementarność problemowa

Gminny Program Rewitalizacji Miasta Międzyrzec Podlaski zapewnia także komplementarność problemową przedsięwzięć. Wiele ze wskazanych do realizacji projektów dopełnia się tematycznie i tym samym gwarantuje oddziaływanie we wszystkich niezbędnych aspektach (społecznym, gospodarczym, przestrzenno-funkcjonalnym, technicznym i środowiskowym).

Najważniejsze dla mieszkańców obszaru rewitalizacji przedsięwzięcia dotyczą **modernizacji i budowy infrastruktury społecznej**:

- **sportowej i kulturalnej** (budowy, remonty i modernizacje terenów i obiektów sportowych oraz szkolnych, kulturalnych):
 - Rewitalizacja zdegradowanych obszarów po wyrobiskach Źwirowni z przeznaczeniem na obszar turystyczny – ETAP II,
 - Rewitalizacja zabytkowego parku na terenie Zespołu Pałacowo – Parkowego w Międzyrzecu Podlaskim,
 - Zielony Międzyrzec - rewitalizacja i zagospodarowanie terenów zielonych w przestrzeni miejskiej,
 - Wyznaczenie ścieżek edukacyjnych na bazie zasobów kulturowych i przyrodniczych (system kodów QR),
 - Budowa centrum dzieci i młodzieży przy ul. T Kościuszki,
 - Termomodernizacja i przebudowa obiektów KP w Międzyrzecu Podlaskim wraz z zagospodarowaniem terenu,
 - Budowa ośrodka szkoleniowo-wypoczynkowego Zatoka,
- oraz **infrastruktury technicznej** (drogi, ścieżki rowerowe, oświetlenie, etc.):
 - Rozbudowa Miejskiego Systemu Monitoringu,
 - Rewitalizacja doliny rzeki Krzna z nadaniem nowych funkcji turystycznych i gospodarczych

Realizacja tych przedsięwzięć infrastrukturalnych pozwoli na poprawę jakości i dostępu do usług społecznych: sportowych, kulturalnych i edukacyjnych, ograniczając tym samym zakres wykluczenia społecznego na obszarze rewitalizacji.

Większość przedsięwzięć infrastrukturalnych oprócz komponentu remontowo-budowlanego obejmuje działania „miękkie” jak w przypadku następujących przedsięwzięć:

- **w obszarze kultury**:
 - Rewitalizacja zabytkowego parku na terenie Zespołu Pałacowo – Parkowego w Międzyrzecu Podlaskim,
 - Wyznaczenie ścieżek edukacyjnych na bazie zasobów kulturowych i przyrodniczych (system kodów QR)
- **w obszarze usług społecznych**:
 - rewitalizacja zdegradowanych obszarów po wyrobiskach Źwirowni z przeznaczeniem na obszar turystyczny – ETAP II,
 - rewitalizacja doliny rzeki Krzna z nadaniem nowych funkcji turystycznych i gospodarczych,
 - budowa centrum dzieci i młodzieży przy ul. T Kościuszki,
 - termomodernizacja i przebudowa obiektów KP w Międzyrzecu Podlaskim wraz z zagospodarowaniem terenu,

- budowa ośrodka szkoleniowo-wypoczynkowego Zatoka;

W sferze gospodarczej większość inwestycji infrastrukturalnych jest komplementarna z projektami miękkimi – m.in. poprawiona infrastruktura drogowa i rowerowa, w tym szczególnie **Rewitalizacja doliny rzeki Krzna z nadaniem nowych funkcji turystycznych i gospodarczych** stworzy lepsze warunki dostępu do rynku pracy przy aktywnym wsparciu projektów takich jak:

- Pracuję u siebie -kompleksowe wsparcie dla osób planujących rozpoczęcie własnej działalności gospodarczej na terenie miasta Międzyrzec Podlaski,

Działania te przyczynią się do wzrostu aktywności gospodarczej mieszkańców na obszarze rewitalizacji oraz do jego rozwoju gospodarczego. Będą to jednocześnie działania, przeciwdziałające bezrobociu na obszarze rewitalizacji, dzięki czemu poprawie ulegnie również sytuacja w sferze społecznej.

Poprawa infrastruktury poza oczywistą poprawą jakości życia mieszkańców obszaru rewitalizacji, przyczyni się także do wzrostu jego atrakcyjności inwestycyjnej, w tym szczególnie w zakresie turystyki i rekreacji, czego dobrym przykładem są przedsięwzięcia:

- Zielony Międzyrzec - rewitalizacja i zagospodarowanie terenów zielonych w przestrzeni miejskiej,
- Rewitalizacja doliny rzeki Krzna z nadaniem nowych funkcji turystycznych i gospodarczych,
- Rozbudowa Miejskiego Systemu Monitoringu.

Bardzo ważnym aspektem poniższych przedsięwzięć rewitalizacyjnych jest ich wpływ na **poprawę stanu środowiska przyrodniczego**:

- Rewitalizacja zdegradowanych obszarów po wyrobiskach Żwirowni z przeznaczeniem na obszar turystyczny – ETAP II
- Rewitalizacja zabytkowego parku na terenie Zespołu Pałacowo – Parkowego w Międzyrzec Podlaskim,
- Rewitalizacja doliny rzeki Krzna z nadaniem nowych funkcji turystycznych i gospodarczych
- Zielony Międzyrzec - rewitalizacja i zagospodarowanie terenów zielonych w przestrzeni miejskiej,
- Edukacja ekologiczna i stała plenerowa wystawa edukacyjna na terenie Żwirowni,
- Wyznaczenie ścieżek edukacyjnych na bazie zasobów kulturowych i przyrodniczych (system kodów QR),
- Termomodernizacja i przebudowa obiektów KP w Międzyrzec Podlaskim wraz z zagospodarowaniem terenu,
- Tworzymy zieleni,
- Z naturą i środowiskiem na Ty,

Wskazane w dokumencie przedsięwzięcia wpływają na niwelowanie problemów w różnych sferach, co przeciwdziała fragmentacji działań i wpływa na ich kompleksowość.

Komplementarność proceduralno-instytucjonalna

GPR jest ważnym narzędziem do uzyskania zrównoważonego rozwoju społeczno-gospodarczego Miasta. Proces rewitalizacji wyznaczonego obszaru ze względu na swoją złożoność wymaga zaangażowania wszystkich rodzajów jednostek funkcjonujących na obszarze Miasta, dlatego korzystnym modelem jest współpraca podmiotów publicznych, prywatnych i społecznych.

Gminny Program Rewitalizacji Miasta Międzyrzec Podlaski na lata 2023-2030 wymaga odpowiedniego systemu wdrażania i zarządzania zapewniającego komplementarność proceduralno-instytucjonalną. Konieczne jest także odpowiednie przygotowanie informacyjne, aktywna partycypacja i współpraca wszystkich interesariuszy rewitalizacji w tym instytucji publicznych, organizacji pozarządowych, inwestorów oraz mieszkańców.

Aby realizacja założeń GPR 2023-2030 przyniosła oczekiwane efekty potrzebne jest sukcesywne wdrażanie wyznaczonych przedsięwzięć i stały monitoring ich realizacji. W tym celu Burmistrz Miasta Międzyrzec Podlaski powoła Zespół ds. rewitalizacji i powierzy mu odpowiedzialność za realizację Gminnego Programu Rewitalizacji dla Miasta Międzyrzec Podlaski. Zespół będzie aktywnie współpracował z Miejskim Komitetem ds. Rewitalizacji i będzie odpowiadał m.in. za:

- koordynację wdrażania GPR,
- aktualizacje założeń Programu (zmiany granic obszarów zdegradowanych i rewitalizacji, weryfikacji efektywności prowadzonych przedsięwzięć),
- aktualizacje danych dotyczących sytuacji kryzysowej w mieście,
- organizację i monitoring GPR,
- współpracę z partnerami społecznymi,
- opracowywanie raportów z realizacji GPR i przedstawienie ich opinii publicznej,
- promocję projektów rewitalizacyjnych (działania marketingowe mające na celu pozyskanie inwestorów, włączenie w proces rewitalizacji społeczności lokalnej),
- stałą współpracę z Miejskim Komitetem ds. Rewitalizacji i Burmistrzem Miasta Międzyrzec Podlaski we wdrażaniu, aktualizacji założeń, organizacji monitoringu GPR oraz promocji poszczególnych projektów rewitalizacyjnych.

Zespół ds. rewitalizacji będzie funkcjonował w strukturze Urzędu Miasta. Za obsługę administracyjną Zespołu będzie odpowiedzialny Wydział Strategii i Rozwoju Urzędu Miasta w Międzyrzec Podlaskim. W skład nowo powołanego Zespołu mogą wejść członkowie Zespołu ds. Rewitalizacji, który funkcjonował podczas opracowania projektu Gminnego Programu Rewitalizacji Miasta Międzyrzec Podlaski na lata 2023-2030.

Zespół ds. rewitalizacji będzie również odpowiedzialny za aktywną partycypację społeczną w sprawach dotyczących aktualizacji programu czy promowania poszczególnych projektów. Celem dialogu społecznego jest poznanie aktualnych potrzeb lokalnej społeczności, aby możliwie w najbardziej efektywny sposób realizować GPR. Formami dialogu społecznego będą organizowane przez Zespół ds. rewitalizacji: spotkania otwarte i debaty z udziałem Miejskiego Komitetu ds. Rewitalizacji i pozostałych interesariuszy.

Szczegółowy system zarządzania procesem rewitalizacji opisany jest w Rozdziale 7. niniejszego dokumentu.

Komplementarność międzyokresowa

Gminny Program Rewitalizacji Miasta Międzyrzec Podlaski na lata 2023-2030 przykłada wagę do zachowania ciągłości programowej tj. zapewnia ciągłość i kontynuację projektów podejmowanych w poprzednich okresach, przy jednoczesnym uwzględnieniu zmieniającego się otoczenia polityczno-gospodarczego, stwarzającego nowe możliwości, ale także stawiającego nowe ograniczenia. Wskazane w GPR projekty inwestycyjne i nieinwestycyjne są kontynuacją zrealizowanych już przedsięwzięć lub przedsięwzięć planowanych w poprzednich okresach. Istotne jest wykorzystywanie powstałych w przeszłości produktów i rezultatów, zachowanie funkcji oraz udział tych samych użytkowników. GPR 2023-2030 opiera się ponadto na wnioskach wyciągniętych z realizacji poprzednich zadań rewitalizacyjnych, co pozwoli na jeszcze bardziej efektywne wykorzystanie środków i możliwości w obecnej perspektywie finansowej.

Komplementarność źródeł finansowania

Przedsięwzięcia wpisane do Gminnego Programu Rewitalizacji Miasta Międzyrzec Podlaski na lata 2023-2030 mogą zostać zrealizowane przy udziale różnych źródeł finansowania, w tym środków unijnych i prywatnych. Współpraca Miasta z organizacjami pozarządowymi działającymi na obszarze rewitalizacji dodatkowo poszerza możliwości finansowania poszczególnych przedsięwzięć.

Dążąc do uzyskania możliwie najbardziej korzystnych efektów i jak najskuteczniejszej realizacji wyznaczonych celów GPR zakłada możliwość łączenia wsparcia z różnych źródeł, z wykluczeniem ryzyka podwójnego finansowania.

Korelacja przedsięwzięć infrastrukturalnych i projektów społecznych

Poniższa tabela wskazuje na dopełnianie się przedsięwzięć rewitalizacyjnych infrastrukturalnych z projektami miękkimi, o charakterze społecznym.

Nazwa projektu	Korelacja z przedsięwzięciami społecznymi
1. Rewitalizacja zdegradowanych obszarów po wyrobiskach Żwirowni z przeznaczeniem na obszar turystyczny – ETAP II	12. Pracuję u siebie. Kompleksowe wsparcie dla osób planujących rozpoczęcie własnej działalności gospodarczej na terenie miasta Międzyrzec Podlaski.
2. Rewitalizacja zabytkowego parku na terenie Zespołu Pałacowo – Parkowego w Międzyrzecu Podlaskim	4. Rewitalizacja doliny rzeki Krzna z nadaniem nowych funkcji turystycznych i gospodarczych 7. Wyznaczenie ścieżek edukacyjnych na bazie zasobów kulturowych i przyrodniczych (system kodów QR) 8. Budowa centrum dzieci i młodzieży przy ul. T. Kościuszki 11. Animacja lokalna przeciwdziałaniem wykluczeniu społecznemu 13. Letnia Akademia Tradycji 17. Ocalić od zapomnienia-animacja społeczna łączy Pokolenia
3. Rozbudowa Miejskiego Systemu Monitoringu	8. Budowa centrum dzieci i młodzieży przy ul. T. Kościuszki 20. Bezpieczny senior
4. Rewitalizacja doliny rzeki Krzna z nadaniem nowych funkcji turystycznych i gospodarczych	5. Zielony Międzyrzec - rewitalizacja i zagospodarowanie terenów zielonych w przestrzeni miejskiej 6. Edukacja ekologiczna i stała plenerowa wystawa edukacyjna na terenie Żwirowni 7. Wyznaczenie ścieżek edukacyjnych na bazie zasobów kulturowych i przyrodniczych (system kodów QR) 11. Animacja lokalna przeciwdziałaniem wykluczeniu społecznemu 15. Tworzymy zieleń 16. Z naturą i środowiskiem na Ty 18. Utworzenie „Centrum Wolontariatu” 19. Małe podwórka duża sprawa - społeczna rewitalizacja podwórek
5. Zielony Międzyrzec - rewitalizacja i zagospodarowanie terenów zielonych w przestrzeni miejskiej	2. Rewitalizacja zabytkowego parku na terenie Zespołu Pałacowo – Parkowego w Międzyrzecu Podlaskim 4. Rewitalizacja doliny rzeki Krzna z nadaniem nowych funkcji turystycznych i gospodarczych 6. Edukacja ekologiczna i stała plenerowa wystawa edukacyjna na terenie Żwirowni 7. Wyznaczenie ścieżek edukacyjnych na bazie zasobów kulturowych i przyrodniczych (system kodów QR) 8. Budowa centrum dzieci i młodzieży przy ul. T. Kościuszki 11. Animacja lokalna przeciwdziałaniem wykluczeniu społecznemu 12. Pracuję u siebie. Kompleksowe wsparcie dla osób planujących rozpoczęcie własnej działalności gospodarczej na terenie miasta Międzyrzec Podlaski. 15. Tworzymy zieleń 16. Z naturą i środowiskiem na Ty 18. Utworzenie „Centrum Wolontariatu” 19. Małe podwórka duża sprawa - społeczna rewitalizacja podwórek

Nazwa projektu	Korelacja z przedsięwzięciami społecznymi
<p>8. Budowa centrum dzieci i młodzieży przy ul. T. Kościuszki</p>	<p>5. Zielony Międzyrzec - rewitalizacja i zagospodarowanie terenów zielonych w przestrzeni miejskiej 6. Edukacja ekologiczna i stała plenerowa wystawa edukacyjna na terenie Żwirowni 7. Wyznaczenie ścieżek edukacyjnych na bazie zasobów kulturowych i przyrodniczych (system kodów QR) 11. Animacja lokalna przeciwdziałaniem wykluczeniu społecznemu 13. Letnia Akademia Tradycji 15. Tworzymy zieleń 16. Z naturą i środowiskiem na Ty 17. Ocalić od zapomnienia-animacja społeczna łączy Pokolenia 18. Utworzenie „Centrum Wolontariatu” 19. Małe podwórka duża sprawa - społeczna rewitalizacja podwórek</p>
<p>9. Termomodernizacja i przebudowa obiektów KP w Międzyrzec Podlaskim wraz z zagospodarowaniem terenu</p>	<p>3. Rozbudowa Miejskiego Systemu Monitoringu 20. Bezpieczny senior</p>
<p>10. Budowa ośrodka szkoleniowo-wypoczynkowego Zatoka</p>	<p>5. Zielony Międzyrzec - rewitalizacja i zagospodarowanie terenów zielonych w przestrzeni miejskiej 6. Edukacja ekologiczna i stała plenerowa wystawa edukacyjna na terenie Żwirowni 7. Wyznaczenie ścieżek edukacyjnych na bazie zasobów kulturowych i przyrodniczych (system kodów QR) 11. Animacja lokalna przeciwdziałaniem wykluczeniu społecznemu 13. Letnia Akademia Tradycji 15. Tworzymy zieleń 16. Z naturą i środowiskiem na Ty 18. Utworzenie „Centrum Wolontariatu” 19. Małe podwórka duża sprawa - społeczna rewitalizacja podwórek</p>

Tabela 15 Korelacja przedsięwzięć rewitalizacyjnych

6. SZACUNKOWE RAMY FINANSOWE PROGRAMU

Poszczególne przedsięwzięcia rewitalizacyjne wskazane w ramach niniejszego programu finansowane będą w ramach różnych źródeł oraz z uwzględnieniem różnych etapów, które wynikać będą z możliwości pozyskania wsparcia zewnętrznego i ukierunkowania środków własnych gminy.

6.1. RAMY FINANSOWE REALIZACJI GMINNEGO PROGRAMU REWITALIZACJI

W tabeli poniżej przedstawiono zestawienie przedsięwzięć rewitalizacyjnych wpisanych do GPR wraz z planowanym podziałem finansowania na różne źródła. Na potrzeby niniejszego dokumentu przyjęto, iż udział dofinansowania wynosi 85%, natomiast wkładu własnego – 15%, ponieważ na obecnym etapie nie ma możliwości określenia ostatecznego podziału środków w poszczególnych projektach.

L.p.	Nazwa projektu	Szacowany okres realizacji	Szacunkowy wkład własny 15%	Potencjalne źródło finansowania /fundusz	Szacunkowe Dofinansowanie 85%	Szacunkowa łączna wartość projektu
1.	Rewitalizacja zdegradowanych obszarów po wyrobiskach Źwirowni z przeznaczeniem na obszar turystyczny – ETAP II	2024-2029	1 200 000,00 zł	EFRR	6 800 000,00 zł	8 000 000,00 zł
2.	Rewitalizacja zabytkowego parku na terenie Zespołu Pałacowo – Parkowego w Międzyrzeczu Podlaskim	2024-2029	1 800 000,00 zł	EFRR	10 200 000,00 zł	12 000 000,00 zł
3.	Rozbudowa Miejskiego Systemu Monitoringu	2024-2027	75 000,00 zł	EFRR	425 000,00 zł	500 000,00 zł
4.	Rewitalizacja doliny rzeki Krzna z nadaniem nowych funkcji turystycznych i gospodarczych	2027-2030	900 000,00 zł	EFRR	5 100 000,00 zł	6 000 000,00 zł
5.	Zielony Międzyrzec - rewitalizacja i zagospodarowanie terenów zielonych w przestrzeni miejskiej	2027-2030	600 000,00 zł	EFRR	3 400 000,00 zł	4 000 000,00 zł
6.	Edukacja ekologiczna i stała plenerowa wystawa edukacyjna na terenie Źwirowni	2028-2029	15 000,00 zł	EFRR	85 000,00 zł	100 000,00 zł
7.	Wyznaczenie ścieżek edukacyjnych na bazie zasobów kulturowych i przyrodniczych (system kodów QR)	2026-2027	15 000,00 zł	EFRR	85 000,00 zł	100 000,00 zł
8.	Budowa centrum dzieci i młodzieży przy ul. T. Kościuszki	2027-2030	900 000,00 zł ⁴⁶	EFRR	5 100 000,00 zł	6 000 000,00 zł

⁴⁶ Środki podmiotu realizującego: Ochotnicza Straż Pożarna „Stołpno” w Międzyrzeczu Podlaskim

L.p.	Nazwa projektu	Szacowany okres realizacji	Szacunkowy wkład własny 15%	Potencjalne źródło finansowania /fundusz	Szacunkowe Dofinansowanie 85%	Szacunkowa łączna wartość projektu
9.	Termomodernizacja i przebudowa obiektów KP w Międzyrzec Podlaskim wraz z zagospodarowaniem terenu	2024-2027	1 350 000,00 zł ⁴⁷	EFRR	7 650 000,00 zł	9 000 000,00 zł
10.	Budowa ośrodka szkoleniowo-wypoczynkowego Zatoka	2025-2030	750 000,00 zł ⁴⁸	EFRR	4 250 000,00 zł	5 000 000,00 zł
11.	Animacja lokalna przeciwdziałaniem wykluczeniu społecznemu	2024-2027	30 000,00 zł	EFS	170 000,00 zł	200 000,00 zł
12.	Pracuję u siebie. Kompleksowe wsparcie dla osób planujących rozpoczęcie własnej działalności gospodarczej na terenie miasta Międzyrzec Podlaski.	2024-2028	30 000,00 zł	EFS	170 000,00 zł	200 000,00 zł
13.	Letnia Akademia Tradycji	2024-2028	15 000,00 zł	EFS	85 000,00 zł	100 000,00 zł
14.	Punkt Interwencji Kryzysowej w Międzyrzec Podlaskim	2024-2028	45 000,00 zł	EFS	255 000,00 zł	300 000,00 zł
15.	Tworzymy zielen	2024-2028	45 000,00 zł	EFS	255 000,00 zł	300 000,00 zł
16.	Z naturą i środowiskiem na Ty	2024-2028	30 000,00 zł	EFS	170 000,00 zł	200 000,00 zł
17.	Ocalić od zapomnienia-animacja społeczna łączy Pokolenia	2024-2030	30 000,00 zł	EFS	170 000,00 zł	200 000,00 zł
18.	Utworzenie „Centrum Wolontariatu”	2024-2028	15 000,00 zł	EFS	85 000,00 zł	100 000,00 zł
19.	Małe podwórka duża sprawa - społeczna rewitalizacja podwórek	2024-2029	75 000,00 zł	EFS	425 000,00 zł	500 000,00 zł

⁴⁷ Środki podmiotu realizującego: KOMENDA WOJEWÓDZKA POLICJI W LUBLINIE

⁴⁸ Środki podmiotu realizującego: ŚRODKI PRYWATNE

L.p.	Nazwa projektu	Szacowany okres realizacji	Szacunkowy wkład własny 15%	Potencjalne źródło finansowania /fundusz	Szacunkowe Dofinansowanie 85%	Szacunkowa łączna wartość projektu
20.	Bezpieczny senior	2024-2030	15 000,00 zł	EFS	85 000,00 zł	100 000,00 zł
	Przedsięwzięcia uzupełniające (Grupy 1-3)	2024-2030	45 000,00 zł		255 000,00 zł	300 000,00 zł
	Łączne szacowane koszty przedsięwzięć rewitalizacyjnych podstawowych i uzupełniających		5 880 000,00 zł		45 220 000,00 zł	53 200 000,00 zł

Tabela 16 Zestawienie szacunkowych kosztów przedsięwzięć rewitalizacyjnych

6.2. POTENCJALNE ŹRÓDŁA FINANSOWANIA GMINNEGO PROGRAMU REWITALIZACJI

Proces rewitalizacji jest procesem wielokomponentowym także pod względem finansowania i wiąże się z koniecznością oparcia realizacji przedsięwzięć na różnych źródłach finansowania stosownie do ich obszarów tematycznych. Zastosowanie zasady komplementarności tj. łączenia środków europejskich z różnymi funduszy i programów ze środkami z krajowych źródeł publicznych przy jednoczesnym zaangażowaniu środków prywatnych znacznie poszerza możliwości wdrażania poszczególnych etapów realizacji, ponieważ może odnosić się nie tylko do całości danego projektu, ale także do poszczególnych jego etapów. Skuteczne pozyskiwanie środków pomoże w osiągnięciu celów procesu rewitalizacji w zakładanych terminach, dlatego planowane jest podejmowanie prób wykorzystania innych źródeł lub wspieranie procesów środkami własnymi budżetu gminy.

Poniżej przedstawione są potencjalne źródła finansowania przedsięwzięć rewitalizacyjnych.

6.2.1. ŚRODKI EUROPEJSKIE

Dla działań z zakresu rewitalizacji, które realizowane będą w obszarach objętych gminnymi programami rewitalizacji, przewiduje się wdrażanie w ramach programów współfinansowanych ze środków europejskich tak zwanych innych instrumentów terytorialnych⁴⁹, które są jednym z instrumentów rozwoju terytorialnego⁵⁰. Podstawą ich wdrażania będzie strategia innego instrumentu terytorialnego, która w przypadku rewitalizacji przyjmie formę gminnego programu rewitalizacji.

Zapisy programu Fundusze Europejskie dla Województwa Lubelskiego 2021-2027⁵¹, zakładają zastosowanie instrumentów terytorialnych wdrażanych w oparciu o programy rewitalizacji dla celu szczegółowego:

2.1.11. Priorytet XI Rozwój zrównoważony terytorialnie

2.1.11.1. Cel szczegółowy 5(i) wspieranie zintegrowanego i sprzyjającego włączeniu społecznemu rozwoju społecznego, gospodarczego i środowiskowego, kultury, dziedzictwa naturalnego, zrównoważonej turystyki i bezpieczeństwa na obszarach miejskich.

⁴⁹ Zgodnie z art. 36 ust. 2 ustawy z dnia 28 kwietnia 2022 roku o zasadach realizacji zadań finansowanych ze środków europejskich w perspektywie finansowej 2021-2027¹²

⁵⁰ Art. 28 i art. 39 rozporządzenia ogólnego Parlamentu Europejskiego i Rady (UE),

⁵¹ przyjętego przez Zarząd Województwa Lubelskiego Uchwałą nr CDXVII/7223/2022 z dnia 13 grudnia 2022 roku i zatwierdzonego przez Komisję Europejską decyzją wykonawczą nr C(2022)8382 z dnia 24 listopada 2022 roku [Dz. U. Woj. Lubelskiego z dnia 20 grudnia 2022 poz. 6857]

Poza powyższym dedykowanym procesowi rewitalizacji priorytetem poniżej przedstawiono inne priorytety i cele szczegółowe możliwe do wykorzystania jako źródła finansowania poszczególnych przedsięwzięć rewitalizacyjnych zależnie od ich zakresu:

2.1.2. Priorytet II Transformacja gospodarcza i cyfrowa regionu

- 2.1.2.1. Cel szczegółowy 1(ii) czerpanie korzyści z cyfryzacji dla obywateli, przedsiębiorstw, organizacji badawczych i instytucji publicznych.
- 2.1.2.2. Cel szczegółowy 1(iii) wzmocnienie trwałego wzrostu i konkurencyjności MŚP oraz tworzenie miejsc pracy w MŚP, w tym poprzez inwestycje produkcyjne.

2.1.3. Priorytet III Ochrona zasobów środowiska i klimatu

- 2.1.3.1. Cel szczegółowy 2(iv) wspieranie przystosowania się do zmian klimatu i zapobiegania ryzyku związanemu z klęskami żywiołowymi i katastrofami, a także odporności, z uwzględnieniem podejścia ekosystemowego.
- 2.1.3.2. Cel szczegółowy 2(v) wspieranie dostępu do wody oraz zrównoważonej gospodarki wodnej.
- 2.1.3.3. Cel szczegółowy 2(vi) wspieranie transformacji w kierunku gospodarki o obiegu zamkniętym i gospodarki zasobooszczędnej.
- 2.1.3.4. Cel szczegółowy 2(vii) wzmocnienie ochrony i zachowania przyrody, różnorodności biologicznej oraz zielonej infrastruktury, w tym na obszarach miejskich, oraz ograniczanie wszelkich rodzajów zanieczyszczenia.

2.1.4. Priorytet IV Efektywne wykorzystanie energii

- 2.1.4.3. Cel szczegółowy 2(i) wspieranie efektywności energetycznej i redukcji emisji gazów cieplarnianych.
- 2.1.4.4. Cel szczegółowy 2(ii) wspieranie energii odnawialnej zgodnie z dyrektywą (UE) 2018/2001, w tym określonymi w niej kryteriami zrównoważonego rozwoju.

2.1.7. Priorytet VII Lepsza dostępność do usług społecznych i zdrowotnych

- 2.1.7.1. Cel szczegółowy 4(ii) (EFRR) poprawa równego dostępu do wysokiej jakości usług sprzyjających włączeniu społecznemu w zakresie kształcenia, szkoleń i uczenia się przez całe życie poprzez rozwój łatwo dostępnej infrastruktury, w tym poprzez wspieranie odporności w zakresie kształcenia i szkolenia na odległość oraz online.
- 2.1.7.2. Cel szczegółowy 4(iii) (EFRR) wspieranie włączenia społeczno-gospodarczego społeczności marginalizowanych, gospodarstw domowych o niskich dochodach

oraz grup w niekorzystnej sytuacji, w tym osób o szczególnych potrzebach, dzięki zintegrowanym działaniom obejmującym usługi mieszkaniowe i usługi społeczne.

- 2.1.7.3. Cel szczegółowy 4(v) (EFRR) zapewnianie równego dostępu do opieki zdrowotnej i wspieranie odporności systemów opieki zdrowotnej, w tym podstawowej opieki zdrowotnej, oraz wspieranie przechodzenia od opieki instytucjonalnej do opieki rodzinnej i środowiskowej.
- 2.1.7.4. Cel szczegółowy 4(vi) (EFRR) wzmacnianie roli kultury i zrównoważonej turystyki w rozwoju gospodarczym, włączeniu społecznym i innowacjach społecznych.

2.1.8. Priorytet VIII Zwiększanie spójności społecznej

- 2.1.8.1. Cel szczegółowy 4h) (EFS+) wspieranie aktywnego włączenia społecznego w celu promowania równości szans, niedyskryminacji i aktywnego uczestnictwa, oraz zwiększanie zdolności do zatrudnienia, w szczególności grup w niekorzystnej sytuacji.
- 2.1.8.2. Cel szczegółowy 4k) (EFS+) zwiększanie równego i szybkiego dostępu do dobrej jakości, trwałych i przystępnych cenowo usług, w tym usług, które wspierają dostęp do mieszkań oraz opieki skoncentrowanej na osobie, w tym opieki zdrowotnej, modernizacja systemów ochrony socjalnej, w tym wspieranie dostępu do ochrony socjalnej, ze szczególnym uwzględnieniem dzieci i grup w niekorzystnej sytuacji, poprawa dostępności, w tym dla osób z niepełnosprawnościami, skuteczności i odporności systemów ochrony zdrowia i usług opieki długoterminowej
- 2.1.8.3. Cel szczegółowy 4l) (EFS+) wspieranie integracji społecznej osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym, w tym osób najbardziej potrzebujących i dzieci.

2.1.9. Priorytet IX Zaspokajanie potrzeb rynku pracy

- 2.1.9.1. Cel szczegółowy 4a) (EFS+) poprawa dostępu do zatrudnienia i działań aktywizujących dla wszystkich osób poszukujących pracy, w szczególności osób młodych, zwłaszcza poprzez wdrażanie gwarancji dla młodzieży, długotrwale bezrobotnych oraz grup znajdujących się w niekorzystnej sytuacji na rynku pracy, jak również dla osób biernych zawodowo, a także poprzez promowanie samozatrudnienia i ekonomii społecznej.
- 2.1.9.2. Cel szczegółowy 4b) (EFS+) modernizacja instytucji i służb rynków pracy celem oceny i przewidywania zapotrzebowania na umiejętności oraz zapewnienia terminowej i odpowiednio dopasowanej pomocy i wsparcia na rzecz dostosowania umiejętności i kwalifikacji zawodowych do potrzeb rynku pracy oraz na rzecz przepływow i mobilności na rynku pracy

- 2.1.9.3. Cel szczegółowy 4c) (EFS+) Wspieranie zrównoważonego pod względem płci uczestnictwa w rynku pracy, równych warunków pracy oraz lepszej równowagi między życiem zawodowym a prywatnym, w tym poprzez dostęp do przystępnej cenowo opieki nad dziećmi i osobami wymagającymi wsparcia w codziennym funkcjonowaniu
- 2.1.9.4. Cel szczegółowy 4d) (EFS+) wspieranie dostosowania pracowników, przedsiębiorstw i przedsiębiorców do zmian, wspieranie aktywnego i zdrowego starzenia się oraz zdrowego i dobrze dostosowanego środowiska pracy, które uwzględnia zagrożenia dla zdrowia.

2.1.10. Priorytet X Lepsza edukacja

- 2.1.10.1. Cel szczegółowy 4e) (EFS+) poprawa jakości, poziomu włączenia społecznego i skuteczności systemów kształcenia i szkolenia oraz ich powiązania z rynkiem pracy – w tym przez walidację uczenia się pozaformalnego i nieformalnego, w celu wspierania nabywania kompetencji kluczowych, w tym umiejętności w zakresie przedsiębiorczości i kompetencji cyfrowych, oraz przez wspieranie wprowadzania dualnych systemów szkolenia i przygotowania zawodowego
- 2.1.10.2. Cel szczegółowy 4f) (EFS+) wspieranie równego dostępu do dobrej jakości, włączającego kształcenia i szkolenia oraz możliwości ich ukończenia, w szczególności w odniesieniu do grup w niekorzystnej sytuacji, od wczesnej edukacji i opieki nad dzieckiem przez ogólne i zawodowe kształcenie i szkolenie, po szkolnictwo wyższe, a także kształcenie i uczenie się dorosłych, w tym ułatwianie mobilności edukacyjnej dla wszystkich i dostępności dla osób z niepełnosprawnościami
- 2.1.10.3. Cel szczegółowy 4g) (EFS+) wspieranie uczenia się przez całe życie, w szczególności elastycznych możliwości podnoszenia i zmiany kwalifikacji dla wszystkich, z uwzględnieniem umiejętności w zakresie przedsiębiorczości i kompetencji cyfrowych, lepsze przewidywanie zmian i zapotrzebowania na nowe umiejętności na podstawie potrzeb rynku pracy, ułatwianie zmian ścieżki kariery zawodowej i wspieranie mobilności zawodowej.

Wykorzystanie środków finansowych w ramach wymienionych wyżej celów programu Fundusze Europejskie dla Lubelskiego 2021-2027 stanowić będzie jedno z najważniejszych źródeł wsparcia zewnętrznego procesu rewitalizacji w mieście Międzyrzec Podlaski.

Program Fundusze Europejskie na Infrastrukturę Klimat Środowisko

Celem programu, który został zatwierdzony w dniu 6 października 2022 roku przez Komisję Europejską, jest w generalnym ujęciu poprawa warunków rozwoju kraju poprzez budowę infrastruktury technicznej i społecznej zgodnie z założeniami rozwoju zrównoważonego. Z tego względu cele programu są bezpośrednio powiązane z celami programu rewitalizacji, który opiera się na realizacji tej zasady w odniesieniu do wyznaczonego w mieście obszaru rewitalizacji.

Program „Regiony Rewitalizacji 3.0” współfinansowany z programu Pomoc Techniczna dla Funduszy Europejskich 2021-2027

Program wsparcia dla gmin Regiony Rewitalizacji ma na celu wzmocnienie zdolności gmin do programowania i wdrażania działań rewitalizacyjnych. Program realizowany jest przez Zespoły ds. rewitalizacji funkcjonujące w Urzędach Marszałkowskich, które dzięki udzielonej dotacji ze środków Programu Operacyjnego Pomoc Techniczna zapewniają wsparcie doradcze i szkoleniowe dla gmin.

Europejska Inicjatywa Miejska

Europejska inicjatywa miejska, dysponująca specjalnym budżetem w ramach EFRR w wysokości 450 mln euro, jest nowym instrumentem wspierającym miejski wymiar polityki spójności.

Europejska inicjatywa miejska wspiera innowacyjne działania prowadzone na obszarach miejskich, które stają się miejscem testowania nowych rozwiązań mających na celu poprawę jakości życia ich mieszkańców. Oprócz wspierania innowacji, służy również wspieraniu potencjału wszystkich obszarów miejskich w Europie.

Krajowy Plan Odbudowy i Wzmacniania Odporności (KPO)

Krajowy Plan Odbudowy i Zwiększania Odporności jest planem rozwojowym określającym cele związane z odbudową i tworzeniem odporności społeczno-gospodarczej Polski po kryzysie wywołanym pandemią COVID-19 oraz służące ich realizacji reformy i inwestycje. Program służy promowaniu spójności gospodarczej, społecznej i terytorialnej poprzez zwiększenie odporności, gotowości na wypadek sytuacji kryzysowych, zdolności dostosowawczych i potencjału wzrostu gospodarczego, łagodzeniu społecznych i gospodarczych skutków kryzysu, w szczególności dla kobiet, wspieraniu zielonej transformacji, przyczynianiu się do realizacji unijnych celów w zakresie klimatu oraz transformacji cyfrowej.

Celem strategicznym KPO Polski jest odbudowa potencjału rozwojowego gospodarki utraconego w wyniku pandemii oraz wsparcie budowy trwałej konkurencyjności gospodarki i wzrost poziomu życia społeczeństwa w dłuższym horyzoncie czasowym, co będzie odbywać się w szczególności poprzez przyspieszenie rozwoju niskoemisyjnej gospodarki o obiegu

zamkniętym, która w sposób odpowiedzialny wykorzystuje zasoby środowiska, a także rozwój oparty na wykorzystaniu rozwiązań cyfrowych.

KPO koncentruje swoje działania na sześciu europejskich filarach odpowiedzi na kryzys i budowy odporności:

1. zielona transformacja;
2. transformacja cyfrowa;
3. inteligentny i trwały wzrost sprzyjający włączeniu społecznemu;
4. spójność społeczna i terytorialna;
5. opieka zdrowotna oraz odporność gospodarcza, społeczna i instytucjonalna;
6. polityki na rzecz następnego pokolenia, takie jak edukacja i umiejętności.

6.2.2 ŚRODKI KRAJOWE

Narodowy Program Rozwoju Czytelnictwa

Zgodnie z art. 90u ustawy z dnia 7 września 1991 roku o systemie oświaty⁵² Rada Ministrów realizuje Narodowy Program Rozwoju Czytelnictwa na lata 2021-2025, którego celem jest wzmacnianie roli bibliotek publicznych, szkolnych oraz pedagogicznych jako lokalnych ośrodków życia społecznego, które stanowią centrum dostępu do kultury i wiedzy. Program ten realizowany jest poprzez poprawę oferty bibliotek publicznych oraz inwestycje w ich infrastrukturę. Obejmuje to w szczególności dostosowanie bazy lokalowej do współczesnych standardów w zakresie obiektów użyteczności publicznej w celu rozwijania kompetencji społecznych i kulturowych mieszkańców oraz zwiększenie atrakcyjności świadczonych usług.

Program Wieloletni Senior Plus

Program na lata 2021-2025, który prowadzony jest przez ministra właściwego do spraw zabezpieczenia społecznego, ma na celu wsparcie warunków do aktywnego starzenia się w środowisku lokalnym oraz jak najdłuższego udziału w życiu społecznym seniorów. Wspiera on działania mające na celu zwiększenie spójności społecznej poprzez wsparcie kierowane do najstarszej części społeczeństwa. Program obejmuje zarówno działania związane utworzeniem lub wyposażeniem infrastruktury społecznej wspierającej seniorów, jak też stanowi wsparcia dla zapewnienia funkcjonowania już istniejących obiektów.

Fundusz Rozwoju Kultury Fizycznej

Zgodnie z art. 86 ustawy z dnia 19 listopada 2009 roku o grach hazardowych⁵³ Minister właściwy do spraw kultury fizycznej jest dysponentem państwowego funduszu celowego pod nazwą Fundusz Rozwoju Kultury Fizycznej. Wydatki w ramach funduszu ponoszone są na przebudowę, remonty i dofinansowanie inwestycji obiektów sportowych, rozwijanie sportu wśród dzieci, młodzieży i osób niepełnosprawnych, rozwój turystyki społecznej sprzyjającej aktywności fizycznej społeczeństwa oraz zadania określone w przepisach o zdrowiu publicznym w zakresie aktywności fizycznej. Zasady wdrażania środków funduszu określone zostały w Rozporządzeniu Ministra Sportu i Turystyki z dnia 12 sierpnia 2019 roku w sprawie przekazywania środków z Funduszu Kultury Fizycznej⁵⁴.

⁵² Tekst jednolity Dz. U. z 2021 poz. 1915 ze zmianami

⁵³ Tekst jednolity Dz. U. z 2022 roku poz. 888 ze zmianami

⁵⁴ Tekst jednolity Dz. U. z 2019 roku poz. 1638

Solidarnościowy Fundusz Wsparcia Osób Niepełnosprawnych

Zgodnie z art. 1 ustawy z dnia 23 października 2018 roku o Funduszu Solidarnościowym⁵⁵ fundusz, którego dysponentem jest minister właściwy do spraw zabezpieczenia społecznego, jest funduszem celowym obejmującym wsparcie osób niepełnosprawnych oraz emerytów i rencistów. Stosownie do art. 6 oraz art. 7 ust. 1 i ust. 5 ustawy zgromadzone w ramach niniejszego funduszu środki finansowe przeznaczone są na realizację zadań w zakresie wsparcia osób niepełnosprawnych poprzez programy rządowe Rady Ministrów i programy resortowe ministra właściwego do spraw zabezpieczenia społecznego. Jednym z takich programów jest program rozwoju centrów opiekuńczo- mieszkalnych realizowany przez Ministra Rodziny i Polityki Społecznej.

Fundusz Dostępności

Zgodnie z art. 35 ust. 1 ustawy z dnia 19 lipca 2019 roku o zapewnianiu dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami⁵⁶ Fundusz Dostępności jest funduszem celowym, którego dysponentem jest minister właściwy do spraw rozwoju regionalnego. Celem tego funduszu jest realizacja zadań polegających na wsparciu działań w zakresie zapewniania dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami. Realizacja przedsięwzięć polegających na likwidacji barier architektonicznych może być wspierana w ramach funduszu poprzez korzystnie oprocentowane instrumenty zwrotne.

Rządowy Fundusz Polski Ład Program Inwestycji Strategicznych

Niniejszy program, który utworzony został uchwałą nr 84/2021 Rady Ministrów z dnia 1 lipca 2021 roku z późniejszymi zmianami, ma na celu zwiększenie skali inwestycji publicznych poprzez bezzwrotne dofinansowanie inwestycji realizowanych przez jednostki samorządu terytorialnego. Program realizowany jest poprzez promesy inwestycyjne⁵⁷ udzielane przez Bank Gospodarstwa Krajowego ze środków Funduszu Przeciwdziałania COVID-19, o którym mowa w art. 65 ustawy z dnia 31 marca 2020 r. o zmianie ustawy o szczególnych rozwiązaniach związanych z zapobieganiem, przeciwdziałaniem i zwalczaniem COVID-19, innych chorób zakaźnych oraz wywołanych nimi sytuacji kryzysowych oraz niektórych innych ustaw. Program obejmuje cztery obszary priorytetowe dotyczące różnego rodzaju zadań własnych gminy. Dotyczą one między innymi infrastruktury drogowej i infrastruktury technicznej, gospodarki odpadami, infrastruktury kulturalnej i sportowej czy też rewitalizacji.

⁵⁵ Tekst jednolity Dz. U. z 2020 roku poz. 1787

⁵⁶ Tekst jednolity Dz. U. z 2020 roku poz. 1062 ze zmianami

Fundusz Termomodernizacji i Remontów

Fundusz Termomodernizacji i Remontów, którego wdrażanie ustanowiła ustawa z dnia 21 listopada 2008 roku o wspieraniu termomodernizacji i remontów oraz o centralnej ewidencji emisyjności budynków, przewiduje udzielanie wsparcia na działania w zakresie termomodernizacji lub przedsięwzięć służących przeciwdziałaniu skutkom luki remontowej.

6.2.3 ŚRODKI MIĘDZYNARODOWE

Fundusze norweskie i EOG

Głównym celem funduszy jest przyczynianie się do zmniejszania różnic ekonomicznych i społecznych w obrębie EOG oraz wzmocnienie stosunków dwustronnych oraz współpracy merytorycznej pomiędzy państwami-darczyńcami oraz państwem-beneficjentem. Szeroki zakres wsparcia jest wzbogacony poprzez możliwość współpracy z partnerami z krajów finansujących, co pozwala na wdrażanie innowacyjnych rozwiązań.

7. STRUKTURA ZARZĄDZANIA PROGRAMEM

Realizacja procesu rewitalizacji na zasadach, określonych przepisami ustawy z dnia 9 października 2015 roku o rewitalizacji, wymaga podejmowania działań w sposób kompleksowy i zintegrowany. Z uwagi na bardzo szeroki zakres programu obejmujący przedsięwzięcia rewitalizacyjne z różnych obszarów życia społecznego i gospodarczego Miasta, jak również konieczność wzajemnej integracji działań w obszarze rewitalizacji, założenie to wymaga stworzenia stałych zasad współpracy poszczególnych grup interesariuszy na każdym etapie realizacji programu.

Punktem wyjścia dla skutecznej realizacji procesu rewitalizacji jest pełna identyfikacja wszystkich organów miasta z działaniami określonymi w niniejszym programie, co w założeniu będzie przekładać się na konsekwentną realizację przyjętych w nim rozwiązań i postanowień.

7.1 SYSTEM INSTYTUCJONALNY

Podstawą aparatu pomocniczego Burmistrza Miasta jest Urząd Miasta Międzyrzec Podlaski. Jego strukturę organizacyjną oraz szczegółowy zakres odpowiedzialności poszczególnych komórek organizacyjnych określa nadany przez Burmistrza Regulamin Organizacyjny⁵⁸. Komórki te odpowiadają przed Burmistrem oraz Zastępcą Burmistrza, Skarbnikiem i Sekretarzem stosownie do zakresu odpowiedzialności wskazanego w tym Regulaminie.

Ponadto Miasto Międzyrzec Podlaski realizuje wybrane zadania własne poprzez własne jednostki organizacyjne oraz samorządowe instytucje kultury, których kierownicy odpowiadają przed Burmistrem za realizację zadań statutowych kierowanych przez nich podmiotów.

Realizacja zadań o złożonym charakterze oraz wieloletnim horyzoncie czasowym wiąże się z koniecznością wprowadzania dodatkowych narzędzi współpracy pomiędzy poszczególnymi komórkami organizacyjnymi i jednostkami. Zgodnie z postanowieniami obowiązującego Regulaminu Organizacyjnego Urzędu Miasta w celu realizacji zadań, które wykraczają poza zakres działań poszczególnych komórek organizacyjnych Burmistrz na podstawie § 9 pkt. 4 Regulaminu Organizacyjnego Urzędu Miasta Międzyrzec Podlaski może powoływać zespoły i komisje zadaniowe i doradcze. W celu skutecznej i terminowej realizacji Gminnego Programu Rewitalizacji dla potrzeb koordynacji samego Programu, jak też realizacji poszczególnych przedsięwzięć rewitalizacyjnych przewiduje się oparcie współpracy na ww. zespołach roboczych.

⁵⁸ Dokument przyjęty Zarządzeniem nr 360/20 z dnia 1 września 2020 roku z późniejszymi zmianami

7.1.1. KOORDYNACJA REALIZACJI PROGRAMU REWITALIZACJI

Stosownie do przepisów ustawy z dnia 9 października 2015 roku o rewitalizacji opracowanie oraz realizacja i nadzór nad realizacją Gminnego Programu Rewitalizacji Miasta Międzyrzec Podlaski na lata 2023-2030 stanowią odpowiedzialność Burmistrza Miasta Międzyrzec Podlaski.

Wieloletni horyzont czasowy Programu, jak również szeroki zakres zadań oraz obowiązków o charakterze formalnym, które wynikają z wdrażania przepisów ustawy o rewitalizacji w związku z przyjęciem programu rewitalizacji, wiążą się z koniecznością powierzenia zadań w zakresie bieżącej koordynacji procesu rewitalizacji powołanemu w tym celu zespołowi roboczemu.

Gminny Program Rewitalizacji, ze względu na swoją złożoność, wymaga odpowiedniego systemu wdrażania i zarządzania. Aby jego realizacja przyniosła oczekiwane efekty potrzebne jest sukcesywne wdrażanie wyznaczonych przedsięwzięć i stały monitoring ich realizacji, co wymaga współpracy wielu instytucji publicznych, organizacji pozarządowych, inwestorów oraz mieszkańców Miasta Międzyrzec Podlaski.

Zespół do spraw rewitalizacji

Obecnie w Urzędzie Miasta funkcjonuje Zespół do spraw rewitalizacji, który jest zespołem roboczym powołanym przez Burmistrza Miasta Międzyrzec Podlaski⁵⁹, na czas opracowania i przyjęcia uchwałą Gminnego Programu Rewitalizacji Miasta Międzyrzec Podlaski na lata 2023-2030. Zespół ds. rewitalizacji funkcjonuje w strukturze Urzędu Miasta Międzyrzec Podlaski, za jego obsługę administracyjną jest odpowiedzialny Wydział Strategii i Rozwoju Urzędu Miasta w Międzyrzec Podlaskim.

Zarządzenie nr 721/22 wskazuje zadania zespołu na czas opracowania i przyjęcia uchwałą Gminnego Programu Rewitalizacji Miasta Międzyrzec Podlaski na lata 2023-2030:

- Zebranie i analiza informacji niezbędnych do opracowania Gminnego Programu Rewitalizacji Miasta Międzyrzec Podlaski na lata 2023-2030.
- Identyfikacja potrzeb rewitalizacyjnych i wypracowanie kierunków działań.
- Ustalenie hierarchii potrzeb w zakresie działań rewitalizacyjnych.
- Analiza zgłoszonych przedsięwzięć rewitalizacyjnych i opracowanie listy projektów rekomendowanych do realizacji.
- Zespół wspiera proces rewitalizacji poprzez wiedzę, doświadczenie oraz znajomość problemów społecznych, gospodarczych, środowiskowych, przestrzenno — funkcjonalnych oraz technicznych występujących na terenie Miasta Międzyrzec Podlaski.

⁵⁹ Zarządzenie Nr 721/22 Burmistrza Miasta Międzyrzec Podlaski z dnia 9 września 2022 roku w sprawie powołania Zespołu ds. Rewitalizacji do opracowania Gminnego Programu Rewitalizacji Miasta Międzyrzec Podlaski na lata 2023-2030.

Za realizację Programu Rewitalizacji dla Miasta Międzyrzec Podlaski odpowiedzialny będzie Zespół ds. rewitalizacji powołany przez Burmistrza Miasta Międzyrzec Podlaski. Zespół będzie aktywnie współpracował z Miejskim Komitetem ds. Rewitalizacji i będzie odpowiadał za:

- koordynację wdrażania GPR,
- aktualizację założeń GPR (zmiany granic obszarów zdegradowanych i rewitalizacji, weryfikacji efektywności prowadzonych przedsięwzięć),
- aktualizację danych dotyczących sytuacji kryzysowej w mieście,
- organizację i monitoring GPR,
- współpracę z partnerami społecznymi,
- opracowywanie raportów z realizacji GPR i przedstawienie ich opinii publicznej,
- promocję projektów rewitalizacyjnych (działania marketingowe mające na celu pozyskanie inwestorów, włączenie w proces rewitalizacji społeczności lokalnej),
- stałą współpracę z Miejskim Komitetem ds. Rewitalizacji i Burmistrzem Miasta Międzyrzec Podlaski we wdrażaniu, aktualizacji założeń, organizacji monitoringu PR oraz promocji poszczególnych projektów rewitalizacyjnych.

Zespół ds. rewitalizacji będzie funkcjonował w strukturze Urzędu Miasta. Za obsługę administracyjną Zespołu będzie odpowiedzialny Wydział Strategii i Rozwoju Urzędu Miasta w Międzyrzec Podlaskim. W skład nowo powołanego Zespołu mogą wejść członkowie Zespołu ds. Rewitalizacji, powołanego na czas opracowania i przyjęcia uchwałą Gminnego Programu Rewitalizacji Miasta Międzyrzec Podlaski na lata 2023-2030.

W skład Zespołu wchodzi przedstawiciele poszczególnych komórek organizacyjnych urzędu oraz jednostek organizacyjnych Miasta, zaangażowanych w proces rewitalizacji:

- 1) Przewodniczący zespołu - Zastępca Burmistrza Miasta
- 2) Zastępca przewodniczącego – Dyrektor Wydziału Strategii i Rozwoju
- 3) Członkowie Zespołu:
 - Skarbnik Miasta
 - Przewodniczący Rady Miasta
 - Dyrektor Miejskiego Ośrodka Kultury
 - Dyrektor Miejskiego Ośrodka Sportu i Rekreacji
 - Dyrektor Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej
 - Dyrektor Wydziału Edukacji, Kultury i Sportu
 - Dyrektor Wydziału Ochrony Środowiska i Rolnictwa
 - Dyrektor Wydziału Zarządzania Mieniem Komunalnym
 - Przedstawiciel Zespołu na Rzecz osób Niepełnosprawnych i Starszych
 - Podinspektor w Wydziale Spraw Obywatelskich - USC

- Podinspektor w Wydziale Strategii i Rozwoju
- Inspektor w Wydziale Strategii i Rozwoju
- Inspektor w Wydziale Strategii i Rozwoju
- Podinspektor w Wydziale Strategii i Rozwoju
- Inspektor w Wydziale Strategii i Rozwoju
- Inspektor w Wydziale Obsługi Organizacyjno-Prawnej

Przewodniczący Zespołu ds. Rewitalizacji

Pracami zespołu kierować będzie Przewodniczący Zespołu ds. Rewitalizacji, który odpowiadać będzie bezpośrednio przed Burmistrzem za realizację postawionego przed zespołem zadania oraz będzie prowadzić bieżącą obsługę tego zespołu.

Przewodniczący Zespołu będzie realizować swoje zadania w szczególności poprzez:

- zapewnienie zgodności i spójności realizowanych przedsięwzięć rewitalizacyjnych z celami rewitalizacji oraz odpowiadającymi im priorytetami działań poprzez udział w pracach nad zlecaniem i/lub opracowaniem dokumentacji,
- bezpośrednią współpracę z interesariuszami⁶⁰ oraz zaangażowanymi podmiotami⁶¹, w tym poprzez wsparcie i zapewnienie ciągłości funkcjonowania Komitetu Rewitalizacji⁶² (w szczególności organizację spotkań, sporządzanie protokołów, obsługę zapytań członków i zgłaszanych tematów, prowadzenie spraw związanych z utrzymaniem pełnego składu),
- prowadzenie działań w zakresie partycypacji społecznej, w tym w zakresie wspierania inicjatyw zmierzających do zwiększania udziału interesariuszy realizacji Gminnego Programu Rewitalizacji oraz zapewnienia możliwości wypowiedzenia się przez interesariuszy w czasie prowadzenia i oceny rewitalizacji⁶³,
- sporządzanie projektów raportów podsumowujących stan realizacji Gminnego Programu Rewitalizacji przedkładanych do dyskusji Zespołowi, a następnie Burmistrzowi, stosownie do przyjętego systemu monitorowania i oceny (poprzez raporty roczne i cząstkowe dotyczące podsumowania poniesionych nakładów i zrealizowanych przedsięwzięć, które stanowią będą między innymi materiał do dyskusji na forum Komitetu Rewitalizacji),
- sporządzanie projektów Oceny aktualności i stopnia realizacji Gminnego Programu Rewitalizacji⁶⁴, przedkładanych do dyskusji Zespołowi, a następnie Burmistrzowi.

⁶⁰ o których mowa w art. 2 ust. 2 ustawy z dnia 9 października 2015 roku o rewitalizacji

⁶¹ o których mowa w art. 36 ust. 8 pkt 4 ustawy z dnia 28 kwietnia 2022 roku o zasadach realizacji zadań finansowanych ze środków europejskich w perspektywie finansowej 2021- 2027

⁶² o którym mowa w art. 7 ust. 1 ustawy z dnia 9 października 2015 roku o rewitalizacji

⁶³ stosownie do art. 5 ust. 2 i ust. 3 ustawy z dnia 9 października 2015 roku o rewitalizacji

⁶⁴ o której mowa w art. 22 ust. 1 ustawy z dnia 9 października 2015 roku o rewitalizacji

Z uwagi na konieczność reprezentowania Burmistrza w kontaktach z interesariuszami zewnętrznymi, których udział zaplanowany został w Gminnym Programie Rewitalizacji w ramach wybranych przedsięwzięć, Przewodniczącemu Zespołu zostanie jednocześnie powierzona funkcja Pełnomocnika Burmistrza Miasta Międzyrzec Podlaski do spraw rewitalizacji.

Pełnomocnik Burmistrza do spraw rewitalizacji

Pełnomocnik Burmistrza, który pełnić będzie jednocześnie rolę Przewodniczącego Zespołu do spraw rewitalizacji, inicjuje w ramach Zespołu bieżącą współpracę mającą na celu realizację Gminnego Programu Rewitalizacji zgodnie z przepisami ustawy o rewitalizacji. W ramach wykonywanych zadań będzie odpowiadać za zapewnienie przepływu informacji związanych z realizacją tego procesu.

Pełnomocnik będzie reprezentować Burmistrza Miasta Międzyrzec Podlaski w kontaktach roboczych z Komitetem Rewitalizacji oraz z innymi grupami i zespołami o charakterze doradczym, konsultacyjnym i inicjatywnym, jak również innymi interesariuszami i podmiotami, których zaangażowanie jest istotne z punktu widzenia procesu rewitalizacji.

7.1.2. KOORDYNACJA REALIZACJI PRZEDSIĘWZIĘĆ REWITALIZACYJNYCH

Realizacja przedsięwzięć rewitalizacyjnych, które zostały wskazane w Programie, stanowi podstawowe narzędzie osiągnięcia celów procesu rewitalizacji. Konieczność osiągnięcia celów tego procesu, ocenianych w odniesieniu do aktualności i stopnia realizacji Gminnego Programu Rewitalizacji, wymaga podejmowania ścisłej współpracy w zakresie koncepcji poszczególnych przedsięwzięć rewitalizacyjnych, zaplanowanych w ramach programu.

W toku wdrażania GPR Pełnomocnik do spraw rewitalizacji będzie rekomendować Burmistrzowi Miasta Międzyrzec Podlaski tworzenie doraźnych zespołów roboczych dla potrzeb realizacji najbardziej złożonych przedsięwzięć rewitalizacyjnych, w przypadku których realizacja wymaga ścisłej współpracy kilku podmiotów lub komórek organizacyjnych w celu wypracowania koncepcji realizacji, a następnie wykonania przedsięwzięcia.

Zespoły do spraw przygotowania i realizacji przedsięwzięć

Z uwagi na zróżnicowany poziom złożoności poszczególnych przedsięwzięć rewitalizacyjnych zespoły do spraw przygotowania i realizacji tych przedsięwzięć będą tworzone przez Burmistrza Miasta Międzyrzec Podlaski z jego inicjatywy lub w wyniku rekomendacji przedstawionych przez Pełnomocnika do spraw rewitalizacji.

Zespoły robocze będą miały charakter doraźny a ich zadaniem będzie m.in. wypracowanie koncepcji, a następnie sprawnej realizacji przedsięwzięć rewitalizacyjnych w oparciu o bezpośrednią współpracę odnośnych komórek merytorycznych, w tym komórek odpowiedzialnych za koncepcję programową, za przygotowanie i realizację procesu inwestycyjnego, a następnie za fazę utrzymania i funkcjonowania.

Celem poszczególnych zespołów będzie zapewnienie jakości i efektywności poszczególnych przedsięwzięć rewitalizacyjnych. W tym celu przystąpienie do ich realizacji może być poprzedzone szczegółową analizą wykonalności, której celem będzie pogłębienie wstępnych założeń w oparciu o ocenę praktyk i rozwiązań wdrażanych w ramach przedsięwzięć o podobnym charakterze. Podejście to dotyczyć będzie zarówno działań o charakterze społecznym, jak i działań inwestycyjnych, a jego celem będzie wybór najkorzystniejszego sposobu realizacji przedsięwzięcia w celu osiągnięcia najlepszych efektów w ramach ponoszonych nakładów.

W skład poszczególnych zespołów będą wchodzić przedstawiciele poszczególnych jednostek organizacyjnych miasta i instytucji mu podległych oraz przedstawiciele interesariuszy poszczególnych projektów (organizacje pozarządowe, mieszkańcy, przedstawiciele biznesu).

7.2. WSPÓŁPRACA ZE STRONĄ SPOŁECZNĄ I OTOCZENIEM GOSPODARCZYM

Gminny Program Rewitalizacji Miasta Międzyrzec Podlaski na lata 2023-2030 pełni funkcję strategii innego instrumentu terytorialnego, o której mowa w art. 36 ust. 4 ustawy z dnia 28 kwietnia 2022 roku o zasadach realizacji zadań finansowanych ze środków europejskich w perspektywie finansowej 2021-2027. Jednym z elementów realizacji takiej strategii jest konieczność włączenia partnerów społecznych i gospodarczych oraz podmiotów reprezentujących społeczeństwo obywatelskie, podmiotów działających na rzecz ochrony środowiska oraz podmiotów odpowiedzialnych za promowanie włączenia społecznego, praw podstawowych, praw osób niepełnosprawnych, równości płci i niedyskryminacji na etapie jej realizacji.

Stosownie do przepisów ustawy z dnia 9 października 2015 roku o rewitalizacji kluczową formą zaangażowania wskazanych wyżej partnerów będzie, wdrażany na podstawie art. 7. tej ustawy, Komitet Rewitalizacji stanowiący forum współpracy i dialogu interesariuszy z odpowiedzialnymi za koordynację tego procesu organami miasta w sprawach dotyczących przygotowania, prowadzenia i oceny rewitalizacji.

Komitet Rewitalizacji jednocześnie będzie pełnić funkcję opiniodawczo-doradczą Burmistrza Miasta Międzyrzec Podlaski.

Komitet Rewitalizacji będzie zajmować stanowiska dotyczące kluczowych etapów procesu rewitalizacji. Należą do nich opiniowanie oceny aktualności i stopnia realizacji Gminnego Programu Rewitalizacji oraz opiniowanie projektu programu lub jego zmiany.

Zgodnie z art. 7 ust. 3 powyższej ustawy zasady wyznaczania składu oraz zasady działania Komitetu Rewitalizacji określa w drodze stosownej uchwały Rada Miasta, zapewniając wyłanianie interesariuszy przez ich przedstawicieli. W tym celu proces poprzedzać będą konsultacje społeczne projektu tej uchwały. W celu osiągnięcia efektywnej współpracy z Komitetem Rewitalizacji przewiduje się jej oparcie na następujących zasadach:

- Komitet będzie reprezentować wszystkie grupy interesariuszy procesu rewitalizacji, zmierzając jednocześnie do samodzielnego wyłaniania interesariuszy spośród ich przedstawicieli.
- W skład Komitetu wejdą przedstawiciele grup i zespołów o charakterze doradczym, konsultacyjnym i inicjatywnym działających na terenie Miasta.
- Współpraca z Komitetem będzie opierać się na wzajemnej otwartości w celu stworzenia jak najlepszych warunków do swobodnego podejmowania przez Komitet własnych inicjatyw dotyczących wspierania procesu rewitalizacji.

- Kadencja Komitetu będzie powiązana z częstotliwością sporządzania oceny aktualności i stopnia realizacji Gminnego Programu Rewitalizacji.

7.3. HARMONOGRAM REALIZACJI I KOSZTY ZARZĄDZANIA GMINNYM PROGRAMEM REWITALIZACJI

7.3.1. KOSZTY ZARZĄDZANIA GMINNYM PROGRAMEM REWITALIZACJI

Rewitalizacja Programu jest zadaniem własnym gminy o charakterze fakultatywnym, które ze względu na poziom jego złożoności wymaga wdrożenia efektywnego systemu zarządzania. Z tego względu, zgodnie z art. 15 ust. 1 pkt 8 ustawy z dnia 9 października 2015 roku o rewitalizacji, struktura zarządzania procesem rewitalizacji powinna znaleźć odzwierciedlenie w kosztach tego procesu określonych w Gminnym Programie Rewitalizacji.

Realizacja *Gminnego Programu Rewitalizacji Miasta Międzyrzec Podlaski na lata 2023-2030* będzie odbywać się w oparciu o zaproponowany system zarządzania oraz korzystać z zaangażowania i udziału pracowników samorządowych oraz innych miejskich instytucji. Zaangażowani w realizację poszczególnych przedsięwzięć pracownicy będą wykonywać swoje zadania w ramach obowiązków służbowych realizowanych poprzez przyjęcie do realizacji niniejszego programu.

Koszt zarządzania realizacją Gminnego Programu Rewitalizacji Miasta Międzyrzec Podlaski na lata 2023-2030 odnosi się w związku z powyższym do tych zadań i elementów procesu rewitalizacji, które w toku wdrażania programu Miasto Międzyrzec Podlaski będzie realizować w oparciu o jego bezpośrednie postanowienia i wytyczne oraz o przepisy ustawy o rewitalizacji.

W okresie realizacji programu koszty zarządzania jego realizacją będą obejmować:

- wsparcie i zapewnienie efektywnej organizacji prac Komitetu Rewitalizacji pełniącego funkcję opiniodawczo-doradczą Burmistrza Miasta Międzyrzec Podlaski. Koszt będzie ponoszony w całym okresie realizacji programu,
- zapewnienie ciągłości realizacji GPR poprzez wyznaczenie pracownika merytorycznego pełniącego obowiązki koordynatora zespołu do spraw rewitalizacji. Koszt będzie ponoszony w całym okresie realizacji programu,
- monitorowanie postępów realizacji GPR oraz przygotowanie oceny aktualności i stopnia jego realizacji zgodnie z przyjętym systemem monitorowania i oceny. Koszt będzie ponoszony średnio raz na trzy lata.

Dla potrzeb skutecznej realizacji zadań w toku realizacji programu Miasto Międzyrzec Podlaski dążyć będzie do pozyskiwania wsparcia zewnętrznego na pokrycie części lub całości kosztów procesu zarządzania.

Rok realizacji programu	Orientacyjna wielkość ponoszonych nakładów
2023	0 PLN
2024	5 000 PLN
2025	5 000 PLN
2026	5 000 PLN
2027	5 000 PLN
2028	5 000 PLN
2029	5 000 PLN
2030	5 000 PLN
Ogółem:	35 000 PLN

Tabela 17. Przybliżone koszty zarządzania Gminnym Programem Rewitalizacji Miasta Międzyrzec Podlaski na lata 2023-2030

7.3.2. HARMONOGRAM REALIZACJI GMINNEGO PROGRAMU REWITALIZACJI

Zaplanowany okres obowiązywania *Gminnego Programu Rewitalizacji Miasta Międzyrzec Podlaski na lata 2023-2030* obejmuje ośmioletnią perspektywę jego realizacji, przy czym rok 2023 jest dedykowany procesowi powstawania GPR oraz przygotowaniom do szeregu istotnych przedsięwzięć rewitalizacyjnych zgłaszanych przez interesariuszy procesu rewitalizacji na wcześniejszych etapach.

Przyjęty harmonogram realizacji opiera się na najważniejszych etapach i działaniach, które powinny zostać podjęte w toku realizacji programu przy uwzględnieniu, że kluczowym etapem realizacji przedsięwzięć rewitalizacyjnych będzie etap przygotowawczy obejmujący rzetelne opracowanie założeń przedprojektowych uzgadnianych między poszczególnymi interesariuszami.

Zgodnie z przyjętym systemem monitorowania i oceny w perspektywie do 2030 roku opracowane zostaną cztery raporty obejmujące dwuletni okres stanu realizacji programu⁶⁵ oraz dwie oceny aktualności i stopnia realizacji GPR, o których mowa w art. 22 ust. 1 ustawy o rewitalizacji. Jednocześnie zaplanowano sporządzenie oceny efektów programu po zakończeniu jego realizacji, która nastąpi w 2031 roku, a której celem będzie ocena zasadności kontynuacji procesu rewitalizacji w wyznaczonym obszarze.

W toku realizacji programu przewiduje się aktywny udział Komitetu Rewitalizacji. W okresie do 2030 roku przewiduje się zachowanie dwóch kadencji, które z jednej strony pozwolą na zapewnienie ciągłości procesu, a z drugiej na utrzymanie na wysokim poziomie zaangażowania interesariuszy, co pozwoli na ich udział merytoryczny w realizacji i ocenie tego procesu.

⁶⁵ W latach: 2024, 2026, 2028 i 2030

ROK REALIZACJI	OKRES REALIZACJI	PODEJMOWANE DZIAŁANIA
2023	I poł	<ul style="list-style-type: none"> ▪ prace przygotowawcze – opracowanie GPR 2023-2030 ▪ prace przygotowawcze dotyczące wybranych przedsięwzięć rewitalizacyjnych,
	II poł	<ul style="list-style-type: none"> ▪ prace przygotowawcze – opracowanie GPR 2023-2030 ▪ prace przygotowawcze dotyczące wybranych przedsięwzięć rewitalizacyjnych,
2024	I poł	<ul style="list-style-type: none"> ▪ zatwierdzenie GPR Miasta Międzyrzec Podlaski na lata 2023-2030, ▪ powołanie Zespołu ds. Rewitalizacji, ▪ powołanie Komitetu Rewitalizacji pierwszej kadencji 2024-2027, ▪ wdrożenie systemu zarządzania określonego w programie, ▪ prace przygotowawcze dotyczące wybranych przedsięwzięć rewitalizacyjnych ▪ pozyskiwanie wsparcia zewnętrznego, ▪ realizacja przedsięwzięć rewitalizacyjnych
	II poł	<ul style="list-style-type: none"> ▪ pozyskiwanie wsparcia zewnętrznego, ▪ realizacja przedsięwzięć rewitalizacyjnych
2025	I poł	<ul style="list-style-type: none"> ▪ pozyskiwanie wsparcia zewnętrznego, ▪ realizacja przedsięwzięć rewitalizacyjnych
	II poł	<ul style="list-style-type: none"> ▪ pozyskiwanie wsparcia zewnętrznego, ▪ realizacja przedsięwzięć rewitalizacyjnych
2026	I poł	<ul style="list-style-type: none"> ▪ przygotowanie Raportu dotyczącego stanu realizacji w latach 2024-2025, ▪ pozyskiwanie wsparcia zewnętrznego, ▪ realizacja przedsięwzięć rewitalizacyjnych
	II poł	<ul style="list-style-type: none"> ▪ zakończenie prac Komitetu Rewitalizacji pierwszej kadencji, ▪ pozyskiwanie wsparcia zewnętrznego, ▪ realizacja przedsięwzięć rewitalizacyjnych
2027	I poł	<ul style="list-style-type: none"> ▪ przygotowanie pierwszej Oceny aktualności i stopnia realizacji GPR, ▪ pozyskiwanie wsparcia zewnętrznego, ▪ realizacja przedsięwzięć rewitalizacyjnych
	II poł	<ul style="list-style-type: none"> ▪ pozyskiwanie wsparcia zewnętrznego, ▪ realizacja przedsięwzięć rewitalizacyjnych ▪ powołanie Komitetu Rewitalizacji drugiej kadencji 2028-2030
2028	I poł	<ul style="list-style-type: none"> ▪ przygotowanie Raportu dotyczącego stanu realizacji w latach 2026-2027, ▪ pozyskiwanie wsparcia zewnętrznego, ▪ realizacja przedsięwzięć rewitalizacyjnych
	II poł	<ul style="list-style-type: none"> ▪ pozyskiwanie wsparcia zewnętrznego, ▪ realizacja przedsięwzięć rewitalizacyjnych
2029	I poł	<ul style="list-style-type: none"> ▪ przygotowanie drugiej Oceny aktualności i stopnia realizacji GPR, ▪ pozyskiwanie wsparcia zewnętrznego, ▪ realizacja przedsięwzięć rewitalizacyjnych
	II poł	<ul style="list-style-type: none"> ▪ pozyskiwanie wsparcia zewnętrznego, ▪ realizacja przedsięwzięć rewitalizacyjnych
2030	I poł	<ul style="list-style-type: none"> ▪ przygotowanie Raportu dotyczącego stanu realizacji w latach 2028-2029, ▪ pozyskiwanie wsparcia zewnętrznego, ▪ realizacja przedsięwzięć rewitalizacyjnych
	II poł	<ul style="list-style-type: none"> ▪ pozyskiwanie wsparcia zewnętrznego, ▪ realizacja przedsięwzięć rewitalizacyjnych ▪ zakończenie prac Komitetu Rewitalizacji drugiej kadencji,
2031	I poł.	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Przygotowanie Raportu końcowego, ▪ przygotowanie Końcowej Oceny aktualności -ocena osiągniętych efektów programu po zakończeniu realizacji / ewaluacja końcowa

Tabela 18. Ramowy harmonogram realizacji GPR 2023-2030

8. SYSTEM MONITOROWANIA I OCENY PROGRAMU

Gminny Program Rewitalizacji to dokument operacyjny uwzględniający lokalne konteksty i uwarunkowania. Realizacja jego zapisów następuje poprzez działania i współdziałania podmiotów i instytucji funkcjonujących na obszarze rewitalizacji i poza nim, a których poziom zaangażowania i wkład jest istotnie zróżnicowany. Ponadto jest to proces wieloletni, a zatem podlegający zmiennym uwarunkowaniom zewnętrznym, które mogą w sposób znaczący wpłynąć na pierwotne założenia.

Biorąc powyższe pod uwagę należy objąć GPR stałym monitoringiem, począwszy od fazy przygotowawczej, przez proces bieżącej realizacji zadań, po ocenę jej skutków i efektów. Dlatego tak ważną rolę w zawartości *Programu*⁶⁶ powierzono systemowi jego monitorowania i oceny, którego celem jest zapewnienie mechanizmów reakcji na potrzeby oraz wprowadzanie ewentualnych korekt w kilkuletniej perspektywie jego realizacji.

System monitorowania i oceny programu składa się z dwóch podstawowych elementów:

- 1) monitorowania postępów realizacji programu, poprzez regularne raportowanie rezultatów przedsięwzięć z bezpośrednim odniesieniem do zapisów dotyczących ram finansowych i harmonogramów,
- 2) oceny stopnia osiągnięcia zakładanych celów procesu rewitalizacji, realizowanych poprzez priorytety działań oraz poszczególne przedsięwzięcia rewitalizacyjne. Z uwagi na charakter celów ocena ta prowadzona jest ze zdecydowanie mniejszą częstotliwością niż bieżące monitorowanie postępów realizacji.

⁶⁶ art. 15 ust. 1 pkt 9 ustawy z dnia 9 października 2015 roku o rewitalizacji

8.1. MONITOROWANIE POSTĘPÓW REALIZACJI GMINNEGO PROGRAMU REWITALIZACJI

Bieżące monitorowanie postępów realizacji ma na celu śledzenie wdrażania programu, a w efekcie stworzenie sprawnego systemu realizacji jego najważniejszych postanowień. Narzędziem, które pozwoli na osiągnięcie tego celu będą raporty roczne dotyczące stanu realizacji.

Raport dotyczący stanu realizacji

Raport dotyczący stanu realizacji *Gminnego Programu Rewitalizacji Miasta Międzyrzec Podlaski na lata 2023-2030* sporządzany będzie obejmował dwuletnie okresy realizacji, począwszy od roku 2023. Raport sporządzany będzie każdorazowo w terminie do końca marca roku następującego po zakończeniu dwuletniego okresu rozliczeniowego i będzie przedkładany Burmistrzowi Miasta Międzyrzec Podlaski, który będzie przedstawiać go Komitetowi Rewitalizacji.

Opracowanie raportów dotyczących stanu realizacji *Gminnego Programu Rewitalizacji Miasta Międzyrzec Podlaski na lata 2023-2030* będzie zadaniem zespołu do spraw rewitalizacji z wiodącą rolą koordynatora tego zespołu, odpowiadającego personalnie za zebranie oraz usystematyzowanie danych i informacji.

Raport będzie obejmować najważniejsze informacje dotyczące postępów realizacji w ramach ujętych w *Programie* przedsięwzięć rewitalizacyjnych w zakresie ram finansowych oraz czasowych, które zostały przedstawione w odniesieniu do każdego z przedsięwzięć, przy uwzględnieniu kolejnych etapów ich realizacji. Celem takiego podejścia jest podniesienie jakości rozwiązań stosowanych w związku z realizacją kolejnych przedsięwzięć tak aby zapewnić osiągnięcie optymalnych efektów przy ponoszeniu założonych nakładów na realizację zadań i późniejszą eksploatację powstałych obiektów.

Informacje zawarte w raporcie będą mogły być ujęte m.in. w *Raporcie o stanie Miasta Międzyrzec Podlaski*⁶⁷ i wykorzystane w obowiązkowym badaniu dotyczącym procesu rewitalizacji w gminach prowadzonym przez Główny Urząd Statystyczny w ramach systemu statystyki publicznej.

Ważnym elementem raportów dotyczących stanu realizacji przedsięwzięć będzie bieżąca analiza i ocena osiąganych wskaźników produktu oraz rezultatu, pokazujących bezpośrednio i materialne efekty poszczególnych przedsięwzięć na etapie ich zakończenia. Wskaźniki te będą odnosić się bezpośrednio do priorytetów działań zaplanowanych w ramach celów procesu rewitalizacji.

⁶⁷ Raport sporządzany jest rokrocznie na podstawie art. 28aa ustawy z dnia 8 marca 1990 roku o samorządzie gminnym oraz przedkładany radzie miasta

Nazwa wskaźnika	Wartość docelowa (2030)
Cel nr 1 Wysoki poziom uczestnictwa w życiu społecznym	
Liczba wydarzeń integracyjnych (szt.)	30
Liczba dofinansowanych programów NGOs (szt.)	50
Liczba osób biorących udział w wydarzeniach (osoba)	5000
Liczba zajęć zorganizowanych dla seniorów (szt.)	50
Liczba zrealizowanych inicjatyw edukacyjnych, sportowych i kulturalnych dla dzieci i młodzieży (szt.)	30
Liczba imprez i wydarzeń kulturalnych zorganizowanych na bazie potencjału historycznego (szt.)	10
Liczba wolontariuszy zaangażowanych w projekty rewitalizacyjne (osoba)	100
Cel nr 2 Bezpieczna, zielona i estetyczna przestrzeń publiczna	
Długość nowych lub wyremontowanych tras rowerowych (km.)	0,5
Długość wyremontowanych nawierzchni dróg i chodników (km.)	1,0
Liczba nowych nasadzeń (szt.)	3000
Liczba nowych elementów małej architektury ławek i miejsc wypoczynku (szt.)	50
Cel nr 3 Wysoka jakość życia	
Liczba akcji promujących zagadnienia ochrony środowiska	25
Liczba kamer monitoringu miejskiego (szt.)	30
Liczba osób korzystających z usług wsparcia	150
Liczba programów wsparcia dla rodziny (szt.)	25
Liczba nowopowstałych jednoosobowych przedsiębiorstw na obszarze rewitalizacji (szt.)	15
Liczba programów edukacyjnych dotyczących bezpieczeństwa seniorów (szt.)	5

Tabela 19. Lista wskaźników wykorzystywanych do okresowego (dwuletniego) raportu ze stanu realizacji

8.2. OCENA AKTUALNOŚCI I STOPNIA REALIZACJI PROGRAMU - EWALUACJA

Podstawę realizacji *Gminnego Programu Rewitalizacji Miasta Międzyrzec Podlaski na lata 2023-2030* stanowią działania mające na celu poprawę sytuacji życiowej mieszkańców wyznaczonego obszaru rewitalizacji. Działania te realizowane są w ramach trzech podstawowych celów procesu rewitalizacji, szczegółowo w nim określonych.

Ustawa o rewitalizacji wskazuje, że GPR podlega ocenie aktualności i stopnia realizacji dokonywanej co najmniej raz na 3 lata, zgodnie z systemem monitorowania i oceny określonym w tym programie⁶⁸.

Z uwagi na specyfikę celów określonych w niniejszym *Programie* przyjmuje się, że ocena następować będzie co 3 lata, przy czym pierwsza ocena, która sporządzona zostanie w pierwszej połowie 2026 roku, obejmować będzie okres realizacji programu w latach 2024- 2026, druga – lata 2027-2029, końcowa – cały okres GPR.

Ocena aktualności i stopnia realizacji *Gminnego Programu Rewitalizacji Miasta Międzyrzec Podlaski na lata 2023-2030* będzie uwzględniać:

- dane dotyczące wartości i terminów realizacji poszczególnych przedsięwzięć,
- bezpośrednio osiągnięte wskaźniki przedstawiane w ramach rocznych raportów,
- wskaźniki służące ocenie wpływu przedsięwzięć na obszar rewitalizacji.

⁶⁸ art. 22 ust. 1 ustawy z dnia 9 października 2015 roku o rewitalizacji,

Nazwa wskaźnika	Oczekiwany kierunek oddziaływania	Wartość bazowa (rok/lata)	Źródło danych	Miernik osiągnięcia celu ⁶⁹ (2030)
Cel nr 1 Wysoki poziom uczestnictwa w życiu społecznym				
Liczba uczestników nowych wydarzeń i inicjatyw edukacyjnych, sportowych i kulturalnych na obszarze rewitalizacji	Oczekiwany wzrost wskaźnika	(2023) 0	Dane UM Międzyrzec Podlaski, MOK, MOSIR	↑
Liczba zrealizowanych nowych wydarzeń i imprez edukacyjnych, sportowych i kulturalnych na obszarze rewitalizacji	Oczekiwany wzrost wskaźnika	(2023) 0	Dane UM Międzyrzec Podlaski, MOK, MOSIR	↑
Liczba wydarzeń skierowanych do mieszkańców, zorganizowanych w ramach przedsięwzięć rewitalizacyjnych	Oczekiwany wzrost wskaźnika	(2023) 0	Dane UM Międzyrzec Podlaski, MOK, MOSIR	↑
Liczba wspartych organizacji pozarządowych realizujących działania w ramach GPR	Oczekiwany wzrost wskaźnika	(2023) 0	Dane UM Międzyrzec Podlaski	↑
Liczba dofinansowanych programów organizacji pozarządowych realizujących działania w ramach GPR	Oczekiwany wzrost wskaźnika	(2023) 0	Dane UM Międzyrzec Podlaski	↑
Cel nr 2 Bezpieczna, zielona i estetyczna przestrzeń publiczna				
Liczba nowopowstałych ścieżek edukacyjnych	Oczekiwane osiągnięcie wartości docelowej	(2023) 0	Dane UM Międzyrzec Podlaski	↑

⁶⁹ strzałka wskazuje pożądany trend

Nazwa wskaźnika	Oczekiwany kierunek oddziaływania	Wartość bazowa (rok/lata)	Źródło danych	Miernik osiągnięcia celu ⁶⁹ (2030)
Liczba wspartych obiektów infrastruktury zlokalizowanych na rewitalizowanych obszarach	Oczekiwany wzrost wartości wskaźnika	(2023) 0	Dane UM Międzyrzec Podlaski	↑
Liczba nowopowstałych obiektów infrastruktury rekreacyjnej na obszarze rewitalizacji	Oczekiwany wzrost wartości wskaźnika	(2023) 0	Dane UM Międzyrzec Podlaski	↑
Liczba obiektów, którym w wyniku rewitalizacji nadano nowe funkcje społeczne	Oczekiwany wzrost wartości wskaźnika	(2023) 0	Dane UM Międzyrzec Podlaski	↑
Liczba przestrzeni publicznych w których zastosowano udogodnienia dla osób z niepełnosprawnościami w ramach działań rewitalizacyjnych	Oczekiwany wzrost wartości wskaźnika	(2023) 0	Dane UM Międzyrzec Podlaski	↑
Cel nr 3 Wysoka jakość życia				
Liczba podmiotów gospodarczych prowadzonych przez osoby fizyczne na obszarze rewitalizacji na 100 mieszkańców w wieku produkcyjnym	Oczekiwany wzrost wartości wskaźnika	14,8 (2020)	Dane UM Międzyrzec Podlaski, CEiDG	↑
Liczba podmiotów gospodarczych na obszarze rewitalizacji	Oczekiwany wzrost wartości wskaźnika	382 (2020)	Dane UM Międzyrzec Podlaski CEiDG	↑
Liczba osób korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej na 100 mieszkańców	Oczekiwany spadek wartości wskaźnika	8,4 (2020)	Dane MOPS	↓
Liczba osób korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej	Oczekiwany spadek wartości wskaźnika	376 (2020)	Dane MOPS	↓

Nazwa wskaźnika	Oczekiwany kierunek oddziaływania	Wartość bazowa (rok/lata)	Źródło danych	Miernik osiągnięcia celu ⁶⁹ (2030)
Liczba edukacyjnych działań proekologicznych na obszarze rewitalizacji	Oczekiwany wzrost wartości wskaźnika	0 (2023)	Dane UM Międzyrzec Podlaski	↑
Liczba interwencji z powodu zakłócania miru domowego i porządku publicznego na 100 mieszkańców	Oczekiwany spadek wartości wskaźnika	4,8 (2020)	Dane Policji	↓
Liczba interwencji z powodu zakłócania miru domowego i porządku publicznego	Oczekiwany spadek wartości wskaźnika	215 (2020)	Dane Policji	↓

Tabela 20. Lista wskaźników wykorzystywanych w ramach oceny aktualności GPR

Pozyskiwanie danych koniecznych do monitorowania procesu będzie należeć do obowiązków Zespołu ds. Rewitalizacji. Źródłem pozyskiwania informacji będą dane gromadzone przez poszczególne wydziały i jednostki organizacyjne Urzędu Miasta Międzyrzec Podlaski oraz instytucji jemu podległych, a także z danych związanych z bieżącym monitorowaniem poszczególnych projektów, procedurą monitorowania oraz oceną aktualności i stopnia realizacji programu rewitalizacji.

Oprócz oceny danych ilościowych dotyczących realizacji oraz efektów przedsięwzięć ważną częścią oceny będą dane jakościowe odnoszące się do sposobu realizacji działań. Dane te pozyskiwane będą w oparciu o wywiady lub badania ankietowe prowadzone w celu oceny skutków zrealizowanych przedsięwzięć rewitalizacyjnych. Działania te będą prowadzone zarówno wśród podmiotów zaangażowanych w realizację, jak również wśród bezpośrednich odbiorców tych działań.

Ocena aktualności i stopnia realizacji Gminnego Programu Rewitalizacji Miasta Międzyrzec Podlaski na lata 2023-2030 będzie sporządzana przez Koordynatora Zespołu ds. Rewitalizacji, przedkładana Burmistrzowi Miasta Międzyrzec Podlaski a następnie przedstawiona do zaopiniowania Komitetowi Rewitalizacji, oceniającemu czy w kontekście postępów realizacji Programu i osiągniętych efektów istnieje konieczność przystąpienia do jego aktualizacji.

8.3. POSTĘPOWANIE W RAZIE STWIERDZENIA KONIECZNOŚCI MODYFIKACJI GPR

W przypadku stwierdzenia konieczności modyfikacji gminnego programu rewitalizacji wynikającej z danych uzyskanych podczas okresowej oceny aktualności lub raportów okresowych oraz na podstawie oceny konieczności przystąpienia do procesu modyfikacji wydanej przez Komitet Rewitalizacji, Burmistrz Miasta Międzyrzec Podlaski wystąpi do Rady Miasta z wnioskiem o jego zmianę. Do wniosku załączona zostanie opinia o aktualności i stopniu realizacji programu.

Ważne jest, aby proces modyfikacji GPR był przeprowadzony w sposób transparentny i partycypacyjny. Włączenie interesariuszy procesu rewitalizacji w proces modyfikacji programu zwiększa szanse na opracowanie zmian, które będą odpowiadać potrzebom mieszkańców i podmiotów działających na obszarze rewitalizacji.

Proces modyfikacji gminnego programu rewitalizacji składa się z następujących etapów:

1. Wszczęcie procedury modyfikacji

Burmistrz Miasta, po uzyskaniu zgody Rady Miasta, wszczyna procedurę modyfikacji gminnego programu rewitalizacji poprzez wydanie w tej sprawie zarządzenia, określającego przybliżony termin zakończenia procesu modyfikacji oraz osoby odpowiedzialne za jego przeprowadzenie.

2. Wypracowanie propozycji zmian

Na podstawie analizy aktualności programu wdrażane są wypracowane propozycje zmian, uwzględniające wyniki analizy, a także opinie i uwagi interesariuszy procesu rewitalizacji. Proces powyższy jest koordynowany przez Pełnomocnika ds. Rewitalizacji.

3. Konsultacje społeczne

Propozycje zmian powinny zostać poddane konsultacjom społecznym zgodnie z ustawą o rewitalizacji. Konsultacje powinny być prowadzone z przedstawicielami mieszkańców, organizacji społecznych, podmiotów gospodarczych działających na obszarze rewitalizacji oraz innych podmiotów zainteresowanych procesem rewitalizacji. Dodatkowo zmiany powinny być także pozytywnie zaopiniowane i uzgodnione przez uprawnione organy. Jeśli jednak aktualizacja nie dotyczyć będzie listy przedsięwzięć podstawowych, przewiduje się uproszczoną procedurę przyjęcia zmienionego GPR – bez konsultacji społecznych i występowania o opinię uprawnionych organów.

4. Opracowanie projektu zmiany programu

Opracowany jest projekt zmiany Gminnego Programu Rewitalizacji, uwzględniający wyniki konsultacji społecznych i innych procedur opiniowania – jeżeli są one konieczne, zawierający

wszystkie niezbędne zmiany. Projekt zmian GPR jest następnie przedstawiany do zaopiniowania Komitetowi Rewitalizacji.

5. Przedłożenie projektu zmiany Radzie Miasta i uchwalenie zmiany GPR

Projekt zmiany GPR zostanie następnie przedłożony Radzie Miasta w celu podjęcia uchwały w sprawie zmiany programu. Rada Miasta może uchwalić zmianę GPR w całości albo w części.

9. ZMIANY ZWIĄZANE Z WDRAŻANIEM GMINNEGO PROGRAMU REWITALIZACJI

9.1. ZMIANY W UCHWAŁACH DOTYCZĄCYCH POLITYKI MIESZKANIOWEJ MIASTA

W związku z realizacją postanowień *Gminnego Programu Rewitalizacji Miasta Międzyrzec Podlaski na lata 2023-2030* nie przewiduje się konieczności wprowadzania zmian w uchwale nr XXX/265/21 Rady Miasta Międzyrzec Podlaski z dnia 25.02.2021 r.⁷⁰ w sprawie przyjęcia *Wieloletniego Programu Gospodarowania Mieszkaniowym Zasobem Miasta Międzyrzec Podlaski na lata 2021-2025*.

Nie przewiduje się również konieczności zmian w uchwale LVII/495/23 Rady Miasta Międzyrzec Podlaski z dnia 28.03.2023 r.⁷¹ w sprawie zmieniającej uchwałę ws. zasad wynajmu lokali wchodzących w skład mieszkaniowego zasobu Miasta Międzyrzec Podlaski.

⁷⁰ Dz. U. Województwa Lubelskiego z dnia 04.03.2021 poz. 1035

⁷¹ Dz. U. Województwa Lubelskiego z dnia 03.04.2023 poz. 2400

9.2. ZMIANY DOTYCZĄCE PLANOWANIA I ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO

W związku z realizacją postanowień *Gminnego Programu Rewitalizacji Miasta Międzyrzec Podlaski na lata 2023-2030* **nie przewiduje się konieczności** wprowadzania zmian dotyczących *Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Miasta Międzyrzec Podlaski*⁷².

W związku z realizacją programu **nie przewiduje się** konieczności zmiany miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego⁷³, jak również konieczności uchwalenia miejscowego planu rewitalizacji.

W granicach obszaru rewitalizacji zlokalizowane są obszary szczególnego zagrożenia powodzią określone dla kanału Wieprz-Krzna i rzeki Piszczka. Zgodnie z obowiązującymi przepisami na obszarach szczególnego zagrożenia powodzią obowiązują ograniczenia w możliwości zagospodarowania terenów uzasadnione względami bezpieczeństwa ludzi i mienia. Dla zmniejszenia ryzyka zalewania terenów miasta wodami powodziowymi wskazane jest zachowanie terenów doliny rzecznej w dobrym stanie funkcjonalnym, umożliwiającym swobodny przepływ wód. Zabudowa terenów nadrzecznych i uszczelnianie kolejnych terenów wzdłuż rzeki skutkuje problemami w odprowadzaniu nadmiaru wód deszczowych przy gwałtownych ulewach lub w okresie wiosennych roztopów.

Tereny w granicach obszaru rewitalizacji znajdujące się w zasięgu obszarów szczególnego zagrożenia powodzią pokryte są obowiązującymi planami miejscowymi. Realizacja Gminnego Programu Rewitalizacji, w tym przedsięwzięć rewitalizacyjnych będzie się odbywała zgodnie z ustaleniami obowiązujących planów miejscowych bez konieczności dokonywania ich zmiany, co zostało wskazane powyżej. Uwzględnione w Programie projekty rewitalizacyjne będą realizowane zgodnie z aktualnym zagospodarowaniem i dotychczasowym przeznaczeniem terenów określonym w obowiązujących planach miejscowych będących aktami prawa miejscowego, które są podstawą realizacji procesów inwestycyjnych na tych terenach.

W trakcie prac nad Programem, 24 września 2023 r. weszły w życie przepisy Ustawy z dnia 7 lipca 2023 r. o zmianie ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym oraz niektórych innych ustaw. Ustawa ta wprowadza nowe narzędzie planistyczne – plan ogólny⁷⁴, dokument w randze aktu prawa miejscowego, który będzie uchwalany obligatoryjnie dla całej gminy. Plan ogólny zastąpi dotychczasowe studium uwarunkowań i kierunków

⁷² przyjętego uchwałą Nr XVI/143/20 Rady Miasta Międzyrzec Podlaski z dnia 30 stycznia 2020 r. w sprawie uchwalenia *Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego miasta Międzyrzec Podlaski*

⁷³ W 2023 r. Rada Miasta Międzyrzec Podlaski podjęła uchwałę nr LVII/491/23 z dnia 28 marca 2023 r. w sprawie uchwalenia zmiany miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego miasta Międzyrzec Podlaski. Zmiany dotyczyły fragmentu obszaru przy ul. Jelnickiej i były podyktowane potrzebami inwestycyjnymi.

⁷⁴ art. 13a Ustawy z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym [Dz. U. z 2023 r., poz. 977, z późn. zm.] stan prawny 24.09.2023 r

zagospodarowania przestrzennego gminy. Będzie to dokument zawierający wyłącznie podstawowe ustalenia, które pozwolą gminie zaplanować zrównoważony i harmonijny rozwój. Co ważne, jego ustalenia będą podstawą nie tylko do uchwalania planów miejscowych, ale także do wydawania decyzji o warunkach zabudowy. Dotychczasowe Studium będzie obowiązywać do momentu uchwalenia planu ogólnego, ale nie dłużej niż do 31.12.2025 r. Ustawa zakłada również, że w nowym systemie planowania rozwoju, polityka przestrzenna gminy będzie określana w lokalnej lub ponadlokalnej strategii rozwoju gminy.

W związku z powyższym, przy określaniu ustaleń przyszłego planu ogólnego, należy uwzględnić uwarunkowania rozwoju wynikające z lokalizacji w granicach miasta obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji określonego w Uchwale Nr XLIX/415/22 Rady Miasta Międzyrzec Podlaski z dnia 29.07.2022 r. w sprawie wyznaczenia obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji na terenie miasta Międzyrzec Podlaski.

Natomiast w opracowywanej w przyszłości strategii rozwoju miasta lub aktualizacji strategii rozwoju ponadlokalnego w ramach ustaleń i rekomendacji w zakresie kształtowania i prowadzenia polityki przestrzennej należy określić zasady kształtowania zagospodarowania przestrzennego na obszarach zdegradowanych i obszarach rewitalizacji.

9.3. INNE ZMIANY ZAPEWNIAJĄCE ZGODNOŚĆ Z REGULACJAMI I STANEM PRAWNYM

9.3.1. PRAWO WODNE

Teren miasta Międzyrzec Podlaski znajduje się w obrębie Zlewni Narwi, która jest zlewnią II rzędu. Głównym elementem sieci hydrograficznej na terenie Międzyrzecza Podlaskiego jest meandrująca Krzna (dł. 107,5 km.), płynąca z zachodu na wschód miasta 5 kilometrowym odcinkiem. Rzeka płynie w uregulowanym korycie, średnia szerokość koryta rzeki wynosi około 18 m, a średnia głębokość około 1,2 m. Dopływy Krzny na terenie Międzyrzecza Podlaskiego tworzą 2 strugi: lewy dopływ Krzny – uregulowana Krzna Północna (dł. 39,1 km) i prawy dopływ Krzny – uregulowana Krzna Południowa. Największy dopływ Krzny na terenie miasta, to lewostronny dopływ Piszczki.

Miasto Międzyrzec Podlaski znajduje się na terenie:

- obszaru szczególnego zagrożenia powodzią, na których prawdopodobieństwo wystąpienia powodzi jest wysokie i wynosi 10% - obszar ten zawiera się w granicach obszarów 1%,
- obszaru szczególnego zagrożenia powodzią, na których prawdopodobieństwo wystąpienia powodzi jest średnie i wynosi 1%,
- obszaru zagrożenia powodzią, gdzie prawdopodobieństwo jest niskie i wynosi 0,2%.

W świetle art. 77 ust. 1 pkt 3 ustawy z dnia 20 lipca 2017 r. Prawo wodne⁷⁵ na obszarach szczególnego zagrożenia powodzią występują ograniczenia w zakresie zagospodarowania analizowanych terenów, tj.:

- 1) zakazuje się gromadzenia ścieków, nawozów naturalnych, środków chemicznych, a także innych substancji lub materiałów, które mogą zanieczyścić wody, oraz prowadzenia przetwarzania odpadów, w szczególności ich składowania,
- 2) zakazuje się lokalizowania nowych cmentarzy;
- 3) zakazuje się rolniczego wykorzystywania ścieków w okresie prognozowanego wezbrania wód.

Zagospodarowanie obszarów szczególnego zagrożenia powodzią nie może:

- 1) naruszać ustalenia planu gospodarowania wodami na obszarze dorzecza;
- 2) naruszać ustalenia planu zarządzania ryzykiem powodziowym;
- 3) stanowić zagrożenia dla ochrony zdrowia ludzi, środowiska i dóbr kultury wpisanych do rejestru zabytków;
- 4) naruszać funkcjonowania infrastruktury krytycznej w rozumieniu przepisów ustawy z dnia 26 kwietnia 2007 r. o zarządzaniu kryzysowym;
- 5) utrudniać zarządzania ryzykiem powodziowym.

⁷⁵ Dz. U. z 2018 poz. 2268 ze zm.

Zgodnie z art. 166 ww. ustawy obszary szczególnego zagrożenia powodzią muszą zostać uwzględnione w strategii rozwoju gminy, strategii rozwoju ponadlokalnego, studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy, miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego, gminnym programie rewitalizacji, decyzji o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego oraz w decyzji o warunkach zabudowy.

Poziom zagrożenia powodziowego wynikający z wyznaczenia obszarów szczególnego zagrożenia powodzią uwzględnia się w decyzjach o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego oraz decyzjach o warunkach zabudowy, dotyczących nieruchomości w całości lub w części położonych na tych obszarach.

Uzgodnienia z Państwowym Gospodarstwem Wodnym Wody Polskie w zakresie dotyczącym zabudowy i zagospodarowania terenu położonego na obszarach szczególnego zagrożenia powodzią wymagają projektu następujących dokumentów/decyzji na poziomie lokalnym:

- studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy,
- miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego, gminny program rewitalizacji, decyzja o warunkach zabudowy,
- decyzja o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego.

Dokonując ww. uzgodnień PGW Wody Polskie uwzględnią prawdopodobieństwo wystąpienia powodzi, poziom zagrożenia powodziowego, proponowaną zabudowę i zagospodarowanie terenu położonego na obszarze szczególnego zagrożenia powodzią, a także jego aktualne zagospodarowanie i dotychczasowe przeznaczenie. Ww. uzgodnienie lub odmowa uzgodnienia następuje w drodze decyzji.

9.3.2. OCHRONA PRZECIWPOŻAROWA

Planowane przedsięwzięcia rewitalizacyjne (lista podstawowa oraz lista dodatkowa) będą zgodne z przepisami prawa oraz wszelkimi wymogami w zakresie ochrony przeciwpożarowej, m. in. poprzez: zapewnienie drogi pożarowej do obiektów zgodnie z przepisami odrębnymi oraz zapewnienie zaopatrzenia w wodę dla zewnętrznego gaszenia pożarów zgodnie z przepisami odrębnymi.

9.3.3. TRANSPORT KOLEJOWY

Zagospodarowanie terenów sąsiadujących z infrastrukturą kolejową oraz wszelkie zamierzenia inwestycyjne planowane do realizacji w ich sąsiedztwie winny być zgodne z przepisami odrębnymi, w tym: ustawą z dnia 28 marca 2003 r. o transporcie kolejowym, rozporządzeniem Ministra Infrastruktury z dnia 7 sierpnia 2008 r. wymagań w zakresie odległości i warunków dopuszczających usytuowanie drzew i krzewów, elementów ochrony akustycznej i wykonania robót zmiennych w sąsiedztwie linii kolejowych, a także sposobu i utrzymywania zasłon odśnieżnych oraz pasów przeciwpożarowych, rozporządzeniem Ministra Infrastruktury i Rozwoju z dnia 20 października 2015 r. w sprawie warunków technicznych, jaki powinny odpowiadać skrzyżowania linii kolejowych oraz bocznic kolejowych z drogami oraz ich usytuowanie, ustawą z dnia 7 lipca 1994 r.- Prawo budowlane, rozporządzeniem Ministra Infrastruktury z dnia 12 kwietnia 2002 r. w sprawie warunków technicznych, jakim powinny odpowiadać budynki i ich usytuowanie, ustawą z dnia 21 kwietnia 2001 r. –Prawo ochrony środowiska, rozporządzeniem Ministra Środowiska z dnia 14 czerwca 2007 r. w sprawie dopuszczalnych poziomów hałasu w środowisku.

W przypadku wystąpienia kolizji z istniejącymi urządzeniami telekomunikacyjnymi należy wystąpić do odpowiedniego zarządcy linii o wydanie warunków technicznych na ich zabezpieczenie lub przełożenie.

9.3.4. OCHRONA ŚRODOWISKA

Zaplanowane przedsięwzięcia będą realizowane w obrębie obszarowych form ochrony przyrody wymienionych w art. 6 ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody (Dz.U. z 2023 r. poz. 1336 ze zm.).

Istotnym elementem rewitalizacji, zwłaszcza w zakresie zagospodarowania przestrzeni publicznej jest realizacja tego zadania w sposób zrównoważony, który przy zastosowaniu rozwiązań ułatwiających dostępność miejsc dla większej liczby grup społecznych zachowa również przyrodnicze walory terenu, co pozytywnie wpływa na funkcjonowanie lokalnych społeczności.

Dlatego też projekty rewitalizacyjne mają na celu zachowanie terenów zielonych, ochronę istniejących pomników przyrody oraz siedlisk gatunków chronionych. Niewskazane jest nadmierne usuwanie drzew i krzewów oraz przekształcanie terenów zielonych w wybetonowane place.

Mając na względzie postępujące zmiany klimatu, w tym okresy o wysokich temperaturach, nie przewiduje się usuwania większości drzew z osłoniętych placów, co utrudniłoby lub uniemożliwiło wielu osobom korzystanie z przestrzeni publicznej.

W ramach prac polegających na modernizacji i adaptacji budynków użyteczności publicznej w celu nadania im nowych funkcji społecznych przewidziano termomodernizację budynku oraz montaż OZE, a także energooszczędnego oświetlenia LED-owego. Działania określone w Programie prowadzone będą na terenach zabudowanych, dlatego też w przypadku działań termomodernizacyjnych prace muszą być realizowane z uwzględnieniem uwarunkowań przyrodniczych, w sposób zapewniający ochronę potencjalnych lęgów awifauny oraz miejsc rozrodu i żerowisk nietoperzy. Poza tym zaplanowano również działania nakierowane na podwyższenie świadomości ekologicznej mieszkańców obszaru rewitalizacji oraz całego miasta, skierowane w szczególności do dzieci i młodzieży. Jednym z głównych działań będzie rozwijanie i wspieranie pozaszkolnych form edukacji oraz akcji ukierunkowanych na dbanie o wspólną przestrzeń skierowanych do wszystkich mieszkańców. Przeprowadzone w ramach GPR inicjatywy przyczynią się do podniesienia świadomości lokalnej społeczności w takich dziedzinach jak: efektywność energetyczna, wykorzystanie odnawialnych źródeł energii i powiązania pomiędzy wykorzystaniem energii a zmianami klimatu, kreowania postaw proekologicznych u mieszkańców obszaru rewitalizacji. Ewentualny negatywny wpływ na środowisko zadań i działań przewidzianych do realizacji w ramach dokumentu nie będzie miał istotnego znaczenia i w większości założeń będzie ograniczać się do etapu realizacji poszczególnych przedsięwzięć (etapu przebudowy i modernizacji).

Wszystkie zaplanowane przedsięwzięcia rewitalizacyjne będą prowadzone w sposób zapewniający troskę o zachowanie terenów zieleni na terenach rewitalizacji, zwłaszcza w zakresie ochrony bioróżnorodności przyrodniczej, w tym siedlisk gatunków chronionych. Realizowane projekty nie spowodują zniszczenia istniejących i potencjalnych siedlisk gatunków chronionych. W celu ochrony liczebności wielu chronionych gatunków ptaków (m.in. jerzyki, kawki, wróble, mazurki, kopciuszki) oraz nietoperzy, w ramach prac związanych z modernizacją i termomodernizacją budynków, wprowadza się następujące ramy korzystania ze środowiska:

- 1) ze względu na możliwość zasiedlania budynków przez gatunki ptaków bytujących w szczelinach i otworach wentylacyjnych, przed rozpoczęciem prac powinno się przeprowadzić audyt ornitologiczny, a w ich trakcie wdrożyć odpowiednie rozwiązania chroniące (m.in. prowadzenie prac poza sezonem lęgowym, wykonanie zastępczych miejsc lęgowych itp.);
- 2) ze względu na możliwość zasiedlenia budynków przez nietoperze, przed przystąpieniem do realizacji prac należy dokonać szczegółowej oceny walorów przyrodniczych i skali zagrożeń; w przypadku stwierdzenia występowania nietoperzy należy wdrożyć odpowiednie rozwiązania chroniące (m.in. odpowiedni termin realizacji prac - późne lato i wczesna jesień; zaklejanie szczelin i innych kryjówek - jeśli istnieje podejrzenie, że mogą w nich przebywać nietoperze - jest niedopuszczalne; można to zrobić dopiero po bezpiecznym opuszczeniu przez nietoperze kryjówek letnich lub zimowych; po opuszczeniu przez nietoperze kolonii letniej (przełom lata i jesieni) lub zimowej (początek kwietnia) jest możliwe zabezpieczanie schronień, ale tak, by zwierzęta mogły wychodzić z kryjówek; ostateczne zatkanie wstępnie zabezpieczonych schronień nietoperzy, może

nastąpić dopiero po upewnieniu się, że wszystkie ssaki opuściły azyl). Aby remont nie spowodował znaczącej szkody przyrodniczej, należy zwierzętom zapewnić istnienie odpowiedniej ilości właściwych schronień po remoncie:

- Pozostawienie kilku szczelin i otworów wykorzystywanych do tej pory przez nietoperze, gdyż te zwierzęta są bardzo przywiązane do swoich schronień. Jest to też często rozwiązanie najprostsze z technicznego punktu widzenia, przy czym nie może wpływać negatywnie na efekt docieplania i trwałość budynku. Jeśli po wykonaniu oceny technicznej uznano, że możliwe jest dalsze wykorzystywanie przez zwierzęta zajmowanych wcześniej szczelin, trzeba zagwarantować nietoperzom łatwy dostęp poprzez pozostawienie odpowiednio zabezpieczonego otworu w izolacji termicznej;
 - Jeśli nie ma możliwości pozostawienia schronień istniejących, należy utworzyć schronienia alternatywne, równoważące ubytek takich miejsc w wyniku remontu;
 - Liczba alternatywnych schronień powinna w pełni równoważyć stratę;
 - Zrównoważenie strat należy rozpatrywać w skali lokalnej (np. osiedla, dzielnicy), a nie pojedynczego budynku, na którym może wystąpić problem z umieszczeniem odpowiedniej liczby skrzynek.
 - Nie wszystkie skrzynki są zajmowane przez nietoperze, dlatego ich liczbę trzeba zwiększyć w zależności od gatunku i warunków lokalnych - o 50-200 % - w stosunku do miejsc wykorzystywanych przez nietoperze, przed jego remontem;
 - Dobór skrzynek i ich lokalizacja musi być uzgodniona z chiropterologiem⁷⁶.
- 3) ze względu na ochronę siedlisk i gatunków hydrogenicznym oraz wyeliminowanie kolizji dróg twardych ze szlakami migracyjnymi lub miejscami rozrodu i regularnego przebywania fauny, wyklucza się trasowanie nowych odcinków dróg przez siedliska przyrodnicze; dodatkowo przepusty wodne należy dostosowywać do wymogów przepustów ekologicznych dla małych i średnich zwierząt oraz stosować rozwiązania chroniące stosunki wodne oraz jakość wód powierzchniowych i podziemnych.

Realizacja działań zaplanowanych w niniejszym Gminnym Programie Rewitalizacji nie jest związana z możliwością wystąpienia ryzyka dla zdrowia ludzi ani nie powoduje zagrożenia dla środowiska. Zgodnie z przyjętymi założeniami realizacja działań przedstawionych w dokumencie spowoduje korzyści dla środowiska naturalnego zarówno w obszarze rewitalizacji, jak i całego miasta. W dokumencie wskazano działania mające na celu poprawę stanu środowiska i jakości powietrza. Wszelkie niekorzystne oddziaływania powstałe w trakcie prowadzenia prac inwestycyjnych będą lokalne, krótkotrwałe i ustąpią z chwilą ukończenia prac budowlanych. Ponadto jego realizacja ma na celu przeciwdziałanie ocieplaniu klimatu oraz adaptacji do zaistniałych już zmian.

Zaplanowane przedsięwzięcia charakteryzują się przejściowym oddziaływaniem na najbliższe otoczenie tylko w momencie prowadzenia prac inwestycyjnych. Aby zapewnić jak najmniejszą

⁷⁶ Chiropterolog – specjalista zajmujący się między innymi życiem i zwyczajami nietoperzy.

ingerencję projektów inwestycyjnych w środowisko, w trakcie realizacji prac będą przestrzegane obowiązujące normy i przepisy w zakresie ochrony środowiska naturalnego oraz przepisy BHP, a także zapewniona zostanie ochrona dla osób oraz własności publicznej poprzez unikanie uciążliwości, skażenia środowiska i hałasu. Cele szczegółowe przewidziane do realizacji ze względu na rodzaj i usytuowanie, nie będą miały zatem negatywnego wpływu na środowisko oraz zdrowie ludzi zarówno w fazie realizacji, jak i eksploatacji.

W celu ograniczenia występowania negatywnego oddziaływania na środowisko na etapie realizacji inwestycji, zostanie zastosowanych szereg działań zapobiegających, w tym m.in.:

- dobrze przemyślany wybór lokalizacji inwestycji,
- stosowanie odpowiednich materiałów, rozwiązań technologicznych i technicznych, które są bezpieczne dla środowiska,
- selektywne gromadzenie powstających odpadów oraz przekazanie ich do unieszkodliwiania lub odzysku,
- dostosowanie terminów prac do okresu rozrodczego zwierząt (poza sezonem lęgowym ptaków, przygotowanie zastępczych miejsc lęgowych),
- stosowanie się do zapisów określonych w decyzjach administracyjnych, regulaminie utrzymania czystości i porządku w gminie oraz w przepisach prawnych przy realizacji poszczególnych przedsięwzięć.

Zastosowanie się do powyższych zaleceń w sposób znaczący ograniczy ewentualne negatywne oddziaływanie na środowisko.

SPIS TABEL

Tabela 1. Cele i kierunki działań wyznaczone w Programie Rewitalizacji Miasta Międzyrzec Podlaski na lata 2017-2023.....	13
Tabela 2. Lista przedsięwzięć rewitalizacyjnych wyznaczonych w Programie Rewitalizacji Miasta Międzyrzec Podlaski na lata 2017-2023 wraz ze stanem realizacji.....	16
Tabela 3. Cele strategiczne i operacyjne zawarte w Strategii Rozwoju Miasta Międzyrzec Podlaski na lata 2015-2020 (2025)	33
Tabela 4. Cele strategiczne i operacyjne zawarte w Strategii Rozwoju Ponadlokalnego Doliny Krzny na lata 2022-2030	39
Tabela 5. Kierunki rozwoju i kierunki działań zawarte w Strategii Rozwoju Elektromobilności Miasta Międzyrzec Podlaski na lata 2019-2035	41
Tabela 6. Jednostki analityczne wyznaczone na obszarze Miasta Międzyrzec Podlaski	55
Tabela 7. Zestawienie wskaźników obrazujących zjawiska kryzysowe w poszczególnych sferach, wykorzystanych w diagnozie delimitacyjnej	57
Tabela 8. Jednostki analityczne wyznaczone w diagnozie delimitacyjnej, wykorzystane w pogłębionej diagnozie obszaru rewitalizacji	60
Tabela 9. Zagrożenia i potencjały obszaru rewitalizacji.....	115
Tabela 10. Cele procesu rewitalizacji	119
Tabela 11. Kierunki działań wyznaczone dla celów procesu rewitalizacji	120
Tabela 12. Zestawienie przedsięwzięć rewitalizacyjnych miasta Międzyrzec Podlaski	124
Tabela 13. Charakterystyka grup dopuszczalnych przedsięwzięć rewitalizacyjnych	156
Tabela 14.Ramy czasowe i finansowe dopuszczalnych przedsięwzięć rewitalizacyjnych	157
Tabela 15. Korelacja przedsięwzięć rewitalizacyjnych	164
Tabela 16. Zestawienie szacunkowych kosztów przedsięwzięć rewitalizacyjnych	168
Tabela 17. Przybliżone koszty zarządzania Gminnym Programem Rewitalizacji Miasta Międzyrzec Podlaski na lata 2023-2030.....	187
Tabela 18. Ramowy harmonogram realizacji GPR 2023-2030	189
Tabela 19. Lista wskaźników wykorzystywanych do okresowego (dwuletniego) raportu ze stanu realizacji.....	192
Tabela 20. Lista wskaźników wykorzystywanych w ramach oceny aktualności GPR.	196

SPIS RYCIN

Ryc. 1.	Położenie obszaru rewitalizacji w strukturze Miasta Międzyrzec Podlaski w Gminnym Programie Rewitalizacji na lata 2023-2030.....	10
Ryc. 2.	Obszar zdegradowany i obszar rewitalizacji wyznaczone w Programie Rewitalizacji Miasta Międzyrzec Podlaski na lata 2017-2023.....	14
Ryc. 3	Trasa pierwszego spaceru badawczego.....	23
Ryc. 4	Trasa drugiego spaceru badawczego	24
Ryc. 5.	Podział Miasta Międzyrzec Podlaski na jednostki analityczne	54
Ryc. 6.	Obszar zdegradowany oraz obszar rewitalizacji Miasta Międzyrzec Podlaski.....	58
Ryc. 7.	Jednostki analityczne wyznaczone w diagnozie delimitacyjnej, wykorzystane w pogłębionej diagnozie obszaru rewitalizacji	60

SPIS FOTOGRAFII

Fot. 1.	Ogłoszenia i informacje umieszczone na telebimie i na zewnętrznych tablicach informacyjnych.	19
Fot. 2	Spacer badawczy nr 1	25
Fot. 3	Spacer badawczy nr 2	26
Fot. 4	Spotkania z młodzieżą.....	27
Fot. 5	Spotkanie z seniorami	28
Fot. 6	Miejska Biblioteka w Międzyrzec Podlaskim	78
Fot. 7	Kino „Sława” w Międzyrzec Podlaskim	79

SPIS WYKRESÓW

Wykres 1. Struktura demograficzna według ekonomicznych grup wieku	62
Wykres 2. Ludność w wieku poprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym.....	63
Wykres 3. Liczba zarejestrowanych osób bezrobotnych na 100 mieszkańców w wieku produkcyjnym	65
Wykres 4. Liczba osób długotrwale bezrobotnych na 100 mieszkańców w wieku produkcyjnym	66
Wykres 5. Liczba osób korzystających z pomocy społecznej na 100 mieszkańców	69
Wykres 6. Liczba dzieci do lat 17, na które rodzice otrzymują zasiłek rodzinny na 100 mieszkańców w wieku przedprodukcyjnym	70
Wykres 7. Liczba interwencji z powodu zakłócania miru domowego i porządku publicznego na 100 mieszkańców	81
Wykres 8. Liczba wykroczeń i przestępstw nieletnich odnotowanych przez służby porządkowe na 100 mieszkańców	82
Wykres 9. Liczba osób objętych procedurą „Niebieskiej karty” na 100 mieszkańców	83
Wykres 10. Liczba osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą na 100 mieszkańców w wieku produkcyjnym	87
Wykres 11. Liczba osób, które rozpoczęły prowadzenie działalności gospodarczej na 100 mieszkańców w wieku produkcyjnym	89
Wykres 12. Powierzchnia wyrobów zawierających azbest na 100 mieszkańców	97